Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych Lublinie

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY PROJEKTU

PLANU URZĄDZENIA LASU

DLA NADLEŚNICTWA

SOBIBÓR

Sporządzonego na lata 2027-2036
wg stanu lasu w dniu 1 stycznia 2027 r.

Data opracowania

sierpień 2026 r.

autor Programu

Robert Furmanek

.....

Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
Oddział w Lublinie
Lublin ul. Startowa 11
20-352 Lublin

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP 11
I.1. Cele i zakres programu ochrony przyrody 13
I.2. Podstawy prawne 14
I.3. Wykaz stosowanych skrótów i pojęć 17
II. OPIS TERENU NADLEŚNICTWA 22
II.1. Charakterystyka położenia nadleśnictwa 22
II.2. Charakterystyka kompleksów leśnych 29
II.3. Korytarze ekologiczne 31
III. HISTORIA OCHRONY PRZYRODY I BADAŃ NAUKOWYCH NA TERENIE NADLEŚNICTWA 35
IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY I POWIĄZANE Z NIMI OBIEKTY PRZYRODNICZE 41
IV.1. Parki narodowe i ich otuliny 44
IV.2. Rezerwaty przyrody i ich otuliny 49
IV.2.1. Rezerwat przyrody Żółwiowe Błota 52
IV.2.2. Rezerwat przyrody Serniawy 57
IV.2.3. Rezerwat przyrody Magazyn 59
IV.2.4. Rezerwat przyrody Jezioro Orchowe 61
IV.2.5. Rezerwat przyrody Trzy Jeziora 64
IV.2.6. Rezerwat przyrody Małoziemce 70
IV.2.7. Rezerwat przyrody Brudzieniec 72
IV.2.8. Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” 75
IV.3. Parki krajobrazowe i ich otuliny 78
IV.3.1. Sobiborski Park Krajobrazowy 78
IV.4. Obszary chronionego krajobrazu 85
IV.4.1. Poleski Obszar chronionego krajobrazu 85
IV.4.2. Chełmski Obszar chronionego krajobrazu 93
IV.5. Obszary Natura 2000 98
IV.5.1. Specjalne obszary ochrony siedlisk 100
IV.5.1.1. Poleska Dolina Bugu PLH060032 100
IV.5.1.2. Lasy Sobiborskie PLH060043 111
IV.5.1.3. Podpakule PLH060048 130
IV.5.1.4. Serniawy PLH060057 136
IV.5.2. Obszary specjalnej ochrony ptaków 140
IV.5.2.1. Dolina Środkowego Bugu PLB060003 140
IV.5.3. Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk w Zasięgu Terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór 147
IV.5.3.1. Krowie Bagno PLH060011 147
IV.5.3.2. Ostoja Poleska PLH060013 153
IV.5.4. Specjalny Obszar Ochrony Ptaków w Zasięgu Terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór 157
IV.5.4.1. Bagno Bubnów PLB060001 157
IV.6. Pomniki przyrody 161
IV.6.1. Istniejące pomniki przyrody 161
IV.6.2. Obiekty cenne 163

IV.7. Stanowiska dokumentacyjne 164
IV.8. Użytki ekologiczne 165
IV.9. Chronione oraz lokalnie cenne gatunki 169
IV.9.1. Waloryzacja chronionych i lokalnie cennych gatunków występujących na gruntach nadleśnictwa 170
IV.9.2. Rośliny naczyniowe, mchy i wątrobowce 173
IV.9.2.1. Przegląd cennych gatunków roślin 193
IV.9.2.2. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków roślin 195
IV.9.3. Grzyby 196
IV.9.3.1. Przegląd cennych gatunków grzybów 198
IV.9.3.1. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków grzybów 199
IV.9.4. Zwierzęta 200
IV.9.4.1. Ssaki 208
IV.9.4.2. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ssaków 209
IV.9.4.3. Ptaki 209
IV.9.4.4. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ptaków 211
IV.9.4.5. Ryby i smoczkouste 211
IV.9.4.6. Płazy i gady 211
IV.9.4.7. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków płazów i gadów 212
IV.9.4.8. Bezkręgowce 212
IV.9.4.9. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków bezkręgowców 213
IV.9.5. Strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków 214
IV.10. Siedliska przyrodnicze 216
IV.10.1. Charakterystyka siedlisk leśnych 217
IV.10.2. Charakterystyka siedlisk nieleśnych 221
V. WALORY PRZYRODNICZE NADLEŚNICTWA 224
V.1. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych 224
V.2. Ekosystemy wodno-mokradłowe 225
V.2.1. Wody płynące 225
V.2.2. Wody stojące 228
V.2.3. Mokradła 230
V.3. Roślinność 235
V.3.1. Roślinność potencjalna 235
V.3.2. Zbiorowiska roślinne 237
V.4. Charakterystyka drzewostanów 238
V.4.1. Struktura gatunkowa drzewostanów 238
V.4.2. Struktura pionowa drzewostanów 241
V.4.3. Struktura wiekowa drzewostanów 243
V.4.4. Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo 243
V.4.5. Wybrane cechy taksacyjne drzewostanów wg form ochrony przyrody 244
V.5. Zasoby martwych drzew 245
V.6. Walory krajobrazowe 246
VI. WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE NADLEŚNICTWA 248

VII. PRZEKSZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO 254
VII.1. Przekształcenia i zagrożenia środowiska leśnego 254
VII.1.1. Zniekształcenie siedlisk leśnych 254
VII.1.2. Zniekształcenie zbiorowisk leśnych..... 256
VII.1.3. Zniekształcenie drzewostanów 257
VII.1.3.1. Zniekształcenie składu gatunkowego drzewostanów 257
VII.1.3.2. Zniekształcenie struktury wiekowej drzewostanów 258
VII.1.3.3. Występowanie gatunków obcych geograficznie..... 259
VII.2. Zagrożenia 260
VII.2.1. Zagrożenia związane ze zmianami klimatu 260
VII.2.2. Czynniki antropogeniczne 260
VII.2.3. Strefy zagrożenia przemysłowego 262
VII.2.4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego..... 263
VII.2.5. Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych 263
VII.2.6. Poziom zanieczyszczeń gleb 270
VII.2.7. Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji 271
VIII. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY 273
VIII.1. Zasady postępowania w obiektach stanowiących formy ochrony przyrody oraz ich bezpośrednim sąsiedztwie 273
VIII.2. Postępowanie w ekosystemach wodno-mokradłowych oraz ich bezpośrednim sąsiedztwie 273
VIII.3. Kształtowanie stosunków wodnych 275
VIII.4. Działania mające na celu poprawę stanu zbiorowisk leśnych..... 278
VIII.5. Ochrona gleb leśnych 280
VIII.6. Ochrona różnorodności biologicznej 282
VIII.7. Ochrona i kształtowanie stref ekotonowych, buforowych i krajobrazowych..... 285
VIII.8. Ochrona i kształtowanie granicy rolno-leśnej..... 288
VIII.9. Ochrona stanowisk gatunków chronionych i lokalnie cennych 290
VIII.9.1. Ochrona fauny kręgowców – zalecenia 290
VIII.9.2. Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia..... 293
VIII.9.3. Ochrona cennych gatunków roślin naczyniowych – zalecenia 295
VIII.9.4. Ochrona cennych gatunków grzybów i porostów – zalecenia..... 297
VIII.10. Wytyczne dotyczące postępowania na siedliskach przyrodniczych Natura 2000 299
VIII.11. Ograniczanie obecności gatunków obcych, w tym inwazyjnych..... 301
VIII.12. Zasady ochrony zabytków, stanowisk archeologicznych i miejsc o znaczeniu historyczno-kulturowym 303
IX. ROZWIĄZANIA I WNIOSKI DO PROJEKTU PUL 304
IX.1. Przewidywane rozwiązania mające na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań projektu pul na środowisko..... 304
X. LITERATURA.....308
XI. KRONIKA.....313
XII. ZAŁĄCZNIKI.....323

SPIS TABEL

Tab. 1. Położenie Nadleśnictwa Sobibór na tle podziału administracyjnego. 24
Tab. 2. Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór 29
Tab. 3. Zestawienie liczby i powierzchni form ochrony przyrody (i ich otulin) w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 43
Tab. 4. Wykaz wydzieleń znajdujących się w otulinie Parku Narodowego wraz z ich opisem i planowanymi zabiegami gospodarczymi 48
Tab. 5. Zestawienie rezerwatów znajdujących się na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. 50
Tab. 6. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Żółwiowe Błota na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 52
Tab. 7. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody Żółwiowe Błota wg Zarządzenia nr 6/2021 55
Tab. 8. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Serniawy na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 57
Tab. 9. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Magazyn na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 59
Tab. 10. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Jezioro Orchowe na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 61
Tab. 11. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Trzy Jeziora na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 65
Tab. 12. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody Trzy Jeziora wg Zarządzenia nr 55/19 68
Tab. 13. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Małoziemce na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 70
Tab. 14. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Brudzieniec na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 72
Tab. 15. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic Sobiborskiego Parku Krajobrazowego 79
Tab. 16. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic otuliny Sobiborskiego Parku Krajobrazowego 81
Tab. 17. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu 86
Tab. 18. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu 93
Tab. 19. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 (granica obszaru wg PPUL 2027) 102
Tab. 20. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 (wg SDF z 02-2026) 103

Tab. 21. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 (wg SDF z 02-2026) 103

Tab. 22. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych 105

Tab. 23. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie … 110

Tab. 24. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 (granica obszaru wg PPUL 2027) 113

Tab. 25. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 (wg SDF z 11-2024) 116

Tab. 26. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 (wg SDF z 11-2024) 117

Tab. 27. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych 118

Tab. 28. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie … 124

Tab. 29. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 (granica obszaru wg PPUL 2027) 132

Tab. 30. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 (wg SDF z 11-2024) 133

Tab. 31. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych 134

Tab. 32. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie … 135

Tab. 33. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 (granica obszaru wg PPUL 2027) 138

Tab. 34. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 (wg SDF z 11-2024) 138

Tab. 35. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych 139

Tab. 36. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. 139

Tab. 37. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 (granica obszaru wg 01-2025)...141

Tab. 38. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 (wg SDF z 01-2025).....142

Tab. 39. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych.....144

Tab. 40. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011 (wg SDF z 11-2024).....149

Tab. 41. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011 (wg SDF z 02-2026).....149

Tab. 42. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych.....150

Tab. 43. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013 (wg SDF z 07-2026) 155

Tab. 44. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w zasięgu obszaru Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013 (wg SDF z 02-2026) 156

Tab. 45. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. stwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Bagno Bubnów PLB060001 (wg SDF z 06-2025) 159

Tab. 46. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 162

Tab. 47. Wykaz obiektów cennych, położonych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 163

Tab. 48. Wykaz istniejących użytków ekologicznych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.....167

Tab. 49. Zestawienie lokalnie cennych i chronionych gatunków notowanych na gruntach nadleśnictwa 172

Tab. 50. Wykaz chronionych, zagrożonych i rzadkich gatunków roślin notowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 174

Tab. 51. Wykaz chronionych i zagrożonych gatunków grzybów notowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 197

Tab. 52. Wykaz chronionych i zagrożonych gatunków zwierząt notowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 200

Tab. 53. Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.....217

Tab. 54. Wykaz jezior na obszarze Nadleśnictwa Sobibór (opracowano na podstawie MPHP10k)....229
Tab. 55. Zestawienie ekosystemów wodno-błotnych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa....232
Tab. 56. Zestawienie powierzchni zbiorowisk roślinnych na gruntach nadleśnictwa.... 237
Tab. 57. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m^3] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego 239
Tab. 58. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m^3] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury....242
Tab. 59. Porównanie wybranych cech drzewostanów w obrębie powierzchni położonych w granicach obszarowych form ochrony przyrody 244
Tab. 60. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 250
Tab. 61. Chronione układy przestrzenne w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 252
Tab. 62. Wykaz zabytkowych parków zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa (poza gruntami w zarządzie LP) 253
Tab. 63. Powierzchnia siedlisk leśnych wg ich stanu 254
Tab. 64. Powierzchnia siedlisk leśnych wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem 255
Tab. 65. Zestawienie powierzchni zbiorowisk leśnych wg dominującej formy zniekształcenia....256
Tab. 66. Zestawienie powierzchni [ha] wg form degradacji – borowacenie 257
Tab. 67. Zestawienie powierzchni [ha] wg form degradacji - neofityzacja 258
Tab. 68. Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa....267
Tab. 69. Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 269
Tab. 70. Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ 306

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Położenie nadleśnictwa w regionie 23
Ryc. 2. Położenie nadleśnictwa na tle jednostek podziału administracyjnego kraju 25
Ryc. 3. Położenie nadleśnictwa na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Richling i in. 2021) 26
Ryc. 4. Położenie nadleśnictwa na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski na mezoregiony (Zielony i Kliczkowska 2012) 27
Ryc. 5. Położenie nadleśnictwa na tle podziału geobotanicznego Polski na podokręgi (Matuszkiewicz 2008) 28
Ryc. 6. Przebieg głównych korytarzy ekologicznych na terenie nadleśnictwa 34
Ryc. 7. Formy ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa 42
Ryc. 8. Lokalizacja rezerwatu przyrody Żółwiowe Błota na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 53
Ryc. 9. Lokalizacja rezerwatu przyrody Serniawy na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 58
Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatu przyrody Magazyn na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 60
Ryc. 11. Lokalizacja rezerwatu przyrody Jezioro Orchowe na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 62
Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatu przyrody Trzy Jeziora na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 66
Ryc. 13. Lokalizacja rezerwatu przyrody Małoziemce na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 71
Ryc. 14. Lokalizacja rezerwatu przyrody Brudzieniec na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 73
Ryc. 15. *Zasięg terytorialny Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”* 76
Ryc. 16. Lokalizacja Sobiborskiego Parku Krajobrazowego na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 82
Ryc. 17. Lokalizacja Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 89
Ryc. 18. Lokalizacja Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 94
Ryc. 19. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 101
Ryc. 20. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 111
Ryc. 21. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 130
Ryc. 22. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 137
Ryc. 23. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa 140

Ryc. 24. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....148
Ryc. 25. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....153
Ryc. 26. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Bagno Bubnów PLB060001 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....157
Ryc. 27. Lokalizacja użytków ekologicznych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa166
Ryc. 28. Główne zlewnie Nadleśnictwa Sobibór (opracowano na podstawie MPHP10) 226
Ryc. 29. Położenie gruntów nadleśnictwa na tle zbiorowisk potencjalnych (Matuszkiewicz 2008).....236
Ryc. 30. Struktura powierzchni udziału gatunków panujących w składach gatunkowych drzewostanów.....240
Ryc. 31. Struktura powierzchni rzeczywistego udziału gatunków w składach gatunkowych drzewostanów.....241
Ryc. 32. Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w nadleśnictwie.....243

I. WSTĘP

Lasy należą do najbogatszych gatunkowo ekosystemów lądowych świata i pełnią kluczową rolę w utrzymaniu różnorodności biologicznej na poziomie gatunkowym, genetycznym, populacyjnym, ekosystemowym i krajobrazowym. Pełnią również istotną rolę regulacyjną w zakresie klimatu i akumulacji dwutlenku węgla, oczyszczania powietrza, zwiększania retencji wód, ochrony gleby przed erozją. Tradycyjny podział funkcji spełnianych przez lasy na trzy grupy: funkcje przyrodnicze, społeczne i produkcyjne ulega w ostatnim czasie przewartościowaniu i zmianom paradygmatów. Jednym z największych wyzwań aktualnej polityki leśnej państwa jest próba pogodzenia w praktyce różnych funkcji lasu, a przede wszystkim podjęcie decyzji o tym, czy funkcje lasu realizowane będą w sposób segregacyjny (ścisłe rozdzielenie w przestrzeni lasów spełniających różne funkcje) czy też integracyjny (próba połączenia w przestrzeni różnych funkcji spełnianych przez las). Jest to o tyle istotne, że oczekiwania społeczne pod względem lasu są różne i dodatkowo zmieniają się w czasie.

Problemy optymalnego wykorzystania zasobów leśnych oraz ich ochrony, obok problematyki społecznej i gospodarczej, stanowią dziś podstawy przestrzennego zagospodarowania w państwach Unii Europejskiej, zgodnie z wdrażaniem koncepcji zrównoważonego rozwoju. Na niej opierają się również zasady zrównoważonej gospodarki leśnej, która oznacza gospodarowanie lasami w taki sposób i w takim zakresie, by utrzymana została ich produktywność, bioróżnorodność, zdolność do regeneracji, żywotność i zdolność do utrzymania funkcji ekologicznej, środowiskowej i ekonomicznej teraz i w przyszłości na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym, bez negatywnego wpływu na inne ekosystemy.

Europejska polityka leśna zmierza w kierunku coraz szerszego uwzględniania pozaprodukcyjnych funkcji lasów oraz ich kluczowej funkcji w ograniczaniu skutków obserwowanych zmian klimatycznych. Stosowane obecnie różne sposoby zagospodarowania umożliwiają zrównoważenie różnorodnych usług ekosystemowych. W ramach *Strategii bioróżnorodności 2030* zaproponowano ideę leśnictwa adaptacyjnego i przyjaznego dla różnorodności biologicznej w ramach gospodarki leśnej bliższej naturze. W ramach sieci INTEGRATE promowana jest zintegrowana gospodarka leśna, która oznacza połączenie świadczenia szeregu usług ekosystemowych w jednym krajobrazie leśnym i koncentruje się na pogodzeniu ochrony różnorodności biologicznej ze zrównoważoną produkcją drewna. Niewątpliwie jedną z wiodących przesłanek uznania trwale zrównoważonego charakteru leśnictwa jest ochrona przyrody i różnorodności biologicznej układów leśnych. W obecnym porządku prawnym Polski zasadnicza część problematyki związanej z ochroną przyrody w lasach uregulowana jest w kilku ustawach oraz kilkunastu aktach wykonawczych. Do najważniejszych z pewnością należy Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie*

przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) oraz ustawa z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz.U. 2026 poz. 663 ze zm.).

Ochrona przyrody skupia się na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, w tym m.in. dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów i ich siedlisk, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, siedlisk przyrodniczych, tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt, krajobrazu, zadrzewień. Jej celem jest utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności biologicznej, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, ochrona dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego, walorów krajobrazowych, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody, a także kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację.

Narzędziem planistycznym i organizacyjnym w gospodarce leśnej są plany urządzenia lasu. Ich podstawowym zadaniem jest projektowanie takiego gospodarowania zasobami drzewnymi, aby zachowana była idea wielofunkcyjności lasów oraz zapewnione było ich trwałe użytkowanie. Oznacza to z jednej strony konieczność korzystania z zasobów leśnych w oparciu o obliczone wskaźniki rozmiaru użytkowania, a z drugiej zadbanie o jak najmniejszy negatywny wpływ zaprojektowanych działań na środowisko przyrodnicze. Plany urządzenia lasu nadleśnictwa, wraz z programami ochrony przyrody, stanowią jedyne dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym, w których ujmuje się kompleksowo zagadnienia gospodarki leśnej na gruntach leśnych zarządzanych przez Lasy Państwowe. Program ochrony przyrody pozwala uwzględnić w tym procesie cele i wymagania dotyczące ochrony zasobów, tworów i składników przyrody. Wytyczne zawarte w tym dokumencie służą wspieraniu różnorodności biologicznej, odporności i adaptacji do zmian klimatycznych lasów i krajobrazów leśnych. Umożliwi to świadczenie przez lasy pełnego zakresu usług ekosystemowych na rzecz naszej gospodarki i społeczeństwa (w tym stabilnej produkcji drewna i produktów leśnych innych niż drewno) mimo narastającej niepewności w kwestiach zmiany klimatu.

I.1. CELE I ZAKRES PROGRAMU OCHRONY PRZYRODY

Program ochrony przyrody (zwany dalej POP) jest integralną częścią planu urządzenia lasu, zawierającą kompleksowy opis stanu przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa oraz zadania z zakresu jej ochrony i metody ich realizacji na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. Tak przygotowane opracowanie umożliwi w przyszłości wykonanie szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego. Określone w programie wytyczne do ochrony najcenniejszych składników środowiska przyrodniczego pozwolą na poprawę warunków ich ochrony i w miarę możliwości wzbogacenie zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych w nadleśnictwie. Program ochrony przyrody gromadzi też informacje o zasobach dóbr materialnych w lasach o istotnej wartości kulturowej.

Do szczegółowych celów programu należą:

- zebranie i weryfikacja dostępnych informacji o istniejących na gruntach w zarządzie nadleśnictwa formach ochrony przyrody i obiektach zabytkowych oraz informacji o występowaniu chronionych i wpisanych na krajowe lub regionalne czerwone listy (zagrożonych) gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a także siedlisk przyrodniczych;
- zestawienie obligatoryjnych działań ochronnych dla form ochrony przyrody przyjętych w planach ochrony lub planach zadań ochronnych i ich porównanie z danymi z inwentaryzacji stanu lasu;
- weryfikacja lokalizacji i granic obszarów i obiektów chronionych ustanowionych na mocy przepisów aktów prawa miejscowego;
- ujawnienie położenia obiektów objętych ochroną zabytków;
- zebranie informacji o zagrożeniach lasów i stanie środowiska przyrodniczego;
- sporządzenie planu działań w celu właściwej ochrony zasobów przyrodniczych nadleśnictwa.

Program ochrony przyrody powinien również spełniać rolę edukacyjno-informacyjną, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych społeczności oraz osób zainteresowanych ochroną przyrody. Stanowi on bowiem bogate źródło informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych lasów.

Zakres programu ochrony przyrody został ustalony na Naradzie Wstępnej do projektu planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Sobibór na okres od 1 stycznia 2027 r. do 31 grudnia 2036 r. z dnia 17 czerwca 2024 roku, która odbyła się w siedzibie Nadleśnictwa Sobibór.. Załącznikami do programu ochrony przyrody są mapa walorów przyrodniczo-kulturowych, sporządzona w skali 1:50 000 oraz załączniki nieupublicznione, zawierające dane wrażliwe:

- Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa, na których stwierdzono stanowiska lub miejsca obserwacji chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów oraz zwierząt;

- Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowanych w granicach stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków;
- Wykaz obiektów archeologicznych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa;
- Tabela XX Wykaz działań i wskazań ochronnych do programu ochrony przyrody.

I.2. PODSTAWY PRAWNE

Program ochrony przyrody, stanowiący integralną część Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Sobibór na okres od 1 stycznia 2027 r. do 31 grudnia 2036 r., sporządzono na podstawie umowy nr ZU.271.14.2024 z dnia 31.12.2024 r. pomiędzy Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Lublinie a Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Lublinie Treść niniejszego dokumentu opracowano zgodnie z wymogami ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz.U. 2025 poz. 567 ze zm.) na podstawie obowiązującej *Instrukcji Urządzania Lasu*, wprowadzonej do stosowania Zarządzeniem nr 116 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 grudnia 2023 r. Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Sobibór na lata 2027 - 2036 jest aktualizacją programu z ubiegłego dziesięciolecia. Przy opracowywaniu programu uwzględniono aktualnie obowiązujące przepisy prawne, w szczególności:

Akty prawa krajowego

- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. 2026 poz. 663 ze zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2025 poz. 647 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2026 poz. 538 ze zm.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1292 ze zm.);
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (t.j. Dz.U. 2025 poz. 539 ze zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2026 poz. 670 ze zm.);
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz.U. 2020 poz. 2187 ze zm.);

- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. 2024 poz. 82 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie wykazu, obszarów i map regionów pochodzenia leśnego materiału rozmnożeniowego (t.j Dz.U. 2015 poz. 1425);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014 poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 2380);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1071);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1724);
- Rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko Dz.U 2026 poz. 706
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2019 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 1383);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz.U. 2005 nr 60 poz. 533);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody (Dz.U. 2017 poz. 2300);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz.U. 2014 poz. 1713);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz.U. 2012 r. poz. 1302);

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz.U. 2012 poz. 1080);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (Dz.U. 2022 poz. 2649).

Akty prawa wspólnotowego

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wraz ze zm.);
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (wraz ze zm.);
- Dyrektywa Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (wraz ze zm.);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/92/UE z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko;
- Dyrektywa Rady 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzanym środowisku naturalnemu;
- Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2025/256 z dnia 7 lutego 2025 r. w sprawie przyjęcia osiemnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (C/2025/749).

Akty porozumień międzynarodowych

- Konwencja Ramsarska o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz. U. 1978 nr 7 poz. 24 ze zm.);
- Konwencja Paryska w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. 1976 nr 32 poz. 190);
- Konwencja Berneńska o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz. U. 1996 nr 58 poz. 263 ze zm.);
- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979 r. (Dz. U. 2003 nr 2 poz. 17);

- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. 2002 nr 184 poz. 1532).

Strategie

- Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 - Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2021 r. w sprawie unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 – przywracanie przyrody do naszego życia (2020/2273(INI))
- Unijna strategia leśna 2030 - Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 września 2022 r. w sprawie nowej strategii leśnej UE 2030 – zrównoważona gospodarka leśna w Europie (2022/2016(INI))
- Polityka ekologiczna państwa 2030 - Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (M.P. 2019 r. poz. 794)
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 - dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r.
- Krajowy Plan w dziedzinie Energii i klimatu do 2030 z perspektywą do 2040.

I.3. WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW I POJĘĆ

Stosowane skróty	
BULiGL	Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
(PGL) LP	(Państwowe Gospodarstwo Leśne) Lasy Państwowe
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
NID	Narodowy Instytut Dziedzictwa
WUOZ	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
GEZ	gminna ewidencja zabytków
CRFOP	Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody
DP	Dyrektywa Ptasia
DS	Dyrektywa Siedliskowa
SOO	Specjalny obszar ochrony (siedlisk) – obszar siedliskowy sieci Natura 2000
OSO	Obszar specjalnej ochrony (ptaków) – obszar ptasi sieci Natura 2000
OZW	Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty
SDF	Standardowy Formularz Danych
PZO	Plan Zadań Ochronnych (obszaru Natura 2000)
PO	plan ochrony (dla rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, parku narodowego)
SOOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.
(Ustawa) OOŚ	Ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, ze zm.)
(Dyrektywa) SEA	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
NRL	*Nature Restoration Law* – Rozporządzenie w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych
POP	program ochrony przyrody
POS	prognoza oddziaływania na środowisko
PUL	Plan urządzenia lasu
NW	Narada wstępna do projektu urządzenia lasu dla nadleśnictwa
NU	Narada urządzeniowa do projektu urządzenia lasu dla nadleśnictwa
NPP	Narada projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa
SILP	System Informacyjny Lasów Państwowych
IUL	Instrukcja Urządzania Lasu
IOL	Instrukcja Ochrony Lasu
ZHL	Zasady Hodowli Lasu

TSL	Typ siedliskowy lasu (skróty typów siedliskowych lasu opisane na końcu rozdziału 1)
TD	Typ drzewostanu
CW	Czyszczenia wczesne
CP	Czyszczenia późne
TW	Trzebież wczesna
TP	Trzebież późna
KDO	Klasa do odnowienia
KO	Klasa odnowienia
SILP	System Informatyczny Lasów Państwowych
SLMN	Standard Leśnej Mapy Numerycznej
GZWP	główne zbiorniki wód podziemnych
JCWP	jednolite części wód powierzchniowych
JCWPd	jednolite części wód podziemnych
MPZP	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
SUiKZP	studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
Terminy z zakresu ochrony przyrody	
Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (CRFOP)	Rejestr form ochrony przyrody (rezerwatów, parków narodowych, obszarów Natura 2000 itp.) prowadzony przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska, który można znaleźć pod adresem crfop.gdos.gov.pl
Dyrektywa Ptasia	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa
Dyrektywa Siedliskowa	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory
Dokumenty planistyczne	Dokumenty w całości (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, plany zadań ochronnych, plany ochrony, zadania ochronne dla rezerwatów, akty powołujące formy ochrony przyrody) lub w części (plan ochrony parku krajobrazowego, akt powołujący obszary chronionego krajobrazu) stanowiące akty prawa miejscowego, których uwzględnienie w planie urządzenia lasu jest obligatoryjne lub zadania ochronne ustalone dla obszaru Natura 2000 w planie urządzenia lasu
Działania ochronne	Obligatoryjne działania wynikające z dokumentów planistycznych
Obszary Natura 2000 (OSO, SOO, OZW)	Obszary Natura 2000 dzielą się na ptasie oraz siedliskowe. Obszar specjalnej ochrony (ptaków), czyli tzw. „obszar ptasi”, to obszar ustanowiony w celu ochrony ptaków i ich siedlisk odpowiednim rozporządzeniem Ministra Środowiska. Specjalny obszar ochrony (siedlisk), czyli tzw. „obszar siedliskowy”, to obszar. wyznaczony w celu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Obszar mający znaczenie dla wspólnoty to obszar siedliskowy, który nie został jeszcze formalnie powołany rozporządzeniem Ministra Środowiska, natomiast jest już zatwierdzony przez Komisję Europejską.
Przedmiot ochrony	W przypadku obszaru Natura 2000 jest to gatunek lub siedlisko, dla którego ochrony utworzony został dany obszar. Te gatunki lub siedliska są wyszczególnione w SDF-ie z oceną ogólną A, B lub C. Gatunki wyszczególnione w SDF-ie z oceną D nie są przedmiotem ochrony.
Siedlisko priorytetowe	Oznacza siedlisko przyrodnicze oznaczone w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej gwiazdką (*)
Siedlisko przyrodnicze	Oznacza siedlisko przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej
Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko (SOOŚ)	Jest to postępowanie mające na celu ocenę oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityk, strategii, planów lub programów
Standardowy Formularz Danych (SDF)	Podstawowy dokument opisujący istniejący lub projektowany obszar Natura 2000. Zawiera informacje o obszarze przesyłane do Komisji Europejskiej oraz udostępniane społeczeństwu
Wskazania ochronne	Działania lub wytyczne dotyczące minimalizacji lub eliminacji możliwego negatywnego oddziaływania gospodarki leśnej na formy ochrony przyrody, chronione gatunki oraz inne, wskazane w Programie cenne obiekty przyrodnicze; w odróżnieniu od działań ochronnych nie wynikają z zapisów prawnych dokumentów planistycznych
Terminy z zakresu organizacji i planowania leśnictwa	
Instrukcja Urządzania Lasu (IUL)	Branżowy dokument zawierający wytyczne sporządzania projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa
Instrukcja ochrony lasu (IOL)	Branżowy dokument zawierający wytyczne w zakresie przeciwdziałania różnorodnym zagrożeniom jakim może być poddany las
Zasady Hodowli Lasu (ZHL)	Branżowy dokument w leśnictwie określający sposoby prowadzenia gospodarki leśnej
Narada wstępna (NW)	Narada wewnętrzna instytucji LP, z udziałem nadleśniczego, pracowników merytorycznych nadleśnictwa, przedstawicieli RDLP (naczelnicy merytorycznych wydziałów, zespołów, stanowisk zajmujących się gospodarką leśną, turystyką i udostępnianiem lasu oraz kierownika właściwego zespołu ochrony lasu
Narada Urządzeniowa (NU)	Narada z udziałem instytucji zewnętrznych (np. Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska), wykonawcy planu oraz zespołu lokalnej współpracy odbywająca się przed rozpoczęciem prac planistycznych, podczas której zapadają ustalenia dotyczące szczegółowych wytycznych sporządzania planu urządzenia lasu
Narada Projektu Planu (NPP)	Spotkanie na końcowym etapie sporządzania planu urządzenia lasu, którego celem jest dokonanie analizy i oceny gospodarki leśnej nadleśnictwa w okresie poprzednich 10 lat oraz akceptacja przyjętych założeń i ustaleń nowego planu urządzenia lasu

Lasy Państwowe	Państwowa jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, zarządzająca gruntami własności Skarbu Państwa
Plan urządzenia lasu (PUL)	Podstawowy dokument planistyczny z zakresu gospodarki leśnej. Sporządzany jest dla każdego nadleśnictwa na okres 10 lat i określa całość zadań związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej w tym okresie. Sporządzenie planu urządzenia lasu jest obowiązkiem wynikającym z Ustawy o lasach. W tekście opracowania analizowany projekt planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Sobibór na lata 2027-2036 nazywany jest „projektem Planu".
Prognoza oddziaływania na środowisko (w tekście jako *Prognoza*)	Jest to dokument sporządzany w toku strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ). Prognoza jest opracowaniem analitycznym, w ramach którego dokonuje się oceny przewidywanego wpływu ustaleń ocenianego dokumentu na środowisko – w tym przypadku planu urządzenia lasu
Program ochrony przyrody (w tekście jako *Program*)	Część planu urządzenia lasu. Zawiera kompleksowy opis stanu środowiska na obszarze nadleśnictwa wraz z zaleceniami ochronnymi i modyfikacjami gospodarki leśnej pod kątem ochrony przyrody.
System Informatyczny Lasów Państwowych (SILP)	System Informatyczny Lasów Państwowych. Jednolity system informatyczny służący do zarządzania przedsiębiorstwem Lasy Państwowe. Zawiera m.in. dane dotyczące opisu lasu oraz zadania wynikające z planu urządzenia lasu.
Terminy z zakresu praktyki leśnictwa	
Grunty nadleśnictwa	W dokumencie rozumie się przez to grunty Skarbu Państwa będące w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór
Teren nadleśnictwa	W dokumencie rozumie się przez to obszar terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa Sobibór
Etat cięć (miąższościowy)	Określa maksymalną możliwą do pozyskania miąższość drewna w całym okresie obowiązywania Planu
Etat pielęgnowania drzewostanów (powierzchniowy)	Określa powierzchnię przewidzianą do pielęgnowania, jaką trzeba obligatoryjnie wykonać w 10-leciu
Miąższość	Jest to objętość drewna mierzona w m^3. Podstawowy wskaźnik zasobów. Określa się ogólną miąższość drewna w całym nadleśnictwie, czyli tzw. zapas drzewostanów oraz przeciętną miąższość na 1 hektar, zwaną zasobnością.
Użytkowanie rębne	Dotyczy pozyskania drewna w efekcie realizacji rębni, czyli procesu usunięcia starego drzewostanu i odnowienia powstałej powierzchni młodym. Użytkowanie rębne ma więc miejsce w drzewostanach starych, dojrzałych.
Użytkowanie przedrębne	Dotyczy pozyskania drewna w drzewostanach młodszych, w efekcie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych: czyszczeń późnych i trzebieży
Typ siedliskowy lasu (TSL)	.Jednostka klasyfikacji siedlisk leśnych ustalona na podstawie badań gleby oraz opisu runa i drzewostanu. TSL opisuje potencjalne możliwości produkcji siedliska w zależności od trzech czynników: żyzności gleby, jej wilgotności oraz położenia w terenie (wysokość n.p.m., makrorzeźba). Siedliska dzielą się na bory, bory mieszane, lasy mieszane i lasy a w ramach tych grup na suche, świeże, wilgotne, bagienne i łęgowe (patrz tabela niżej).
Udział wg gatunków panujących	Każdy drzewostan (czyli fragment lasu o w miarę jednolitych cechach takich jak wiek, skład, struktura, siedlisko itp.) składa się z jednego lub więcej gatunków. Jeżeli do analiz przyjmowany jest tylko gatunek panujący w danym drzewostanie (czyli ten o największym udziale) to powierzchnia całego drzewostanu traktowana jest jako powierzchnia, na której rośnie tylko gatunek panujący. Ponieważ większość zabiegów jest projektowana pod kątem gatunku panującego, ten sposób analiz zazwyczaj przyjmuje się w pracach urządzeniowych. Na przykład drzewostan o powierzchni 2 ha składający się z sosny i dębu, gdzie sosna zajmuje 70% powierzchni a dąb 30%, przy analizach pod względem gatunków panujących jest traktowany tak, jak gdyby rosła tam tylko sosna.
Udział wg gatunków rzeczywistych	Każdy drzewostan (czyli fragment lasu o w miarę jednolitych cechach takich jak wiek, skład, struktura, siedlisko itp.), składa się z jednego lub więcej gatunków. W tym przypadku do analiz przyjmuje się faktyczny udział gatunków w składzie. Na przykład, jeżeli w drzewostanie o powierzchni 2 ha, 70% zajmuje sosna a 30% dąb, oznacza to, że w analizach i zestawieniach dla sosny przyjęto powierzchnię 1,4 ha a dla dębu – 0,6 ha.
Starodrzew	Na potrzeby Prognozy przyjęto, że za starodrzew uznaje się drzewostan, w którym wiek gatunku panującego jest większy niż 100 lat. Do tej grup włączono także spełniające to kryterium drzewostany w KO i KDO. W Programie wykorzystano również drugie podejście, zgodnie z którym jest to drzewostan starszy niż wiek rębności dla gatunku panującego
Przebudowa drzewostanu	Różnego rodzaju zabiegi zmierzające do takiej zmiany w budowie i strukturze drzewostanu, aby w lepszy sposób spełniane były wszystkie funkcje lasu. Polega np. na zmianie składu gatunkowego drzewostanu, na przemianie struktury wiekowej itp.
Odnawianie	Ponowne wprowadzenie roślinności leśnej (drzew) na powierzchnię leśną, uprzednio objętą użytkowaniem rębnym, czyli wycinką drzew. Może mieć charakter odnowienia naturalnego lub sztucznego.
Zalesianie	Wprowadzenie roślinności leśnej na powierzchnię nie będącą lasem – łąkę, pastwisko, rolę, nieużytek itp.
Melioracje	System zabiegów polegających na odpowiednim przygotowaniu powierzchni przed i po zrębie: usunięcie podszytów, uprzątnięcie powierzchni itp.
Pielęgnowanie gleby	Są to zabiegi we wczesnych fazach młodego lasu (uprawy) polegające na wykaszaniu roślinności zachwaszczającej glebę i ocieniającej młode drzewka
Czyszczenia wczesne (CW) i późne (CP)	Zabiegi w nieco starszych uprawach oraz w młodnikach polegające głównie na tzw. „selekcji negatywnej", czyli usuwaniu drzew chorych, złych jakościowo, przegęszczeń, niekorzystnych domieszek itp.

Trzebieże (TW – trzebieże wczesne lub TP – trzebieże późne)	Zabiegi w starszych drzewostanach (zazwyczaj od ok. 20 lat do czasu użytkowania rębnego) polegające na selekcji pozytywnej, czyli wyborze najlepszych drzewek i usuwaniu osobników, które im przeszkadzają we wzroście. Usuwane są pojedyncze drzewa, zazwyczaj niezgodne z GTD lub typem siedliskowym lasu oraz drzewa, które wykazują objawy zamierania (przygłuszone). Drzewa te następnie są na miejscu pozbawiane gałęzi (okrzesywane) i wyciągane z lasu.
Rębnie	Sposoby zagospodarowania lasu, polegające na takim usunięciu drzew z powierzchni, aby w optymalny sposób przygotować środowisko na pojawienie się młodego pokolenia drzew, zgodnie z ich wymaganiami siedliskowymi i świetlnymi. Zabiegi rębne oprócz wycięcia drzewostanu obejmują też jego odnowienie, czyli przygotowanie gleby i wprowadzenie młodego pokolenia lasu.
Rb I (zupełna)	Wycięcie lasu na powierzchni maksymalnie do 6 ha w celu odnowienia gatunków światłożądnych, głównie sosny na ubogich siedliskach a także olszy na siedliskach olsów.
Rębnie złożone	Zbiorcza grupa złożona z rębni: II, III, IV i V, przyjęta na potrzeby analiz.
Rb II (częściowa)	Polega na stopniowym, systematycznym usuwaniu części drzew w kolejnych kilku etapach, tak aby najpierw doprowadzić do naturalnego obsiewu gatunków docelowych a później stopniowo dopuszczać do nich więcej światła celem polepszenia wzrostu. Stosowana głównie do odnawiania drzewostanów dębowych lub bukowych.
Rb III (gniazdowa)	Polega na takim usunięciu drzewostanu, aby możliwe było odnowienia drzewostanu mieszanego (wykorzystywana w celu przebudowy drzewostanów). W pierwszej kolejności użytkowanie i odnowienie wykonywane jest na niewielkich gniazdach, gdzie zapewniona jest osłona cienioznośnym gatunkom a następnie usuwa się drzewostan między gniazdami celem odnowienia gatunkami bardziej światłożądnymi.
Rb IV (stopniowa)	Polega na stosowaniu zróżnicowanych cięć w obrębie jednej powierzchni celem odnowienia drzewostanów zróżnicowanych wiekowo i przestrzennie
Rb V (przerębowa)	Polega na jednostkowym lub grupowym usuwaniu drzew w obrębie powierzchni, co zapewnia kształtowanie procesu odnowienia zróżnicowanego w przestrzeni i czasie. Odpowiednia dla wielowarstwowych drzewostanów z dużym udziałem gatunków cienioznośnych (głównie jodły).
Rębnia IIaU, IIbU, IIcU, IIdU, IIIaU, IIIbU, IVdU	Cięcia uprzątające w rębniach złożonych. Polegają na wykonaniu ostatniego etapu w rębni złożonej, czyli usunięcia drzew z powierzchni między gniazdami. W efekcie tego cięcia na powierzchni pozostaje wyłącznie młode pokolenie drzew oraz ewentualnie pozostawione fragmenty starodrzewu.
Gospodarczy typ drzewostanu (GTD) lub typ drzewostanu (TD)	Jest to skład gatunkowy drzewostanu, ustalony dla dojrzałego drzewostanu. W GTD zapisuje się gatunki wg rosnącego udziału. Np. GTD: So-Jd-Db oznacza, że w wieku dojrzałości drzewostan powinien się składać w większości z dębu, z mniejszym udziałem jodły i sosny
Klasa odnowienia (KO)	Do klasy odnowienia zaliczane są drzewostany, w których rozpoczęto proces przebudowy rębnią złożoną i w których występuje odnowienie na co najmniej 30% powierzchni.
Klasa do odnowienia (KDO)	Drzewostan przygotowany do odnowienia w ramach rębni złożonej – wycięte, ale nie odnowione jeszcze gniazda. Jest to stan przejściowy, po którym drzewostan przechodzi w klasę odnowienia.
Skróty nazw typów siedliskowych lasu	
Bs	Bór suchy – siedlisko skrajnie ubogie występujące na suchych glebach piaszczystych o głęboko położonym zwierciadle wód gruntowych. Występuje najczęściej na wydmach eolicznych (powstałych w efekcie nawiewania piasku). Na tym siedlisku wykształca się zespół *Cladonio-Pinetum.*
Bśw	Bór świeży – siedlisko ubogie, na piaszczystych przepuszczalnych glebach, korzystnie uwilgotnione, bez śladów wpływów wód gruntowych do głębokości ok. 2 metrów. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Leucobryo-Pinetum.*
Bw	Bór wilgotny – siedlisko ubogie na glebach piaszczystych, ale silnie uwilgotnionych. Powstaje w lokalnych niewielkich zagłębieniach terenu na glebach bielicowych oglejonych (powstałych w efekcie wpływu wód gruntowych lub opadowych). Wykształca się tu zbiorowisko *Molinio-Pinetum.*
BMśw	Bór mieszany świeży – siedlisko nieco żyźniejsze od Bśw, korzystnie uwilgotnione bez istotnych śladów wpływu wód gruntowych na profil glebowy, zazwyczaj na glebach bielicowych, rdzawych. W drzewostanie oprócz sosny pojawiają się w niewielkim udziale gatunki lasów liściastych (dąb bezszypułkowy, grab, lipa). Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Querco-Pinetum.*
BMw	Bór mieszany wilgotny – siedlisko o podobnej żyzności jak BMśw, ale z widocznym wpływem wody w profilu glebowym. Drzewostan zazwyczaj iglasty, z dużym udziałem lub panowaniem świerka, niewielkim udziałem gatunków drzew liściastych i obfitym podszytem złożonym z kruszyny, jarzębu, świerka. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Querco-Pinetum molinietosum.*
BMb	Bór mieszany bagienny – siedlisko ubogie na podłożu torfu przejściowego. Drzewostan tworzy zazwyczaj sosna, świerk i brzoza omszona, czasem olsza. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Vaccinio uliginosi-Pinetum*
LMśw	Las mieszany świeży – siedlisko mezotroficzne na przejściu między ubogimi borami a żyznymi lasami, korzystnie uwilgotnione. Charakteryzuje się współwystępowaniem gatunków liściastych i iglastych. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum.*
LMw	Las mieszany wilgotny – mezotroficzne siedlisko lasów mieszanych z wpływem wody gruntowej na procesy glebowe. Drzewostan tworzy zazwyczaj dąb szypułkowy ze świerkiem, sosną, lipą, grabem. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Tilio-Carpinetum.*
LMb	Las mieszany bagienny – średnio żyzne siedlisko występujące na podłożu torfu przejściowego, z wodą gruntową występującą dość płytko pod powierzchnią gleby. W drzewostanie występują najczęściej sosna, świerk, brzoza omszona, olsza czarna. Na siedlisku tym wykształca się zespół *Sphagno-Alnetum*.
Lśw	Las świeży – siedlisko żyznych lasów liściastych, korzystnie uwilgotnione. Drzewostan tworzy dąb szypułkowy, lipa, grab z domieszką innych gatunków. Powstaje na żyznych glebach płowych i brunatnych. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Tilio-Carpinetum.*

Lw	Las wilgotny – siedlisko żyznych lasów nieco silniej uwilgotnione niż Lśw. W drzewostanie, oprócz gatunków grądowych pojawiają się gatunki łęgów – olsza, jesion, wiąz. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Tilio-Carpinetum stachyetosum.*
Ol	Ols – siedlisko żyznych lasów na torfach niskich. Ma charakter bagienny. Drzewostan tworzy najczęściej olsza, a podszyt głównie kruszyna. Dno lasu jest bardzo często podtopione, zabagnione, o kępkowo-dolinkowej strukturze. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Ribeso nigri-Alnetum.*
OlJ	Ols jesionowy – siedlisko żyznych lasów łęgowych, powstałych na madach lub murszach w dolinach rzecznych. Drzewostan zazwyczaj zbudowany jest przez olszę i jesion z domieszką gatunków grądowych: lipy, graba i dębu. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Fraxino-Alnetum.*
Ł	Las łęgowy – bardzo żyzne siedliska w dolinach rzek, na terenach zalewanych i podtapianych. Gleby mady, rzadziej torfowe torfowisk niskich (zazwyczaj płytkich); najczęściej o odczynie obojętnym. Wielogatunkowy drzwostan tworzą dąb szypułkowy, olsza czarna, wiązy; I-II kl. bonitacji; rzadziej jesion wyniosły; a gatunkami domieszkowymi są jesion, lipa drobnolistna, wiąz. W warstwie dolnej drzewostanu rośnie czeremcha zwyczajna, jesion, grab. Podszyt silnie rozwinięty buduje leszczyna, czeremcha zwyczajna, dereń świdwa, wiciokrzew, bez czarny, porzeczki.

II. OPIS TERENU NADLEŚNICTWA

Szczegółowy opis położenia, warunków siedliskowych, geologicznych, klimatycznych itp., znajduje się w elaboracie. Poniżej zamieszczono jedynie najważniejsze informacje o położeniu nadleśnictwa.

II.1. CHARAKTERYSTYKA POŁOŻENIA NADLEŚNICTWA

Nadleśnictwo Sobibór jest jednym z 25 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie. Składa się z dwóch obrębów leśnych, podzielonych na 13 leśnictw. Nadleśnictwo zarządza gruntami o powierzchni 22 610,81[1] ha w tym 20 345,51 ha gruntów leśnych zalesionych i niezalesionych oraz gruntów związanych z gospodarką leśną i 2 265,30 ha gruntów nieleśnych.

[1] Powierzchnia w ha (z dokł. do 1 ara) wynikająca z sumy opisów taksacyjnych (bez współwłasności)

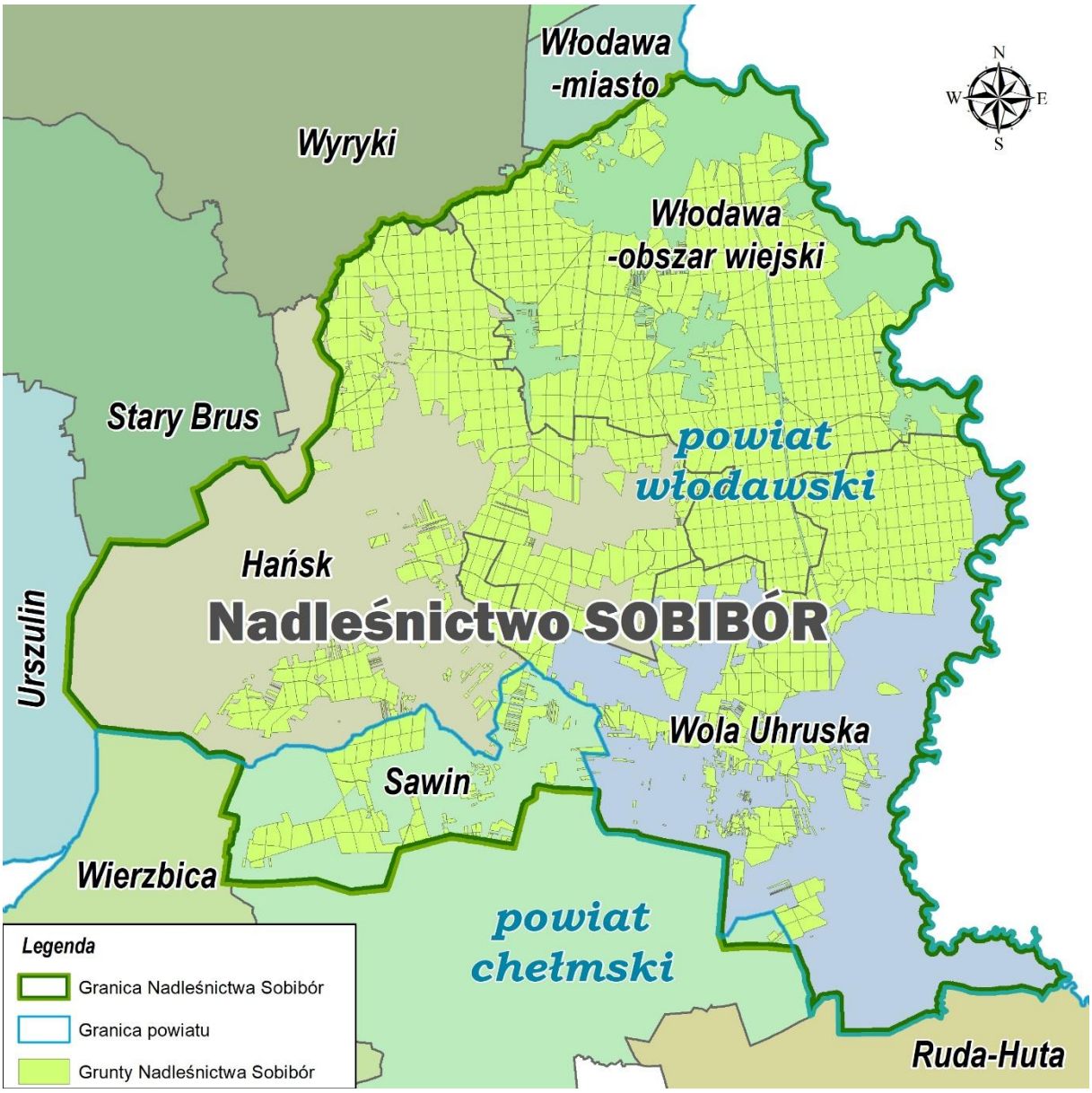

Ryc. 1. Położenie nadleśnictwa w regionie

Pod względem przynależności administracyjnej Nadleśnictwo Sobibór położone jest we wschodniej części zasięgu terytorialnego RDLP w Lubnie. Zasięg terytorialny nadleśnictwa obejmuje następujące jednostki podziału administracyjnego kraju:

Tab. 1. Położenie Nadleśnictwa Sobibór na tle podziału administracyjnego.

Województwo	Powiat	Gmina	Obręby ewidencyjne
lubelskie	**chełmski**	Sawin	Aleksandrówka cz., Bachus cz., Chutcze cz., Łowcza cz., Łowcza Kolonia cz., Łukówek cz., Petryłów, Podpakule, Serniawy, Serniawy Kolonia, Tomaszówka cz., Wólka Petryłowska
	włodawski	Hańsk	Bukowski Las, Dubeczno, Hańsk I, Hańsk II, Hańsk Kolonia, Konstantynówka, Kulczyn cz., Kulczyn Kolonia, Macoszyn Mały, Osowa, Krychów PGR, Rudka Łowiecka, Stary Majdan, Szcześniki cz., Ujazdów, Wojciechów cz., Żdżarka
		Włodawa	Luta, Okuninka cz., Sobibór, Wołczyny, Żłobek, Orchówek
		Wola Uhruska	Wszystkie obręby
		Wyryki	Suchawa cz.

Ryc. 2. Położenie nadleśnictwa na tle jednostek podziału administracyjnego kraju

Według aktualnej **regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski** (Richling i in. 2021) Nadleśnictwo Sobibór położone jest w następujących jednostkach fizycznogeograficznych:

Obszar: Europa Zachodnia

Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa (3)

Prowincja: Niż wschodniobałtycko-Białoruski (84)

Podprowincja: Polesie (845)

Makroregion: Polesie Zachodnie (845.1)

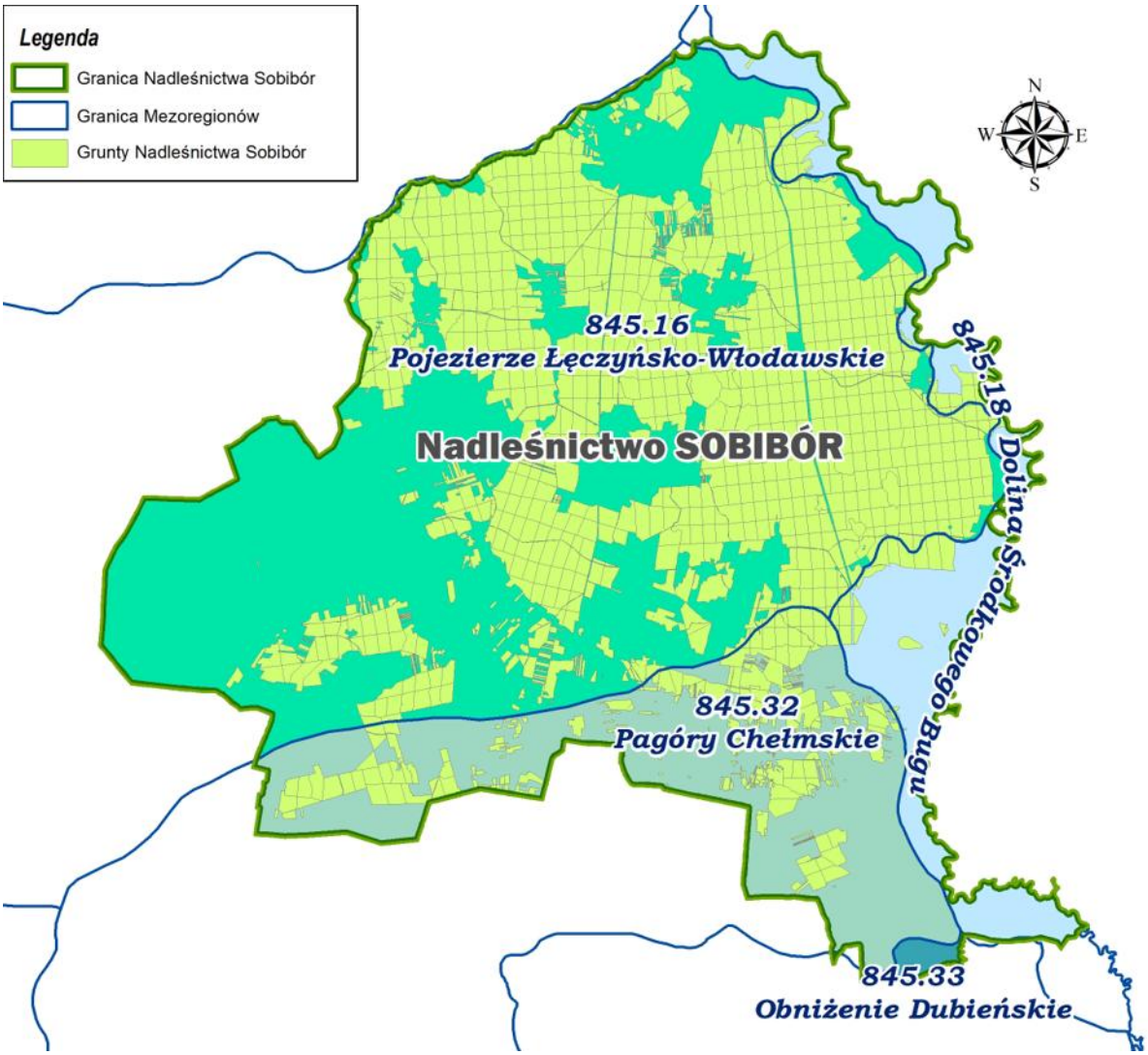
Mezoregiony: Pojezierze Łęczyńsko-Włodawska (845.16)

Dolina Środkowego Bugu (845.18)

Makroregion: Polesie Wołyńskie (845.3)

Mezoregiony: Pagóry Chełmskie (845.32)

Obniżenia Dubieńskie (845.33)

Ryc. 3. Położenie nadleśnictwa na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Richling i in. 2021)

Zgodnie z **regionalizacją przyrodniczo-leśną Polski 2010** (Zielony i Kliczkowska 2012) Nadleśnictwo Sobibór znajduje się w zasięgu następujących mezoregionów:

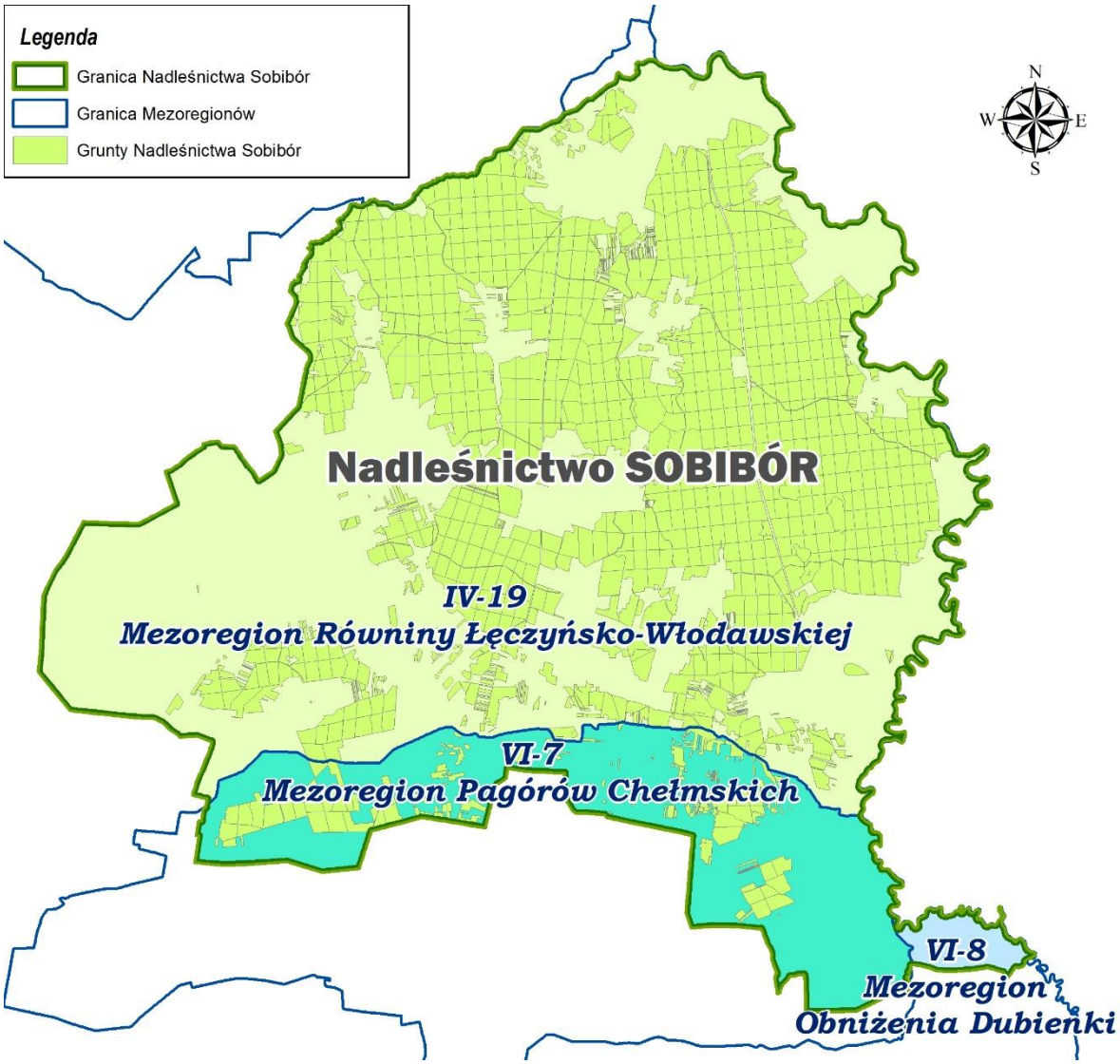
Kraina: IV Mazowiecko Podlaska

Mezoregion: IV-19 Równiny Łęczyńsko-Włodawskiej

Kraina: VI Małopolska

Mezoregion: VI-7 Pagórów Chełmskich

VI-8 Obniżenia Dubieńki

Ryc. 4. Położenie nadleśnictwa na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski na mezoregiony (Zielony i Kliczkowska 2012)

Kolejnym podziałem, opartym na zróżnicowaniu przestrzennym typów roślinności, jest **podział geobotaniczny** (Matuszkiewicz 2008). Według niego obszar Nadleśnictwa Sobibór położony jest w granicach następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja: Środkowoeuropejska

Podprowincja: Środkowoeuropejska Właściwa

Dział: D. Dział Wołyński

Kraina: D.1 Zachodniowołyńska

Okręg: D.1.1. Polesia Wołyńskiego

Podokręg: D.1.1.a Uhruski

D.1.1.b Dorohusko-Sawiński

D.1.1.d Doliny Bugu „Horodło - Uhrusk”

Dział: E. Dział Mazowiecko-Poleski

Poddział: Poleski

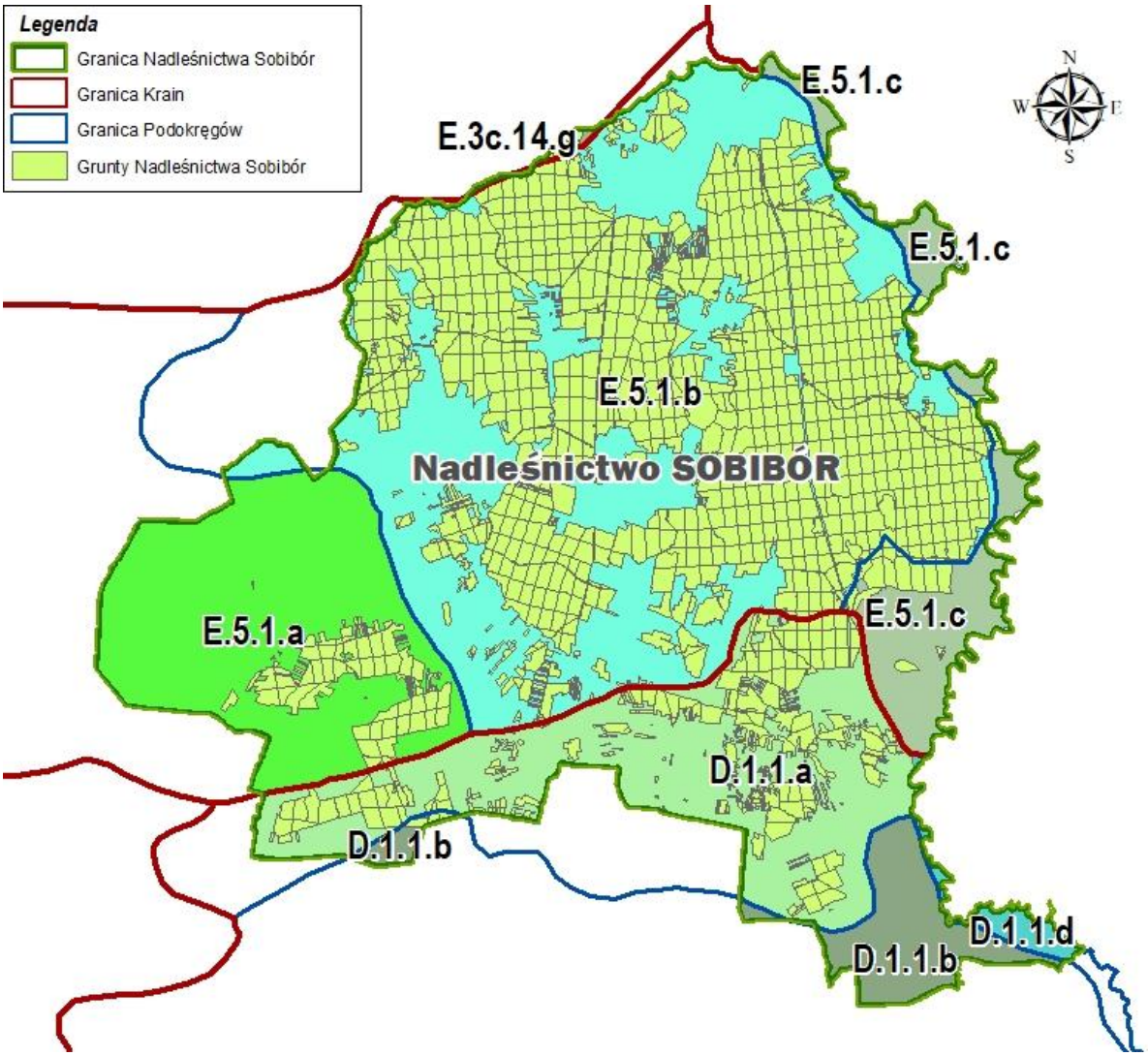
Kraina: E'.5 Polesia Południowego

Okręg: E'.5.1. Pojezierza łęczyńsko-Włodawskiego

Podokręg: E.5.1.a Urszuliński

E.5.1.b Sobiborski

E.5.1.c Doliny Bugu „Uhrusk - Włodawa"

Ryc. 5. Położenie nadleśnictwa na tle podziału geobotanicznego Polski na podokręgi (Matuszkiewicz 2008)

II.2. CHARAKTERYSTYKA KOMPLEKSÓW LEŚNYCH

Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że kompleks leśny to przestrzennie spójny obszar lasów, niezależnie od własności, odgraniczony od innych kompleksów terenami nieleśnymi szerszymi niż 50 m (Zielony i Rabenda 2008). W tym ujęciu działki leśne będące w posiadaniu nadleśnictwa, jeśli otoczone są lasami innych form własności, ale stanowią z nimi spójny przestrzennie i funkcjonalnie obszar leśny, traktowane są jak jeden kompleks.

Rozmieszczenie kompleksów leśnych, ich wielkość, skład gatunkowy, zasobność i wiek drzewostanów mają istotny wpływ na infrastrukturę przestrzenną i gospodarczą regionów oraz kraju. Liczba, wielkość i charakter kompleksów leśnych są również ważnym elementem charakteryzującym teren nadleśnictwa. Poza dużymi i zwartymi kompleksami leśnymi, mającymi kluczowe znaczenie dla ochrony zasobów przyrodniczych oraz podtrzymywania społecznych funkcji lasu, niezwykle istotne są także małe, śródpolne enklawy leśne, których niebagatelna funkcja – retencja, ochrona gleby przed erozją, utrzymywanie różnorodności biologicznej terenów rolniczych - jest coraz częściej podkreślana.

Tab. 2. Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór

Wielkość kompleksu [ha]	Opis i znaczenie środowiskotwórcze (Łonkiewicz 1997)	W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa*		Na gruntach nadleśnictwa	
		liczba kompleksów/ powierzchnia		Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]	
do 0,5	Zbiorowiska drzewiasto-krzewiaste o charakterze powierzchniowych zadrzewień	-	-	2	0,45
0,5-5.00	Ekotonowe zbiorowiska leśne pozbawione w zasadzie cech wnętrza lasu	-	-	7	11,35
5.01-25.00	Małe kompleksy leśne, o uproszczonej strukturze biotycznej z fragmentarycznym udziałem płatów wnętrza lasu; strukturalny element krajobrazu rolniczego	-	-	23	344,73
25.01-200.00	Średnie kompleksy leśne o cechach ekosystemu leśnego z wyraźnie zarysowującym się wnętrzem lasu	127	9628,39	87	5988,20
200.01-500.00	Umiarkowanie duże kompleksy leśne, w których udział biotopów wnętrza lasu przekracza połowę powierzchni kompleksu, stanowiące ważny składnik krajobrazów mieszanych	15	4474,09	11	3518,67
500.01-25000.00	Duże kompleksy leśne ze zdecydowaną przewagą biotopów wnętrza lasu, które mogą stanowić równorzędny z agrocenozami składnik fizjocenoz	8	15778,03	6	12746,70

*Liczba i powierzchnia kompleksów niezależnie od ich formy własności

Kompleksy leśne Nadleśnictwa Sobibór, tworzą charakterystyczny dla obszaru Polesia Zachodniego układ przestrzenny, związany zarówno z warunkami przyrodniczymi, jak i historycznym sposobem użytkowania terenu. Lasy rozmieszczone są nierównomiernie największe i najbardziej zwarte kompleksy koncentrują się w części centralnej oraz wschodniej nadleśnictwa, natomiast w części południowej i południowo-zachodniej widoczna jest większa

fragmentacja wynikająca z obecności terenów rolniczych, zabudowy oraz infrastruktury komunikacyjnej.

Rozmieszczenie kompleksów leśnych pozostaje w ścisłym związku z lokalnymi warunkami siedliskowymi. Największe płaty leśne związane są przede wszystkim z obszarami podmokłymi, torfowiskowymi oraz terenami o słabszych warunkach dla rolnictwa. Istotną rolę w kształtowaniu struktury przestrzennej lasów odgrywa dolina Bugu, stanowiąca naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadregionalnym. Lasy zlokalizowane w sąsiedztwie doliny rzecznej pełnią ważne funkcje ochronne, retencyjne i biocenotyczne, zapewniając ciągłość siedlisk oraz możliwość migracji wielu gatunków organizmów. Obszary te charakteryzują się jednocześnie dużą wartością przyrodniczą, wynikającą z obecności siedlisk wilgotnych, bagiennych oraz torfowiskowych.

Układ przestrzenny kompleksów leśnych wykazuje wyraźne powiązanie z siecią osadniczą. W rejonach intensywniej użytkowanych rolniczo oraz w sąsiedztwie miejscowości takich jak Sobibór, Wola Uhruska, Okuninka, Osowa czy Macoszyn dochodzi do rozdzielania większych kompleksów na mniejsze płaty leśne. Fragmentacja lasów związana jest również z przebiegiem dróg publicznych, linii energetycznych oraz innej infrastruktury technicznej. Powoduje to lokalne ograniczenie ciągłości ekologicznej oraz zwiększenie udziału stref ekotonowych, jednak pomimo tego zasadnicza część lasów Nadleśnictwa Sobibór zachowała charakter dużego i względnie zwartego kompleksu leśnego.

Szczególne znaczenie w krajobrazie posiadają tzw. Lasy Sobiborskie, stanowiące jeden z największych i najcenniejszych kompleksów leśnych Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Kompleks ten pełni kluczowe funkcje przyrodnicze i krajobrazowe, wpływając na retencję wodną, stabilizację lokalnych warunków klimatycznych oraz ochronę różnorodności biologicznej. Występują tu liczne torfowiska, zbiorniki wodne i siedliska hydrogeniczne będące ostoją wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin oraz zwierząt. Znaczna powierzchnia lasów oraz stosunkowo wysoki stopień ich naturalności powodują, że obszar ten odgrywa istotną rolę w funkcjonowaniu regionalnego systemu powiązań ekologicznych.

Kompleksy leśne Nadleśnictwa Sobibór pełnią również ważne funkcje społeczne i rekreacyjne. Szczególnie istotne są lasy położone w sąsiedztwie Okuninki i Jeziora Białego, gdzie koncentruje się ruch turystyczny związany z wypoczynkiem i rekreacją. Obszary te stanowią ważne zaplecze przyrodniczo-krajobrazowe dla Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz wpływają na atrakcyjność turystyczną regionu. Znaczenie rekreacyjne i edukacyjne posiadają również lasy zlokalizowane w pobliżu Sobiboru i Woli Uhruskiej, wykorzystywane m.in. do celów turystyki przyrodniczej oraz edukacji leśnej.

II.3. KORYTARZE EKOLOGICZNE

Według ustawy o ochronie przyrody korytarz ekologiczny to *obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów*. W szerszym ujęciu jest to obszar obejmujący tereny w miarę naturalne, niezmienione, gdzie brak jest różnego rodzaju barier utrudniających migrację gatunków. Zazwyczaj korytarze ekologiczne łączą centra różnorodności biologicznej (kompleksy leśne, pasma górskie, kompleksy torfowisk czy doliny rzek). Korytarze ekologiczne nie są formą ochrony przyrody w rozumieniu ustawy *o ochronie przyrody*, są jednak wykorzystywane m.in. w planowaniu przestrzennym, tworzeniu i ochronie obszarów chronionego krajobrazu czy zapewnianiu spójności ochrony obszarów Natura 2000.

Wyznaczenie i ochrona korytarzy ekologicznych zapewnia zachowanie funkcjonalnej łączności w warunkach powszechnej obecnie fragmentacji środowiska. Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające przemieszczanie się roślin i zwierząt pomiędzy siedliskami. Korytarze to drogi życia, dzięki którym wiele gatunków może egzystować pomimo niekorzystnych zmian w środowisku a cenne europejskie siedliska nadal cechuje wysoka bioróżnorodność.

Główne cele wyznaczania i ochrony korytarzy to:

- przeciwdziałanie izolacji obszarów przyrodniczo cennych i zapewnienie funkcjonalnych połączeń między poszczególnymi regionami kraju,
- zapewnienie możliwości funkcjonowania stabilnych populacji gatunków roślin i zwierząt,
- ochrona i odbudowa bioróżnorodności w kraju i Europie,
- stworzenie spójnej sieci obszarów chronionych, które zapewnią optymalne warunki do życia, możliwie dużej liczbie gatunków.

Na terenie Nadleśnictwa Sobibór występują dwa główne korytarze ekologiczne: Dolina Środkowego Bugu (GKW-4A) oraz Polesie (GKW-2).

Pojęcie korytarza ekologicznego funkcjonuje w ochronie przyrody od początku XX w. Początkowo definiowane było poprzez pełnioną funkcję jako szlak migracji roślin lub zwierząt (Hess i Fischer 2001). W latach 80. XX w. zaczęto stosować podejście strukturalne, a korytarze ekologiczne stały się ważnym narzędziem ochrony przyrody stanowiącym element uzupełniający system obszarów chronionych. W połowie lat 90. XX w. w ramach realizacji projektu badawczego National Nature Plan (NNP) Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody – IUCN opracowano sieć ekologiczną ECONET-POLSKA, wykorzystując kryteria środowiskowe (krajobrazowe) (Liro 1995, 1998). W 2005 r. na zlecenie Ministerstwa Środowiska w Zakładzie Badania Ssaków PAN w Białowieży (obecnie Instytut Biologii Ssaków PAN), we współpracy ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk” oraz Muzeum i

Instytutem Zoologii PAN, opracowano projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć NATURA 2000 w Polsce (Jędrzejewski i in. 2005). Uwzględniając koncepcję sieci ECONET-POLSKA wyznaczono obszary węzłowe, do których zaliczono tereny prawnie chronione (parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, częściowo rezerwaty przyrody i obszary chronionego krajobrazu) oraz duże kompleksy leśne, doliny rzeczne i inne tereny dobrze zachowane przyrodniczo. Następnie na podstawie analiz środowiskowych połączono punkty docelowe z obszarami węzłowymi. Jako punkty docelowe określono ważne obszary przyrodnicze zlokalizowane przy granicach Polski i mające łączność ekologiczną z innymi obszarami przyrodniczymi krajów sąsiednich. W efekcie wyróżniono siedem korytarzy międzynarodowych, które łączą tereny położone na przeciwległych granicach kraju. Pozostałe korytarze nazwane korytarzami krajowymi łączą obszary położone wewnątrz kraju z korytarzami głównymi oraz zapewniają wariantowość dróg migracji. Zadaniem tak wyznaczonej sieci jest ochrona łączności ekologicznej w makroskali, a uszczegółowienie i uzupełnienie sieci powinno zostać wykonane na poziomie regionalnym (wojewódzkim) (Jędrzejewski i Ławreszuk 2009). W 2011 roku w ramach projektu ze środków EEA/EOG opracowano kompletną mapę[2] korytarzy istotnych dla populacji dużych ssaków leśnych oraz spójności siedlisk leśnych i wodno-błotnych w skali krajowej i kontynentalnej (Jędrzejewski 2011).

Według opracowanej w 2011 r. mapy korytarzy ekologicznych[3] w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór występuje 2 korytarze ekologiczne.

Pod względem rodzaju korytarze można podzielić na 3 typy

- KR – korytarz rzeczny
- KOR – korytarz leśny
- OW – obszar węzłowy

Na terenie Nadleśnictwa Sobibór wyróżniamy następujące korytarze ekologiczne:

- Dolina środkowego Bugu GKW-4A
- Polesie GKW-2

Stanowią one element krajowego systemu powiązań ekologicznych, którego podstawowym zadaniem jest zapewnienie ciągłości przestrzennej siedlisk oraz umożliwienie przemieszczania się i migracji organizmów pomiędzy obszarami o wysokich walorach przyrodniczych.

Korytarz Dolina Środkowego Bugu (GKW-4A) związany jest z doliną rzeki Bug oraz towarzyszącymi jej terenami zalewowymi, łąkami, zadrzewieniami i kompleksami leśnymi. Dolina Bugu stanowi ważny element ciągłości ekologicznej o znaczeniu ponadlokalnym,

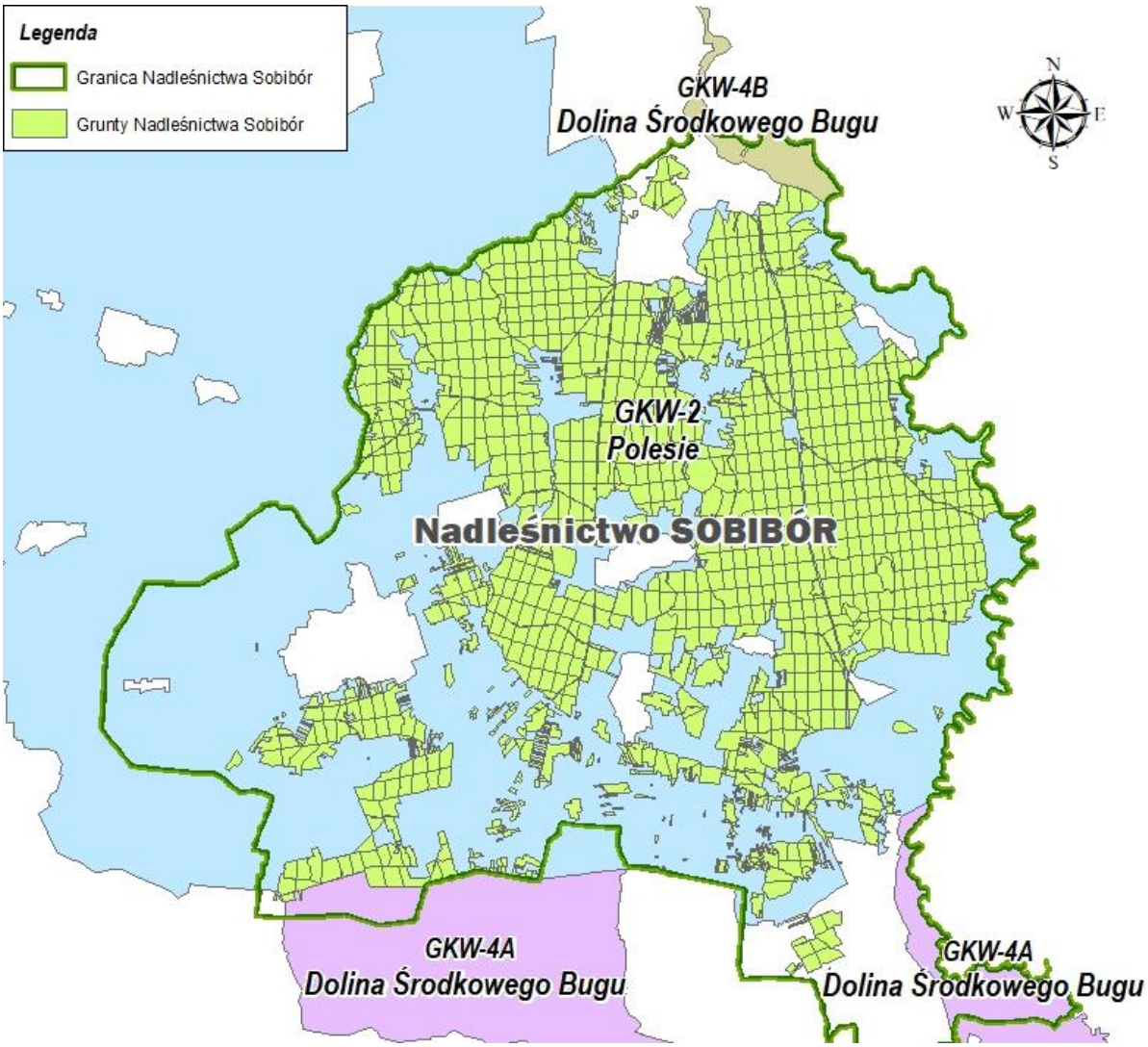
[2] https://korytarze.pl/mapa/mapa-korytarzy-ekologicznych-w-polsce
[3] http://mapa.korytarze.pl/

łączący cenne przyrodniczo obszary położone wzdłuż rzeki. Na terenie Nadleśnictwa Sobibór korytarz obejmuje przede wszystkim obszary pozostające w bezpośrednim lub funkcjonalnym związku z doliną Bugu, tworząc dogodne warunki dla przemieszczania się wielu gatunków zwierząt oraz rozprzestrzeniania się roślin.

Korytarz Polesie (GKW-2) obejmuje rozległy układ terenów leśnych, bagiennych, wodnych i łąkowych Polesia. W granicach Nadleśnictwa Sobibór jego istotnym elementem są rozległe kompleksy leśne, w tym Lasy Sobiborskie, które wraz z terenami podmokłymi, torfowiskami oraz dolinami cieków tworzą mozaikę siedlisk sprzyjającą zachowaniu ciągłości ekologicznej. Korytarz ten zapewnia powiązania pomiędzy najcenniejszymi obszarami przyrodniczymi Polesia, w tym z obszarami objętymi różnymi formami ochrony przyrody.

Oba korytarze pozostają ze sobą w funkcjonalnym związku i wraz z lokalnymi ciekami, dolinami rzecznymi, terenami podmokłymi, zadrzewieniami oraz mniejszymi kompleksami leśnymi tworzą spójny system powiązań przyrodniczych na terenie Nadleśnictwa Sobibór. Szczególne znaczenie dla jego funkcjonowania ma zachowanie ciągłości dużych kompleksów leśnych oraz ich połączeń z doliną Bugu i siedliskami wodno-błotnymi.

Z punktu widzenia gospodarki leśnej istotne jest zachowanie drożności korytarzy ekologicznych poprzez ograniczanie fragmentacji kompleksów leśnych, utrzymanie naturalnego charakteru dolin rzecznych i terenów podmokłych oraz zachowanie istniejących powiązań pomiędzy kompleksami leśnymi i innymi cennymi przyrodniczo obszarami. Korytarze ekologiczne stanowią tym samym ważny element struktury przyrodniczej Nadleśnictwa Sobibór i powinny być uwzględniane przy planowaniu oraz realizacji działań gospodarczych i ochronnych.

Ryc. 6. Przebieg głównych korytarzy ekologicznych na terenie nadleśnictwa

III. HISTORIA OCHRONY PRZYRODY I BADAŃ NAUKOWYCH NA TERENIE NADLEŚNICTWA

Historia lasów znajdujących się obecnie w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór była kształtowana przez wiele wydarzeń i procesów zachodzących na przestrzeni lat. Należały do nich m.in. zmiany własności gruntów, działania wojenne, przesiedlenia ludności oraz prowadzone po II wojnie światowej zalesienia.

Szczególnie duże znaczenie dla obecnego charakteru lasów miały powojenne zalesienia gruntów użytkowanych wcześniej rolniczo. Obecnie prawie 50% lasów Nadleśnictwa Sobibór stanowią drzewostany pierwszego pokolenia rosnące na gruntach porolnych. Fakt ten w znacznym stopniu wpłynął na współczesną strukturę i skład gatunkowy drzewostanów.

Jednocześnie na terenie Nadleśnictwa zachowały się rozległe kompleksy leśne, torfowiska, śródleśne jeziora oraz tereny podmokłe. Od drugiej połowy XX wieku najcenniejsze z tych obszarów oraz występujące na nich rzadkie gatunki roślin i zwierząt były stopniowo obejmowane różnymi formami ochrony przyrody.

Postępowanie w lasach będących dawnymi majątkami państwowymi i prywatnymi

Najwcześniejsze udokumentowane informacje dotyczące organizacji gospodarki leśnej na obszarze obecnego Nadleśnictwa Sobibór pochodzą z końca XIX wieku. Lasy te należały wówczas administracyjnie do Nadleśnictwa Chełm i były zarządzane przez rosyjską administrację leśną, określaną jako „pałata leśna". Z uwagi na znaczne oddalenie kompleksów leśnych od siedziby jednostki utworzono stanowisko terenowego urzędnika leśnego, tzw. objezdczika, mającego siedzibę w pobliżu wsi Wołczyny. Powierzchnia administrowanych wówczas lasów wynosiła około 7,5 tys. ha.

W kolejnych latach część lasów została przekazana prywatnym właścicielom w związku z regulowaniem zobowiązań serwitutowych. Po przeprowadzeniu podziałów pozostało około 3,5 tys. ha lasów wolnych od tych obciążeń. Świadczy to o znacznym przekształceniu struktury własnościowej i przestrzennej kompleksów leśnych jeszcze przed utworzeniem polskiej administracji Lasów Państwowych. Nie odnaleziono natomiast materiałów potwierdzających, aby w lasach przekazanych właścicielom prywatnym obowiązywał odrębny system ochrony przyrody w dzisiejszym znaczeniu tego pojęcia.

Nadleśnictwo Sobibór zostało utworzone w 1920 roku. Początkowo podlegało Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach, następnie w Radomiu, a bezpośrednio przed II wojną światową ponownie Dyrekcji w Siedlcach. Wśród lasów majątkowych, które weszły później w skład nadleśnictwa, wyróżniała się północno-wschodnia część obecnego obrębu Dubeczno o powierzchni około 1234 ha. Teren ten należał do dóbr włodawskich rodziny Zamoyskich.

Gospodarkę leśną prowadzono tam na podstawie planów sporządzonych w 1920 i 1931 roku. Istnienie tych dokumentów wskazuje na planowy charakter użytkowania lasów, nie jest jednak samo w sobie dowodem prowadzenia przez właścicieli szczególnej ochrony przyrodniczej.

Po II wojnie światowej struktura własnościowa lasów uległa zasadniczej zmianie. W 1945 roku do nadleśnictwa włączono około 330 ha lasów prywatnych upaństwowionych na podstawie dekretu PKWN. Około 1950 roku przejęto również około 1270 ha gruntów pozostawionych po przesiedleniu właścicieli narodowości ukraińskiej. W latach 1950–1974 przyłączono następne grunty opuszczone, grunty Państwowego Funduszu Ziemi oraz powierzchnie pozyskane w ramach likwidacji szachownicy gruntów – łącznie około 5 tys. ha. W 1973 roku do Nadleśnictwa Sobibór włączono Nadleśnictwo Dubeczno, utworzone w 1960 roku i obejmujące około 5,3 tys. ha, oraz uroczysko Petryłów z Nadleśnictwa Stańków.

Sytuacja lasów podczas ważnych wydarzeń historycznych

Kompleksy leśne w rejonie Sobiboru wielokrotnie stanowiły miejsce działań wojennych, schronienia ludności oraz funkcjonowania oddziałów zbrojnych. W okresie powstania styczniowego w lasach w pobliżu miejscowości Adamki i Luta walczyły oddziały dowodzone przez Marcina Borelowskiego ps. „Lelewel". Pamiątką po tych wydarzeniach są pomniki i miejsca pamięci położone m.in. w sąsiedztwie leśnictwa Adamki oraz w rejonie Luty, Osowy, Rudki Łowieckiej i Hańska-Kolonii.

Szczególnie silne piętno na lasach sobiborskich pozostawiła II wojna światowa. Od 1940 roku na terenie kompleksów leśnych działały niemieckie obozy pracy, m.in. w Krychowie, Lucie i Osowie. W 1942 roku przy stacji kolejowej Sobibór utworzono niemiecki obóz zagłady. Przy wyborze lokalizacji wykorzystano izolację terenu, niewielką gęstość zaludnienia, otoczenie sosnowych lasów oraz istniejącą infrastrukturę leśną. Na potrzeby obozu przejęto m.in. budynek biura Nadleśnictwa Sobibór, gospodarstwo leśniczego, tartak, urząd pocztowy i kaplicę.

Zachowane materiały fotograficzne dokumentują prowadzenie prac zrębowych w okresie okupacji, jednak dostępne źródła nie pozwalają obecnie określić łącznej powierzchni wojennych wyrębów ani ich rzeczywistego wpływu na strukturę wiekową drzewostanów całego nadleśnictwa. Z tego względu nie należy formułować twierdzenia o wielkopowierzchniowym wylesieniu Lasów Sobiborskich podczas wojny bez przeprowadzenia dodatkowej analizy archiwalnych operatów urządzeniowych, map i dokumentacji pozyskania drewna.

Lasy pełniły także funkcję schronienia dla żołnierzy, partyzantów i ludności cywilnej. Po zakończeniu wojny działały w nich oddziały podziemia antykomunistycznego, w tym oddział Edwarda Taraszkiewicza ps. „Żelazny". Świadectwem wydarzeń militarnych są mogiły, krzyże, cmentarze, pomniki oraz odnajdywane nadal niewybuchy i inne pozostałości uzbrojenia.

Obiekty te stanowią obecnie element dziedzictwa kulturowego lasów i wymagają uwzględniania podczas prowadzenia gospodarki leśnej oraz udostępniania terenu.

Wydarzenia wojenne i powojenne przesiedlenia przyczyniły się również do zaniku części osadnictwa. Przykładem jest dawna wieś Irkuck, położona na obszarze obecnego leśnictwa Dekowina. Po wojnie jej mieszkańców wysiedlono, zabudowania zlikwidowano, a teren został następnie zalesiony. Proces ten doprowadził do lokalnego zwiększenia zwartości kompleksu leśnego, jednocześnie powodując zatarcie wcześniejszego, rolniczo-osadniczego układu krajobrazu.

Ogólne zmiany powierzchni lasów

Dostępne informacje historyczne wskazują na znaczne zmiany powierzchni gruntów pozostających w administracji leśnej, jednak dane te nie mogą być bezpośrednio utożsamiane ze zmianami rzeczywistej powierzchni lasów. Część przyrostu powierzchni nadleśnictwa wynikała bowiem z reorganizacji administracyjnych, przejmowania istniejących lasów prywatnych oraz scalania wcześniej samodzielnych jednostek.

Pod koniec XIX wieku kompleksy administrowane przez rosyjską administrację leśną obejmowały około 7,5 tys. ha. Po regulacji serwitutów powierzchnia wolna od zobowiązań zmniejszyła się do około 3,5 tys. ha. W okresie powojennym następował natomiast systematyczny wzrost areału zarządzanego przez nadleśnictwo, związany z przejmowaniem lasów prywatnych, opuszczonych gospodarstw i gruntów Państwowego Funduszu Ziemi. Szczególnie istotne było włączenie w 1973 roku Nadleśnictwa Dubeczno o powierzchni około 5,3 tys. ha.

Część przejętych gruntów nie była wcześniej pokryta lasem. Tereny po opuszczonych miejscowościach i gospodarstwach były zalesiane lub podlegały sukcesji roślinności drzewiastej. Proces taki udokumentowano m.in. na obszarze dawnej miejscowości Irkuck. Powojenne zalesienia gruntów porolnych przyczyniały się do zwiększenia zwartości kompleksów leśnych, lecz prowadziły również do powstawania jednowiekowych drzewostanów sosnowych, podatnych na choroby korzeni, pożary i gradacje owadów.

Na podstawie zgromadzonych materiałów można zatem stwierdzić, że w XX wieku powierzchnia lasów i gruntów leśnych zarządzanych przez Nadleśnictwo Sobibór wzrastała przede wszystkim w wyniku powojennych przejęć i zalesień oraz zmian organizacyjnych. Dokładne określenie zmian powierzchni leśnej wymagałoby jednak porównania map topograficznych i urządzeniowych z kilku okresów, np. z początku XX wieku, okresu międzywojennego, lat 50. i 70. XX wieku oraz map współczesnych. Podane w źródłach wartości powierzchni nie powinny być sumowane, ponieważ odnoszą się do różnych kategorii gruntów, okresów i jednostek administracyjnych.

Okresy powstania poszczególnych form ochrony przyrody

Rozwój formalnej ochrony przyrody na terenie Nadleśnictwa Sobibór rozpoczął się w latach 60. XX wieku. Pierwszą istotną obszarową formą ochrony był rezerwat przyrody „Serniawy", utworzony w 1965 roku dla ochrony starego drzewostanu na siedliskach grądowych, łęgowych i olsowych. W 1973 roku utworzono rezerwat „Brudzieniec", obejmujący jezioro oraz związane z nim zbiorowiska wodne i torfowiskowe.

Kolejnym ważnym etapem było powołanie w 1983 roku Sobiborskiego Parku Krajobrazowego oraz Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Celem utworzenia parku było zachowanie rozległego kompleksu Lasów Sobiborskich, charakterystycznych krajobrazów Polesia, jezior, torfowisk i cennych siedlisk leśnych. Park obejmuje znaczną część gruntów pozostających w zarządzie nadleśnictwa.

W 1988 roku utworzono dwa kolejne rezerwaty: „Małoziemce", chroniący kolonię czapli siwej, oraz „Żółwiowe Błota", którego głównym przedmiotem ochrony jest populacja żółwia błotnego wraz z miejscami stałego przebywania, zimowania i składania jaj. W rezerwacie „Żółwiowe Błota" ochroną objęto mozaikę cieków, oczek wodnych, torfowisk, olsów, borów oraz piaszczystych lęgowisk.

W 1996 roku utworzono trzy rezerwaty związane przede wszystkim z ochroną ekosystemów wodnych i bagiennych: „Trzy Jeziora", „Jezioro Orchowe" oraz „Magazyn". Rezerwat „Trzy Jeziora" chroni rozległy układ jezior, torfowisk oraz zbiorowisk wodnych i leśnych, natomiast rezerwat „Magazyn" zabezpiecza torfowiska niskie, turzycowiska i podmokłe siedliska leśne. Łącznie na terenie Nadleśnictwa Sobibór znajduje się siedem rezerwatów przyrody o powierzchni wynoszącej prawie 1700 ha.

W 2002 roku na gruntach nadleśnictwa ustanowiono dziewięć użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 397,86 ha. Ochroną objęto przede wszystkim bagna, torfowiska, starorzecza, doliny rzeczne, turzycowiska i inne pozostałości naturalnych ekosystemów wodno-błotnych. Do obiektów tych należą m.in. Skarpa Nadbużańska i Dolina rzeki Tarasienki.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej system ochrony został uzupełniony o obszary Natura 2000. Największe znaczenie ma obszar siedliskowy „Lasy Sobiborskie", obejmujący trzy części kompleksu leśnego i chroniący m.in. torfowiska wysokie i przejściowe oraz siedliska cennych ssaków, płazów i bezkręgowców. Z gruntami nadleśnictwa związane są również obszary „Dolina Środkowego Bugu", „Poleska Dolina Bugu", „Podpakule", „Serniawy" i „Krowie Bagno".

Współczesnym etapem dyskusji o ochronie Lasów Sobiborskich jest koncepcja utworzenia Sobiborskiego Parku Narodowego. W lipcu 2026 roku OTOP przekazało samorządom zmodyfikowaną propozycję jego granic. Jest to jednak nadal projekt i nie może być przedstawiany jako istniejąca forma ochrony przyrody.

Wydarzenia katastrofalne i masowe uszkodzenia lasów

W dostępnych publicznie materiałach nie odnaleziono pełnej, chronologicznej dokumentacji jednego zdarzenia katastrofalnego, takiego jak wielkopowierzchniowy pożar, huragan lub gradacja owadów, dla którego podano by jednocześnie dokładną datę, powierzchnię i wielkość szkód na terenie Nadleśnictwa Sobibór. Z tego względu nie jest uzasadnione wskazywanie konkretnej klęski jako najważniejszego wydarzenia w historii nadleśnictwa bez weryfikacji danych zawartych w kolejnych planach urządzenia lasu, kronikach nadleśnictwa i sprawozdaniach z ochrony lasu.

Materiały retrospektywne Nadleśnictwa Sobibór wskazują jednak, że w przeszłości stan drzewostanów pogarszały gradacje strzygoni choinówki, brudnicy mniszki i przypłaszczka granatka. Istotnym problemem była i pozostaje również huba korzeni powodująca osłabienie drzewostanów sosnowych, szczególnie na gruntach porolnych. Wymieniane są także szkody powodowane przez silne wiatry i pożary. Informacje te potwierdzają występowanie okresowych sytuacji klęskowych, lecz nie pozwalają na ustalenie ich dokładnej skali i rozmieszczenia.

W przypadku Lasów Sobiborskich istotne są ponadto długotrwałe procesy pogarszania stanu siedlisk bagiennych i torfowiskowych, związane m.in. ze zmianami warunków wodnych, sukcesją roślinności oraz zmianami klimatycznymi. Procesów tych nie należy traktować jako pojedynczego wydarzenia katastrofalnego, lecz jako narastającą presję na ekosystemy zależne od wody. Stan torfowisk, monitoring przyrodniczy oraz potrzeby odtwarzania mokradeł były przedmiotem konferencji naukowej „Przyszłość sobiborskich mokradeł”, zorganizowanej w 2025 roku z udziałem UMCS i innych instytucji.

Badania naukowe i stałe powierzchnie badawcze

Lasy Sobiborskie są miejscem wieloletnich badań zoologicznych, szczególnie ornitologicznych, entomologicznych i herpetologicznych. Ważną rolę w rozpoznaniu ich awifauny odgrywa Grupa Badawcza „Sobibór”, współpracująca z naukowcami, studentami oraz organizacjami przyrodniczymi. Badania prowadzone w latach 2008–2016 na obszarze około 256 km² objęły ocenę liczebności i rozmieszczenia gatunków ptaków ważnych z punktu widzenia Dyrektywy Ptasiej. Ich wyniki stanowiły podstawę do wskazania wysokiej rangi ornitologicznej kompleksu oraz propozycji uzupełnienia sieci ostoi ptaków IBA i obszarów specjalnej ochrony ptaków.

W latach 2010–2014 prowadzono badania populacji puszczyka mszarnego na powierzchni 3637 ha we wschodniej części Lasów Sobiborskich. Na powierzchni badawczej rozmieszczono 54 skrzynki lęgowe, które następnie podlegały regularnym kontrolom. Analizowano liczebność populacji, rozmieszczenie terytoriów, użytkowanie sztucznych miejsc lęgowych oraz zależności pomiędzy występowaniem ptaków a strukturą siedlisk i wiekiem drzewostanów. Powierzchnia ta jest jednym z najlepiej udokumentowanych przykładów wieloletniego obszaru badań na gruntach Nadleśnictwa Sobibór.

W latach 2012–2015 prowadzono badania liczebności i rozmieszczenia dzięcioła czarnego. Powierzchnia badawcza również obejmowała 3637 ha, w tym ponad 3,3 tys. ha terenów leśnych, oraz części rezerwatów „Magazyn", „Żółwiowe Błota" i „Trzy Jeziora". Stwierdzono 23 rewiry, a liczebność populacji w poszczególnych latach oszacowano na 14–18 par. Badania wykazały znaczenie starszych drzewostanów, drzew pozostawianych jako przestoje oraz drzewostanów rezerwatowych dla zachowania miejsc gniazdowania tego gatunku.

Ważnym kierunkiem były badania nad puszczykiem mszarnym i innymi sowami. Grupa Badawcza „Sobibór" prowadziła monitoring stanowisk oraz badania biologii lęgowej, korzystając m.in. z nocnych nasłuchów, stymulacji głosowej i poszukiwania gniazd. W pracach uczestniczyli także studenci Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2019 roku w czasie kontroli odnaleziono nowe gniazdo puszczyka mszarnego z wysiadującą samicą.

Badania entomologiczne prowadzone przez SGGW dotyczyły zgrupowań saproksylicznych chrząszczy w borach bagiennych. W latach 2014–2015 na 25 martwych pniach sosen rozmieszczono pułapki na wysokości 1 i 6 m. Odłowiono 8191 chrząszczy należących do 414 gatunków, w tym wiele gatunków wcześniej niewykazywanych z Lasów Sobiborskich. Wyniki wskazały na dobrze zachowany charakter zgrupowań saproksylicznych oraz występowanie gatunków rzadkich i reliktowych. Badania zostały podsumowane w rozprawie doktorskiej Sebastiana Tylkowskiego obronionej w SGGW w 2019 roku.

Badaniami i monitoringiem objęte były także populacje żółwia błotnego, żurawia, lelka, bociana czarnego, orlika krzykliwego i innych gatunków związanych z siedliskami wodno-błotnymi oraz starymi drzewostanami. Współczesne prace dotyczą również stanu torfowisk i mokradeł, w tym kompleksów związanych z jeziorami Płotycze i Orchowe, wpływu zmian klimatycznych oraz możliwości prowadzenia czynnej ochrony i odtwarzania siedlisk.

Publicznie dostępne materiały potwierdzają istnienie wieloletnich powierzchni badawczych, tras kontroli, miejsc rozmieszczenia budek lęgowych i stanowisk monitorowanych gatunków. Nie odnaleziono jednak kompletnego, oficjalnego rejestru wszystkich stałych powierzchni badawczych wraz z numerami oddziałów i wydzieleń leśnych. Dane te powinny zostać zweryfikowane w dokumentacji Nadleśnictwa Sobibór, Programie Ochrony Przyrody, dokumentacjach rezerwatów, materiałach RDOŚ oraz bezpośrednio u zespołów prowadzących badania. Ze względu na ochronę gatunkową dokładne lokalizacje gniazd i części powierzchni monitoringowych mogą nie być przeznaczone do publicznego udostępniania…..

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY I POWIĄZANE Z NIMI OBIEKTY PRZYRODNICZE

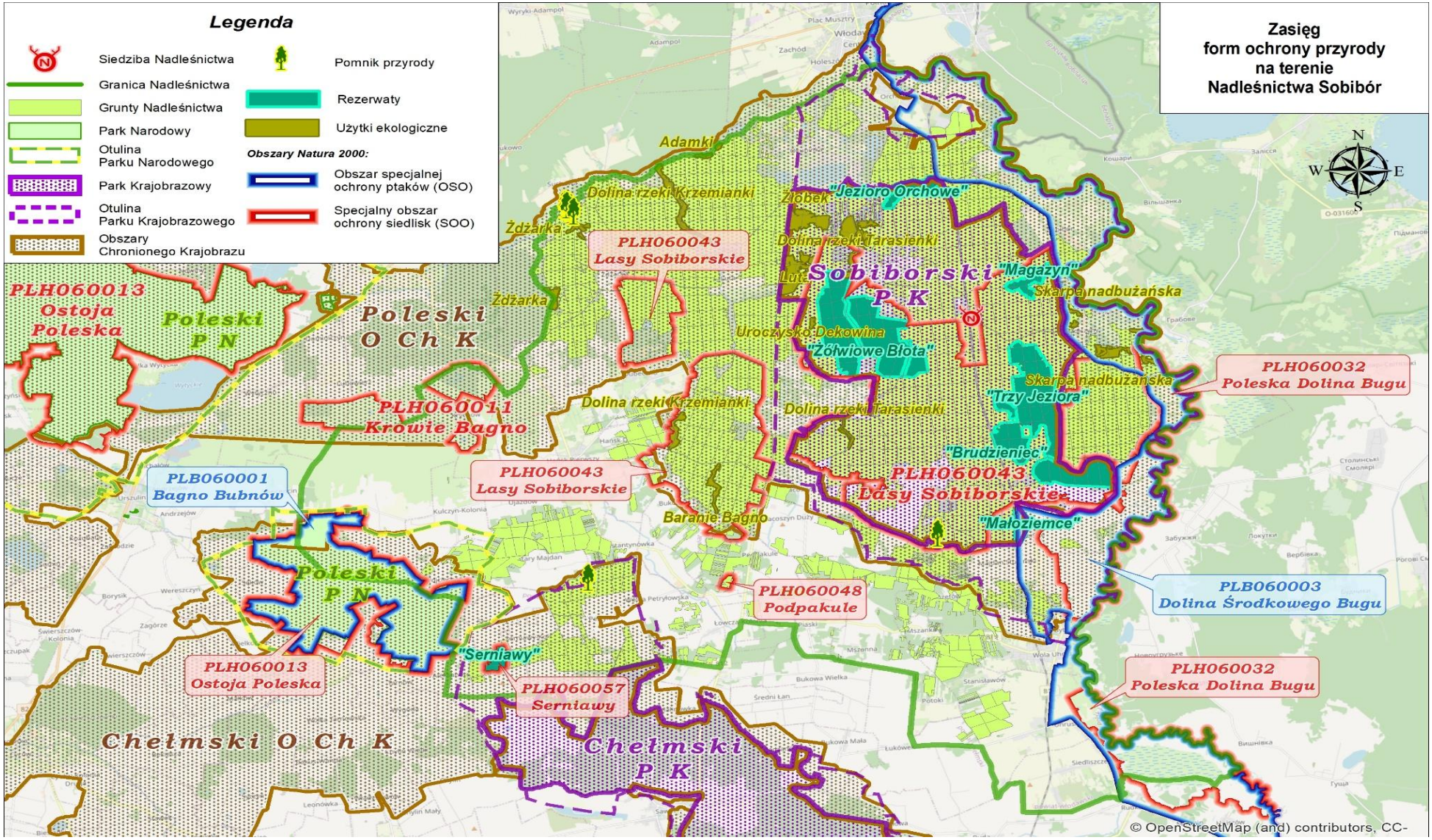
Rozdział zawiera zestawienie i opisanie wszystkich istniejących i projektowanych form ochrony przyrody występujących na terenie nadleśnictwa oraz w jego zasięgu terytorialnym. Poprzez formy ochrony przyrody rozumie się obiekty objęte ochroną na mocy przepisów ustawy *o ochronie przyrody* i aktów wykonawczych. Poprzez powiązane z nimi obiekty przyrodnicze – obiekty powiązane z formami ochrony przyrody (np. otuliny) oraz siedliska przyrodnicze poza siedliskowymi obszarami Natura 2000 i gatunki lokalnie cenne.

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody, ustanowione na podstawie zapisów Ustawy *o ochronie przyrody*:

- 7 rezerwatów przyrody:
  - Żółwiowe Błota,
  - Serniawy,
  - Magazyn,
  - Jezioro Orchowe,
  - Małoziemce,
  - Trzy Jeziora,
  - Brudzieniec;
- 1 park krajobrazowy:
  - Sobiborski Park Krajobrazowy;
- 5 obszarów Natura 2000:
  - Dolina Środkowego Bugu – PLB060003,
  - Poleska Dolina Bugu – PLH060032,
  - Lasy Sobiborskie – PLH060043,
  - Podpakule – PLH060048,
  - Serniawy – PLH060057;
- 2 obszary chronionego krajobrazu:
  - Poleski
  - Chełmski;
- 9 użytków ekologicznych:
  - Adamki,
  - Baranie bagno,
  - Dolina rzeki Krzemianki,
  - Dolina rzeki Tarasienki,
  - Luta,
  - Skarpa nadbużańska,
  - Uroczysko Dekowina,
  - Żdżarka,
  - Żłobek;
- 10 pomników przyrody.

Poza wymienionymi powyżej, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajdują się:

- 3 obszary Natura 2000:
  - Krowie Bagno – PLH060011,
  - Ostoja Poleska – PLH060013,
  - Bagno Bubnów – PLB060001;

Ryc. 7. Formy ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Tab. 3. Zestawienie liczby i powierzchni form ochrony przyrody (i ich otulin) w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Lp.	Formy ochrony przyrody	Powierzchnia [ha] wg aktu powołującego	Grunty w zarządzie nadleśnictwa		W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa poza gruntami w zarządzie LP		Łącznie	
			liczba	powierzchnia [ha]	liczba	powierzchnia [ha]	liczba	powierzchnia [ha]
1	Parki Narodowe	9760,29	-	-	1	590,76	1	590,76
2	Otuliny parku narodowego	13702,77	1	142,97	1	956,03	1	1099,00
3	Rezerwaty przyrody	1704,88	7	1699,98	-	-	7	1699,98
5	Parki krajobrazowe	10000,00	1	9317,39	1	682,61	1	10000,00
6	Otuliny parków krajobrazowych	9500,00	1	3445,59	1	6054,41	1	9500,00
7	Obszary siedliskowe Natura 2000	28625,70	4	8321,86	5	4420,39	6	12742,25
8	Obszary ptasie Natura 2000	30284,19	1	1011,53	2	5482,54	2	6494,07
9	Obszary chronionego krajobrazu	71420,00	2	10721,70	2	22373,78	2	33095,48
10	Użytki ekologiczne	397,86	9	397,75	-	-	9	397,75
13	Pomniki przyrody**		10					
14	Ochrona gatunkowa		41		2091,61			

* Grunty parków narodowych znajdujące się poza granicami parku (enklawy gruntów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa).

** W przypadku pomników przyrody podaje się w zasadzie tylko ich liczbę, chyba że na gruntach nadleśnictwa występują powierzchniowe pomniki przyrody.

IV.1. PARKI NARODOWE I ICH OTULINY

Według ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe (art. 8). Parki narodowe są osobnymi jednostkami, które swym zasięgiem nie obejmują gruntów nadleśnictwa. Organem parku narodowego, jest dyrektor parku narodowego, powoływany przez ministra właściwego do spraw środowiska. Nadzór nad działalnością parków narodowych sprawuje minister właściwy do spraw środowiska. Określenie i zmiana granic parku narodowego następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, które określa jego obszar, przebieg granicy, otulinę i nieruchomości Skarbu Państwa oddawane w użytkowanie wieczyste parkowi narodowemu.

Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się otulinę parku narodowego. Zgodnie z Art. 10. ust 7 ustawy o ochronie przyrody projekty planów urządzenia lasu w części dotyczącej otuliny parku narodowego podlegają uzgodnieniu z dyrektorem parku narodowego w zakresie ustaleń tych planów lub zadań, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego.

Poleski Park Narodowy

Poleski Park Narodowy został utworzony z dniem 1 maja 1990 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1990 r. Nr 27, poz. 155). W chwili utworzenia Park obejmował powierzchnię około 4813 ha. Jego granice wyznaczono przede wszystkim w celu ochrony charakterystycznych dla Polesia Zachodniego ekosystemów wodnych, bagiennych i torfowiskowych, należących do najcenniejszych i najlepiej zachowanych tego typu obszarów w Polsce.

W 1994 r., na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1994 r. Nr 9, poz. 31), obszar Parku został znacznie powiększony. W granice Parku włączono wówczas m.in. kompleks Bagna Bubnów, a jego powierzchnia wzrosła do około 9760 ha. Jednocześnie wokół Parku ustanowiono otulinę, której zadaniem jest ograniczanie negatywnego oddziaływania działalności człowieka na chronione ekosystemy oraz zabezpieczenie obszaru Parku przed zagrożeniami zewnętrznymi.

Obowiązujący obecnie przebieg granic Poleskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2017 r. w sprawie Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2017 r. poz. 2373), które weszło w życie 1 stycznia 2018 r. i zastąpiło wcześniejszą regulację z 1994 r. Zgodnie z tym rozporządzeniem powierzchnia Poleskiego Parku Narodowego wynosi 9760,2864 ha, natomiast powierzchnia

jego otuliny wynosi 13 702,7700 ha. Zasady ochrony zasobów, tworów i składników przyrody Parku, a także sposoby eliminowania lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, zostały określone w planie ochrony ustanowionym rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1966).

Poleski Park Narodowy położony jest we wschodniej części województwa lubelskiego, na obszarze Polesia Zachodniego, przede wszystkim w obrębie Równiny Łęczyńsko-Włodawskiej, stanowiącej centralną część Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Pod względem administracyjnym jego obszar znajduje się na terenie czterech powiatów. W powiecie włodawskim obejmuje fragmenty gmin Urszulin, Stary Brus i Hańsk, w powiecie parczewskim – gminy Sosnowica, w powiecie chełmskim – gminy Wierzbica, natomiast w powiecie łęczyńskim – gminy Ludwin. Otulina Parku obejmuje ponadto fragmenty gminy Sawin w powiecie chełmskim.

Park został utworzony na obszarze obejmującym cztery wcześniej istniejące rezerwaty przyrody: „Durne Bagno”, utworzony w 1966 r., „Jezioro Moszne”, utworzony w 1974 r., „Jezioro Długie”, ustanowiony w 1978 r., oraz „Torfowisko Orłowskie”, utworzony w 1982 r. Rezerwaty te chroniły przede wszystkim jeziora, torfowiska oraz związane z nimi zbiorowiska roślinne i stanowiska rzadkich gatunków. Rezerwat torfowiskowy „Bagno Bubnów”, utworzony w 1991 r., został włączony do Poleskiego Parku Narodowego podczas jego powiększenia w 1994 r. Włączenie tego obszaru miało szczególne znaczenie dla ochrony rozległych torfowisk węglanowych, stanowiących siedlisko wielu rzadkich gatunków ptaków i roślin.

Najważniejszym przedmiotem ochrony w Poleskim Parku Narodowym są rozległe ekosystemy wodne, bagienne i torfowiskowe. Obejmują one torfowiska niskie, przejściowe i wysokie, jeziora, zarastające zbiorniki wodne, rozlewiska, podmokłe łąki, szuwary, olsy, bory bagienne oraz inne zbiorowiska leśne związane z wysokim poziomem wód gruntowych. Szczególne znaczenie mają obszary zachowujące naturalny lub zbliżony do naturalnego układ stosunków wodnych, ponieważ warunki hydrologiczne decydują o trwałości najcenniejszych siedlisk oraz związanych z nimi stanowisk gatunków rzadkich i zagrożonych.

Flora Parku wyróżnia się obecnością licznych gatunków związanych z siedliskami torfowiskowymi, bagiennymi i wodnymi. Do szczególnie cennych roślin występujących na jego terenie należą m.in. brzoza niska, wierzba lapońska, wierzba borówkolistna, turzyca strunowa, turzyca bagienna, bagnica torfowa, rosiczka długolistna, rosiczka okrągłolistna oraz aldrowanda pęcherzykowata. Występowanie tych gatunków jest związane z zachowaniem specyficznych warunków siedliskowych, zwłaszcza odpowiedniego uwodnienia torfowisk, jakości wód oraz ograniczonej sukcesji roślinności drzewiastej i krzewiastej.

Równie cenny i różnorodny jest świat zwierząt. W wodach i podmokłych siedliskach Parku występują m.in. strzebla błotna i piskorz. Do charakterystycznych przedstawicieli

herpetofauny należą ropucha paskówka oraz żółw błotny, będący jednym z najbardziej rozpoznawalnych gatunków Poleskiego Parku Narodowego. Obszar Parku stanowi również ważną ostoję ptaków związanych z torfowiskami, szuwarami, rozlewiskami i kompleksami leśnymi. Występują tu m.in. bielik, bocian czarny, żuraw, wodniczka, uszatka błotna i puchacz. Spośród ssaków na uwagę zasługują przede wszystkim łoś i bóbr europejski, których obecność pozostaje ściśle związana z rozległymi terenami podmokłymi oraz siecią cieków i zbiorników wodnych.

W Parku występują także cenne gatunki bezkręgowców, w tym przeplatka aurinia oraz rak stawowy, nazywany również rakiem błotnym. Interesującym przedstawicielem miejscowej fauny jest także tygrzyk paskowany. Gatunek ten nie powinien być jednak obecnie określany jako objęty krajową ochroną gatunkową, ponieważ nie został ujęty w obowiązującym wykazie chronionych gatunków zwierząt. Może być natomiast wskazywany jako charakterystyczny element fauny siedlisk otwartych i wilgotnych.

Podstawowym zadaniem Poleskiego Parku Narodowego jest ochrona całokształtu przyrody oraz walorów krajobrazowych tego obszaru. Obejmuje ona zarówno zachowanie naturalnych procesów przyrodniczych, jak i prowadzenie działań ochrony czynnej, szczególnie tam, gdzie utrzymanie właściwego stanu siedlisk wymaga ograniczania sukcesji roślinności, regulowania stosunków wodnych lub użytkowania kośnego. Istotnym elementem działalności Parku jest również prowadzenie i wspieranie badań naukowych, monitoring przyrodniczy, edukacja ekologiczna oraz udostępnianie obszaru dla turystyki i rekreacji na zasadach podporządkowanych ochronie przyrody.

Funkcję edukacyjną i turystyczną realizuje sieć wyznaczonych tras, ścieżek przyrodniczych oraz obiektów edukacyjnych. Aktualna oferta obejmuje m.in. ścieżki „Dąb Dominik", „Spławy", „Perehod", „Czahary", „Obóz Powstańczy" i „Żółwik", rowerową ścieżkę edukacyjną „Mietiułka" oraz EKO-SZLAK „Urszulin–Perehod". Trasy te umożliwiają poznanie najważniejszych typów ekosystemów Parku, w tym jezior, torfowisk, podmokłych łąk, kompleksów leśnych i siedlisk licznych gatunków zwierząt. Udostępnianie obszaru Parku odbywa się jednak w sposób kontrolowany, z uwzględnieniem wymagań ochrony przyrody, okresowych ograniczeń oraz zasad określonych w planie ochrony i zarządzeniach dyrektora Parku.

Poleski Park Narodowy pozostaje również bezpośrednio związany przestrzennie z zasięgiem terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór. W zasięgu tym znajduje się część obszaru Parku o powierzchni 590,7633 ha. Stanowi ona około 6,05% całkowitej powierzchni Poleskiego Parku Narodowego. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że w granicach Poleskiego Parku Narodowego nie występują grunty pozostające w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór. Podana powierzchnia 590,7633 ha odnosi się wyłącznie do części Parku położonej

w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa i nie stanowi powierzchni gruntów zarządzanych przez Nadleśnictwo Sobibór.

Zasięg terytorialny nadleśnictwa ma charakter administracyjno-organizacyjny i może obejmować również grunty zarządzane przez inne podmioty, w tym grunty znajdujące się w granicach parku narodowego. Z tego względu fakt położenia 590,7633 ha Poleskiego Parku Narodowego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór nie oznacza, że powierzchnia ta pozostaje w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Działalność ochronna, administracyjna i gospodarcza na tym obszarze prowadzona jest zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania parku narodowego oraz ustaleniami jego planu ochrony.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór znajduje się również część otuliny Poleskiego Parku Narodowego. Spośród gruntów pozostających w zarządzie Nadleśnictwa 142,97 ha położonych jest w granicach tej otuliny. Powierzchnia ta podlega zasadom gospodarki leśnej wynikającym z przepisów ustawy o lasach i ustawy o ochronie przyrody, z uwzględnieniem konieczności zabezpieczenia przyrody Parku przed zagrożeniami zewnętrznymi.

Położenie gruntów Nadleśnictwa Sobibór w otulinie Poleskiego Parku Narodowego ma znaczenie dla planowania i prowadzenia gospodarki leśnej. Projekty planów urządzenia lasu, uproszczonych planów urządzenia lasu oraz zadania z zakresu gospodarki leśnej, w części dotyczącej otuliny parku narodowego, podlegają uzgodnieniu z dyrektorem parku narodowego w zakresie ustaleń i działań, które mogą mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody Parku. Dotyczy to w szczególności przedsięwzięć mogących wpływać na stosunki wodne, ciągłość siedlisk, stan populacji chronionych gatunków, jakość wód oraz funkcjonowanie ekosystemów wodno-torfowiskowych.

Łączne występowanie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór zarówno części Poleskiego Parku Narodowego, jak i gruntów pozostających w zarządzie Nadleśnictwa, położonych w jego otulinie, wskazuje na potrzebę ścisłego uwzględniania celów ochrony Parku w planowaniu gospodarki leśnej. Szczególne znaczenie ma zachowanie stabilnych warunków wodnych, ograniczanie przyspieszonego odpływu wód, ochrona siedlisk bagiennych i wilgotnych, utrzymanie ciągłości ekologicznej oraz minimalizowanie oddziaływań mogących przenosić się z terenów leśnych na ekosystemy chronione w granicach Parku.

Tab. 4. Wykaz wydzieleń znajdujących się w otulinie Parku Narodowego wraz z ich opisem i planowanymi zabiegami gospodarczymi

Adres leśny	Pow. [ha]	TSL	Siedlisko Natura 2000	Rodzaj powierzchni	Skrócony opis drzewostanu (wg gatunku panującego)			Projektowany zabieg	
					gat.	udział	wiek	rodzaj	pow. [ha]
05-24-1-08-377-a-00	6,48	LMW	-	D-STAN	OL	9	70	TPP	6,48
05-24-1-08-377-b-00	3,96	LMB	-	D-STAN	SO	8	92	-	-
05-24-1-08-377-c-00	1,00	LMW	-	D-STAN	SO	6	97	TPP	1,00
05-24-1-08-377-d-00	19,39	LMB	-	D-STAN	SO	7	92	-	-
05-24-1-08-377-f-00	0,95	LMŚW	-	D-STAN	SO	10	60	-	-
05-24-1-08-377-g-00	0,85	LMŚW	-	D-STAN	SO	7	60	TPP	0,85
05-24-1-08-378-a-00	1,10	LMW	-	D-STAN	OL	8	70	-	-
05-24-1-08-378-b-00	0,70	LMŚW	-	D-STAN	SO	9	45	TPP	0,70
05-24-1-08-378-c-00	0,99	LMW	-	D-STAN	OL	10	44	TPP	0,99
05-24-1-08-378-d-00	12,89	LMB	-	D-STAN	SO	6	92	-	-
05-24-1-08-378-f-00	3,07	LMB	-	D-STAN	OL	8	55	-	-
05-24-1-08-378-g-00	0,94	LMB	-	D-STAN	OL	10	7	CW	0,94
05-24-1-08-378-h-00	0,50	LMŚW	-	D-STAN	DB.B	5	8	CW	0,50
05-24-1-08-378-i-00	1,56	LMŚW	-	D-STAN	DB	7	70	TPP	1,56
05-24-1-08-378-j-00	0,76	LMŚW	-	D-STAN	SO	5	45	TPP	0,76
05-24-1-08-378-k-00	9,89	-	-	BAGNO	-	-	-	-	-
05-24-1-08-378-l-00	1,98	OL	-	D-STAN	OL	8	45	TPP	1,98
05-24-1-08-378-m-00	1,32	LMW	-	D-STAN	SO	9	62	TPP	1,32
05-24-1-08-378-n-00	5,37	BMŚW	-	D-STAN	SO	10	45	TPP	5,37
05-24-1-08-378-o-00	0,57	LMW	-	D-STAN	OL	10	58	TPP	0,57
05-24-1-08-382-a-00	3,71	LMW	-	D-STAN	OL	7	8	CP	3,71
05-24-1-08-382-b-00	7,15	LMB	-	D-STAN	SO	8	92	-	-
05-24-1-08-382-c-00	3,19	LMB	-	D-STAN	OL	9	66	-	-
05-24-1-08-382-d-00	1,92	-	-	BAGNO	-	-	-	-	-
05-24-1-08-382-f-00	3,74	BMŚW	-	D-STAN	SO	10	72	TPP	3,74
05-24-1-08-383-a-00	1,69	LMB	-	D-STAN	SO	6	92	-	-
05-24-1-08-383-b-00	23,47	-	-	BAGNO	-	-	-	-	-
05-24-1-08-383-c-00	1,07	LMB	-	D-STAN	OL	10	65	-	-
05-24-1-08-383-d-00	1,20	LMB	-	D-STAN	OL	10	77	-	-
05-24-1-08-383-f-00	1,59	LMW	-	D-STAN	OL	9	8	CP	1,59
05-24-1-08-383-g-00	1,64	BMŚW	-	D-STAN	SO	9	72	TPP	1,64
05-24-1-08-383-h-00	0,48	LMB	-	D-STAN	OL	10	65	-	-
05-24-1-08-383-i-00	0,66	LMB	-	SUKCESJA	-	-	-	-	-
05-24-1-08-384-a-00	0,03	-	-	L ENERG	-	-	-	-	-
05-24-1-08-384-b-00	15,08	BMŚW	-	D-STAN	SO	10	55	TPP	15,08

IV.2. REZERWATY PRZYRODY I ICH OTULINY

Według ustawy *o ochronie przyrody* (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) rezerwat przyrody obejmuje *obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi* (art.13). Uznanie za rezerwat przyrody oraz wszelkie zmiany dotyczące jego granic, powierzchni, celów ochrony następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Aktualnie na gruntach Nadleśnictwa Sobibór zlokalizowane są następujące rezerwaty:

- Żółwiowe Błota,
- Serniawy,
- Magazyn,
- Jezioro Orchowe,
- Małoziemce,
- Trzy Jeziora,
- Brudzieniec;

Tab. 5. Zestawienie rezerwatów znajdujących się na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Nazwa rezerwatu	Akt powołujący	Rok powstania	Lokalizacja (obr. les., oddz., wydz.)	Typ i podtyp rezerwatu	Powierzchnia [ha]	
					wg aktu powołującego	wg planu urządzenia lasu
Żółwiowe Błota	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dn.17 listopada 1988 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody	**1988**	Obręb: Dubeczno Leśnictwo: Dekowina 144c; 145a, b, c, ~a, ~b; 160b; 161a, b, ~a; 173f, g, h; 174a, c, d, f, g, ~a; 175a, b, c, d, f, g, ~a; 176a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 177a, b, c, d, f, g, ~a, ~b, ~c, ~d; 193a, b, c, d, ~a; 194a, b, c, ~a; 195a, b, c, d, f, ~a, ~b, ~c; 196a, b, c, d, ~a, ~b, ~c; 197a, b, c, d, f, g, h, i, ~a, ~b, ~c; 198a, ~a, ~b, ~c; 217a, b, c, d, f, ~a, ~b, ~c; 218a, b, c, d, f, g, ~a, ~b, ~c; 219a, b, c, d, f, g, ~a, ~b; 220a, b, c, d, f, ~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 221a, b, c, d, ~a, ~b, ~c, ~d; 240a, b, c, d, f, g, h, i, ~a, ~b, ~c, ~d; 241a, b, c, d, f, ~a; 242a, b, c, d, ~a, ~b, ~c, ~d; 253a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, ~a, ~b, ~c, ~d; 254a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, ~a, ~b; 255a, b, c, ~a; 256a, b, c, ~a, ~b	przedmiotu ochrony: faunistyczny (PFn), podtyp: gadów (ga) - typu ekosystemu: różnych ekosystemów (EE), podtyp: mozaika różnych ekosystemów (me).	734,41	724,08
Serniawy	Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 63, poz.351)	1965	Obręb: Dubeczno Leśnictwo: Petryłów 421r, s, t, w, ~d, ~f; 422c, ~a; 429c, d, ~a	- przedmiotu ochrony: fitocenotyczny (PFi), podtyp: zbiorowisk leśnych (zl) - typu ekosystemu: leśny i borowy (EL), podtyp: lasów nizinnych (lni)	37,26	38,00
Magazyn	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 75, poz.684)	1996	Obręb: Sobibór Leśnictwo: Dubnik 81i; 97a; 98d, f, ~f; 99c, f, g, h, j, ~d, ~f, ~g, ~h; 100k, l, m, n, o, p, r, s, ~f, ~g; 101i, ~d; 114c, f, ~c; 115a, b, ~a, ~b; 116a, ~c, ~d	- przedmiotu ochrony: fitocenotyczny (PFi), podtyp: zbiorowisk nieleśnych (zn) - typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk przejściowych (tp)	51,98	51,98
Jezioro Orchowe	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 75, poz.680)	1996	Obręb: Sobibór Leśnictwo: Żłobek 33a, b, c, d, f, g, ~f, ~g; 34a, b, c, d, ~a, ~b; 35a, b, c; 36a, c, f, h, ~a; 37g, h, ~b	- przedmiotu ochrony: biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp: biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp) - typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk przejściowych (tp)	58,03	59,95

Nazwa rezerwatu	Akt powołujący	Rok powstania	Lokalizacja (obr. les., oddz., wydz.)	Typ i podtyp rezerwatu	Powierzchnia [ha]	
					wg aktu powołującego	wg planu urządzenia lasu
Małoziemce	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 32, poz.293) z późn.zmianami (MP nr 17, poz.119 z 1989 r.).	1988	Obręb: Sobibór Leśnictwo: Stulno 360a, b, c, ~a; 366a, b, c, d, f, g, h, i, ~a, ~b; 373a, b, c, ~a, ~b	- przedmiotu ochrony: faunistyczny (PFn), podtyp: ptaków (pt) - typu ekosystemu: różnych ekosystemów (EE), podtyp: lasów i wód (lw)	38,07	37,99
Trzy Jeziora	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 75, poz.693)	1996	Obręb: Sobibór Leśnictwo: Wołczyny 177i, j; 198g, h; 199a, b, c, ~a, ~b, ~c; 200a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b; 220b, c, d, ~a, ~d, ~f, ~h, ~i; 221a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b, ~c; 222a, b, ~b, ~c; 240i, j, k, ~f; 241a, b, c, d, f, g, h, i, j, ~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 242a, b, c, d, f, g, h, i, ~a, ~b, ~c; 243a, b, c, d, ~a, ~b Leśnictwo: Stulno 260b, c, f, g, ~a; 261a, b, ~a, ~b; 262a, b, c, d, f, ~a; 263a, b, c, d, f, ~a, ~b, ~c; 264a, b, c, d, f, ~c, ~d; 282a, b, c, d, ~a, ~b; 283a, b, c, d, f, ~a, ~b, ~c, ~d; 284a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 302a, b, d, ~a, ~b; 303a, b, d, k, ~a, ~b; 304a, b, ~a, ~c; 305a, b, c, d, f, g, h, i, j, ~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 321a, c, d; 323f, g, ~a; 324a, b, c, d, ~a, ~b, ~c, ~d; 338a, b, c, d, f, g; 339f; 340d, f, g, ~d; 341a; 342a, b, ~c, ~d, ~g; 345Cd, h, i, j, k; 345Da, c, d, f, g, h, i, ~a; 346b, c, d, f, g, h, i, j, k, ~a, ~c, ~d; 347d, f, g, h, i, j, ~a, ~c, ~d; 348a, b, c, d, f, g, ~a, ~b; 349a, f, g, j, ~a, ~c, ~d, ~h Leśnictwo: Kosyń 306a, b, f, h, i, j, k, l, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 325a, b, c, d, f, g, ~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~h, ~j, ~k	- przedmiotu ochrony: biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp: biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp) - typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk przejściowych (tp).	749,24	751,37
Brudzieniec	Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 5, poz.38)	1973	Obręb: Sobibór Leśnictwo: Stulno 264g, h, i, ~a, ~b; 285a, ~a, ~b, ~g Leśnictwo: Kosyń 265a, b, ~d, ~f	- przedmiotu ochrony: biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp: biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp) - typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk wysokich (tw).	35,89	36,61
Razem					***1704,88***	**1699,98**

IV.2.1. REZERWAT PRZYRODY ŻÓŁWIOWE BŁOTA

Data utworzenia: 17.11.1988 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 32, poz.293) z późn. zm. (MP nr 17, poz.119 z 1989 r.).

Rodzaj rezerwatu:

- faunistyczny (Fn).

Typ i podtyp:

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: faunistyczny (PFn), podtyp: gadów (ga)
- ze względu na główny typ ekosystemu:różnych ekosystemów (EE), podtyp: mozaika różnych ekosystemów (me)

Cel ochrony:

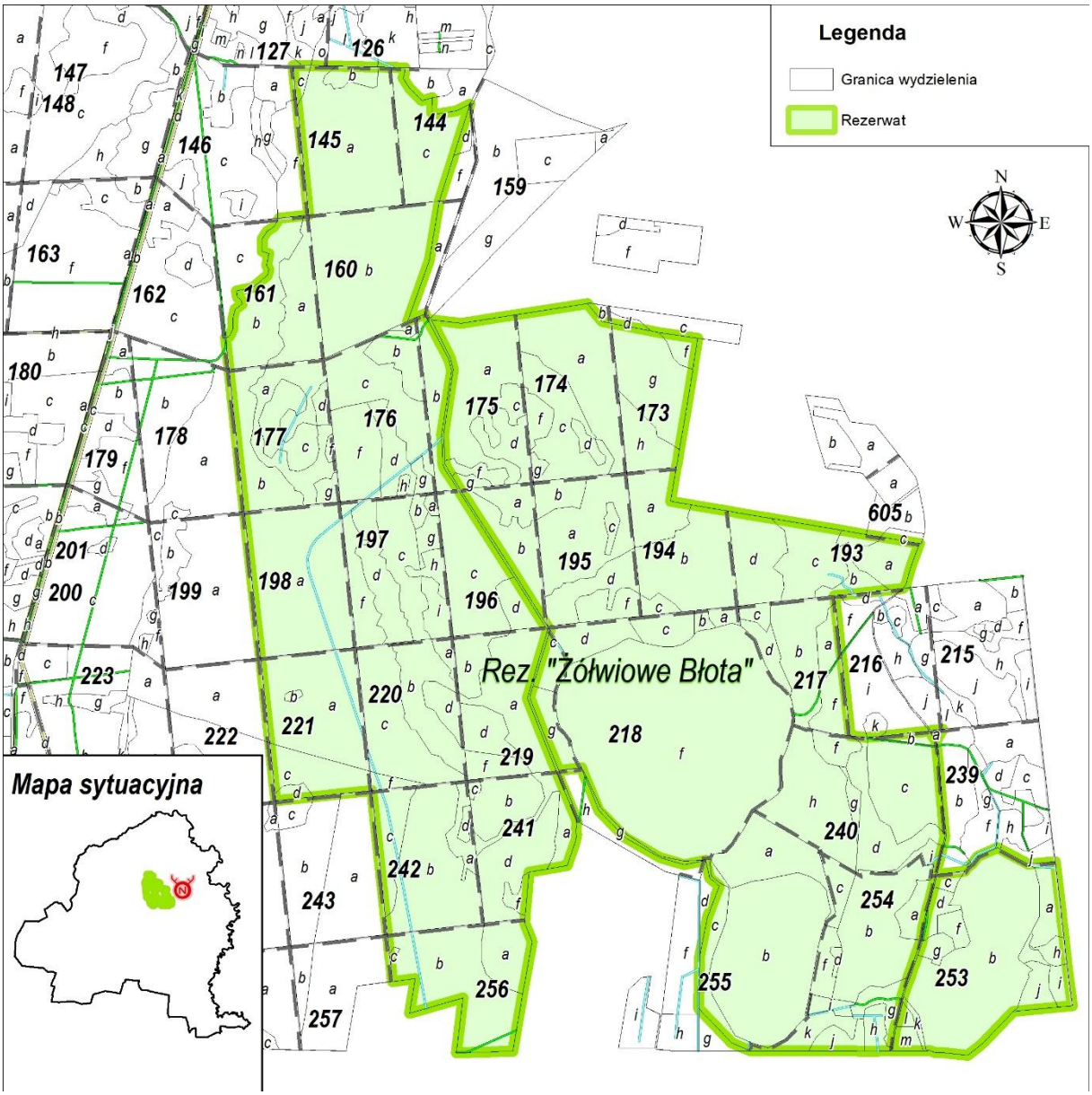
zachowanie najliczniejszego w kraju stanowiska lęgowego żółwia błotnego oraz wielu chronionych i rzadkich gatunków zwierząt, a także wielu rzadkich i zagrożonych zespołów i gatunków roślin

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Zarządzenie Nr 6/2021 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 17 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych

Tab. 6. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Żółwiowe Błota na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Dubeczno	Literowane: 145a,b, c; 161a,b; 173f,g, h; 174a,c, d, f, g; 175a,b, c, d, f, g; 176a,b, c, d, f, g, h; 177a,b, c, d, f, g; 193a,b, c, d; 194a,b, c; 195a,b, c, d, f; 196a,b, c, d; 197a,b, c, d, f, g, h, i; 217a,b, c, d, f; 218a,b, c, d, f, g; 219a,b, c, d, f, g; 220a,b, c, d, f; 221a,b, c, d; 240a,b, c, d, f, g, h, i; 241a,b, c, d, f; 242a,b, c, d; 253a,b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 254a,b, c, d, f, g, h, i, j, k; 255a,b, c; 256a,b, c	351,05		365,50	716,55
	Nie literowane: 145~a,~b; 176~a,~b, ~c, ~d, ~f; 177~a,~b, ~c, ~d; 195~a,~b, ~c; 196~a,~b, ~c; 197~a,~b, ~c; 198~a,~b, ~c; 217~a,~b, ~c; 218~a,~b, ~c; 219~a,~b; 220~a,~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 221~a,~b, ~c, ~d; 240~a,~b, ~c, ~d; 242~a,~b, ~c, ~d; 253~a,~b, ~c, ~d; 254~a,~b; 256~a,~b		7,53		7,53
Razem		351,05	7,53	365,50	724,08

Ryc. 8. Lokalizacja rezerwatu przyrody Żółwiowe Błota na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat faunistyczny powołany w 1988 roku w celu ochrony największej rozpoznanej populacji żółwia błotnego w Europie. Rezerwat obejmuje zarówno miejsca stałego przebywania żółwi (cieki, jeziora, stawy, torfowiska z oczkami wodnymi, olsy) jak i lęgowiska oraz miejsca zimowania. Szczególną opieką objęto lęgowiska (luki, zręby i uprawy z ubogą roślinnością napiaskową).

Rezerwat obejmuje jeziora: Wspólne (Spólne, Spilno), Koseniec i Pereszpa (Perespilno) oraz przylegające do nich zarastające stawy „Zawołocze". Otoczone są one pasem szuwarów. Przylegający obszar zajmuje roślinność torfowiskowa, łąkowa i leśna. Powierzchnie leśne tworzą tutaj głównie olsy, ale spory udział mają również ubogie bory sosnowe. Dla rezerwatu charakterystyczne jest zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych. Na terenie rezerwatu wyróżniono 87 zbiorowisk roślinnych (Fijałkowski i in. 1994).

Przez teren rezerwatu przepływa rzeka Tarasienka, dopływ Włodawki.

W jeziorach i stawach występuje bogata roślinność z klas *Lemnetea, Potametea* i *Phragmitetea* (wodne: *Nupharo-Nymphaeetum albae*, szuwarowe: *Phragmitetum australis, Thelypteridi-Phragmitetum*). Na bagnach dominują turzycowiska ze związku *Magnocaricion elatae*, a szczególnie zespoły *Caricetum elatae* i *Caricetum gracilis.* Na torfowiskach przejściowych w okolicy jezior wykształciły się zespoły z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae.* Wśród roślinności leśnej dominują zespoły olsowe *Ribeso nigri-Alnetum, Sphagno squarrosi-Alnetum* oraz różne typy borów z klasy *Vaccinio-Picetea: Molinio-Pinetum, Peucedano-Pinetum, Querco roboris-Pinetum*, oraz zbiorowiska zaroślowe: *Salicetum pentandro-cinereae* i napiaskowe*: Spergulo vernalis-Corynephoretum.*

Rezerwat posiada opracowany plan zadań ochronnych ustanowiony zarządzeniem nr 6/2021 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 17.05.2021 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu „Żółwiowe Błota"

Zagrożenia

Tab. 7. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody Żółwiowe Błota wg Zarządzenia nr 6/2021

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy leśne				
Niszczenie lęgów żółwia błotnego przez lisy i inne drapieżniki	Zabezpieczenie lęgów żółwia osłonami mechanicznymi	Zabezpieczanie gniazd żółwia błotnego metalowymi siatkami	W zależności od potrzeb - wszystkie lub wybrane gniazda	Nadleśnictwo: Sobibór Obręb: Dubeczno Leśnictwo: Dekowina oddz. 253d i 254a, 254d, 254f
	Ułatwienie nowo wyklutym żółwiom pokonania drogi do najbliższych zbiorników wodnych	Jesienna kontrola lęgów oraz przenoszenie w miarę potrzeby wyklutych żółwi do cieków i zbiorników wodnych	Z wszystkich zabezpieczonyc h gniazd	Nadleśnictwo: Sobibór Obręb Dubeczno Leśnictwo: Dekowina oddz. 253d i 254a, 254d, 254f
	Ograniczenie liczebności populacji drapieżników niszczących lęgi lub młode żółwie, w szczególności: lisów, jenotów, borsuków, szopów praczy, wizonów amerykańskich (norek amerykańskich)	Odstrzał redukcyjny drapieżników oraz chwytanie w pułapki osobników z gatunku wizon amerykański (norka amerykańska)	W zależności od potrzeb	Obszar całego rezerwatu
Nadmierne zacienienie miejsc lęgowych żółwia błotnego	Poprawa warunków świetlnych na lęgowiskach poprzez usuwanie drzew i krzewów	Mechaniczne usuwanie drzew i krzewów na lęgowiskach. Wywiezienie pozyskanej biomasy poza obszar rezerwatu	Do 1,0 ha	Nadleśnictwo: Sobibór Obręb Dubeczno Leśnictwo: Dekowina oddz. 253d i 254a, 254d, 254f
Nadmierny odpływ wody z obszaru rezerwatu, powodujący obniżanie się poziomu wód gruntowych oraz lustra wody w jeziorach i stawach, co stwarza niebezpieczeństwo zanikania cennych zbiorowisk bagiennych i pogarszania się warunków bytowania cennych gatunków roślin i zwierząt, w tym żółwia błotnego	Ograniczenie odpływu wody z terenu rezerwatu poprzez utrzymanie możliwości retencyjnych	Remont i modernizacja grobli	W zależności od potrzeb	Nadleśnictwo Sobibór Obręb Dubeczno Leśnictwo Dekowina oddz. 240, 253, 254, 255
Nadmierne gromadzenie wody w stawach powodujące groźbę uszkodzenia grobli, która zniszczona spowoduje obniżenie się lustra wody w zbiornikach wodnych i wpłynie negatywnie na cele ochrony rezerwatu	Utrzymanie właściwego poziomu wody w rezerwacie, dzięki utrzymaniu urządzeń piętrzących wodę we właściwym stanie technicznym oraz rozbiórka tam bobrowych blokujących odpływy wody	Konserwacja urządzeń piętrzących wodę	W zależności od potrzeb	Nadleśnictwo Sobibór Obręb Dubeczno Leśnictwo Dekowina oddz. 240, 253, 254, 255
Gradacja kornika ostrozębnego na obszarze rezerwatu przyrody „Żółwiowe Błota" - zasiedlenie	Ograniczenie gradacji kornika ostrozębnego zagrażającego drzewostanowi sosnowemu	Identyfikowanie w terenie drzew zasiedlonych przez kornika ostrozębnego i sukcesywne ich usuwanie poprzez ścinkę, która ma być	W zależności od potrzeb	Nadleśnictwo Sobibór Obręb Dubeczno Leśnictwo Dekowina

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	**Rozmiar zadania**	**Lokalizacja zadania**
osłabionych drzew sosny zwyczajnej	zlokalizowanemu na terenie rezerwatu „Żółwiowe Błota".	tak prowadzona, aby w jak najmniejszym stopniu ingerować w podszyt i ściółkę. Usunięcie uzyskanej biomasy poza obszar rezerwatu i spalenie pozostałości poza obszarem rezerwatu przyrody		
		Prowadzenie monitoringu kornika ostrozębnego na obszarze rezerwatu „Żółwiowe Błota", w związku z jego szybkim rozprzestrzenianiem w celu szybkiego podejmowania działań ochronnych.	Obszar całego rezerwatu przyrody - 734,41 ha	Nadleśnictwo Sobibór Obręb Dubeczno Leśnictwo Dekowina

IV.2.2. REZERWAT PRZYRODY SERNIAWY

Data utworzenia: 20.10.1965 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 63, poz.351)

Rodzaj rezerwatu:

Leśny (L)

Typ i podtyp:

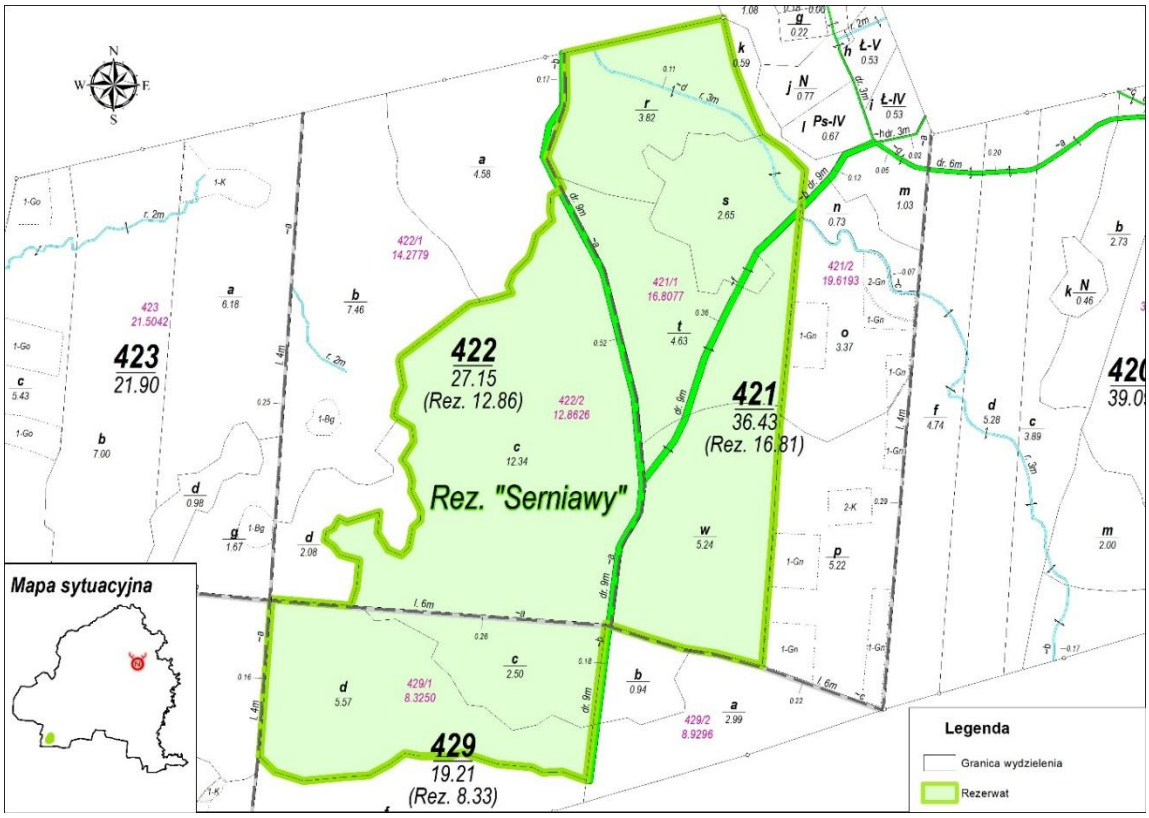
- przedmiotu ochrony: fitocenotyczny (PFi), podtyp: zbiorowisk leśnych (zl)
- typu ekosystemu: leśny i borowy (EL), podtyp: lasów nizinnych (lni)

Cel ochrony:

zachowanie ze względów dydaktycznych i naukowych fragmentu łęgu olszowo-wiązowego i grądu niskiego pochodzenia naturalnego

Tab. 8. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Serniawy na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Dubeczno	Literowane: 421r,s, t, w; 422c; 429c, d	36,75			36,75
	Nie literowane: 421~d, ~f; 422~a; 429~a		1,25		1,25
Razem		36,75	1,25		38,00

Ryc. 9. Lokalizacja rezerwatu przyrody Serniawy na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat leśny utworzony w 1965 roku chroniący stary drzewostan na siedliskach łęgowych - *Fraxino-Alnetum,* olsowych - *Ribeso nigri-Alnetum* i grądowych - *Tilio-Carpinetum.* Urozmaiceniem leśnego krajobrazu jest niewielki strumień przepływający przez północną część rezerwatu. Poza wieloma pomnikowymi jesionami i dębami interesujące w rezerwacie jest runo leśne z wieloma rzadkimi gatunkami roślin (Łuczycka-Popiel 1987, J. Holuk 2000). Do ciekawszych gatunków należą: żywiec cebulkowy i gruczołowaty, *Dentaria bulbifera, D. glandulosa,* listera jajowata *Listera ovata*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum.* Charakterystycznym elementem runa jest masowo rosnący bluszcz pospolity.

Występuje tutaj również kilka ginących gatunków bezkręgowców: chrząszcze: *Leioderus kollari,* kostrzeń baryłkowaty *Sinodendron cylindricum,* tęcznik mniejszy *Calosoma inquisitor.*

W rezerwacie spotyka się rzadkie gatunki ptaków muchołówki białoszyja i mała *Ficedula albicollis, F. parva*, gołąb siniak *Columba cenas,* dzięcioł czarny *Dryocopus martinus.* Spośród większych ssaków bytuje tutaj borsuk *Meles meles.*

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

IV.2.3. REZERWAT PRZYRODY MAGAZYN

Data utworzenia: 12.11.1996 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 75, poz.684)

Rodzaj rezerwatu:

- Torfowiskowy (T)

Typ i podtyp:

- przedmiotu ochrony: fitocenotyczny (PFi), podtyp: zbiorowisk nieleśnych (zn)
- typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk przejściowych (tp)

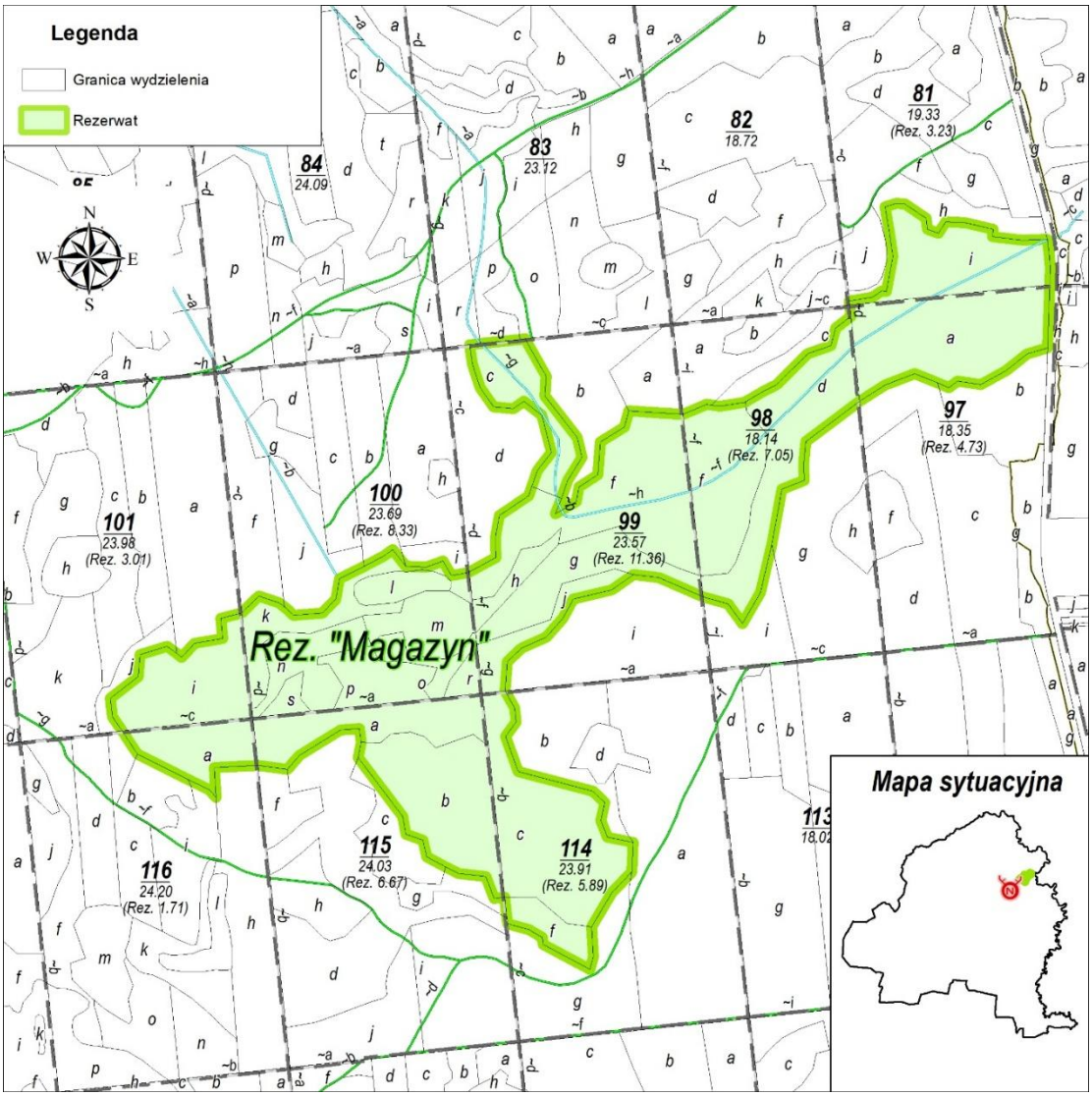
Cel ochrony:

zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych w stanie niezmienionym bagien ze stagnującą wodą i unikatową roślinnością

Obowiązujący dokument planistyczny:

Tab. 9. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Magazyn na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Sobibór	Literowane: 100k, l, m, n, p, r, o, s; 101i; 114c, f; 115a, b; 116a; 98f, d; 99c, f, h, j, g; 81i; 97a;	35,67	z bazy	15,23	50,90
	Nie literowane: 98~f; 99~d,~f,~g,~h; 100~f,~g; 101~d; 114~c; 115~a,~b; 116~c,~d		1,08		1,08
Razem		35,67	1,08	15,23	51,98

Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatu przyrody Magazyn na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat torfowiskowy utworzony w 1996 roku dla zachowania torfowisk niskich oraz podmokłych siedlisk leśnych (Fijałkowski i in. 1993). Część wschodnią rezerwatu stanowi rozległe, stale podtopione turzycowisko z wyraźną strukturą kępiastą wzdłuż cieku wodnego. W części zachodniej dominują bagienne siedliska leśne - olsy i bory mieszane wilgotne.

Roślinność w rezerwacie jest zróżnicowana. Wyróżniono na terenie rezerwatu 26 zespołów roślinnych (Fijałkowski D, Wawer M, Pietras T, 1993) między innymi są to zbiorowiska: torfowisk niskich: *Caricetum elatae,* zaroślowych: *Salicetum pentandro-cinereae,* leśne: *Ribeso nigri-Alnetum.*

Spośród ptaków na uwagę zasługują perkozek i żuraw.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

IV.2.4. REZERWAT PRZYRODY JEZIORO ORCHOWE

Data utworzenia: 12.11.1996 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 75, poz.680)

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 22 grudnia 2023 roku w sprawie rezerwatu przyrody "Jezioro Orchowe" Dz. Urz. z 2023 r. poz. 7927 z dnia 22.12.2023 r.

Rodzaj rezerwatu:

- Torfowiskowy (T)

Typ i podtyp:

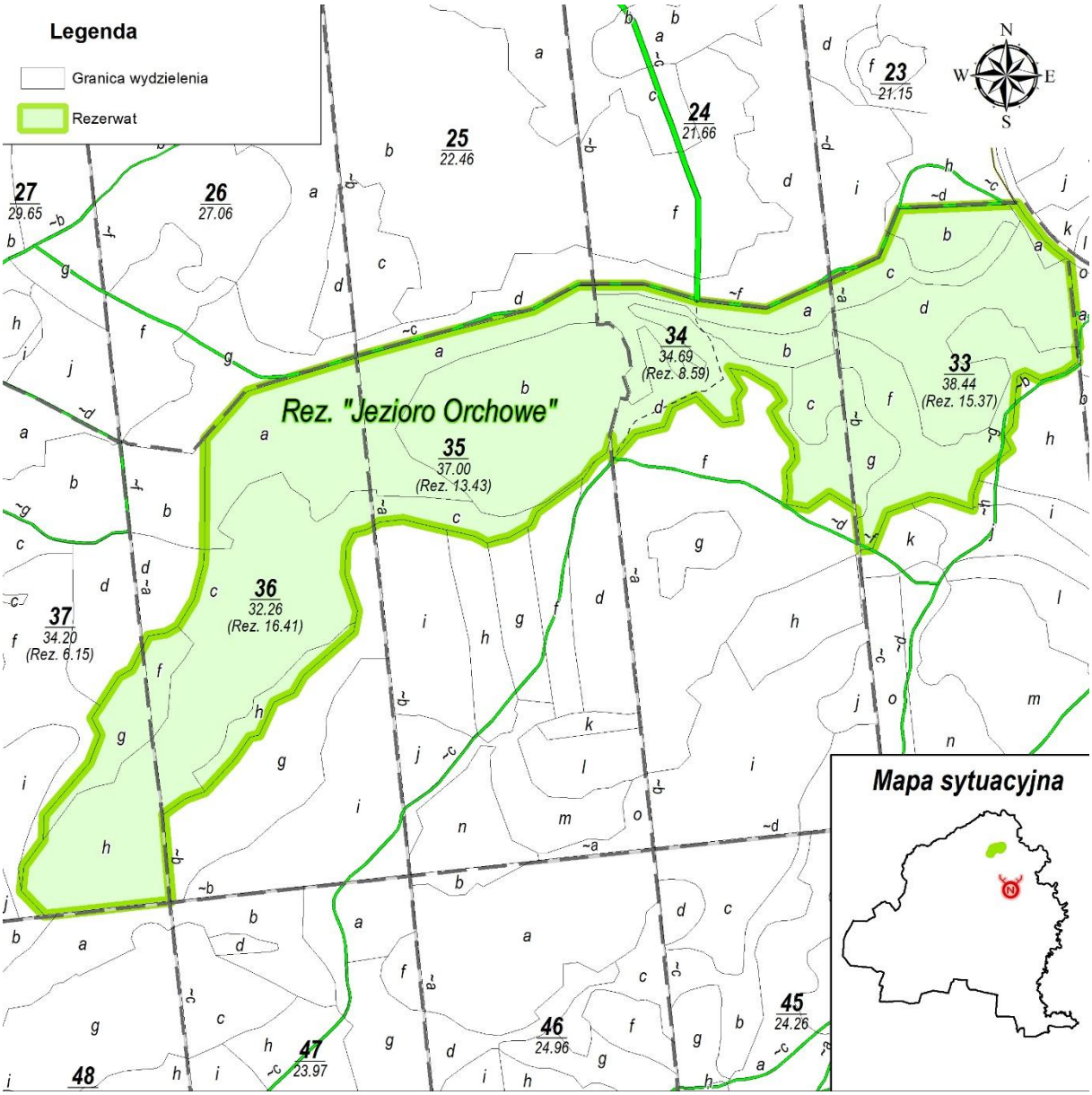
- przedmiotu ochrony: biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp: biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)
- typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk przejściowych (tp)

Cel ochrony:

zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jeziora oraz otaczających go torfowisk z unikatową florą naczyniową

Tab. 10. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Jezioro Orchowe na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Sobibór	Literowane: 33b, c, f, g, a, d; 34a, c, d, b; 35c, a, b; 36c, a, f, h; 37h, g;	30,35		29,29	59,64
	Nie literowane: 33~f,~g; 34~a,~b; 36~a; 37~b		0,31		0,31
Razem		30,35	0,31	29,29	59,95

Ryc. 11. Lokalizacja rezerwatu przyrody Jezioro Orchowe na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat wodno–torfowiskowy powołany w 1996 roku w celu ochrony zbiorowisk wodno–torfowiskowych z unikalną florą naczyniową (Fijałkowski i in.1993). Przedmiotem ochrony jest stale podtopione, wydłużone torfowisko wraz z dystroficznym Jeziorem Orchowym (Księżowskim). W rezerwacie dominują torfowiska przejściowe, ich strefę okrajkową zajmują olsy lub zbiorowiska zaroślowe. Od strony północnej z rezerwatem sąsiadują ubogie siedliska borów suchych.

Na torfowiskach występuje wiele ciekawych gatunków roślin. Odnaleziono tu stanowiska: wierzby borówkolistnej i lapońskiej *Salix myrtilloides, S. lapponum,* brzozy niskiej *Betula humilis,* turzycy bagiennej i strunowej *Carex limosa, C. chordorrhiza,* rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia*. W ostatnich latach nie odnaleziono naturalnych stanowisk aldrowandy pęcherzykowatej *Aldrovanda vesiculosa*. Ponadto zubożeniu uległy stanowiska wierzb: lapońskiej i borówkolistnej *Salix lapponum, S. myrtilloides* (D. Urban 2001).

Na terenie rezerwatu występują zbiorowiska: torfowisk przejściowych: *Caricetum limosae, Rhynchosporetum albae, Sphagno-Caricteum rostratae, Caricetum lasiocarpae,* torfowisk wysokich: *Sphagnetum magellanici*, zaroślowych*: Betulo-Salicetum repentis, Salicetum pentandro-cinereae* leśne: *Ribeso nigri-Alnetum, Sphagno squarrosi-Alnetum, Molinio-Pinetum,* wodne: *Nupharo-Nymphaeetum albae*, roślin owadożernych: *Scorpidio-Utricularietum minoris*.

Rezerwat posiada dokumentację projektu planu ochrony, który jest procedowany

IV.2.5. REZERWAT PRZYRODY TRZY JEZIORA

Data utworzenia: 12.11.1996 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 75, poz.693)

Rodzaj rezerwatu:

Torfowiskowy (T)

Typ i podtyp:

- przedmiotu ochrony: biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp: biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)
- typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk przejściowych (tp)

Cel ochrony:

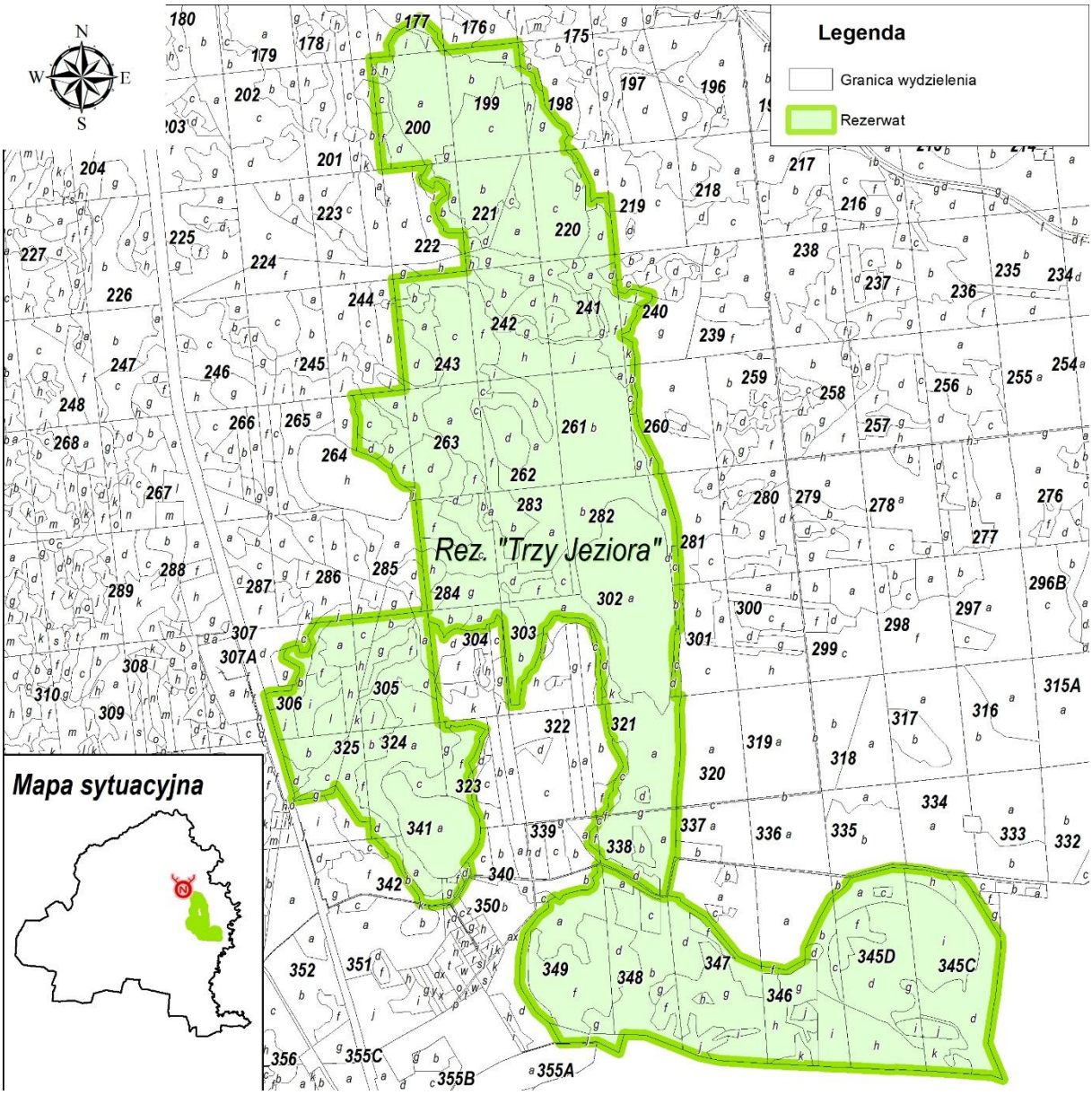
zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych części obszaru Polesia z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin i zwierząt

Obowiązujący dokument planistyczny:

Zarządzenie Nr 55/2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych

Tab. 11. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Trzy Jeziora na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Sobibór	Literowane: 338f, b, c, d, a, g; 198h, g; 199a, c, b; 200b, c, d, f, g, h, a; 220b, d, c; 221b, c, f, g, h, a, d; 222a, b; 240i, j, k; 241a, c, d, f, g, h, i, b, j; 242a, b, c, d, f, g, h, i; 243a, b, c, d; 260b, f, c, g; 261a, b; 262c, d, f, a, b; 263a, b, d, c, f; 264a, b, c, d, f; 282a, c, b, d; 283b, c, d, a, f; 284a, c, f, g, h, b, d; 302b, a, d; 303b, d, a, k; 304a, b; 305a, b, c, d, g, h, i, j, f; 321c, d, a; 323f, g; 324a, b, c, d; 340d, g, f; 342b, a; 345C, d, h, i, j, k; 345D, a, c, d, f, g, h, i; 346b, c, d, f, h, i, j, k, g; 347f, g, i, d, h, j; 348a, c, d, f, g, b; 349a, f, j, g; 306a, b, f, h, i, j, k, l; 325a, b, c, d, f, g; 177i, j; 339f; 341a;	459,75	0,04	281,36	741,15
	Nie literowane: 199~a,~b,~c; 200~a,~b; 220~a,~d,~f,~h,~i; 221~a,~b,~c; 222~b,~c; 240~f; 241~a,~b,~c,~d,~f,~g; 242~a,~b,~c; 243~a,~b; 260~a; 261~a,~b; 262~a; 263~a,~b,~c; 264~c,~d; 282~a,~b; 283~a,~b,~c,~d; 284~a,~b,~c,~d,~f,~g; 302~a,~b; 303~a,~b; 304~a,~c; 305~a,~b,~c,~d,~f,~g; 306~b,~c,~d,~f,~g; 323~a; 324~a,~b,~c,~d; 325~a,~b,~c,~d,~f,~h,~j,~k; 340~d; 342~c,~d,~g; 345D~a; 346~a,~c,~d; 347~a,~c,~d; 348~a,~b; 349~a,~c,~d,~h		10,22		10,22
Razem		459,75	10,26	281,36	751,37

Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatu przyrody Trzy Jeziora na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat torfowiskowy utworzono w 1996 r. W granicach rezerwatu znajdują się tylko dwa jeziora: Płotycze o powierzchni 21 ha i Brudno o pow. 42 ha, razem z J. Brudzieniec, które przylega w części północno-zachodniej, stanowią one jeden system hydrologiczny. Jeziora otoczone są i połączone ze sobą rozległymi torfowiskami niskimi z płatami torfowisk wysokich i przejściowych. Czasami torfowiska te porastają sosnowe bory bagienne, innym razem olszyny, a często zarośla wierzbowe. Wyższe, nieco suchsze partie terenu zajmują leśne siedliska borowe. W drzewostanach dominuje sosna zwyczajna z domieszką brzozy brodawkowatej i omszonej, dębu szypułkowego, osiki i wierzb. W warstwie krzewów

niepodzielnie panuje kruszyna pospolita, która w zespołach wykształconych na siedliskach wilgotniejszych osiąga miejscami pokrycie ponad 30%.

Rezerwat torfowiskowy utworzono w celu ochrony bardzo zróżnicowanych zbiorowisk torfowiskowych, wodnych oraz leśnych: zbiorowiska torfowisk przejściowych: *Caricetum limosae, Rhynchosporetum albae, Sphagno-Caricteum rostratae, Caricetum lasiocarpae,* torfowisk wysokich: *Sphagnetum magellanici,* zaroślowych: *Betulo-Salicetum repentis*, leśne: *Ribeso nigri-Alnetum, Sphagno squarrosi-Alnetum*, *Molinio-Pinetum*, wodne: *Nupharo-Nymphaeetum albae,* roślin owadożernych: *Scorpidio-Utricularietum minoris.*

Występuje tutaj wiele rzadkich gatunków roślin (głównie torfowiskowych) (Fijałkowski i in. 1993) oraz zwierząt.

Pośród nich odnaleźć można odkryte płaty torfowisk wysokich i przejściowych z wierzbą lapońską i borówkolistną *Salix lapponum i S. myrtilloides*, rosiczkami: długolistną, okrągłolistną i pośrednią *Drosera anglica, D. rotundifolia* i *D. intermedia.* Wiele jest tu również roślin uznawanych za rzadkie.

Wyjątkowa mozaikowatość siedlisk podnosi znacząco walory krajobrazowe tego rezerwatu, lecz sprawia również, że dogodne warunki bytowania znajduje tu wiele gatunków zwierząt. Trzy Jeziora stanowią ważną ostoję grubej zwierzyny: dzika, łosia i jelenia.

Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie rzadkich ważek: z projektowanej „Czerwonej księgi ważek Polski": zalotka większa, wątpliwa *Leucorrhinia pectoralis, Leucorrhinia dubia,* żagnica arktyczna *Aeschna subarctica,* ważka żółta *Libellula fulva,* chrząszcze np. kusak *Acylophorus wagenscheiberi*, ryby np. różanka *Rhodeus sericeus*.

Rezerwat posiada opracowany plan zadań ochronnych ustanowiony zarządzeniem nr 55/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24.09.2019 r. w sprawie ustanowienia zadń ochronnych dla rezerwatu „Trzy Jeziora"

Zagrożenia

W rezerwacie przyrody „Trzy Jeziora" stwierdzono w 2018 r. gradację kornika ostrozębnego powodującą szybkie zamieranie zasiedlonych drzew. W ostatnich latach kornik ostrozębny pojawił się na terenie województwa lubelskiego, w skali nigdy dotąd nie odnotowywanej. Jest to owad, którego biologia nie jest do końca poznana. Larwy tego owada żerują pod korą pni i konarów na sośnie zwyczajnej, wyjątkowo na świerku. Kornik ostrozębny atakuje górne partie drzew i konary w starszych drzewostanach, ale w ostatnich latach jest spotykany również w młodych drzewostanach. Do masowego pojawienia się kornika ostro zębnego dochodzi w warunkach osłabiających kondycję sosny, takich jak susza, pożary, zanieczyszczenia przemysłowe, upały i in.

W rezerwacie przyrody „Trzy Jeziora" obserwowana jest postępująca sukcesja roślinności zielnej oraz drzew i krzewów, prowadząca do pogarszania się warunków siedlisk

torfowiskowych, w tym: siedlisk 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*). Wkraczanie drzew i krzewów na tereny torfowisk generuje niekorzystne zmiany stosunków wodnych wywołanych zwiększoną ewapotranspiracją drzew, dysharmonię warunków świetlnych, czy degradację złoża torfu i powierzchniowej warstwy torfowisk na skutek penetracji przez korzenie drzew i krzewów. W związku z powyższym istnieje konieczność pilnego podjęcia działań ochronnych w rezerwacie przyrody „Trzy Jeziora".

Tab. 12. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody Trzy Jeziora wg Zarządzenia nr 55/19

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy leśne				
Zasiedlenie drzew sosny zwyczajnej przez kornika ostrozębnego na obszarze rezerwatu przyrody„Trzy Jeziora" ma charakter gradacji, gdyż opanowane drzewa zamierają w krótkim czasie.	Ograniczenie gradacji kornika ostrozębnego zagrażającego drzewostanowi sosnowemu, zlokalizowanemu na terenie rezerwatu przyrody ,Trzy Jeziora".	Prowadzenie monitoringu kornika ostrozębnego na obszarze rezerwatu przyrody„Trzy Jeziora", w związku z jego szybkim rozprzestrzenianiem się w celu szybkiego podejmowanie działań ochronnych. 1) identyfikowanie w terenie drzew zasiedlonych przez kornika ostrozębnego i sukcesywne ich usuwanie poprzez ścinkę, która ma być tak prowadzona, aby wjak najmniejszym stopniu ingerować w podszyt i ściółkę, 2) usunięcie uzyskanej biomasy poza obszar rezerwatu i spalenie pozostałości zrębkowych poza obszarem rezerwatu przyrody.	Obszar całego rezerwatu Do 150 szt. drzew. Dokładna liczba drzew koniecznych do usunięcia jest niemożliwa do określenia, ze względu na zmienną dynamikę zjawiska.	Nadleśnictwo Sobibór. Rezerwat przyrody ,,Trzy Jeziora".
Ekosystemy nieleśne				
Sukcesja roślinności zielnej oraz drzew i krzewów, prowadząca do pogarszania się warunków siedliskowych właściwych dla siedlisk torfowiskowych, w tym: niekorzystne zmiany stosunków wodnych, dysharmonia warunków świetlnych, degradacja złoża torfu i powierzchniowej warstwy torfowisk na skutek penetracji przez korzenie drzew i krzewów.	1. Przeprowadzenie zabiegów ochrony czynnej polegających na usuwaniu drzew i krzewów, w tym usuwaniu nalotów i podrostów, lub obrączkowaniu i ogławianiu drzew, koniecznych dla zahamowania niekorzystnych procesów sukcesyjnych w siedliskach torfowiskowych. Usunięcie drzew i krzewów, obrączkowanie i ogławianie drzew ma na celu zapewnienie właściwych warunków świetlnych dla roślinności	1) usuwanie drzew i krzewów, w tym usuwanie nalotów i podrostów drzew, obrączkowanie i ogławianie drzew, 2) usunięcie uzyskanej biomasy poza obszar zasięgu płatu występowania siedliska przyrodniczego, na terenie którego prowadzone będą działania ochrony czynnej Wykonanie monitoringu stanu siedlisk w związku z wykonywaniem działań ochronnych.	Siedliska 7110, 7120, 7140 w granicach rezerwatu	Nadleśnictwo Sobibór, Leśnictwo Wołczyny, Leśnictwo Stulno. Rezerwat przyrody „Trzy Jeziora". Obszarem realizacji zadań ochronnych są wybrane płaty siedlisk torfowiskowych, które zostały wyznaczone i opisane w ramach opracowania planów zadań ochronnych dla

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
	charakterystycznej dla siedlisk torfowiskowych [tj. 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z ScheuchzerioCaricetea)] oraz zahamowanie niekorzystnych zmian warunków wodnych, wywołanych zwiększoną ewapotranspiracją drzew, zahamowanie degradacji złoża torfu i powierzchniowej warstwy torfowisk na skutek penetracji przez korzenie drzew i krzewów. 2. Monitoring stanu siedlisk po wykonaniu działań ochronnych.			obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043

IV.2.6. REZERWAT PRZYRODY MAŁOZIEMCE

Data utworzenia:

17.11.1988 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 32, poz.293) z późn. zmianami (MP nr 17, poz.119 z 1989 r.)

Rodzaj rezerwatu:

faunistyczny (Fn)

Typ i podtyp:

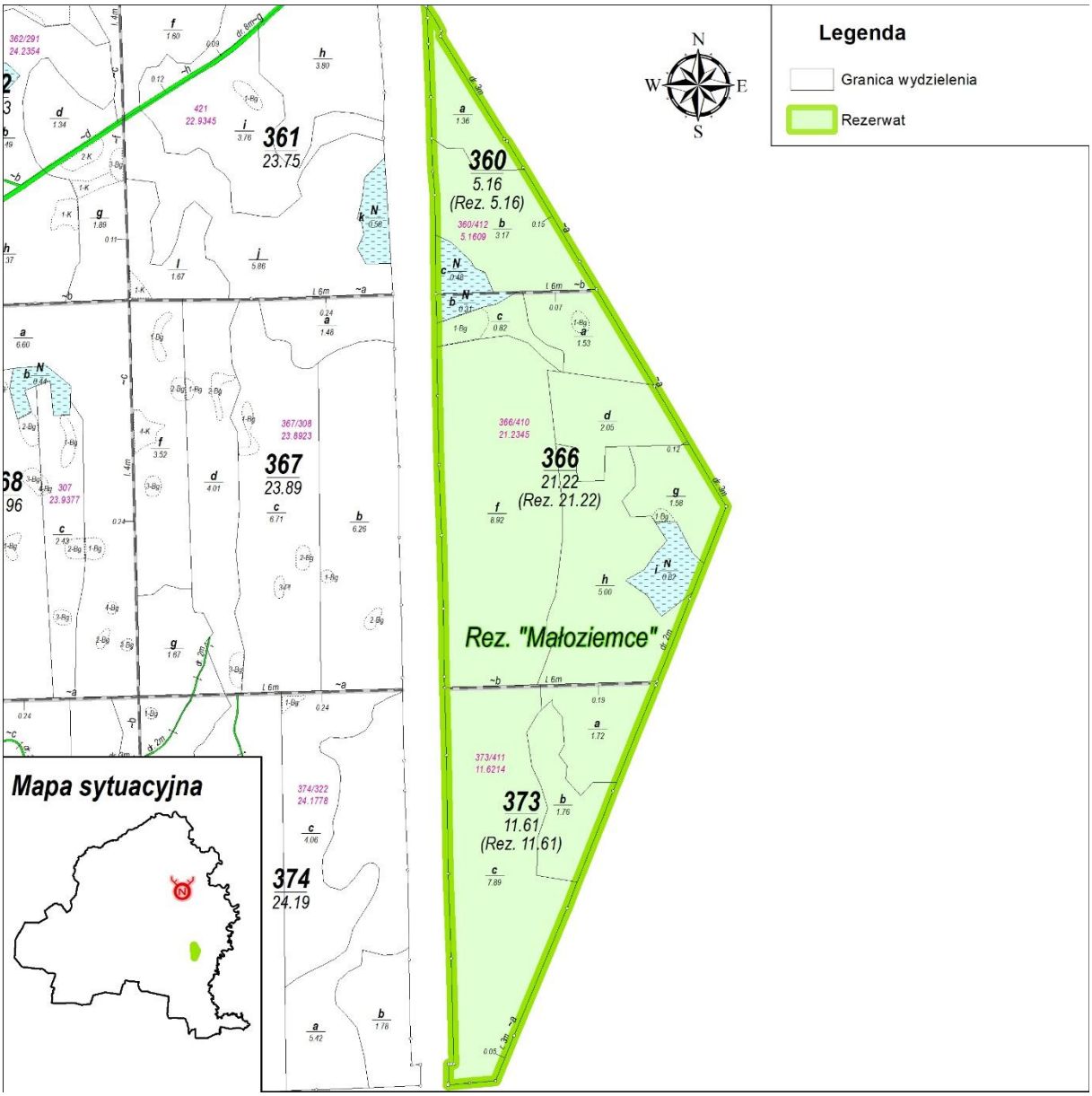
- przedmiotu ochrony: faunistyczny (PFn), podtyp: ptaków (pt)
- typu ekosystemu: różnych ekosystemów (EE), podtyp: lasów i wód (lw)

Cel ochrony:

zachowanie miejsc lęgowych czapli siwej i innych gatunków ptaków

Tab. 13. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Małoziemce na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Dubeczno	Literowane: 360a, b, c; 366a, c, d, f, g, h, b, i; 373a, b, c;	35,80		1,61	37,41
	Nie literowane: 360~a; 366~a,~b; 373~a,~b		0,58		0,58
Razem		35,80	0,58	1,16	37,99

Ryc. 13. Lokalizacja rezerwatu przyrody Małoziemce na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat faunistyczny mający na celu ochronę jednej z największych kolonii czapli siwej na Lubelszczyźnie. Powstał w 1988 roku, obejmuje trzy oddziały lasu przylegające od wschodu do linii kolejowej Chełm-Włodawa. Czaple zbudowały tutaj na olchach, sosnach i grabach około 80 gniazd, z których część zajmowana jest regularnie. Zbiorowiska leśne to: *Querco roboris-Pinetum, Tilio-Carpinetum.*

IV.2.7. REZERWAT PRZYRODY BRUDZIENIEC

Data utworzenia:

20.01.1973 r.

Akt powołujący:

Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 5, poz.38)

Rodzaj rezerwatu:

Torfowiskowy (T)

Typ i podtyp:

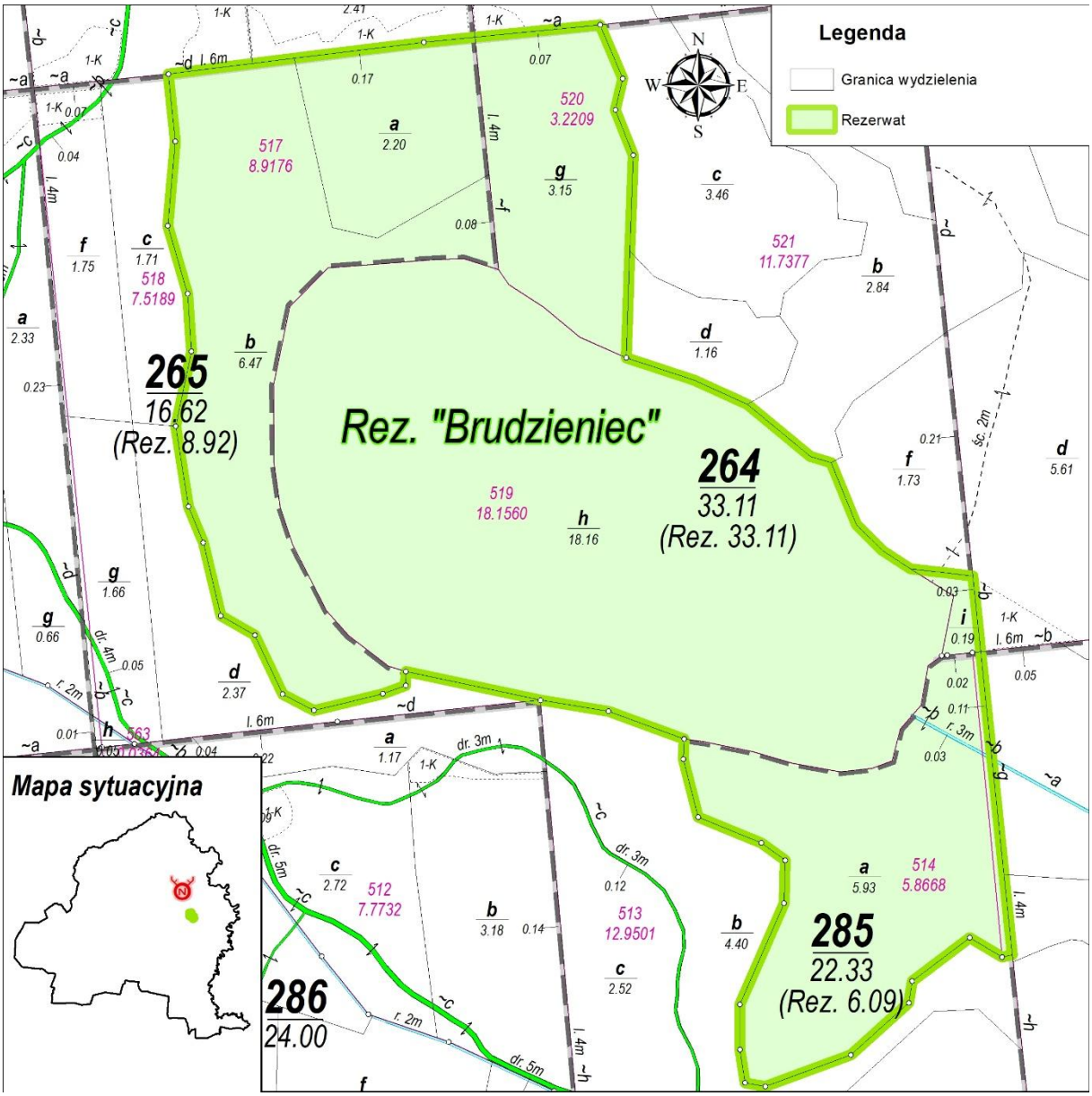
- przedmiotu ochrony: biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp: biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)
- typu ekosystemu: torfowiskowy (ET), podtyp: torfowisk wysokich (tw)

Cel ochrony:

zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych śródleśnego jeziora z otaczającym je torfowiskiem, na którym występują rzadkie gatunki roślin

Tab. 14. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody Brudzieniec na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Dubeczno	Literowane: 264g, i, h; 285a; 265a, b;	17,94		18,16	36,10
	Nie literowane: 264~a,~b; 285~a,~b,~g		0,51		0,51
Razem		17,94	0,51	18,16	36,61

Ryc. 14. Lokalizacja rezerwatu przyrody Brudzieniec na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Jest w części rezerwatem wodno-torfowiskowym, ustanowionym w 1973 r. Przedmiotem ochrony są mało przekształcone zbiorowiska roślinności wodnej, bagiennej, torfowiskowej i leśnej oraz wiele gatunków roślin chronionych i rzadkich (Fijałkowski i in. 1994). Ochroną objęto śródleśne Jezioro Brudzieniec wraz z otaczającymi je torfowiskami oraz lasami. Jezioro ma 18,16 ha powierzchni i posiada wody dystroficzne.

Dominującym zespołem w jeziorze jest *Nupharo-Nymphaeetum albae*. Linię brzegową jeziora zajmuje zespół trzcin i oczeretów, a także od strony wschodniej występuje niewielkie skupienie pałki szerokolistnej i jeżogłówki gałęzistej. Na obszarze otaczającym jezioro

wykształciły się zespoły roślin wodnych oraz podmokłych lasów *Ribeso nigri-Alnetum, Molinio-Pinetum* (Fijałkowski i in. 1994). W runie boru świeżego występuje borówka czernica i borówka brusznica, a we fragmentach boru bagiennego na torfowisku spotykana jest borówka bagienna (łochynia).

Występują tu chronione gatunki roślin: bagnica torfowa *Scheuzeria palustris,* wierzba lapońska i borówkolistna *Salix lapponum i S. myrtilloides*, turzyce strunowa i bagienna *Carex chordorrhiza, C. limosa,* rosiczki : długolistna, okrągłolistna i pośrednia *Drosera anglica, D. rotundifolia* i *D.intermedia*, pływacze średni i drobny *Utricularia intermedia* i *U. minor.*

Ptaki lęgowe reprezentowane są przez strumieniówkę *Locustella fluviatilis* oraz rzadki gatunek kaczki - gągoła *Bucephala clangula*. Charakterystyczne przy tym jest, że gnieździ się ona w dziuplach drzew.

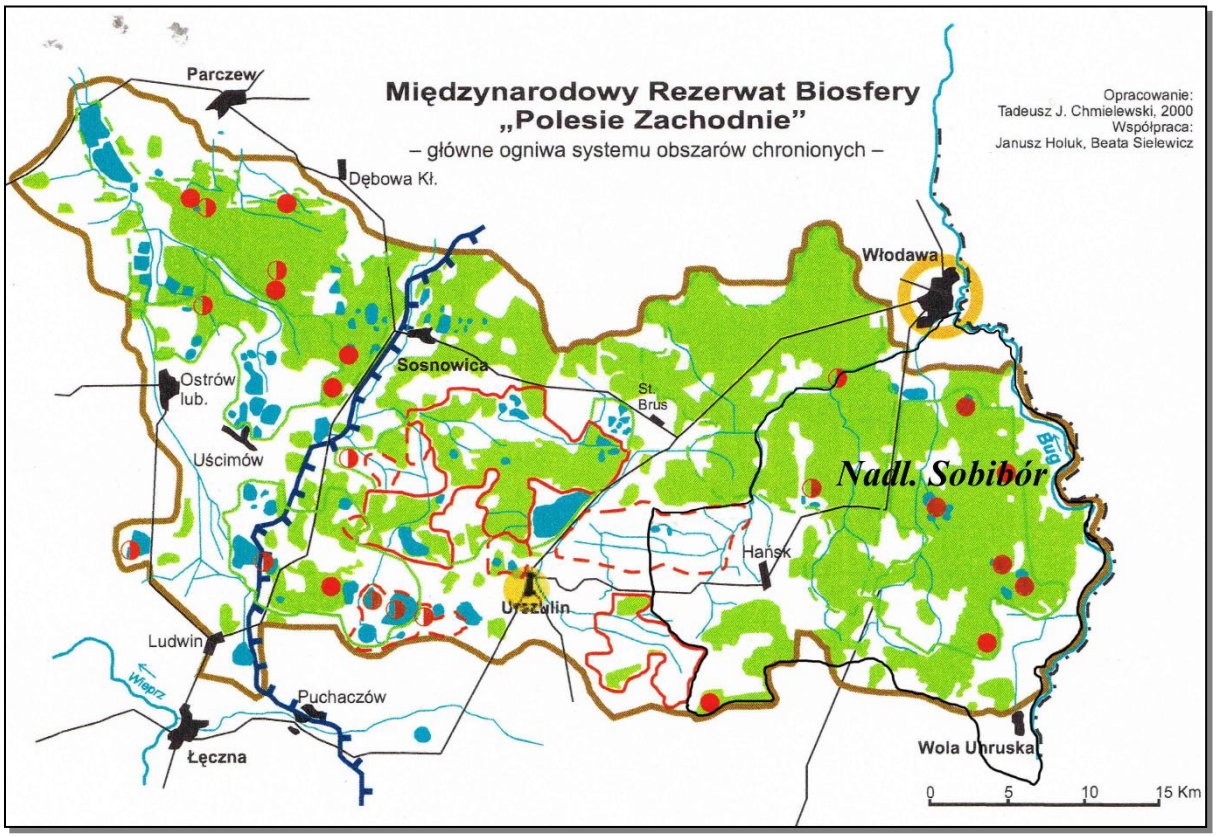
IV.2.8. REZERWAT BIOSFERY „POLESIE ZACHODNIE”

Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” jest położony na pograniczu Polski, Białorusi i Ukrainy. Niemal całe Nadleśnictwo Sobibór leży w granicach międzynarodowego rezerwatu biosfery (MRB) „Polesie Zachodnie”.

Rezerwatami biosfery są obszary o wybitnych walorach przyrodniczych, które uzyskały międzynarodową akceptację Rady Koordynacyjnej Programu „Człowiek i Biosfera” (MaB). Pełnią one trzy podstawowe funkcje:

- ochronną – przyczynianie się do ochrony krajobrazu, ekosystemów, zróżnicowania gatunkowego i genetycznego;
- rozwojową – sprzyjanie formom rozwoju zrównoważonego;
- wspierania logistycznego – wspieranie projektów pokazowych, edukacji ekologicznej oraz badań i monitoringu w odniesieniu do lokalnych, regionalnych, narodowych i globalnych zagadnień związanych z ochroną i zrównoważonym rozwojem.

Ryc. 15. ***Zasięg terytorialny Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”***

Polski wniosek o utworzenie Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie” został zaakceptowany 30 kwietnia 2002 r. W tym samym dniu powstał też „Szacki Rezerwat Biosfery” na Ukrainie. Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje obszar 139917 ha. Administracyjnie położony jest na obszarze 5 powiatów i 19 gmin. Podzielony jest na trzy strefy:

strefa rdzenna – zajmuje powierzchnię 5 224,5 ha, co stanowi 3,7% powierzchni rezerwatu. Obejmuje część Poleskiego Parku Narodowego (kompleksy: Jezioro Łukie – Torfowisko Orłowskie, Jezioro Moszne – Jezioro Długie – Durne Bagno, Bagno Bubnów), Torfowisko Dubeczyńskie, Żółwiowe Błota, oraz fragmenty Doliny Bobrówki w Lasach Parczewskich;

strefa buforowa – zajmuje powierzchnię 43215 ha (30,9% powierzchni). Obejmuje obszar Lasów Parczewskich, pozostałą część PPN, zespół jezior uściwierskich, Uroczysko Dubeczno, Sobiborski Park Krajobrazowy;

strefa tranzytowa – zajmuje powierzchnię 91477,5 ha, co stanowi 65,4% powierzchni rezerwatu.

W granicach Rezerwatu znajduje się niemal cały subregion fizjograficzny – Pojezierze Łęczyńsko–Włodawskie oraz niewielkie fragmenty Równiny Parczewskiej, Garbu Włodawskiego i Pagórów Chełmskich.

Na rozległych terenach rezerwatu znajdują się torfowiska wysokie, przejściowe i niskie, w tym unikalne torfowiska węglanowe. Charakterystycznym elementem krajobrazu są jeziora. Ekosystemy wodne i torfowiskowe stanowią największą wartość przyrodniczą tego obszaru.

Do najciekawszych gatunków roślin, mających siedliska na tym terenie należą: brzoza niska, wierzba lapońska, widłak torfowy, aldrowanda pęcherzykowata.

Do najcenniejszych gatunków zwierząt, występujących na obszarze Rezerwatu Biosfery zalicza się takie gatunki jak: minóg strumieniowy, piekielnica, strzebla błotna, żółw błotny, wodniczka (ptak zagrożony wyginięciem w skali globalnej), sowa błotna, puchacz, bielik, orlik krzykliwy.

Teren „Polesia Zachodniego" jest częścią większego obszaru kulturowego stanowiącego w przeszłości jedną całość, a obecnie podzielonego państwową linią graniczną.

IV.3. PARKI KRAJOBRAZOWE I ICH OTULINY

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) charakteryzuje park krajobrazowy jako obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego roju (art.16). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie/zmniejszenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór znajdują się Sobiborski Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

IV.3.1. SOBIBORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia:

23.03.1983 r.

Akt powołujący:

Uchwała WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 r. w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz.24) z 1983 r.

Aktualny akt regulujący funkcjonowanie:

Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 lipca 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Sobiborskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2004 r. Nr 147, poz. 2086) z dnia 17.08.2004 r.

Powierzchnia obszaru: 10000 ha, pow. otuliny 9500 ha wg aktu powołującego

Cel ochrony:

Zachowanie unikalnych w skali kraju i kontynentu walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i turystycznych środowiska, a w szczególności związanych z ekosystemami wodno-torfowiskowymi oraz walorów historycznych związanych z wielokulturowym charakterem regionu.

Tab. 15. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic Sobiborskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	literowane 46a, b, c, d, f, h, i, j, k, l, m, n, o, g; 47b, c, d, f, g, h, i, j, a; 48a, b, c, d, f, g, h, i, k, l, j; 49a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 59a, a, x, b, b, x, c, d, d, x, f, g, g, x, h, i, j, k, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z, c, x, f, x, l; 60a, b, c, d, f, g, i, h; 61a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 62b, c, d, f, g, a; 81a, a, x, b, b, x, d, c, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z, c, x, d, x, f; 82a, b, c, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, d; 83a, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, b; 84b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 85a, c, d, f, g, b; 104a, b, c, d, f, h, i, j, k, l, m, n, o, p, g; 105b, c, d, f, g, a; 106b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 107a, c, d, f, g, h, b; 126a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, p, o; 127a, b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, o, i; 128b, c, d, f, g, h, i, j, a; 129b, c, d, f, g, h, i, j, a; 130b, c, d, f, g, h, i, j, a; 144a, c, d, f, b; 145a, c, b; 146a, b, c, f, g, h, i, j, k, d; 147b, c, d, f, g, h, i, a; 148a, c, d, f, b; 159b, c, d, f, g, a; 160b, a; 161a, c, b; 162a, c, d, b; 163b, c, d, f, a; 164a, c, d, b; 173b, c, d, f, g, h, a; 174b, c, d, f, g, a; 175a, b, d, f, g, c; 176a, c, d, f, g, h, b; 177a, c, d, f, g, b; 178b, c, a; 179a, b, d, f, g, c; 180j; 193b, c, d, a; 194b, c, a; 195b, c, d, f, a; 196a, c, d, b; 197a, c, d, f, g, h, i, b; 198a; 199b, c, a; 200a, c, d, f, g, h, b; 215b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 216b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 217b, c, d, f, a; 218b, c, d, f, g, h, a; 219a, c, d, f, g, b; 220b, c, d, f, a; 221b, c, d, a; 222b, c, a; 223a, b, c, g, h, i, j, k, d; 224d; 239b, c, d, f, g, h, i, j, a; 240b, c, d, f, g, h, i, a; 241a, c, d, f, b; 242a, c, d, b; 243b, c, a; 244a, c, d, f, g, b; 253b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 254b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 255a, b, d, f, g, h, i, c; 256b, c, a; 257b, a; 258b, c, a; 273b, c, d, f, g, h, i, j, a; 273A, a; 274b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 275b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 276b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 277b, c, d, f, g, h, i, j, a; 282b, c, d, f, a; 283b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 284b, c, d, f, g, h, i, j, a; 285b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 286a, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, b; 287b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, a; 288a, b, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, c; 289a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, r, p; 298b, c, d, f, g, h, i, a; 299a, c, b; 300b, c, d, f, g, h, a; 301b, c, d, f, g, h, i, j, a; 301A, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 302b, c, d, f, g, h, i, a; 314Aa, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, n, o, p, r, s, t, m; 314Ba, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, p, r, s, o; 314Ca, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, p, r, s, o; 602a, b, c, d, f, g; 603a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, z, a, x, b, x, c, x, d, x, f, x, y; 604b, c, d, f, g, h, a; 605b, c, a;	1848,57	700,23	2548,80
	nie literowane 46~a,~b, 47~a,~b, 48~a,~b,~c,~d, 49~a,~b, 59~a,~b,~c,~d,~f,~g, 60~a, 61~a,~b,~c,~d, 62~a,~b, 82~a,~b, 83~a,~b, 84~a,~b,~c,~d, 85~a,~b, 104~a,~b,~c,~d, 105~a,~b,~c,~d, 106~a,~b,~c,~d, 107~a,~b,~c,~d, 126~a,~b, 127~a,~b,~c,~d,~f, 128~a,~b,~c,~d, 129~a,~b,~c,~d,~f, 130~a,~b,~c,~d,~f, 144~a, 145~a,~b, 146~a,~b,~c, 147~a,~b,~c, 148~a,~b,~c, 160~a, 161~a,~b, 162~a,~b,~c, 163~a,~b, 164~a,~b,~c, 174~a,~b, 175~a, 176~a,~b,~c,~d,~f, 177~a,~b,~c,~d, 178~a,~b,~c,~d,~f, 179~a,~b,~c,~d,~f,~g, 180~a, 193~a, 194~a, 195~a,~b,~c, 196~a,~b,~c, 197~a,~b,~c, 198~a,~b,~c, 199~a,~b,~c, 200~a,~b,~c,~d,~f, 215~a,~b,~c, 216~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 217~a,~b,~c, 218~a,~b,~c,~d,~f, 219~a,~b, 220~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 221~a,~b,~c,~d, 222~a,~b,~c, 223~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 239~a,~b,~c, 240~a,~b,~c,~d, 241~a, 242~a,~b,~c,~d, 243~a,~b, 244~a,~b, 253~a,~b,~c,~d, 254~a,~b, 255~a,~b,~c,~d, 256~a,~b, 257~a,~b, 258~a,~b, 273A~a,~b, 273~a,~b,~c, 274~a,~b,~c,~d,~f, 275~a, 276~a,~b, 277~a,~b,~c,~d, 282~a, 283~a,~b,~c,~d,~f, 284~a,~b,~c,~d, 285~a,~b,~c,~d, 286~a,~b, 287~a,~b,~c,~d, 288~a,~b, 289~a,~b, 298~a,~b,~c, 299~a, 300~a,~b,~c, 301A~a,~b,~c,~d,~f,~g, 301~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 302~a, 314A~a,~b,~c,~d, 314B~a,~b,~c,~d,~f, 314C~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i,~j,~k,~l,~m, 602~a,~b	36,53		36,53
Sobibór	literowane 32a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 33a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 34b, c, d, f, g, h, i, j, k; 35a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 39b, c, d, f, g; 40k; 50a, b, c, d, f, g, h, i, j; 51a, c, d, f, g, h, i; 52c, d, f, g, h, i; 53a, b, c, g; 60a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w; 61a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 62a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 63a, b, c, d, f; 66A, a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t; 69a, b; 70a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 71a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 72a, b, c, d, f; 73a, b, c, d, f, g, h, i, j; 74a, b, c, d, f, g, h, i; 77a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 81a, b, c, d, f, g, h, i, j; 82a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 83a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r; 84a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t; 85a, b, c, d, f, g, h; 86a, b, c, d; 87a, b, c, d, f, g, h, i, j; 88a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 91a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r; 97a, b, c, d, f, g; 98a, b, c, d, f, g, h, i; 99a, b, c, d, f, g, h, i, j; 100a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s; 101a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 102a, b, c, d, f, g; 103a, b, c, d, f, g, h; 104a, b, c, d, f, g, h; 105a, b, c, d, f, g, h, i, j; 106a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 107a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 108a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 109a, b, c, d, f, g; 110a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 112a, b, c, d, f, g; 113a, b, c, d, f, g, h; 114a, b, c, d, f, g; 115a, b, c, d, f, g, h, i, j; 116a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 117a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 118a, b, c, d, f, g; 119a, b, c, d, f; 120a, b, c, d, f; 121a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s; 122a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 123a, b, c, d, f, g, h; 124a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 131a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t; 138a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 139a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 139A, a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 140a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r; 141a, b, c, d, f; 142a, b, c, d, f, g; 143a, b, c, d, f, g, h; 152a, b, c, d, f, g, h, i, j; 157a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 158a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 159a, a, x, b, b, x, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 160a, b, c, d;	5737,23	843,54	6580,77

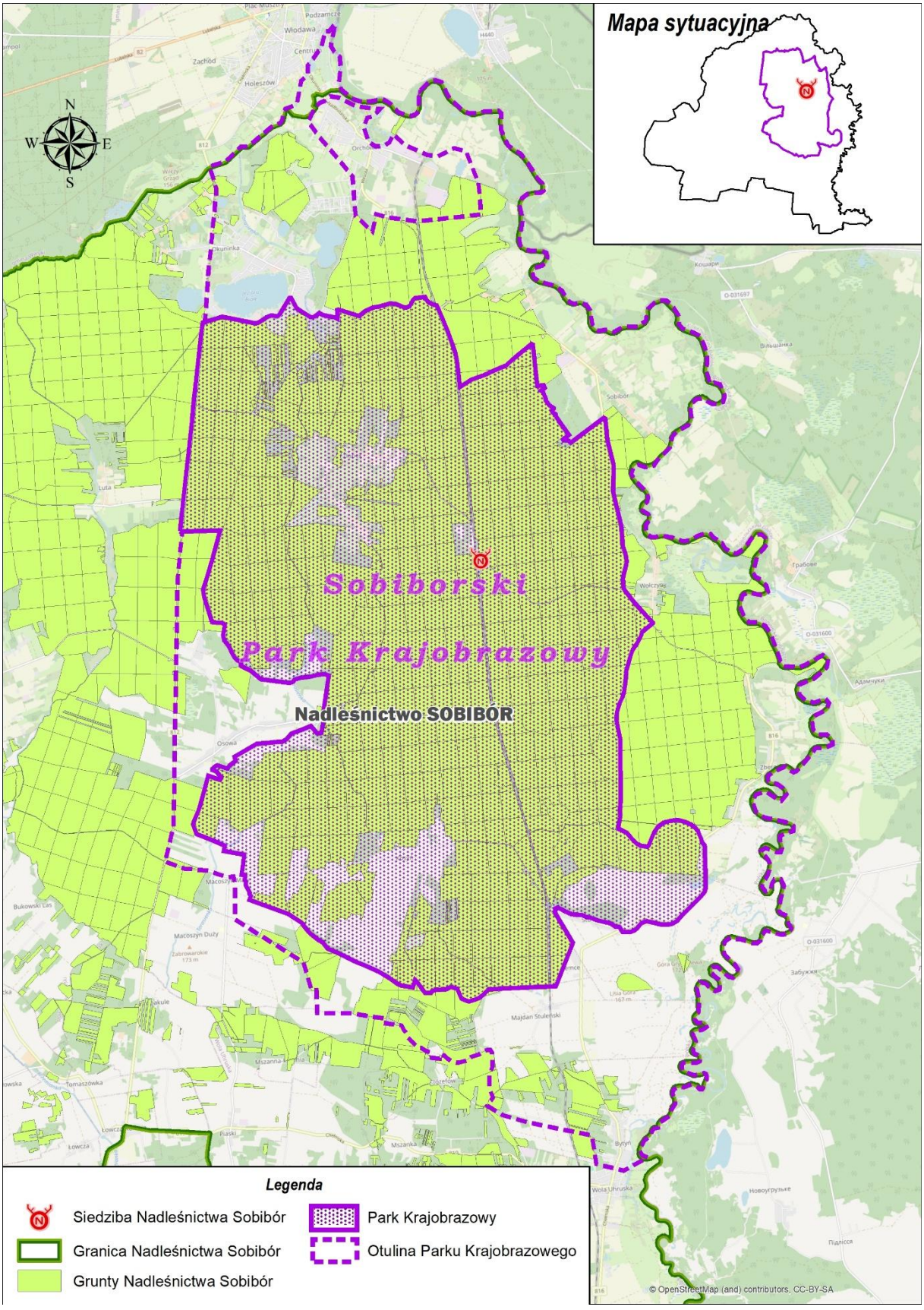
Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	161a, b, c, d; 162a, b, c, d, f; 163a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 173a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 174a, b, c, d, f, g; 175a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 176a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 177a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 178a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 181a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 182a, b, c, d, f, g, h, i, j; 183a, b, c, d, f; 184a, b, c, d, f, g; 195b, f; 196a, b, c, d, f, g, h, i; 253a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 253A, a, a, x, b, b, x, c, c, x, d, d, x, f, f, x, g, h, i, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y; 307a, b, c, d, f, g, h; 307A, a, b, c, d, f, g, h; 325a, b, c, d, f, g, h, i, j; 326a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 338a, b, c, d, f, g; 339a, b, c, d, f, g; 340a, b, c, d, f, g, h; 342a, b, c, d, f, g, h; 350a, a, x, b, b, x, c, c, x, d, d, x, f, f, x, g, g, x, h, h, x, i, i, x, j, j, x, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 351a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 355B, a, b, c, d, f, g;			
	nie literowane 25~c, 32~a,~b,~c, 33~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 34~b,~c,~d,~f, 35~a,~b,~c, 36~a,~b,~c, 37~a,~b,~c,~d,~f,~g, 39~b,~c,~f,~g, 40~f, 43~a,~b,~c, 44~a,~b,~c,~d,~f, 45~a,~b,~c,~d,~f, 46~a,~b,~c, 47~a,~b,~c, 48~a,~b,~c,~d,~f, 50~a,~b,~c, 51~a,~c,~d,~f, 52~c,~d, 53~b,~f,~g, 54~a,~b, 55~a, 56~a,~b,~c, 57~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 58~a,~b,~c,~d,~f, 59B~a, 59~a,~b,~c,~d,~f, 60~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 61~a,~b,~c,~d,~f, 62~a,~b,~c,~d,~f, 63~a,~b,~c,~d,~f, 64~a,~b,~c,~d, 65~a,~b, 66A~a,~b,~c,~d, 66B~a,~b,~c,~d, 66~a,~b,~c, 69~a, 70~a,~b,~c,~d, 71~a,~b,~c,~d, 72~a,~b,~c,~d, 73~a,~b,~c, 74~a,~b,~c,~d, 75~a,~b,~c,~d, 76~a,~b,~c,~d, 77~a,~b,~c,~d,~f,~g, 81~a, 82~a,~b,~c, 83~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 84~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 85~a,~b,~c,~d,~f, 86~a,~b,~c,~d, 87~a,~b,~c, 88~a,~b,~c, 89~a,~b, 90~a,~b,~c,~d, 91~a,~b,~c,~d,~f, 92~a,~b,~c, 93~a, 98~a,~b,~c,~d,~f, 99~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i,~j, 100~a,~b,~c,~d,~f,~g, 101~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 102~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 103~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 104~a,~b,~c,~d,~f,~g, 105~a,~b,~c, 106~a,~b,~c,~d,~f, 107~a,~b,~c, 108~a,~b, 109~a,~b,~c, 110~a,~b,~c, 112~a,~b,~c,~d, 113~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 114~a,~b,~c,~d,~f, 115~a,~b,~c,~d,~f, 116~a,~b,~c,~d,~f, 117~a,~b,~c, 118~a,~b,~c,~d,~f, 119~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i,~j,~k, 120~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 121~a,~b,~c,~d,~f, 122~a,~b, 123~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 124~a,~b,~c, 131~a, 132~a,~b, 133~a,~b, 134~a,~b,~c,~d,~f,~g, 135~a,~b,~c,~d, 136~a,~b,~c, 137~a,~b,~c, 138~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 139A~a,~b, 139~a,~b,~c, 140~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 141~a,~b,~c,~d, 142~a,~b,~c,~d,~f, 143~a,~b,~c,~d, 152~a,~b,~c,~d,~f, 153~a,~b,~c, 154~a,~b,~c, 155~a,~b, 156~a,~b,~c,~d,~f, 157~a,~b,~c, 158~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 159~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 160~a,~b,~c,~d, 161~a,~b,~c, 162~a,~b,~c, 163~a,~b, 173~a,~b, 174~a,~b,~c, 175~a,~b,~c,~d,~f,~g, 176~a,~b,~c,~d, 177~a,~b,~c,~d, 178~a,~b,~c,~d, 179~a, 180~a,~b,~c, 181~a,~b,~c,~d,~f,~g, 182~a,~b,~c, 183~a,~b,~c, 184~a,~b,~c,~d, 195~b, 196~a,~b,~c, 197~a,~b,~c,~d, 198~a,~b,~c,~d,~f,~g, 199~a,~b,~c, 200~a,~b, 201~a,~b, 202~a,~b,~c, 203~a,~b,~c, 204~a,~b,~c,~d,~f, 205~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 206~a,~b,~c, 207~a,~b,~c,~d,~f,~g, 218~a,~b,~c,~d,~f,~g, 219~a,~b,~c,~d, 220~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 221~a,~b,~c, 222~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 223~a,~b,~c,~d,~f, 224~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 225~a,~b,~c,~d, 226~a,~b, 227~a,~b,~c,~d,~f, 228~a,~b,~c,~d, 229~a,~b,~c,~d,~f,~g, 230~a,~b, 231~a,~b, 232A~a,~b, 232~a,~b,~c, 240~a,~b,~d,~f,~g, 241~a,~b,~c,~d,~f,~g, 242~a,~b,~c, 243~a,~b, 244~a,~b,~c,~d, 245~a,~b,~c,~d, 246~a,~b, 247~a, 248~a,~b,~c, 249~a,~b,~c,~d, 250~a,~b,~c,~d,~f, 251~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 252~a,~b,~c,~d,~f, 253A~a,~b,~c,~d, 253~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 260~a,~b,~c, 261~a,~b, 262~a, 263~a,~b,~c, 264~a,~b,~c,~d, 265~a,~b,~c,~d,~f, 266~a,~b,~c,~d,~f,~g, 267~a,~b,~c,~d,~f, 268~a,~b,~c,~d,~f, 269~a,~b,~c,~d,~f, 270~a,~b,~c, 271~a,~b,~c, 272~a,~b, 273~a,~b, 274~a,~b,~c,~d,~f, 282~b, 283~a,~b,~c,~d, 284~a,~b,~c,~d,~f,~g, 285~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 286~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 287~a,~b, 288~a,~b,~c, 289~a,~b,~c,~d, 290~a,~b,~c,~d, 291~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 292~a,~b,~c,~d, 293~a,~b,~c,~d, 294~a,~b,~c,~d, 295~a,~b,~c, 302~b, 303~a,~b,~c,~d, 304~a,~b,~c,~d, 305~a,~b,~c,~d,~f,~g, 306~a,~b,~c,~d,~f,~g, 307A~a,~b,~c,~d, 307~a, 308~a,~b,~c,~d,~f,~g, 309~a,~b,~c,~d, 310~a,~b,~c,~d,~f, 311~a,~b,~c,~d,~f,~g, 312~a,~b,~c,~d,~f, 313~a,~b,~c,~d,~f, 314~a,~b,~c,~d,~f,~g, 321~a, 322~a,~b,~c,~d, 323~a,~b,~c,~d,~f,~g, 324~a,~b,~c,~d, 325~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i,~j,~k, 326~a,~b,~c,~d,~f, 327~a,~b,~c,~d, 328A~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 328B~a,~b,~c, 328~a,~b,~c,~d,~f, 329~a,~b,~c,~d, 330~a,~b,~c, 331~a,~b,~c,~d,~f,~g, 339~a,~b,~c, 340~a,~b,~c,~d, 342~a,~b,~c,~d,~f,~g, 343~a,~b,~c,~d,~f,~g, 344~a,~b,~c, 345A~a,~b,~c,~d,~f, 345D~a, 345~a,~b, 346~a,~c,~d, 347~a,~c,~d, 348~a,~b, 349~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 350~a,~b, 351~a, 352~a, 353~a,~b, 354~a,~b, 355B~a, 355C~a, 355~a, 356~a,~b,~c,~d,~f, 357~a,~b,~c, 358~a,~b,~c, 359~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i,~j, 360~a, 361~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 362~a,~b,~c,~d,~f, 363~a,~b,~c,~d, 364~a,~b,~c,~d,~f,~g, 365A~a,~b,~c, 365F~a, 365~a,~b,~c, 366~a,~b, 367~a, 368~a,~b,~c,~d, 369~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h,~i, 370~a,~b,~c,~d, 371~a,~b, 372A~a,~b, 372B~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 372~a,~b,~c,~d,~f,~g, 373~a,~b, 374~a, 375~a,~b,~c, 376~a,~b,~c,~d,~f,~g, 377~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 378~a,~b,~c,~d,~f,~g,~h, 379~a,~b,~c, 380A~a,~b,~d,~f,~g,~h, 380B~a,~b,~c,~d, 380~b,~c,~d, 381~a,~b, 382~a, 383~f, 600~a, 601~a	151,29		151,29
Ogółem		**7773,62**	**154,77**	**9317,39**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Tab. 16. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic otuliny Sobiborskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	Literowane 1a, b, c, d, f, g, h; 2a, b, c, d, f, g; 3a, b, c, d, f, g, h; 4a, b, c, d, f, g, h, i; 5a, b, c, d, f, g, h; 6a, b, c; 7a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 180a, b, c, d, f, g, h, i; 181a, b, c, d, f; 201a, b, c, d, f, g, h; 202a, b, c, d, f, g, h, i, j; 223f, l; 224a, b, c, f, g, h, i; 225a, b, c, d, f, g, h, i, j; 245a, a, x, b, b, x, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 259a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 267a, b, c, d, f, g; 290a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 303a, b, c, d, f, g, h, i, j; 329a, b, k; 330a, b, c, d, o, p, r;	449,32	15,36	464,68
	nie literowane 1~a,~b,~c, 2~a,~b,~c,~d,~f, 3~a,~b,~c, 4~a,~b,~c, 5~a,~b,~c, 6~a,~b,~c, 7~a, 181~a, 201~a,~b, 202~a,~b,~c, 224~a,~b, 225~a,~b, 245~a,~b,~c,~d,~f,~g, 259~a, 290~a, 303~a,~b,~c, 330~b	6,75		6,75
Sobibór	Literowane 1b, c, d, f, a; 5b, c, d, f, g, a; 6b, c, d, f, g, h, i, j, a; 7b, c, d, f, g, h, i, j, a; 8b, c, d, f, g, a; 9b, c, d, f, g, h, j, k, a; 9A, b, c, d, f, g, h, a; 10b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 11b, c, d, f, g, h, a; 12b, c, d, f, g, h, i, j, a; 13b, c, d, f, g, a; 14b, c, a; 15b, c, d, f, g, a; 16b, c, d, f, g, h, i, a; 17b, c, d, f, g, h, i, a; 18b, c, d, f, g, h, i, a; 19b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 20b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 21b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 22b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 23b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 24b, c, d, f, a; 25b, c, d, a; 26b, c, d, f, g, a; 27b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 28b, c, d, f, g, h, a; 29b, c, d, f, g, h, i, a; 30b, c, d, f, a; 31b, c, d, f, g, h, i, j, a; 32o; 34a; 38b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 39a; 40b, c, d, f, g, h, i, j, l, a; 41b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 42b, c, d, f, g, a; 49b, c, d, f, g, a; 51b; 52b, a; 53f, d; 67a; 68b, c, a; 78b, c, d, f, g, h, a; 79b, c, d, f, g, h, a; 80b, c, d, f, g, h, a; 96b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 111b, c, a; 130b, c, d, f, g, a; 149b, c, d, f, a; 150b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 151b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, a; 169b, c, d, f, a; 170b, c, d, f, g, a; 171b, c, a; 172b, c, d, f, a; 190b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 191b, c, d, f, g, h, i, a; 192b, c, d, f, g, a; 193b, c, d, f, g, h, i, a; 194b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 195c, d, g, h, a; 211b, c, d, f, g, h, i, a; 212b, c, d, a; 213a; 214b, c, d, f, g, a; 215b, c, d, f, g, a; 216b, c, d, f, g, h, i, a; 217b, c, d, f, g, a; 218f, c; 233b, c, d, a; 233A, b, c, d, f, a; 234b, c, d, f, a; 235b, c, d, f, a; 236b, c, d, f, a; 237b, c, d, f, g, h, i, a; 238b, c, d, f, a; 239b, c, d, f, g, a; 253A, z, j; 254b, a; 254A, a; 255a; 256b, c, d, a; 257b, c, d, f, g, h, a; 258b, c, d, f, g, h, a; 259b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 260d, a; 275b, c, a; 275A, b, c, d, a; 276b, c, d, f, g, a; 277b, c, d, f, g, h, a; 278b, c, d, f, a; 279b, c, d, f, g, h, a; 280b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 281b, c, a; 296b, a; 296A, a; 296B, b, c, d, a; 297b, c, a; 298b, c, d, f, a; 299b, c, d, f, a; 300b, c, d, f, g, h, i, a; 301b, c, a; 302b; 315b, c, d, f, g, h, a; 315A, a; 316b, a; 317b, a; 318b, a; 319b, a; 320a; 332b, c, d, a; 333b, a; 334a; 335b, a; 336b, a; 337b, c, a; 345C, b, c, f, g, a; 345D, b; 346f, a; 347b, c, a; 373A, b, c, a; 376l; 380k, j; 380A, h, g; 380B, g, h, i, f; 380C, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 380D, c, d, i, b; 381g, h, i, j, k, l, n, o, f; 382b, c, d, a; 383b, c, a; 384b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 384A, b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 385b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, a; 385A, b, c, d, f, g, a; 385B, b, c, a; 405b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 405A, b, c, d, f, g, h, a; 405B, b, c, d, f, g, h, i, a; 405C, d, g, a; 406b, c, d, f, g, h, a; 406A, b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 406B, b, c, a; 406C, b, c, a; 407g, a; 408a; 409l, m, n, f; 410h, i, j, k, l, m, n, o, g; 601b, c, d, f, g, h, i, a; 601A, b, c, d, f, g, h, i, a; 601B, a; 607a; 608b, c, d, f, g, a; 609a;	2800,74	180,17	2980,91
	nie literowane 1~a, ~b, ~c, ~d; 2~a, ~c, ~d; 5~a, ~b; 6~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 7~a, ~b, ~c, ~d; 9~a, ~b, ~c, ~d; 10~a; 11~a, ~b, ~c, ~d; 12~a, ~b, ~c; 13~a, ~b; 14~a, ~b; 15~a, ~b, ~c; 16~a, ~b, ~c, ~d; 17~a, ~b; 18~a, ~b, ~c, ~d; 19~a, ~b; 20~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 21~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 22~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 23~a, ~b, ~c, ~d; 24~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 25~a, ~b; 26~a, ~b, ~c; 27~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 28~a, ~b; 29~a, ~b, ~c, ~d; 30~a, ~b; 31~a, ~b; 34~a; 38~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 39~a, ~d, ~h; 40~a, ~b, ~c, ~d, ~g, ~h, ~i, ~j; 41~a, ~b, ~c, ~d; 42~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 49~a, ~b; 51~a, ~b; 52~a, ~b; 53~a, ~c, ~d; 67~a; 68~a, ~b; 78~a; 79~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 80~a, ~b, ~c, ~d; 96~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 151~a; 170~a; 172~a, ~b; 190~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 191~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 192~a, ~b; 193~a, ~b; 194~a, ~b, ~c; 195~a, ~c, ~d; 211~a, ~b; 212~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 213~a, ~b; 214~a, ~b; 215~a, ~b, ~c, ~d; 216~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 217~a, ~b; 233~a, ~b, ~c; 234~a, ~b, ~c; 235~a, ~b, ~c, ~d; 236~a, ~b, ~c; 237~a, ~b; 238~a, ~b; 239~a, ~b; 240~c; 254~a; 255~a, ~b; 256~a, ~b, ~c, ~d; 257~a, ~b, ~c, ~d; 258~a, ~b, ~c, ~d; 259~a, ~b, ~c, ~d; 260~d, ~f; 275~a; 276~a, ~b; 277~a, ~b, ~c; 278~a, ~b, ~c; 279~a, ~b, ~c; 280~a, ~b, ~c; 281~a, ~b, ~c, ~d; 282~a; 296~a; 297~a, ~b, ~c, ~d; 298~a, ~b, ~c, ~d; 299~a, ~b, ~c; 300~a; 301~a, ~b, ~c, ~d; 302~a, ~c, ~d; 315~a, ~b, ~c, ~d; 316~a, ~b; 317~a, ~b, ~c; 318~a, ~b, ~c; 319~a; 320~a, ~b, ~c; 332~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 333~a, ~b, ~c, ~d; 334~a, ~b, ~c, ~d; 335~a, ~b, ~c; 336~a; 337~a; 346~b, ~f; 347~b, ~f; 380~a; 381~b, ~c; 382~b, ~c; 383~a, ~b, ~c, ~d, ~g; 384~a, ~b, ~c, ~d; 385~a, ~b, ~c, ~d; 405~a; 406~a, ~b, ~c; 408~c; 410~b, ~d; 601~a;	58,00		58,00
Ogółem		**3314,81**	**195,53**	**3445,59**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Ryc. 16. Lokalizacja Sobiborskiego Parku Krajobrazowego na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Cechą charakterystyczną tego terenu są rozległe równiny porośnięte lasami, wśród których znajdują się śródleśne jeziora i torfowiska.

Sobiborski Park Krajobrazowy obejmuje najcenniejsze partie Lasów Sobiborskich z licznymi torfowiskami i 7 śródleśnymi jeziorami. Park ochroną obejmuje rozległe równiny pochodzenia wodno-lodowcowego, rzecznego i jeziornego porośnięte lasami, z jeziorami śródleśnymi i torfowiskami. Lasy stanowią ponad 85% powierzchni parku. Zdecydowanie dominują w nich zróżnicowane siedliska borowe. Występują tutaj wszystkie typy borów niżowych. Wody zajmują jedynie około 2% powierzchni parku, ale to one wraz z otaczającymi je torfowiskami decydują o niezwykłej wartości przyrody Lasów Sobiborskich. Większość jezior jest trudno dostępna z uwagi na bagniste brzegi. Tylko niewielkie fragmenty brzegów jezior Płotycze, Brudno i Perespa są piaszczyste i przez to łatwiej dostępne.

Charakterystycznymi zbiorowiskami Sobiborskiego PK są torfowiska. Zróżnicowane warunki siedliskowe sprawiają, że wykształciło się tutaj wiele zbiorowisk torfowiskowych reprezentujących zarówno ubogie torfowiska wysokie, żyzne torfowiska niskie jak i wiele form pośrednich. Charakterystyczne jest tutaj bogactwo florystyczne, zróżnicowana fauna oraz różnorodność krajobrazów leśnych.

Zgodnie z Rozporządzenie nr 37 Wojewody Lubelskiego z dnia 26.07.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Lub z 2004 r. Nr 174, poz. 2086) dla ochrony walorów Parku, określa się na jego terenie następujące zakazy:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.);
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;

- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych

IV.4. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) charakteryzuje obszar chronionego krajobrazu jako tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych (art.23). Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór znajduje się Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu ora Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu.

IV.4.1. POLESKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Rok utworzenia:

23.03.1983 r.

Akt powołujący:

Uchwała WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz.24 z 1983 r.

Aktualny akt regulujący funkcjonowanie:

Rozporządzenie nr 52 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z 4 kwietnia 2006 r. Nr 69, poz. 1290)

Powierzchnia obszaru: 41000.00 ha

Cel ochrony:

Zachowanie wyróżniającego się krajobrazu Polesia, obejmującego zróżnicowane ekosystemy: kompleksy leśne, torfowiska, bagna, jeziora oraz doliny rzeczne. Obszar chroniony jest także ze względu na funkcję korytarzy ekologicznych oraz znaczenie dla turystyki i wypoczynku.

Tab. 17. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	Literowane 1a, b, c, d, f, g, h; 10a, a, x, b, b, x, c, c, x, d, d, x, f, f, x, g, g, x, h, h, x, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 11a, b, c, d, f, g, h, i, j; 12a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w; 13a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 14a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 15a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 16a, a, x, b, b, x, c, c, x, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w; 17a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w; 18a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 19a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 2a, b, c, d, f, g; 20a, b, c, d, f, g, h, i; 21a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 22a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 23a, b, c, d, f, g, h, i; 24a, b, c, d, f, g, h, i, j; 25a, b, c, d, f; 26a, b, c, d, f, g; 27a, b, c, d, f, g, h; 3a, b, c, d, f, g, h; 31a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r; 32a, b, c, d, f, g, h, i; 33a, b, c, d; 34a, b, c, d; 35a, b, c, d, f; 36a, b, c, d, f; 37a, b, c, d, f, g, h; 38a, b, c, d, f, g, h; 4a, b, c, d, f, g, h, i; 5a, b, c, d, f, g, h; 50a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 51a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 52a, b, c; 53a, b, c; 54a, b, c, d, f, g; 55a, b, c, d, f, g, h, i; 56a, b, c, d, f, g; 57a, b, c, d, f, g, h, i; 58a, b, c, d; 6a, b, c; 601a, b, c, d; 63a, b, c, d, f, g, h, i; 64a, b, c, d, f, g, h, i; 65a, b, c, d, f, g, h, i; 66a, b, c; 67a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 68a, b, c, d, f, g, h, i; 69a, b, c; 7a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 70a, b, c, d, f; 71a, b, c, d, f; 8a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 86a, b, c, d, f, g, h, i, j; 87a, b, c, d, f, g, h, i, j; 88a, b, c, d; 89a, b, c, d; 9a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s; 90a, b, c, d, f, g, h, i, j; 91a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 92a, b, c, d, f, g, h, i; 93a, b, c, d, f, g, h, i, j; 94a, b, c; 100a, b, c, d, f, g, h, i; 101a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 102a, b, c, d, f, g, h, i; 103a, b, c, d, f; 115a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 116a, b, c, d, f, g; 117a, b, c, d; 118a, b, c, d, f, g, h; 119a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 120a, b, c; 121a, b, c, d, f, g; 122a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 123a, b, c, d, f; 124a, b; 125a, b, c, d, f, g, h; 137a, b, c; 138a; 139a, b; 140a, b, c, d, f, g; 141a, b, c, d, f, g, h, i; 142a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 143a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 155a, b, c, d, f, g, h; 155A, a, b, c, d, f, g; 155B, a, b, c, d; 156a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 157a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 158a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 167B, a, b, c, d, f, g; 167C, a, b, c, d; 168a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w; 169a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t; 170a, b, c, d, f, g, h, i, j; 171a, b, c, d, f, g, h, i; 172a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s; 188B, a, b, c, d, f, g; 188C, a, b, c, d, f, g, h; 189a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 190a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 191a, b, c, d, f, g, h, i, j; 192a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 209B, a, b, c, d; 210a, b, c, d, f; 211a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 212a, b, c, d, f, g, h; 213a, b, c, d, f, g, h, i; 214a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 233a, b, c, d, f; 234a, b, c, d, f, g, h, i; 235a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 236a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 237a, b, c, d; 238a, b, c, d; 28a, b; 29a, b; 30a, b; 356a, b, c, d, f; 39a, b, c, d, f, g, h, i; 40a, b, c, d, f, g, h, i, j; 41a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 42a, b, c, d, f, g, h; 43a, b, c, d, f, g; 44a, b, c; 45a, b, c, d, f, g, h, i; 610a, b, c; 72a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 73a, b, c, d, f, g; 74a, b, c, d, f, g, h, i; 75a, b, c, d, f; 76a, b, c, d, f, g, h, i; 77a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 78a, b, c, d, f, g; 79a, b, c, d; 80a, b, c, d, f, g, h, i; 95a, b, c, d, f, g, h, i, j; 96a, b, c, d; 97a, b, c, d, f, g, h, i, j; 98a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 99a, b, c, d, f, g, h, i; 108a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 109a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 110a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 111a, b, c, d, f, g, h; 112a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 113a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 114a, b, c, d, f, g, h; 131a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 132a, b, c, d, f, g, h, i, j; 149a, b, c, d, f, g; 150a, b, c, d, f, g, h, i; 180a, b, c, d, f, g, h, i, j; 181a, b, c, d, f; 201a, b, c, d, f, g, h; 202a, b, c, d, f, g, h, i, j; 223d, f, l; 224a, b, c, f, g, h, i; 225a, b, c, d, f, g, h, i, j; 245a, a, x, b, b, x, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 259a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o; 267a, b, c, d, f, g; 609a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 133a, b; 134a, b, c, d; 135a, b, c, d, f, g, h; 136a, b, c, d, f, g, h, i, j; 151a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 152a, b, c, d, f, g, h, i, j; 153a, b, c, d, f, g, h; 154a, b, c, d, f, g, h; 165a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 166a, b, c, d, f, g, h; 167a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 167A, a, b; 182a, b, c; 183a, b, c, d, f, g, h; 184a, b, c, d, f, g, h; 185a, b, c, d, f; 186a; 187a, b; 188a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 188A, a, b, c; 203a, b; 204a, b, c, d, f; 205a, b, c, d, f; 206a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 207a, b, c, d, f, g; 208a, b, c; 209a, b, c, d, f, g, h; 209A, a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 226a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 227a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 228a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 229a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 230a, b, c, d, f, g; 231a, b, c, d, f, g, h, i, j; 232a, b, c, d; 246a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 247a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 248a, b, c, d, f, g, h; 249a, b, c, d, f, g, h; 250a, b, c, d, f, g, h, i; 251a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 252a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w; 260a, b, c, d, f, g; 261a, b, c, d; 262a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 263a, b, c, d, f, g, h, i; 264a, b, c, d; 265a, b, c, d, f, g, h, i; 266a, b, c, d, f, g, h; 268a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 269a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 270a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 271a, b, c, d, f, g, h, i, j; 272a, b, c, d, f, g, h, i; 278a, a, x, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 278A, a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 279a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 280a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 281a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 293a, a, x, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z; 294a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 295a, b, c, d, f, g, h, i, j; 296a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 312a, i, j; 324a, b, k; 600a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 611a, b, c; 290a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 291a, b, c, d, f; 292a, b, c, d, f, g, h, i, j; 303a, b, c, d, f, g, h, i, j; 304a, b, c, d; 305a, b, c, d, f, g, h, i; 306a, b, c, d, f, g, h; 307a, b, c, d, f, g, h; 308a, b, c, d, f, g, h, i; 309a, b, c, d, f, g, h, i; 310a, b, c, d, f, g; 311a, b, c, d, f; 315a, b, c, d; 316a, b, c, d, f, g, h, i, j; 317a, b, c, d, f, g, h; 318a, b, c, d; 319a, b, c, d, f, g, h; 320a, b, c, d, f, g, h, i; 321a, b, c, d, f, g, h, i, j; 322a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m; 323a, b, c, d, f; 329a, b, k; 330a, b, c, d, o, p, r; 331a, b, c, d; 332a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 333a, b, c, d, f, g, h, i; 334a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 335a, b, c, d, f, g; 336a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 337a, b, c, d, f, g; 338a, b, c, d, f, g, h, i, j; 339a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 342a, b, c, d, f, g, h; 343a, b, c, d, f, g, h, i; 344a, b, c, d, f, g, h, i, j; 345a, b, c, d, f, g, h, i, j; 346a, b, c, d, f, g, h, i, j; 347a, b, c, d, f, g, h, i; 348a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 349a, b,	6283,43	426,31	6709,74

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	c, d, f, g, h; 350a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t; 351a, b, c, d, f, g, h; 352a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n; 353a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p; 354a, b, c, d, f, g, h, i, j, k; 355a, b, c, d, f, g, h, i, l; 393b;			
	nie literowane 1~a, ~b, ~c; 2~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 3~a, ~b, ~c; 4~a, ~b, ~c; 5~a, ~b, ~c; 6~a, ~b, ~c; 7~a; 8~a; 9~a, ~b; 10~a, ~b; 11~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 12~a, ~b, ~c, ~d; 13~a, ~b; 14~a, ~b; 15~a, ~b, ~c, ~d; 16~a, ~b, ~c, ~d; 17~a, ~b; 18~a, ~b, ~c; 19~a, ~b, ~c; 20~a, ~b; 21~a, ~b; 22~a, ~b, ~c; 23~a, ~b, ~c, ~d; 24~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 25~a, ~b, ~c, ~d; 26~a, ~b, ~c; 27~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 29~a; 30~a; 31~a, ~b, ~c; 32~a, ~b, ~c; 33~a, ~b; 34~a; 35~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 36~a, ~b, ~c; 37~a, ~b; 38~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 40~a, ~b, ~c; 41~a, ~b, ~c; 42~a, ~b, ~c; 43~a, ~b, ~c; 44~a, ~b; 45~a; 50~a, ~b, ~c; 51~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 52~a, ~b, ~c, ~d; 53~a, ~b; 54~a, ~b; 55~a, ~b, ~c, ~d; 56~a, ~b, ~c; 57~a, ~b; 58~a; 63~a, ~b; 64~a, ~b, ~c, ~d; 65~a, ~b, ~c; 66~a, ~b; 67~a, ~b, ~c; 68~a, ~b, ~c, ~d; 70~a, ~b; 71~a, ~b, ~c; 72~a, ~b, ~c, ~d; 73~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 74~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 75~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 76~a, ~b, ~c; 77~a, ~b, ~c; 78~a, ~b, ~c; 79~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 80~a, ~b, ~c, ~d; 86~a, ~b; 87~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 88~a; 89~a, ~b, ~c; 90~a, ~b, ~c; 91~a, ~b, ~c; 92~a, ~b, ~c, ~d; 93~a, ~b, ~c, ~d; 94~a, ~b, ~c; 95~a, ~b, ~c; 96~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 97~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 98~a, ~b, ~c, ~d; 99~a, ~b; 100~a, ~b, ~c; 101~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 102~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 103~a, ~b, ~c; 108~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 109~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 110~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 111~a, ~b, ~c; 112~a, ~b, ~c, ~d; 113~a, ~b, ~c, ~d; 114~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 115~a; 116~a, ~b, ~c; 117~a, ~b, ~c, ~d; 118~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 119~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 120~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 121~a, ~b, ~c; 122~a, ~b, ~c; 123~a, ~b, ~c, ~d; 124~a, ~b, ~c, ~d; 125~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 131~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 132~a, ~b; 133~a; 134~a, ~b, ~c; 135~a, ~b, ~c; 136~a, ~b, ~c, ~d; 137~a, ~b, ~c; 138~a, ~b, ~c; 139~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 140~a; 141~a, ~b; 142~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 143~a, ~b, ~c; 149~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 150~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 151~a, ~b, ~c; 152~a, ~b, ~c, ~d; 153~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 154~a, ~b; 155A~a; 156~a, ~b, ~c; 157~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 158~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 165~a, ~b, ~c; 166~a, ~b, ~c; 167~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 167A~a; 167B~a; 167C~a; 168~a, ~b, ~c; 169~a; 170~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 171~a, ~b, ~c; 172~a, ~b, ~c, ~d; 181~a; 182~a, ~b, ~c; 183~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 184~a, ~b; 185~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 186~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 187~a, ~b; 188~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 188A~a, ~b; 188B~a; 188C~a, ~b; 190~a, ~b, ~c, ~d; 191~a, ~b; 192~a, ~b, ~c; 201~a, ~b; 202~a, ~b, ~c; 203~a, ~b, ~c; 204~a, ~b; 205~a, ~b, ~c; 206~a, ~b, ~c; 207~a, ~b, ~c; 208~a; 209~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 209A~a, ~b, ~c, ~d; 210~a; 211~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 212~a, ~b, ~c; 213~a, ~b, ~c; 214~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 224~a, ~b; 225~a, ~b; 226~a; 227~a, ~b, ~c, ~d; 228~a, ~b, ~c; 229~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 230~a, ~b, ~c, ~d; 231~a, ~b, ~c; 232~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 233~a, ~b; 234~a, ~b, ~c, ~d; 235~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 236~a, ~b, ~c, ~d; 237~a; 238~a, ~b; 245~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 246~a, ~b; 247~a, ~b, ~c; 248~a, ~b; 249~a, ~b, ~c, ~d; 250~a, ~b, ~c, ~d; 251~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 252~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 259~a; 260~a, ~b; 261~a, ~b, ~c, ~d; 262~a, ~b, ~c; 263~a, ~b, ~c; 264~a; 265~a; 266~a, ~b, ~c; 268~a, ~b, ~c; 269~a, ~b, ~c; 270~a, ~b, ~c; 271~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 272~a, ~b, ~c; 278~a; 278A~a; 279~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 280~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i, ~j, ~k, ~l, ~m, ~n; 281~a, ~b; 290~a; 291~a, ~b, ~c, ~d; 292~a, ~b; 293~a, ~b; 294~a, ~b, ~c; 295~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 296~a, ~b; 303~a, ~b, ~c; 304~a, ~b, ~c; 305~a, ~b, ~c; 306~a, ~b; 307~a, ~b; 308~a, ~b, ~c, ~d; 309~a, ~b, ~c, ~d; 310~a, ~b, ~c, ~d; 311~a, ~b, ~c; 315~a; 316~a, ~b; 317~a, ~b, ~c, ~d; 318~a, ~b, ~c; 319~a, ~b, ~c, ~d; 320~a, ~b, ~c, ~d; 321~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 322~a, ~b, ~c, ~d; 323~a, ~b, ~c, ~d; 324~b; 330~b; 331~a; 332~a; 333~a, ~b, ~c; 334~a, ~b, ~c; 335~a; 336~a, ~b, ~c; 337~a, ~b, ~c; 338~a, ~b, ~c; 339~a, ~b, ~c, ~d; 342~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 343~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 344~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 345~a, ~b; 346~a, ~b, ~c, ~d; 347~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 348~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 349~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 350~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 351~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 352~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 353~a, ~b, ~c, ~d; 354~a; 355~a, ~b, ~c, ~d; 356~a, ~b; 393~b;	129,78		128,78
Sobibór	Literowane 5b, c, d, f, g, a; 6i, j, h; 8d, g, c; 9g, h, k, b; 9A, b, d, f, g, h, a; 10b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 11b, c, d, f, g, h, a; 12b, c, d, f, g, h, i, j, a; 13b, c, d, f, g, a; 14b, c, a; 15b, c, d, f, g, a; 16b, c, d, f, g, h, i, a; 17b, c, d, f, g, h, i, a; 18b, c, d, f, g, h, i, a; 19b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 20b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 21b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 22b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 23b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 24b, c, d, f, a; 25b, c, d, a; 26b, c, d, f, g, a; 27b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 28b, c, d, f, g, h, a; 29b, c, d, f, g, h, i, a; 30b, c, d, f, a; 31b, c, d, f, g, h, i, j, a; 32o; 34a; 38b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 39a; 40b, c, d, f, g, h, i, j, l, a; 41b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 42b, c, d, f, g, a; 49b, c, d, f, g, a; 51b; 52b, a; 53f, d; 67a; 68b, c, a; 78b, c, d, f, g, h, a; 79b, c, d, f, h, a; 80b, c, d, f, g, h, a; 96b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 111b, c, a; 130b, c, d, f, g, a; 149b, c, d, f, a; 150b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 151b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, a; 169b, c, d, f, a; 170b, c, d, f, g, a; 171b, c, a; 172b, c, d, f, a; 173k; 190b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 191b, c, d, f, g, h, i, a; 192b, c, d, f, g, a; 193b, c, d, f, g, h, i, a; 194b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 195c, d, g, h, a; 211b, c, d, f, g, h, i, a; 212b, c, d, a; 213a; 214b, c, d, f, g, a; 215b, c, d, f, g, a; 216b, c, d, f, g, h, i, a; 217b, c, d, f, g, a; 218f, c; 233b, c, d, a; 233A, b, c, d, f, a; 234b, c, d, f, a; 235b, c, d, f, a; 236b, c, d, f, a; 237b, c, d, f, g, h, i, a; 238b, c, d, f, a; 239b, c, d, f, g, a; 253A, z, j; 254b, a; 254A, a; 255a; 256b, c, d, a; 257b, c, d, f, g, h, a; 258b, c, d, f, g, h, a; 259b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 260d, a; 275b, c, a; 275A, b, c, d, a; 276b, c, d, f, g, a; 277b, c, d, f, g, h, a; 278b, c, d, f, a; 279b, c, d, f, g, h, a; 280b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 281b, c, a; 296b, a; 296A, a; 296B, b, c, d, a; 297b, c, a; 298b, c, d, f, a; 299b, c, d, f, a;	2702,48	176,59	2879,07

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	300b, c, d, f, g, h, i, a; 301b, c, a; 302b; 315b, c, d, f, g, h, a; 315A, a; 316b, a; 317b, a; 318b, a; 319b, a; 320a; 332b, c, d, a; 333b, a; 334a; 335b, a; 336b, a; 337b, c, a; 345C, b, c, f, g, a; 345D, b; 346f, a; 347b, c, a; 373A, b, c, a; 376l; 380k, j; 380A, h, g; 380B, g, h, i, f; 380C, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 381g, h, i, j, k, l, n, o, f; 382b, c, d, a; 383b, c, a; 384b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 384A, b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 385b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, a; 385A, b, c, d, f, g, a; 385B, b, c, a; 405b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 405A, b, c, d, f, g, h, a; 405B, b, c, d, f, g, h, i, a; 405C, b, c, f, g, a; 406b, c, d, f, g, h, a; 406A, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 406B, b, c, a; 407b, c, g, h, a; 409m, n, l; 410h, i, j, k, l, m, n, o, g; 601b, c, d, f, g, h, i, a; 601A, b, c, d, h, i, a; 601B, a; 607a; 608b, c, d, f, g, a; 609a;			
	nie literowane 5~a, ~b; 6~c, ~g; 9~c, ~d; 9A~a, ~c, ~d; 10~a; 11~a, ~b, ~c, ~d; 12~a, ~b, ~c; 13~a, ~b; 14~a, ~b; 15~a, ~b, ~c; 16~a, ~b, ~c, ~d; 17~a, ~b; 18~a, ~b, ~c, ~d; 19~a, ~b; 20~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 21~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 22~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 23~a, ~b, ~c, ~d; 24~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 25~a, ~b; 26~a, ~b, ~c; 27~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 28~a, ~b; 29~a, ~b, ~c, ~d; 30~a, ~b; 31~a, ~b; 34~a; 38~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 39~a, ~d, ~h; 40~a, ~b, ~c, ~d, ~g, ~h, ~i, ~j; 41~a, ~b, ~c, ~d; 42~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 49~a, ~b; 51~a, ~b; 52~a, ~b; 53~a, ~c, ~d; 67~a; 68~a, ~b; 78~a; 79~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 80~a, ~b, ~c, ~d; 96~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 151~a; 170~a; 172~a, ~b; 190~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 191~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 192~a, ~b; 193~a, ~b; 194~a, ~b, ~c; 195~a, ~c, ~d; 211~a, ~b; 212~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 213~a, ~b; 214~a, ~b; 215~a, ~b, ~c, ~d; 216~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 217~a, ~b; 233~a, ~b, ~c; 233A~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 234~a, ~b, ~c; 235~a, ~b, ~c, ~d; 236~a, ~b, ~c; 237~a, ~b; 238~a, ~b; 239~a, ~b; 240~c; 253A~f; 254~a; 255~a, ~b; 256~a, ~b, ~c, ~d; 257~a, ~b, ~c, ~d; 258~a, ~b, ~c, ~d; 259~a, ~b, ~c, ~d; 260~d, ~f; 275~a; 275A~a, ~b; 276~a, ~b; 277~a, ~b, ~c; 278~a, ~b, ~c; 279~a, ~b, ~c; 280~a, ~b, ~c; 281~a, ~b, ~c, ~d; 282~a; 296~a; 296A~a, ~b; 296B~a, ~b; 297~a, ~b, ~c, ~d; 298~a, ~b, ~c, ~d; 299~a, ~b, ~c; 300~a; 301~a, ~b, ~c, ~d; 302~a, ~c, ~d; 315~a, ~b, ~c, ~d; 315A~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 316~a, ~b; 317~a, ~b, ~c; 318~a, ~b, ~c; 319~a; 320~a, ~b, ~c; 332~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 333~a, ~b, ~c, ~d; 334~a, ~b, ~c, ~d; 335~a, ~b, ~c; 336~a; 337~a; 346~b, ~f; 347~b, ~f; 380~a; 380A~c; 380B~f; 380C~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 381~b, ~c; 382~b, ~c; 383~a, ~b, ~c, ~d, ~g; 384~a, ~b, ~c, ~d; 384A~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 385~a, ~b, ~c, ~d; 405~a; 405C~a; 406~a, ~b, ~c; 407~a, ~b; 410~b, ~d; 601~a;	54,64		54,64
Ogółem		**9170,15**	**602,08**	**9772,23**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Ryc. 17. Lokalizacja Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwo Sobibór obejmuje fragment zachodniej części Polesia, charakteryzujący się wysokimi walorami przyrodniczymi oraz dużym udziałem ekosystemów wodno-torfowiskowych i leśnych. Krajobraz obszaru tworzą rozległe kompleksy borów sosnowych, borów bagiennych, olsów oraz lasów wilgotnych, pomiędzy którymi występują jeziora, torfowiska i podmokłości śródleśne. Teren cechuje się niewielkimi deniwelacjami, obecnością równin akumulacyjnych oraz wysokim poziomem wód gruntowych, co sprzyja rozwojowi siedlisk hydrogenicznych i bagiennych.

Istotnym elementem środowiska przyrodniczego są liczne torfowiska przejściowe, niskie i wysokie, pełniące ważne funkcje retencyjne, wodochronne oraz biocenotyczne. W granicach obszaru występują także jeziora poleskie znajdujące się w różnych stadiach sukcesji i zarastania, stanowiące cenne siedliska dla flory i fauny związanej z ekosystemami wodnymi i bagiennymi. Sieć hydrograficzna oraz rozległe obszary podmokłe wpływają na utrzymanie naturalnych stosunków wodnych i wysokiej różnorodności biologicznej.

Na obszarze dominują siedliska borowe związane z ubogimi piaskami sandrowymi, jednak znaczący udział mają również siedliska wilgotne i bagienne, w tym olsy oraz łęgi występujące w obniżeniach terenu i w sąsiedztwie cieków oraz zbiorników wodnych. Kompleksy leśne zachowały w wielu miejscach naturalny lub zbliżony do naturalnego charakter, stanowiąc ważną ostoję dla licznych gatunków roślin i zwierząt.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu wyróżnia się wysoką wartością florystyczną i faunistyczną. Występują tu liczne gatunki chronione, rzadkie i zagrożone, związane przede wszystkim z siedliskami torfowiskowymi, bagiennymi i wodnymi. Szczególne znaczenie mają populacje ptaków wodno-błotnych, drapieżnych oraz gatunków związanych z terenami podmokłymi, w tym żółwia błotnego. Obszar stanowi również ważny element regionalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych.

W granicach obszaru znajdują się liczne formy ochrony przyrody, w tym rezerwaty chroniące najcenniejsze fragmenty torfowisk, jezior oraz lasów bagiennych. Ekosystemy te odgrywają istotną rolę w zachowaniu ciągłości ekologicznej regionu, stabilizacji warunków hydrologicznych oraz ochronie różnorodności biologicznej Polesia Zachodniego.

Zgodnie Rozporządzenie nr 52 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z 4 kwietnia 2006 r. Nr 69, poz. 1290) na terenie obszaru chronionego krajobrazu ustala się następujące zakazy i działania (§ 4 oraz § 5):

§ 4. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów Obszaru:

1) tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków;

2) ochrona specyficznych cech krajobrazu Polesia Lubelskiego: dolin rzecznych, w tym meandrów rzek, staro-rzeczy, jezior, naturalnych form rzeźby terenu, otwartego charakteru torfowisk, łąk i muraw ciepłolubnych;

3) zachowanie oraz poprawa stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochronę funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych, zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód;

4) zachowanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej właściwej dla danego typu ekosystemu, głównie poprzez zachowanie lub przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów;

5) ochrona łąk i pastwisk przed sukcesją naturalną oraz odtwarzanie siedlisk dziko występujących gatunków roślin, grzybów oraz zwierząt, w tym dążenie do przywrócenia tradycyjnego sposobu użytkowania łąk i pastwisk (koszenie, spasanie);

6) ochrona i kształtowanie zadrzewień, ze szczególnym uwzględnieniem zadrzewień nadwodnych i śródpolnych;

7) restytucja lasów łęgowych wierzbowo - topolowych, szczególnie na obszarach o długim zaleganiu wód zalewowych;

8) propagowanie utrzymania urozmaiconej linii brzegowej cieków i rzek oraz tworzenie porośniętych bogatą szatą roślinną stref przybrzeżnych i utrzymanie ich jako naturalnego sposobu zabezpieczenia brzegu przed erozją;

9) uwzględnianie potrzeb ochrony przyrody w gospodarce człowieka, w tym w gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, rybackiej i turystyce;

10) ochrona starych odmian roślin użytkowych oraz ras zwierząt hodowlanych;

11) kształtowanie zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz wartości kulturowych, w szczególności przez: ochronę otwartej przestrzeni przed nadmierną zabudową, zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych, kształtowanie zalesień w sposób optymalny dla ochrony różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych, ochronę punktów, osi i przedpoli widokowych, usuwanie lub przesłanianie antropogenicznych elementów dysharmonijnych w krajobrazie;

12) dążenie do rewitalizacji zespołów zabudowy, w tym układów zabytkowych, propagowanie tradycyjnych cech architektury;

13) eliminowanie lub ograniczanie źródeł zagrożeń, w szczególności powietrza, wód i gleb, poprzez usuwanie zanieczyszczeń antropogenicznych, kształtowanie prawidłowej

gospodarki wodno-ściekowej, promowanie sposobów gospodarowania gruntami, ograniczających erozję gleb.

§ 5.

1. Na Obszarze zakazuje się:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor i legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarka rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz.627, z późn.zm.[2)]);

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

IV.4.2. CHEŁMSKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Rok utworzenia:

23.03.1983 r.

Akt powołujący:

Uchwała WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz.24 z 1983 r.

Aktualny akt regulujący funkcjonowanie:

Rozporządzenie nr 49 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. w sprawie Chełmskiego Obszaru Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2006 r. Nr 69, poz. 1287)

Powierzchnia obszaru: 30420,00 ha

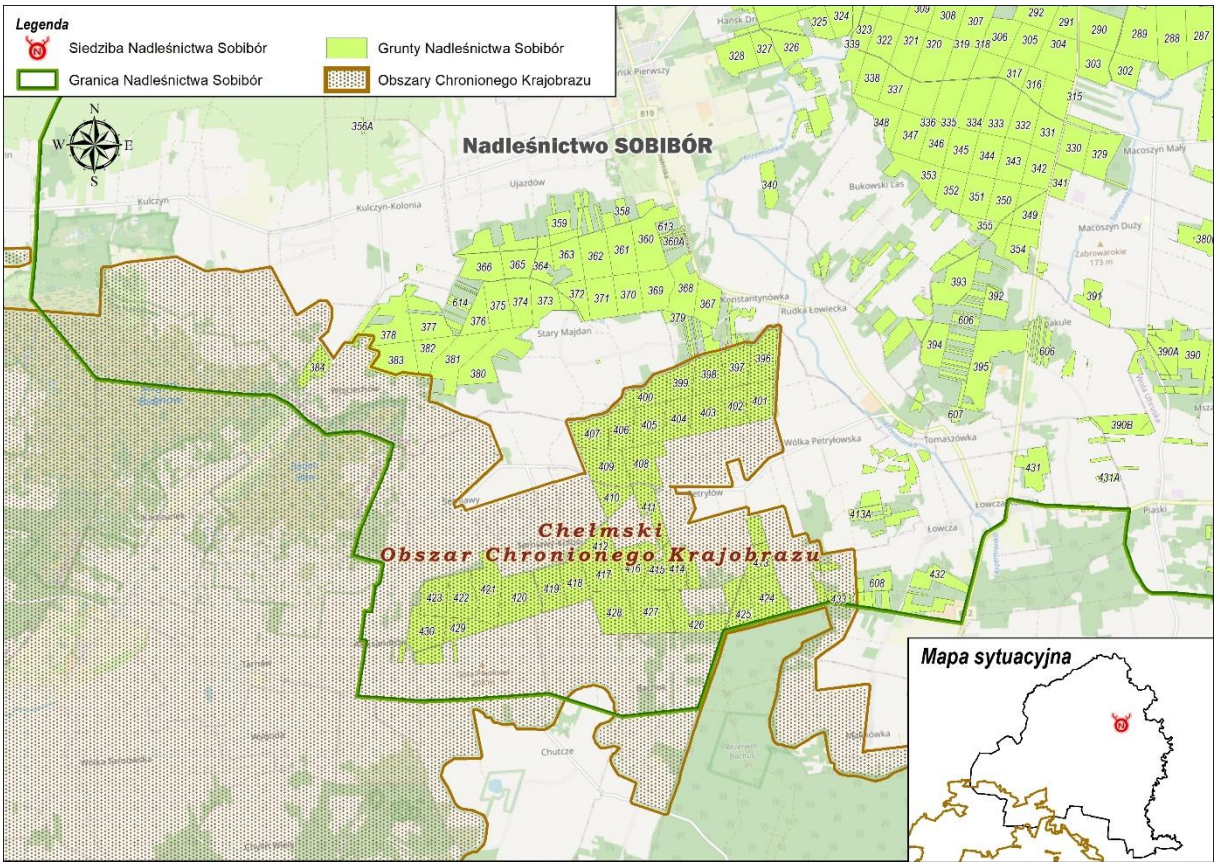
Cel ochrony:

Celem ochrony Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu jest zachowanie wyróżniającego się krajobrazu o zróżnicowanych ekosystemach oraz ochrona wartości przyrodniczych, krajobrazowych i ekologicznych tego obszaru.

Tab. 18. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa położonych w zasięgu granic Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	Literowane 378o; 384b, a; 396b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 397b, c, d, f, g, h, i, a; 398b, c, d, f, g, h, i, j, a; 399b, c, d, f, g, a; 400b, c, d, f, g, h, i, a; 401b, c, d, f, g, h, i, j, a; 402b, c, d, f, g, a; 403b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 404b, c, d, f, g, h, i, j, a; 405b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, a; 406b, c, d, f, a; 407b, c, d, f, g, h, a; 408b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 409b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 410b, c, d, f, a; 411b, c, d, f, a; 412b, c, d, f, g, a; 413b, c, d, f, g, h, a; 414b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 415b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 416b, c, d, a; 417b, c, d, a; 418b, c, d, f, g, h, i, j, a; 419b, c, d, f, g, h, i, a; 420b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 421b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z, a; 422b, c, d, a; 423b, c, d, f, g, a; 424b, c, d, f, g, h, a; 425b, c, d, f, g, h, i, a; 426b, c, d, a; 427b, c, d, f, g, a; 428b, c, d, f, a; 429b, c, d, f, g, h, a; 430b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 433b, c, j, k, l, m, a;	917,16	16,17	933,33
	nie literowane 397~a, ~b, ~c; 398~a, ~b; 399~a; 400~a, ~b, ~c; 401~a, ~b; 402~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 403~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 404~a, ~b, ~c; 405~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 406~a, ~b, ~c; 407~a; 408~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 409~a, ~b, ~c; 410~a; 411~a, ~b, ~c; 412~a, ~b, ~c; 413~a, ~b; 414~a, ~b, ~c, ~d; 415~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 416~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 417~a, ~b, ~c, ~d; 418~a, ~b, ~c; 419~a, ~b; 420~a, ~b, ~c; 421~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 422~a, ~b; 423~a, ~b; 424~a, ~b; 425~a; 426~a; 427~a, ~b, ~c, ~d; 428~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 429~a, ~b, ~c; 430~a, ~b, ~c, ~d, ~f;	16,41		
Ogółem		**933,57**	**16,17**	**949,74**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Ryc. 18. Lokalizacja Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwo Sobibór obejmuje tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, charakterystycznych dla regionu Polesia Zachodniego. Obszar ten wyróżnia się mozaiką ekosystemów leśnych, łąkowych, torfowiskowych oraz wodno-błotnych, tworzących ważny element regionalnego systemu przyrodniczego i pełniących istotną funkcję w zachowaniu ciągłości ekologicznej pomiędzy kompleksami leśnymi i dolinami rzecznymi.

Rzeźba terenu ma charakter równinny, typowy dla obszarów poleskich, z lokalnie występującymi obniżeniami terenu zajętymi przez torfowiska, mokradła i niewielkie zbiorniki wodne. Znaczną rolę odgrywają siedliska hydrogeniczne związane z wysokim poziomem wód gruntowych oraz okresowym stagnowaniem wód powierzchniowych. Obszary te pełnią ważne funkcje retencyjne i wpływają na stabilizację lokalnych stosunków wodnych.

W strukturze siedliskowej dominują siedliska borowe i mieszane, związane głównie z ubogimi utworami piaszczystymi, jednak istotny udział posiadają również siedliska wilgotne i bagienne, w tym olsy, bory bagienne oraz łęgi. Drzewostany zdominowane są przez sosnę zwyczajną, której towarzyszą m.in. brzoza brodawkowata, olsza czarna oraz dąb szypułkowy.

Lokalnie występują zbiorowiska o wysokim stopniu naturalności, związane z terenami podmokłymi i torfowiskowymi.

Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu na terenie Nadleśnictwa Sobibór stanowi ważną ostoję wielu gatunków roślin i zwierząt związanych z siedliskami leśnymi oraz wodno-błotnymi. Występują tu liczne gatunki chronione i rzadkie, w szczególności gatunki charakterystyczne dla torfowisk, mokradeł i ekosystemów bagiennych. Obszar pełni również istotną funkcję dla ptaków wodno-błotnych i leśnych, stanowiąc miejsce lęgowe, żerowiskowe i migracyjne wielu cennych gatunków awifauny.

Istotnym elementem funkcjonowania środowiska przyrodniczego są zachowane korytarze ekologiczne umożliwiające migrację zwierząt pomiędzy kompleksami leśnymi oraz terenami dolinnymi. Dzięki stosunkowo niewielkiemu stopniowi przekształcenia środowiska oraz dużemu udziałowi terenów leśnych i podmokłych obszar zachowuje wysoką wartość przyrodniczą oraz znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej w skali regionalnej.

Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu pełni również ważną funkcję krajobrazową i ekologiczną, zabezpieczając ciągłość przestrzenną cennych ekosystemów oraz ograniczając procesy fragmentacji siedlisk. Obszar ten stanowi istotny element systemu obszarów chronionych województwa lubelskiego, wspierając zachowanie naturalnych procesów przyrodniczych oraz ochronę charakterystycznego krajobrazu Polesia Zachodniego.

Zgodnie Rozporządzenie nr 49 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. w sprawie Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. z 4 kwietnia 2006 r. Nr 69, poz. 1290) na terenie obszaru chronionego krajobrazu ustala się następujące zakazy i działania (§ 4 oraz § 5):

§ 4. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów Obszaru:

1) tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków;

2) ochrona specyficznych cech krajobrazu Polesia Wołyńskiego: dolin rzecznych, w tym meandrów rzek, starorzeczy, naturalnych form rzeźby terenu, w tym krasu kredy piszącej, otwartego charakteru torfowisk, łąk i muraw ciepłolubnych;

3) zachowanie oraz poprawa stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochronę funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych, zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód;

4) zachowanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej właściwej dla danego typu ekosystemu, głównie poprzez zachowanie lub przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów;

5) ochrona łąk i pastwisk przed sukcesją naturalną oraz odtwarzanie siedlisk dziko występujących gatunków roślin, grzybów oraz zwierząt, w tym dążenie do przywrócenia tradycyjnego sposobu użytkowania łąk i pastwisk (koszenie, spasanie);

6) ochrona i kształtowanie zadrzewień, ze szczególnym uwzględnieniem zadrzewień nadwodnych i śródpolnych;

7) propagowanie utrzymania urozmaiconej linii brzegowej cieków i rzek oraz tworzenie porośniętych bogatą szatą roślinną stref przybrzeżnych i utrzymanie ich jako naturalnego sposobu zabezpieczenia brzegu przed erozją;

8) uwzględnianie potrzeb ochrony przyrody w gospodarce człowieka, w tym w gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, rybackiej i turystyce;

9) ochrona starych odmian roślin użytkowych oraz ras zwierząt hodowlanych;

10) kształtowanie zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz wartości kulturowych, w szczególności przez: ochronę otwartej przestrzeni przed nadmierną zabudową, zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych, kształtowanie zalesień w sposób optymalny dla ochrony różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych, ochronę punktów, osi i przedpoli widokowych, usuwanie lub przesłanianie antropogenicznych elementów dysharmonijnych w krajobrazie;

11) dążenie do rewitalizacji zespołów zabudowy, w tym układów zabytkowych, propagowanie tradycyjnych cech architektury;

12) eliminowanie lub ograniczanie źródeł zagrożeń, w szczególności powietrza, wód i gleb, poprzez usuwanie zanieczyszczeń antropogenicznych, kształtowanie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej, promowanie sposobów gospodarowania gruntami, ograniczających erozję gleb.

§ 5.

1. Na Obszarze zakazuje się:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor i legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarka rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz.627, z późn.zm.[2)]);

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

IV.5. OBSZARY NATURA 2000

Wg ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) Obszar Natura 2000 to obszar specjalnej ochrony ptaków, specjalny obszar ochrony siedlisk lub obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty. Obszary Natura 2000 tworzone są na podstawie zasad i kryteriów wynikających z przepisów prawa Wspólnotowego, w tym głównie Dyrektywy Siedliskowej i Dyrektywy Ptasiej. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych innymi formami ochrony przyrody. Wyznaczenie obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk, zmiana jego granic lub likwidacja następują w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony. Nadzór nad obszarem Natura 2000 sprawuje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska. Zmiana granic lub likwidacja obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk następuje, jeżeli jest to uzasadnione naturalnymi zmianami stwierdzonymi w wyniku monitoringu i nadzoru, o którym mowa w art. 31, oraz po uzyskaniu zgody Komisji Europejskiej.

Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór zlokalizowane jest 8 obszarów Natura 2000, w tym:

- 6 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO):
  - PLH060032 Poleska Dolina Bugu,
  - PLH060043 Lasy Sobiborskie,
  - PLH060048 Podpakule,
  - PLH060057 Serniawy,
  - PLH060011 Krowie Bagno,
  - PLH060013 Ostoja Poleska;
- 2 obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO):
  - PLB060003 Dolina Środkowego Bugu,
  - PLB060001 Bagno Bubów;

Granice obszarów przyjęto wg Decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2025/256 z dnia 7 lutego 2025 r. *w sprawie przyjęcia osiemnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny* (Dz.U.UE L z dnia 7 lutego 2025 r.) oraz odpowiednich rozporządzeń Ministra właściwego do spraw Środowiska:

- Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 30.10.2014 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty,

a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz.U. 2014, poz.1713),

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. *w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków* (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133).

IV.5.1. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK

IV.5.1.1. POLESKA DOLINA BUGU PLH060032

Akt ustanawiający na poziomie Wspólnotowym:

- Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039) (2009/93/WE) (Dz. Urz. UE L 43 z 13.02.2009, str. 63)

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

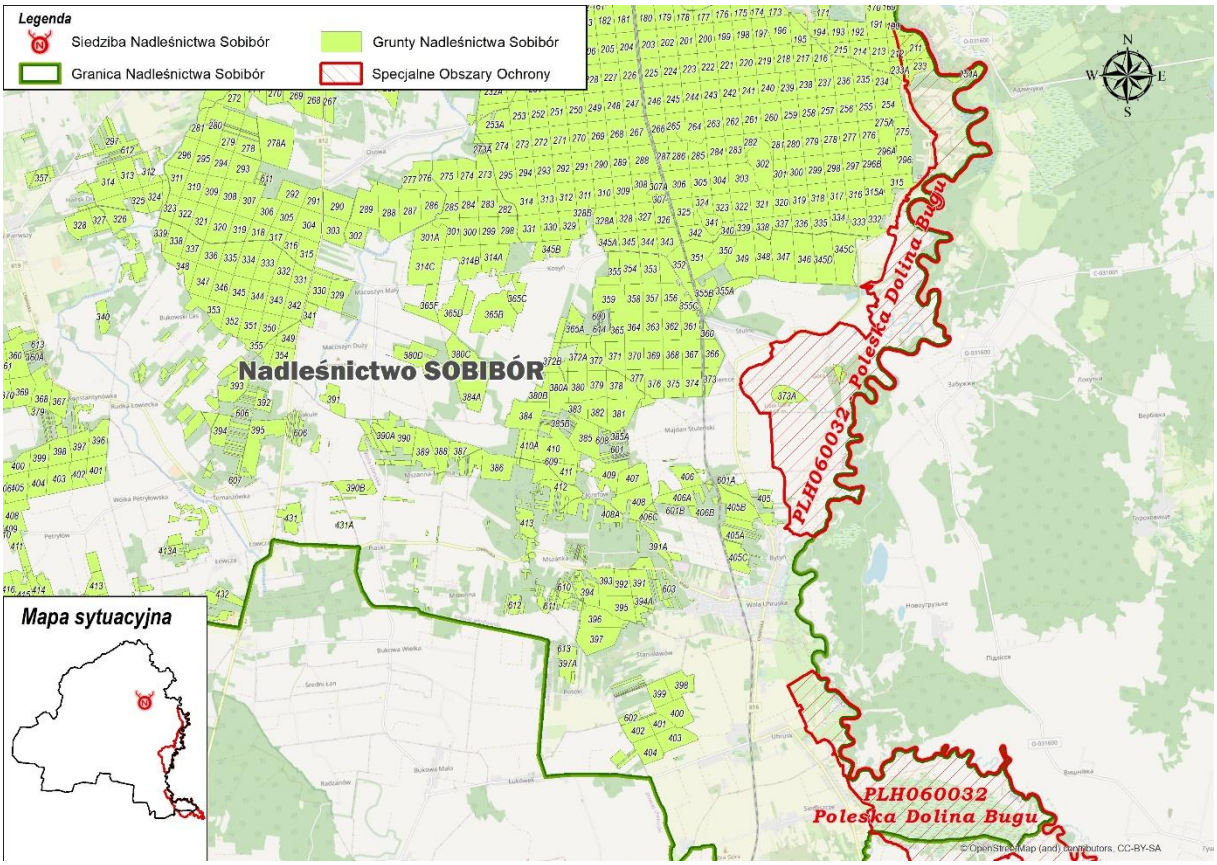
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 31 maja 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Poleska Dolina Bugu (PLH060032) (Dz. U. z 2017 r. poz. 1326)
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 grudnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Poleska Dolina Bugu (PLH060032) (Dz. U. z 2022 r. poz. 2608)

Typ ostoi: specjalny obszar ochrony siedlisk

Powierzchnia obszaru: 8173,2400 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032.

Ryc. 19. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Obszar specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 położony jest w województwie lubelskim na terenie powiatu bialskiego, gmin: Kodeń i Sławatycze; powiatu włodawskiego, gmin: Hanna i Wola Uhruska; powiatu chełmskiego, gmin: Ruda-Huta, Dorohusk i Dubienka; powiatu hrubieszowskiego, gminy Horodło.

Obszar składa się z 6 enklaw obejmujących najcenniejsze przyrodniczo i wybitnie atrakcyjne krajoznawczo odcinki doliny środkowego Bugu, położone miedzy Kodniem a Matczem. Rzeka wyznacza granicę państwową pomiędzy Polską i Ukrainą. W ostoi znalazła się lewobrzeżna część doliny. Bug ma tym odcinku ma charakter naturalny. Charakterystyczne są liczne meandry, starorzecza (tzw. bużyska) oraz wysokie skarpy. Naturalny charakter rzeki oraz rolniczy sposób zagospodarowania jej doliny sprzyja występowania na tym terenie licznych cennych siedlisk otwartych. Dolina rzeki zajęta jest głównie przez łąki, pola uprawne oraz zdegradowane lasy nadrzeczne i zarośla wierzbowe. Cecha charakterystyczna obszaru jest mozaika starorzeczy, rozległych kompleksów wielogatunkowych, ekstensywnie użytkowanych łąk, wśród których znajdują się łagodne, piaszczyste wzniesienia z murawami ciepłolubnymi, a w obniżeniach terenu – płaty łęgów i zarośli wierzbowo-topolowych. Lokalnie, na niewielkich powierzchniach występują bardzo interesujące łąki kalcyfilne ze związku

Calthion. Obszar stanowi również ważna ostoję owadów (m.in. przeplatka maturna i sówka puszczykówka), ryb (piskorz, koza) czy płazów (kumak nizinny). Dolina Bugu stanowi również ważną ostoje ptaków. Szerokość doliny środkowego Bugu pozostaje w granicach od kilku do ponad 10 kilometrów.

Przełom doliny Bugu jest częścią jednego z najważniejszych w Europie korytarzy migracyjnych. Obszar Natura 2000 leży w Korytarzu Wschodnim (KW), który łączy lasy wzdłuż wschodniej granicy kraju, rozpoczyna się na Polesiu, biegnie wzdłuż Bugu do Strzeleckiego Parku Krajobrazowego, a następnie do Chełmskiego Parku Krajobrazowego, Poleskiego Parku Narodowego, Lasów Sobiborskich, Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu i Lasów Mielnickich, gdzie dołącza do Korytarza Północno-Centralnego.

Głównymi zagrożeniami dla gatunków i siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru jest brak użytkowania części terenów otwartych, którego skutkiem jest zarastanie siedlisk przez gatunki ekspansywnych gatunków rodzimych np. trzcinę pospolitą *Phragmietes australis* oraz drzewa i krzewy, co prowadzi to do zmiany składu gatunkowego tych fragmentów i wypieranie z tych miejsc cennych gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarze. Zagrożeniem dla obszaru jest również zmiana stosunków wodnych, w tym ingerencja w koryto rzeki.

Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór wchodzących w zasięg ostoi wynosi **101,17 ha**. Zasięg obszaru Natura 2000 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa pokrywa się częściowo z granicami PLB060003 Dolina Środkowego Bugu, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu, Otulina Sobiborskiego Parku Krajobrazowego.

Tab. 19. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 (granica obszaru wg PPUL 2027)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Sobibór	190f, i, j, k; 211a, b, c, d, f, g, h, i; 212a, b, c; 233a, b, c, d; 233Aa, c; 254Aa; 373Aa, b, c	76,61	22,92	99,53
	190~b; 211~a, ~b; 212~a, ~b, ~d, ~g, ~h, ~i; 233~a, ~b, ~c; 233A~c, ~d, ~f, ~g	1,64	0,00	1,64
Ogółem		78,25	22,92	101,17

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru SOO Natura 2000 Lasy Sobiborskie należą:

Tab. 20. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 (wg SDF z 02-2026)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Powierzchnia na gruntach nadleśnictwa [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion,*	52,46	-	C	C	C	C
6120	Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe,	5,30	-	C	C	C	C
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion),*	98,29	-	C	C	B	C
6430	Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,	1,59	-	C	C	C	C
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *(Arrhenatherion elatioris)*	1612,21	-	C	C	C	C
91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *(Salicetum albae, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae)*	259,98	29,63	C	C	B	B
Siedliska nie stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
6440	Łąki selernicowe	12,22	-	D			

* siedlisko priorytetowe

Tab. 21. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 (wg SDF z 02-2026)

Kod	Nazwa		OCENA ZNACZENIA OBSZARU			
	łacińska	polska	Populacja	St. zach.	Izolacja	Ogólnie
Bezkręgowce						
1065	*Euphydryas aurinia*	przeplatka aurinia	C	B	C	B
6169	*Euphydryas maturna*	przeplatka maturna	C	B	A	B
1060	*Lycaena dispar*	czerwończyk nieparek	C	B	C	B
4038	*Lycaena helle*	czerwończyk fioletek	C	B	C	B
1037#	*Ophiogomphus cecilia*	trzepla zielona	D			
6179	*Phengaris nausithous*	modraszek nausitous	C	B	C	B
6177	*Phengaris teleius*	modraszek telejus	C	B	C	B
4044*	*Xylomoia strix*	sówka puszczykówka	A	A	B	A
Ryby						
1145	*Misgurnus fossilis*	piskorz	C	B	C	B
1149	*Cobitis taenia*	koza	C	B	C	B
6144#	*Romanogobio albipinnatus*	kiełb białopłetwy	D			
Płazy						

Kod	Nazwa		OCENA ZNACZENIA OBSZARU			
	łacińska	polska	Populacja	St. zach.	Izolacja	Ogólnie
1188	*Bombina bombina*	kumak nizinny	C	B	C	C
Ssaki						
1337#	*Castor fiber*	bóbr europejski	D			
1355	*Lutra lutra*	wydra	C	B	C	B
Rośliny						
1617	*Angelica palustris*	starodub łąkowy	C	B	C	B

gatunki nie będące przedmiotami ochrony
* gatunek szczególnie chroniony

Nie potwierdzono na gruntach Nadleśnictwa Sobibór występowania przedmiotów ochrony obszaru Poleska Dolina Bugu PLH060032, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
  - 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion,*
  - 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe,
  - 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion),*
  - 6430 Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,
  - 6440 Łąki selemicowe *(Cnidion dubii),*
  - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *(Arrhenatherion elatioris)*
- Gatunki:
  - *Xylomoia strix* sówka puszczykówka,
  - *Romanogobio albipinnatus* kiełb białopłetwy,
  - *Phengaris telejus* modraszek telejus,
  - *Phengaris nausithous* modraszek nausitous,
  - *Ophiogomphus cecilia* trzepla zielona,
  - *Misgurnus fossilis* piskorz
  - *Lycaena helle* czerwończyk fioletek
  - *Lycaena dispar* czerwończyk nieparek
  - *Lutra lutra* wydra,
  - *Euphydryas maturna* przeplatka maturna,
  - *Euphydryas aurinia* przeplatka aurinia,
  - *Cobitis taenia* koza pospolita,
  - *Ostericum palustre* starodub łąkowy

Tab. 22. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion* (3150)	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Istniejące	W wyniku naturalnej sukcesji wkraczają ekspansywne trawy, rośliny nitrofilne oraz ruderalne, następnie roślinność krzewiasta, co prowadzi do przekształcenia struktury siedliska, proces naturalny, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.03 eutrofizacja (naturalna)		Proces naturalny powiązany z procesem sukcesji, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	I01 obce gatunki inwazyjne		Obecność moczarki kanadyjskiej, rzęsy turoniowej, trawianki, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	H01.05 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem		Przepływ zanieczyszczeń ze zlewni lub z wód rzeki, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym.
	F02.03 wędkarstwo	Potencjalne	Związane z użytkowaniem starorzeczy (stosowanie zanęt, kształtowanie otoczenia), oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) (6120)	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Istniejące	Proces naturalny polegający na rozwoju drzew i krzewów w nieużytkowanych murawach, intensywność wysoka, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B01 zalesianie terenów otwartych	Potencjalne	Zalesianie tzw. nieużytków, powodujące trwałe zniszczenie siedliska, oddziaływanie wewnętrzne.
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (6410)	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Istniejące	Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach łąk, intensywność wysoka, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	A03.03 zaniechanie/brak koszenia		Zaniechanie użytkowania kośnego, powodujące zarastanie siedliska, intensywność wysoka, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	I01 obce gatunki inwazyjne	Potencjalne	Ekspansja szczawiu omszonego i/lub nawłoci późnej na niekoszonych łąkach, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
Ziołorośla nadrzeczne *(Convolvuletalia sepium)* (6430)	I01 obce gatunki inwazyjne	Istniejące	występowanie kolczurki klapowanej w płatach siedlisk, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym
	I01 obce gatunki inwazyjne	Istniejące	Ekspansja nawłoci późnej i/lub szczawiu omszonego na niekoszonych łąkach, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *(Arrhenatherion elatioris)* (6510)	A03.03 zaniechanie/brak koszenia		Zaniechanie użytkowania kośnego, powodujące zarastanie siedliska, intensywność wysoka, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach łąk, intensywność wysoka, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K04.05 szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)		Zalewanie łąk na skutek przetamowań wykonanych przez bobry, długotrwałe podtopienie skutkuje rozwojem turzyc i mozgi trzcinowej, zagrożenie wewnętrzne, intensywność niska.
	B01 zalesianie terenów otwartych	Potencjalne	Przekształcanie użytków zielonych w tereny leśne, powodujące trwałe zniszczenie siedliska, oddziaływanie wewnętrzne.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja		Częste i zbyt niskie koszenie powoduje eliminację roślin oraz zmianę struktury siedliska, rośliny nie wydają nasion.
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *(Salicetum albae, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae)* (91E0)	B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew	Istniejące	Usuwanie martwego drewna zakłóca prawidłowy obieg materii w ekosystemie, powoduje zmniejszenie żyzności gleby oraz może negatywnie wpływać na mikroklimat siedliska, jego bioróżnorodność, dostępność światła, temperaturę i wilgotność, intensywność niska, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K04.05 szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)		Ścinanie drzew przez bobry oraz powodowanie uszkodzeń drzewostanu, intensywność niska, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B02.02 wycinka lasu	Potencjalne	Zagrożenie związane z niekontrolowanym pozyskaniem drzew, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym – dotyczy lasów prywatnych.
Starodub łąkowy *Angelica palustris* (1617)	A03.03 zaniechanie / brak koszenia	Istniejące	Zaniechanie użytkowania kośnego, powodujące zarastanie siedliska występowania rośliny, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach, intensywność wysoka, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
	B01 zalesianie terenów otwartych	Potencjalne	Przekształcanie użytków zielonych w tereny leśne, powodujące trwałe zniszczenie siedliska występowania rośliny, oddziaływanie wewnętrzne.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja		Częste i zbyt niskie koszenie powoduje eliminację roślin oraz zmianę struktury siedliska, rośliny nie wydają nasion.
Wydra europejska *Lutra lutra* (1355)	F03.02.03 chwytanie, trucie, kłusownictwo	Potencjalne	Zagrożenie związane z negatywnym odbiorem społecznym jako drapieżnika w gospodarce stawowej, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	G05.11 śmierć lub uraz w wyniku kolizji		Kolizje z pojazdami, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
Kumak nizinny *Bombina bombina* (1188)	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Istniejące	W wyniku naturalnej sukcesji wkraczają ekspansywne trawy, rośliny nitrofilne oraz ruderalne, następnie roślinność krzewiasta, co prowadzi do przekształcenia struktury siedliska, proces naturalny, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K03.05 antagonizm ze zwierzętami introdukowanymi		Zagrożenie polegające na wprowadzaniu antagonistycznych z kumakiem ryb (zabiegi zarybiania), oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
Piskorz *Misgurnus fossilis* (1145)	J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	Potencjalne	Zagrożenie polegające na likwidacji rowów melioracyjnych, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	J02.01.03 wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek		Zagrożenie polegające na likwidacji drobnych zagłębień wypełnionych wodą, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K01.03 wyschnięcie		Zagrożenie polegające na wysychaniu drobnych zagłębień wypełnionych wodą, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		W wyniku naturalnej sukcesji wkraczają ekspansywne trawy, rośliny nitrofilne oraz ruderalne, następnie roślinność krzewiasta, co prowadzi do przekształcenia struktury siedliska, proces naturalny, intensywność umiarkowana, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
Koza pospolita *Cobitis taenia* (1149)	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)	Potencjalne	Zagrożenie potencjalne polegające na zanieczyszczeniu wód Bugu w wyniku awarii przemysłowych, nielegalnych zrzutów ścieków; zagrożenie zewnętrzne.
	I01 obce gatunki inwazyjne		Obecność trawianki będącej konkurencją dla rodzimych gatunków ryb (wyjadanie ikry, zajmowanie podobnych nisz), nieznana jest skala zagrożenia, wymaga badań.
Przeplatka maturna *Euphydryas maturna* 6169	K04.03 zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe)	Istniejące	Zanikanie rośliny żywicielskiej - jesionu wyniosłego na skutek infekcji Chalara fraxinea; intensywność średnia, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
Modraszek telejus *Phengaris teleius* 6177	A03.03 zaniechanie /brak koszenia	Istniejące	Zarastanie łąk przez roślinność ziołoroślową, zanikanie rośliny żywicielskiej, intensywność duża, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach łąk i w konsekwencji zanikanie siedliska życia tego gatunku.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja	Potencjalne	Intensyfikacja gospodarki łąkarskiej i niebezpieczeństwo zniszczenia rośliny żywicielskiej, intensywność duża, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B01 zalesianie terenów otwartych		Zagrożenie polegające na przekształcaniu użytków zielonych na obszary leśne, trwałe zniszczenie siedliska życia tego gatunku, oddziaływanie wewnętrzne.
Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* (1060)	J02.01.03 wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek	Potencjalne	Zmniejszanie biotopu i zanikanie roślin żywicielskich, zagrożenie potencjalne, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	J02.10 gospodarka roślinnością wodną i przybrzeżną na potrzeby odwodnienia		Usuwanie rośliny żywicielskiej w ramach konserwacji rowów, zagrożenie potencjalne, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B01 zalesianie terenów otwartych		Przekształcanie użytków zielonych oraz nieużytków w tereny leśne, powodujące trwałe zniszczenie siedliska życia tego gatunku, oddziaływanie wewnętrzne.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja		Intensyfikacja gospodarki łąkarskiej i niebezpieczeństwo zniszczenia rośliny żywicielskiej, zagrożenie potencjalne, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
Modraszek nausitous *Phengaris nausithous* 6179	A03.03 zaniechanie / brak koszenia	Istniejące	Zarastanie łąk przez roślinność ziołoroślową, zanikanie rośliny żywicielskiej, intensywność duża, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach łąk i w konsekwencji zanikanie.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja	Potencjalne	Intensyfikacja gospodarki łąkarskiej i niebezpieczeństwo zniszczenia rośliny żywicielskiej, zagrożenie potencjalne, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B01 zalesianie terenów otwartych		Przekształcanie użytków zielonych oraz nieużytków w tereny leśne, powodujące trwałe zniszczenie siedliska życia tego gatunku, oddziaływanie wewnętrzne.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
Przeplatka aurinia *Eupydryas aurinia* (1065)	A03.03 zaniechanie / brak koszenia	Istniejące	Zarastanie łąk przez roślinność ziołoroślową, zanikanie rośliny żywicielskiej, intensywność duża, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach łąk i w konsekwencji zanikanie.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja	Potencjalne	Intensyfikacja gospodarki łąkarskiej i niebezpieczeństwo zniszczenia rośliny żywicielskiej, zagrożenie potencjalne, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B01 zalesianie terenów otwartych		Przekształcanie użytków zielonych oraz nieużytków w tereny leśne, powodujące trwałe zniszczenie siedliska życia tego gatunku, oddziaływanie wewnętrzne.
Czerwończyk fioletek *Lycaena helle* (4038)	A03.03 zaniechanie / brak koszenia	Istniejące	Zarastanie łąk przez roślinność ziołoroślową, zanikanie rośliny żywicielskiej, intensywność duża, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Proces naturalny, rozwój wysokich bylin i krzewów w nieużytkowanych płatach łąk i w konsekwencji zanikanie.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja	Potencjalne	Intensyfikacja gospodarki łąkarskiej i niebezpieczeństwo zniszczenia rośliny żywicielskiej, zagrożenie potencjalne, oddziaływanie o charakterze wewnętrznym.
	B01 zalesianie terenów otwartych		Przekształcanie użytków zielonych oraz nieużytków w tereny leśne, powodujące trwałe zniszczenie siedliska życia tego gatunku, oddziaływanie wewnętrzne.
Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone* (4030)	Przedmiot ochrony błędnie wpisany do Standardowego Formularza Danych Uzasadnienie: Gatunek motyla występujący w siedliskach kserotermicznych, pokarmowo związany ze szczodrzeńcami (Chamaecytisus); w SDF umieszczony w wyniku błędu naukowego - gatunek wyginął w województwie lubelskim pod koniec XX w., w czasie kiedy projektowano obszar Natura 2000 (2002 r.) z pewnością nie występował już w Poleskiej Dolinie Bugu.		

Tab. 23. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie PZO

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *(Salicetum albae, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae)*	Obręb Zbereże: 486, 211/295, 527	Obręb Sobibór: 190i, j; 211a, d, g; 233a; 254Aa	Zwiększenie udziału drzewostanów starszych klas wieku. Zwiększenie udziału leżącego martwego drewna (do ponad 3szt./ha).	Zmniejszenie udziału gatunków inwazyjnych - wycinanie drzew, krzewów i podrostu klonu jesionolistnego co 2 lata Zmniejszenie pozyskania martwego drewna - Pozostawienie 20% zwalonych drzew, pozostawienie obumierających drzew stojących Zmniejszenie pozyskania drewna - ograniczenie pozyskania drewna do poziomu 80% przyrostu rocznego	Kontrola wykonania działań ochronnych; Ocena udziału gatunków obcych w drzewostanie i ilości martwego drewna wg metodyki PMŚ GIOŚ. (w latach: 2016, 2019, 2022)
2	1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*		Wg załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Utrzymanie dotychczasowego stanu warunków siedliskowych.	Zapobieganie zalewaniu poprzez rozbieranie tam i przetamowań wykonanych przez bobry	

IV.5.1.2. LASY SOBIBORSKIE PLH060043

Akt ustanawiający na poziomie Wspólnotowym:

- Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039) (2009/93/WE) (Dz. Urz. UE L 43 z 13.02.2009, str. 63)

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

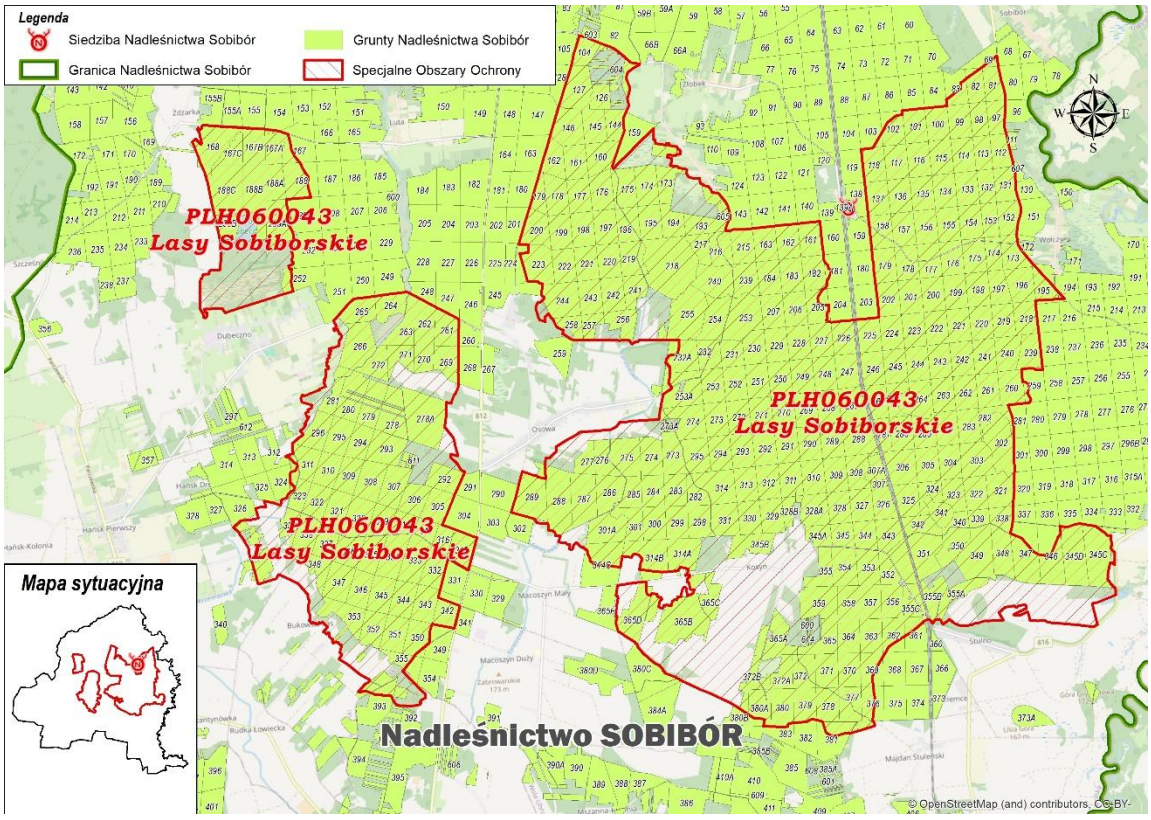
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 października 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Lasy Sobiborskie (PLH060043) (Dz. U. z 2021 r. poz. 2261)

Typ ostoi: specjalny obszar ochrony siedlisk

Powierzchnia obszaru: 9709,3500 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043

Ryc. 20. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Obszar obejmuje 3 fragmenty dużego kompleksu leśnego, położonego we wschodniej części Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Największy z nich, położony na wschodzie, obejmuje lasy ze znacznym udziałem borów bagiennych i olsów, są tu też liczne płaty śródleśnych torfowisk wysokich. Znajduje się tu grupa 6 eutroficznych jezior, otoczonych przez przyjeziorne torfowiska przejściowe i niskie. Doliny małych cieków lub lokalne zagłębienia terenu to miejsca występowania kompleksów bagiennych i łąkowych.

Na terenie uroczyska "Mozaika Kosyńska", znajduje się unikatowa mozaika torfowisk niskich z niewielkimi oczkami wodnymi i zastoiskami wodnymi oraz kompleksów wilgotnych i suchych łąk, olsów, borów mieszanych oraz muraw napiaskowych. Południową część tej enklawy stanowi wał moreny czołowej, porośniętej murawami napiaskowymi. Fragment centralny (średniej wielkości) obejmuje część górnej zlewni rzeki Krzemianki, z licznymi płatami borów bagiennych i wilgotnych łąk. Płat zachodni (najmniejszy) obejmuje dystoficzne jeziorko Dubeczyńskie, otoczone torfowiskami wysokimi, przejściowymi i niskimi oraz borami bagiennymi.

Ostoja o dużej różnorodności biologicznej, z zachowanymi w bardzo dobrym stanie fragmentami torfowisk wysokich i przejściowych oraz borów bagiennych. W jednym z jezior stwierdzono występowanie unikatowego gatunku mchu wodnego - *Scorpidium scorpidoides [Hedw.]*, będącego reliktem polodowcowym. Torfowiska są również miejscem występowania wielu rzadkich, zagrożonych i chronionych prawnie gatunków roślin naczyniowych. Natomiast bory świeże oraz murawy to siedliska jednej z największych w Polsce populacji bardzo rzadkiej rośliny - lepnicy litewskiej *Silene lithuanica*. Stwierdzone tu 14 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG zajmuje ponad 17 % obszaru. Występuje tu też 16 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Siedliska wodne i torfowiskowe to największa w Polsce i jedna z największych w Europie ostoja żółwia błotnego, także jedna z większych na terenie województwa lubelskiego ostoja strzebli błotnej *Phoxinus percnurus* oraz wielu gatunków ptaków m.in. wodno-błotnych i drapieżnych. Na terenie ostoi występuje też aldrowanda pęcherzykowata *Aldrovanda vesiculosa.*

Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór wchodzących w zasięg ostoi wynosi **8 173,51** ha.

Tab. 24. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 (granica obszaru wg PPUL 2027)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	Literowane 104b, c, d, f, h, i, j, l, m, n, a; 126b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, a; 127b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, o, a; 128d; 144b, c, d, f, a; 145b, c, a; 146b, c, f, g, h, i, j, a; 159f, d; 160b, a; 161b, c, a; 162c, d, a; 167j, i; 167A, b, a; 167B, b, c, d, f, g, a; 167C, b, c, d, a; 168b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, p, r, s, a; 173b, c, d, f, g, h, a; 174b, c, d, f, g, a; 175b, c, d, f, g, a; 176b, c, d, f, g, h, a; 177b, c, d, f, g, a; 178b, c, a; 179b, d, f, g, a; 188c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, b; 188A, b, c, a; 188B, b, c, d, f, g, a; 188C, b, c, d, f, g, h, a; 193b, c, d, a; 194b, c, a; 195b, c, d, f, a; 196b, c, d, a; 197b, c, d, f, g, h, i, a; 198a; 199b, c, a; 200c, d, f, g, h, a; 209g; 209A, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 209B, b, c, d, a; 215b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 216b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 217b, c, d, f, a; 218b, c, d, f, g, h, a; 219b, c, d, f, g, a; 220b, c, d, f, a; 221b, c, d, a; 222b, c, a; 223b, g, h, i, j, k, a; 239b, c, d, f, g, h, i, j, a; 240b, c, d, f, g, h, i, a; 241b, c, d, f, a; 242b, c, d, a; 243b, c, a; 244b, c, d, f, g, a; 252r, s, t, p; 253b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 254b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 255b, c, d, f, g, h, i, a; 256b, c, a; 257b, a; 258b, c, a; 261b, c, d, a; 262b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 263b, c, d, f, g, h, i, a; 264b, c, d, a; 265b, c, d, f, g, h, i, a; 266b, c, d, f, g, h, a; 269b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 270b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 271b, c, d, f, g, h, i, j, a; 272b, c, d, f, g, h, i, a; 273b, c, d, f, g, h, i, j, a; 273A, a; 274b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 275b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 276b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 277b, c, d, f, g, h, i, j, a; 278a, x, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z, a; 278A, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, a; 279b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 280b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 281b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 282b, c, d, f, a; 283b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 284b, c, d, f, g, h, i, j, a; 285b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 286b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 287b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, a; 288b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, a; 289d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, c; 292b, c, d, f, g, h, i, j, a; 293a, x, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z, a; 294b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 295b, c, d, f, g, h, i, j, a; 296b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 298b, c, d, f, g, h, i, a; 299b, c, a; 300b, c, d, f, g, h, a; 301b, c, d, f, g, h, i, j, a; 301A, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 305b, c, d, f, g, h, i, a; 306b, c, d, f, g, h, a; 307b, c, d, f, g, h, a; 308b, c, d, f, g, h, i, a; 309b, c, d, f, g, h, i, a; 310b, c, d, f, g, a; 311b, c, d, f, a; 312i; 314A, b, c, d, f, g, h, i, j, l, m, n, r, a; 314B, b, c, d, f, g, h, i, o, a; 314C, b, c, d, f, j, s, a; 315b, c, a; 316b, c, d, f, g, h, i, j, a; 317b, c, d, f, g, h, a; 318b, c, d, a; 319b, c, d, f, g, h, a; 320b, c, d, f, g, h, i, a; 321b, c, d, f, g, h, i, j, a; 322b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 323b, c, d, f, a; 324a; 332b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 333b, c, d, f, g, h, i, a; 334b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 335b, c, d, f, g, a; 336b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 337b, c, d, f, g, a; 338b, c, d, f, g, h, i, j, a; 339b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 340b, c, d, f, g, h, k, l, s, t, x, y, a; 342f, g, h, d; 343b, c, d, f, g, h, i, a; 344b, c, d, f, g, h, i, j, a; 345b, c, d, f, g, h, i, j, a; 346b, c, d, f, g, h, i, j, a; 347b, c, d, f, g, h, i, a; 348b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 349g; 350b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, o, s, a; 351b, c, d, f, g, h, a; 352b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 353b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 355c, d, h, i, l, b; 393b, c, d, a; 604b, c, d, f, g, h, a; 605b, c, a; 606b, c, d, f, g, a; 611b, c, a;	2898,86	606,43	3505,29
	Nie literowane 104~a, ~b, ~c; 126~a, ~b; 127~a, ~b, ~c, ~d; 128~b; 144~a; 145~a, ~b; 146~a, ~b; 160~a; 161~a, ~b; 162~a, ~b; 167~d, ~h; 167A~a; 167B~a; 167C~a; 168~a, ~c; 174~a, ~b; 175~a; 176~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 177~a, ~b, ~c, ~d; 178~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 179~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 188~b, ~d, ~g; 188A~a, ~b; 188B~a; 188C~a, ~b; 193~a; 194~a; 195~a, ~b, ~c; 196~a, ~b, ~c; 197~a, ~b, ~c; 198~a, ~b, ~c; 199~a, ~b, ~c; 200~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 209A~a, ~b, ~c; 215~a, ~b, ~c; 216~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 217~a, ~b, ~c; 218~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 219~a, ~b; 220~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 221~a, ~b, ~c, ~d; 222~a, ~b, ~c; 223~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 239~a, ~b, ~c; 240~a, ~b, ~c, ~d; 241~a; 242~a, ~b, ~c, ~d; 243~a, ~b; 244~a, ~b; 252~f; 253~a, ~b, ~c, ~d; 254~a, ~b; 255~a, ~b, ~c, ~d; 256~a, ~b; 257~a, ~b; 258~a, ~b; 261~b, ~c, ~d; 262~a, ~b, ~c; 263~a, ~b, ~c; 264~a; 265~a; 266~a, ~b, ~c; 269~a, ~b, ~c; 270~a, ~b, ~c; 271~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 272~a, ~b, ~c; 273~a, ~b, ~c; 273A~a, ~b; 274~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 275~a; 276~a, ~b; 277~a, ~b, ~c, ~d; 278~a; 278A~a; 279~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 280~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i, ~j, ~k, ~l, ~m, ~n; 281~a, ~b; 282~a; 283~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 284~a, ~b, ~c, ~d; 285~a, ~b, ~c, ~d; 286~a, ~b; 287~a, ~b, ~c, ~d; 288~a, ~b; 289~a, ~b; 292~a, ~b; 293~a, ~b; 294~a, ~b, ~c; 295~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 296~a, ~b; 298~a, ~b, ~c; 299~a; 300~a, ~b, ~c; 301~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 301A~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 305~a, ~b, ~c; 306~a, ~b; 307~a, ~b; 308~a, ~b, ~c, ~d; 309~a, ~b, ~c, ~d; 310~a, ~b, ~c, ~d; 311~a, ~b, ~c; 314A~a, ~b, ~c, ~d; 314B~a, ~b, ~c, ~f; 314C~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~m; 315~a; 316~a, ~b; 317~a, ~b, ~c, ~d; 318~a, ~b, ~c; 319~a, ~b, ~c, ~d; 320~a, ~b, ~c, ~d; 321~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 322~a, ~b, ~c, ~d; 323~a, ~b, ~c, ~d; 332~a; 333~a, ~b, ~c; 334~a, ~b, ~c; 335~a; 336~a, ~b, ~c; 337~a, ~b, ~c; 338~a, ~b, ~c; 339~a, ~b, ~c, ~d; 340~a, ~b; 342~b, ~d, ~f, ~g, ~h; 343~a, ~c, ~d, ~f, ~g; 344~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 345~a, ~b; 346~a, ~b, ~c, ~d; 347~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 348~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 349~a, ~f, ~h; 350~a, ~b, ~d, ~f, ~h; 351~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 352~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 353~a, ~b, ~c, ~d; 355~b, ~c; 393~a, ~b;	56,27		56,27

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Sobibór	Literowane 69b; 81b, c, d, f, g, h, i, j, a; 82c, d, f, g, h, i, j, k, b; 83l, m, n, o, p, r, g; 97b, c, d, f, g, a; 98b, c, d, f, g, h, i, a; 99b, c, d, f, g, h, i, j, a; 100b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 101b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 102c, d, f, g, b; 103h, f; 112b, c, d, f, g, a; 113b, c, d, f, g, h, a; 114b, c, d, f, g, a; 115b, c, d, f, g, h, i, j, a; 116b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, a; 117b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 118b, c, d, f, g, a; 131b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, a; 132b, c, d, f, a; 133b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 134b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 135b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 136b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 137b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 152b, c, d, f, g, h, i, j, a; 153b, c, d, a; 154b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 155b, c, d, f, g, h, i, a; 156b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 157b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 158b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 161b, c, d, a; 162b, c, d, f, a; 163b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 173b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 174b, c, d, f, g, a; 175b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 176b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 177b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 178b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 179b, c, a; 181n, o, d; 182b, c, d, f, g, h, i, j, a; 183b, c, d, f, a; 184b, c, d, f, g, a; 194r, l; 195d, f, h, b; 196b, c, d, f, g, h, i, a; 197b, c, d, f, g, h, a; 198b, c, d, f, g, h, i, a; 199b, c, a; 200b, c, d, f, g, h, a; 201b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 202b, c, d, a; 205c, d, f, i, j, k, l, m, n, p, r, t, b; 206b, c, d, f, g, h, a; 207b, c, d, f, g, h, i, j, a; 218b, c, d, a; 219b, c, d, a; 220b, c, d, a; 221b, c, d, f, g, h, a; 222b, c, d, f, g, h, i, a; 223b, c, d, f, g, h, a; 224b, c, d, f, a; 225b, c, d, f, g, h, a; 226b, c, d, f, g, h, i, a; 227b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 228b, c, d, f, g, a; 229b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 230b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 231b, c, d, f, g, h, a; 232b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 232A, b, c, f, g, h, j, k, l, m, n, o, p, a; 239b, c, d, f, a; 240b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 241b, c, d, f, g, h, i, j, a; 242b, c, d, f, g, h, i, a; 243b, c, d, a; 244b, c, d, f, g, h, i, j, a; 245b, c, d, f, g, h, i, j, a; 246b, c, d, f, g, h, a; 247b, c, d, f, g, h, i, a; 248b, c, d, f, g, h, i, j, a; 249b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 250b, c, d, f, g, h, i, j, a; 251b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 252b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 253b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 253A, b, c, d, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, a; 259h, k, a; 260b, c, d, f, g, a; 261b, a; 262b, c, d, f, a; 263b, c, d, f, a; 264b, c, d, f, g, h, i, a; 265b, c, d, f, g, h, a; 266b, c, d, f, g, h, i, j, a; 267b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 268b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, a; 269b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 270b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 271b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 272b, c, d, f, g, h, i, a; 273b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 274b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 282b, c, d, a; 283b, c, d, f, a; 284b, c, d, f, g, h, a; 285b, c, d, f, g, h, i, a; 286b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 287b, c, d, f, a; 288b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 289b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, a; 290b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 291b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, a; 292b, c, d, f, g, h, a; 293b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 294b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 295b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 302b, c, d, a; 303b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 305b, c, d, f, g, h, i, j, a; 306b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 307b, c, d, f, g, h, a; 307A, b, c, d, f, g, h, a; 308b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, a; 309b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 310b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 311b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 312b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 313b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 314b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, a; 321b, c, d, f, a; 322b, c, d, a; 323b, c, d, f, g, h, a; 324b, c, d, a; 325b, c, d, f, g, h, i, j, a; 326b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 327b, c, d, f, g, h, i, j, a; 328b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, a; 328A, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 328B, b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 329b, c, d, f, a; 330b, c, d, f, a; 331b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, a; 338b, c, d, f, g, a; 339b, c, d, f, g, a; 340b, c, d, f, g, h, a; 341a; 342b, c, d, f, g, h, a; 343b, c, d, f, g, h, a; 344b, c, d, f, g, h, i, a; 345b, c, d, f, g, h, a; 345A, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 345B, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 345C, g, h, i, j, k, d; 345D, b, c, d, f, g, h, i, a; 346c, d, f, g, h, i, j, k, b; 347f, g, h, i, j, d; 348b, c, d, f, g, a; 349b, c, d, f, g, h, i, j, a; 350a, x, b, b, x, c, c, x, d, d, x, f, f, x, g, g, x, h, h, x, i, i, x, j, j, x, k, l, m, n, o, p, r, s, t, w, x, y, z, a; 351b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 352b, c, d, f, g, h, i, a; 353b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 354b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 355b, c, d, f, g, h, i, j, a; 355A, b, a; 355B, b, c, d, f, g, a; 355C, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 356b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 357b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 358b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, a; 359b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 361b, c, d, f, a; 362b, c, d, f, i, j, a; 363b, c, d, f, g, a; 364b, c, d, f, g, h, i, j, a; 365b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 365A, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 365B, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 365C, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 365D, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 368g; 369b, c, d, g, h, a; 370b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 371b, c, d, f, g, h, i, a; 372b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 372A, b, c, d, f, g, h, i, j, a; 372B, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, a; 376f, g, h, k, l, b; 377b, c, d, f, g, h, i, j, a; 378b, c, d, f, g, h, i, j, a; 379b, c, d, f, g, h, a; 380b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 380A, b, c, d, f, g, a; 380B, b, c, d, a; 381b, c, d, m, a; 600a; 601a; 614a;	3832,00	680,90	4512,90
	Nie literowane 69~a; 81~a; 82~a, ~c; 83~f, ~g, ~h; 98~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 99~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i, ~j; 100~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 101~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 102~c, ~d, ~f; 103~h, ~i; 112~a, ~b, ~c, ~d; 113~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 114~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 115~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 116~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 117~a, ~b, ~c; 118~a, ~c, ~d, ~f; 131~a; 132~a, ~b; 133~a, ~b; 134~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 135~a, ~b, ~c, ~d; 136~a, ~b, ~c; 137~a, ~b, ~c; 143~d; 152~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 153~a, ~b, ~c; 154~a, ~b, ~c; 155~a, ~b; 156~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 157~a, ~b, ~c; 158~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 161~a, ~b, ~c; 162~a, ~b, ~c; 163~a, ~b; 173~a, ~b; 174~a, ~b, ~c; 175~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 176~a, ~b, ~c, ~d; 177~a, ~b, ~c, ~d; 178~a, ~b, ~c, ~d; 179~a; 181~f; 182~a, ~b, ~c; 183~a, ~b, ~c; 184~a, ~b, ~c, ~d; 195~a, ~b; 196~a, ~b, ~c; 197~a, ~b, ~c, ~d; 198~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 199~a, ~b, ~c; 200~a, ~b; 201~a, ~b; 202~a, ~b, ~c; 205~a, ~c, ~d, ~h; 206~a, ~b, ~c; 207~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 218~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 219~a, ~b, ~c, ~d; 220~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 221~a, ~b, ~c; 222~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 223~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 224~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 225~b, ~c, ~d; 226~a, ~b; 227~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 228~a, ~b, ~c, ~d; 229~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 230~a, ~b; 231~a, ~b; 232~a, ~b, ~c;	99,05		99,05

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	232A~a; 239~a, ~b; 240~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 241~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 242~a, ~b, ~c; 243~a, ~b; 244~a, ~b, ~c, ~d; 245~a, ~b, ~c, ~d; 246~a, ~b; 247~a; 248~a, ~b, ~c; 249~a, ~b, ~c, ~d; 250~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 251~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 252~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 253~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 253A~a, ~b, ~c, ~d; 259~a, ~b, ~d; 260~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 261~a, ~b; 262~a; 263~a, ~b, ~c; 264~a, ~b, ~c, ~d; 265~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 266~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 267~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 268~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 269~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 270~a, ~b, ~c; 271~a, ~b, ~c; 272~a, ~b; 273~a, ~b; 274~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 281~a; 282~a, ~b; 283~a, ~b, ~c, ~d; 284~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 285~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 286~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 287~a, ~b; 288~a, ~b, ~c; 289~a, ~b, ~c, ~d; 290~a, ~b, ~c, ~d; 291~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 292~a, ~b, ~c, ~d; 293~a, ~b, ~c, ~d; 294~a, ~b, ~c, ~d; 295~a, ~b, ~c; 301~d; 302~a, ~b, ~c, ~d; 303~a, ~b, ~c, ~d; 304~a, ~b, ~c, ~d; 305~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 306~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 307~a; 307A~a, ~b, ~c, ~d; 308~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 309~a, ~b, ~c, ~d; 310~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 311~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 312~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 313~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 314~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 320~c; 321~a; 322~a, ~b, ~c, ~d; 323~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 324~a, ~b, ~c, ~d; 325~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i, ~j, ~k; 326~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 327~a, ~b, ~c, ~d; 328~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 328A~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 328B~a, ~b, ~c; 329~a, ~b, ~c, ~d; 330~a, ~b, ~c; 331~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 339~a, ~b, ~c; 340~a, ~b, ~c, ~d; 342~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 343~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 344~a, ~b, ~c; 345~a, ~b; 345A~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 345D~a; 346~a, ~c, ~d; 347~a, ~c, ~d; 348~a, ~b; 349~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 350~a, ~b; 351~a; 352~a; 353~a, ~b; 354~a, ~b; 355~a; 355B~a; 355C~a; 356~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 357~a, ~b, ~c; 358~a, ~b, ~c; 359~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i, ~j; 361~a, ~b, ~d, ~f, ~h; 362~a, ~b, ~c; 363~a, ~b, ~c, ~d; 364~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 365~a, ~b, ~c; 365A~a, ~b, ~c; 368~d; 369~a, ~b, ~f, ~g, ~i; 370~a, ~b, ~c, ~d; 371~a, ~b; 372~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 372A~a, ~b; 372B~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 376~a, ~c; 377~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 378~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 379~a, ~b, ~c; 380~a, ~b, ~c, ~d; 380A~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 380B~a, ~b, ~c, ~d; 381~b; 382~a; 383~c, ~f; 600~a; 601~a;			
Ogółem		**6886,18**	**1287,33**	**8173,51**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru SOO Natura 2000 Lasy Sobiborskie należą:

Tab. 25. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 (wg SDF z 11-2024)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Powierzchnia na gruntach nadleśnictwa [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	252,44	184,29	A	C	A	B
3160	Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	4,85	17,16	A	C	A	B
6120	Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe	29,13	-	A	C	B	B
6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe	9,71	-	B	C	B	C
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion),*	194,19	-	A	C	C	C
6430	Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,	48,55	-	A	C	A	A
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *(Arrhenatherion elatioris)*	485,47	2,83	A	C	A	A
7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą	194,19	114,61	A	B	A	A
7120	Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	194,19	13,36	B	B	B	B
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea)*	145,64	64,41	A	C	A	A
7150	Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku R*hynchosporion*	29,13	-	A	C	A	A
91D0	Bory i lasy bagienne *(Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mug)*	291,28	317,03	A	C	B	B
Siedliska nie stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	97,09	-	D			

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Powierzchnia na gruntach nadleśnictwa [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	97,09	-	D			

* siedlisko priorytetowe

Tab. 26. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 (wg SDF z 11-2024)

Kod	Nazwa		OCENA ZNACZENIA OBSZARU			
	łacińska	polska	Populacja	St. zach.	Izolacja	Ogólnie
Bezkręgowce						
4030	*Colias myrmidone*	Szlaczkoń szafraniec	C	C	C	B
6177	*Phengaris teleius*	Modraszek telejus	C	B	C	B
1060	*Lycaena dispar*	Czerwończyk nieparek	C	B	C	B
6179	*Phengaris nausithous*	Modraszek nausitous	C	B	C	B
1065	*Euphydryas aurinia*	Przeplatka aurinia	C	A	C	B
Ryby						
1145	*Misgurnus fossilis*	Piskorz	C	B	C	C
1149	*Cobitis taenia*	Koza	C	B	C	C
5339	*Rhodeus amarus*	Różanka	C	B	C	C
Płazy						
1188	*Bombina bombina*	Kumak nizinny	C	B	C	B
Gady						
1220	*Emys orbicularis*	Żółw błotny	A	A	C	A
Ssaki						
1318	*Myotis dasycneme*	Nocek łydkowłosy	C	B	C	B
1337	*Castor fiber*	Bóbr europejski	C	B	C	C
1352	*Canis lupus*	Wilk	C	B	C	C
1355	*Lutra lutra*	Wydra	C	B	C	B
Rośliny						
1516	*Aldrovanda vesiculosa*	Aldrowanda pęcherzykowata	A	A	C	A

Nie potwierdzono na gruntach Nadleśnictwa Sobibór występowania przedmiotów ochrony obszaru Lasy Sobiborskie PLH060043, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
- 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe,
- 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion),*
- 6430 Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,
- 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku R*hynchosporion*
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe
- Gatunki:
- *Misgurnus fossilis* Piskorz
- *Cobitis taenia* Koza
- *Rhodeus amarus* Różanka
- *Canis lupus* Wilk

Tab. 27. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Istniejące	K02 ewolucja biocenotyczna - zanikanie zbiornikaw wyniku zarastania roślinnością wodną jak również odkładania się osadów dennych
	G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w plenerze	Potencjalne	G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w lenerze – zgłaszane są projekty wykorzystania jezior do celów turystycznych: kąpielisko, turystyka wodna
3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Istniejące	K02 ewolucja biocenotyczna - zanikanie zbiornika w wyniku zarastania roślinnością wodną jak również odkładania się osadów dennych
	G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w plenerze	Potencjalne	sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w plenerze - zgłaszane są projekty wykorzystania jezior do celów turystycznych: kąpielisko, turystyka wodna
6230 górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie)	A08 nawożenie /nawozy sztuczne K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I01 obce gatunki inwazyjne	Istniejące	A08- nawożenie /nawozy sztuczne/ - zmiana trofii siedliska K02- Ewolucja biocenotyczna - murawy podlegają naturalnemu procesowi sukcesji, w którym rozwijają się krzewy i drzewa ocieniając gatunki murawowe. W efekcie murawa zmniejsza swoją różnorodność biologiczną przekształcając się w kompleks fitocenozy okrajkowej i zarośli, a następnie zarośla i las. I01- obce gatunki inwazyjne - (nawłoć późna, czeremcha amerykańska)
	A08 nawożenie /nawozy sztuczne K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I01 obce gatunki inwazyjne		K02.03 eutrofizacja - dostawa biogenów wskutek czego może dojść do rozwoju krzewów i drzew co może spowodować zanikanie charakterystycznych gatunków i struktury siedliska
	K02.03 eutrofizacja	Potencjalne	K02.03 eutrofizacja - dostawa biogenów wskutek czego może dojść do rozwoju krzewów i drzew co może spowodować zanikanie charakterystycznych gatunków i struktury siedliska
6410 zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	A02.01 zmiana sposobu uprawy K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I02- problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	A02.01 zmiana sposobu uprawy – w wyniku intensywnego użytkowania następuje promowanie określonych gatunków i tym samym następuje zmiana struktury siedliska K01.01 ewolucja biocenotyczna, sukcesja - przy braku użytkowania następuje rozwój bylin, a w dalszym etapie wkraczają krzewy i drzewa co prowadzi do zniszczenia siedliska I02 problematyczne gatunki rodzime - w wyniku braku użytkowania siedlisko opanowują gatunki inwazyjne takie jak: śmiałek darniowy *Deschampsia caespitosa*, perz właściwy *Elymus repens*, trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos* i lancetowaty *C. canescens*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, malina właściwa *Rubus idaeus*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, ostrożeń polny *Cirsium arvense*.
	A01 uprawa A08 nawożenie (nawozy sztuczne) B01 zalesianie terenów otwartych J02.05modyfikowanie funkcjonowania wód	Potencjalne	A01 uprawa – przekształcanie łąk w pola uprawne. A08 nawożenie /nawozy sztuczne/ - zmiana składu gatunkowego pod wpływem eutrofizacji B01 zalesianie terenów otwartych - przeznaczanie pod zalesienia prowadzi do przekształcenia i zaniku siedliska. J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie – zmiana poziomu wód gruntowych prowadzi do przesuszenia lub zabagnienia siedliska.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)	J02.10 gospodarka roślinnością wodną i przybrzeżną na potrzeby odwodnienia I02 problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	J02.10 gospodarka roślinnością wodną lub nadwodną dla celów związanych z odwadnianiem. Z uwagi na występowanie siedliska wzdłuż cieków wodnych i rowów prace związane z konserwacją prowadzą do zaniku siedliska I02 problematyczne gatunki rodzime. Rozwój gatunków inwazyjnych prowadzi do zaniku gatunków charakterystycznych.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego, (sukcesja)	Potencjalne	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) - rozwój zakrzaczeń wzdłuż cieków wodnych prowadzi do zaniku siedliska
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	A02 zmiana sposobu uprawy K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I02 problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	A02 zmiana sposobu uprawy - w wyniku intensywnego użytkowania następuje promowanie określonych gatunków wartościowych z punktu widzenia użytkownika i tym samym następuje zmiana struktury siedliska K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja - przy braku użytkowania następuje rozwój bylin, a w dalszym etapie wkraczają krzewy i drzewa co prowadzi do zniszczenia siedliska I02 problematyczne gatunki rodzime – przy braku użytkowania kośnego wkraczają ekspansywne trawy, rośliny nitrofilne oraz ruderalne, co prowadzi do przekształcenia struktury siedliska
	A01 uprawa A08 nawożenie (nawozy sztuczne) K02.03 eutrofizacja	Potencjalne	A01 uprawa - zamiana łąk na pola uprawne A08 nawożenie (nawozy sztuczne) - zmiana składu gatunkowego pod wpływem eutrofizacji K02.03 eutrofizacja - przekształcanie siedliska wskutek dopływu biogenów
7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I02 problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja - rozwój drzew i krzewów warunkach obniżania poziomu wody na torfowisku I02 problematyczne gatunki rodzime - rozwój gatunków inwazyjnych (trzcina)
	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych K02.03 eutrofizacja	Potencjalne	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych - siedlisko wrażliwe na zmiany poziomu wody. Zanikanie siedliska na skutek obniżenia poziomu wód. K02.03 eutrofizacja- przekształcanie siedliska wskutek dopływu biogenów ze zlewni, co może doprowadzić do rozwoju krzewów i drzew w konsekwencji czego może dojść do zaniku charakterystycznych gatunków i struktury siedliska.
7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	K02 ewolucja biocenotyczna I02 problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	K02 ewolucja biocenotyczna - rozwój drzew w warunkach obniżania poziomu wody na torfowisku I02 problematyczne gatunki rodzime - rozwój gatunków inwazyjnych (trzcina)
	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych,bagiennych K02.03 eutrofizacja	Potencjalne	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych - siedlisko wrażliwe na zmiany poziomu wody. Zanikanie siedliska na skutek obniżenia poziomu wód. K02.03 eutrofizacja - przekształcanie siedliska wskutek dopływu biogenów ze zlewni, co może doprowadzić do rozwoju krzewów i drzew w konsekwencji czego może dojść do zaniku charakterystycznych gatunków i struktury siedliska.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio- Caricetea*)	K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I02 problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	K02 ewolucja biocenotyczna - rozwój drzew w warunkach obniżania poziomu wody na torfowisku I02 problematyczne gatunki rodzime - rozwój gatunków inwazyjnych (trzcina)
	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych K02.03 eutrofizacja	Potencjalne	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych - siedlisko wrażliwe na zmiany poziomu wody. Zanikanie siedliska na skutek obniżenia poziomu wód. K02.03 eutrofizacja - przekształcanie siedliska wskutek dopływu biogenów ze zlewni, co może doprowadzić do rozwoju krzewów i drzew w konsekwencji czego może dojść do zaniku charakterystycznych gatunków i struktury siedliska.
7150 obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja I02 problematyczne gatunki rodzime	Istniejące	K02 ewolucja biocenotyczna - rozwój drzew w warunkach obniżania poziomu wody na torfowisku I02 problematyczne gatunki rodzime - rozwój gatunków inwazyjnych (trzcina)
	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych K02.03 eutrofizacja	Potencjalne	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych - siedlisko wrażliwe na zmiany poziomu wody. Zanikanie siedliska na skutek obniżenia poziomu wód. K02.03 eutrofizacja - przekształcanie siedliska wskutek dopływu biogenów ze zlewni, co może doprowadzić do rozwoju krzewów i drzew w konsekwencji czego może dojść do zaniku charakterystycznych gatunków i struktury siedliska.
91D0 bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*)	X Brak zagrożeń i nacisków	Istniejące	Brak stwierdzonych zagrożeń.
	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie	Potencjalne	J02.01.02 osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych Wskutek obniżenia poziomu wód następuje proces murszenia torfu, co prowadzi do przekształcenia struktury siedliska, a w konsekwencji może spowodować zanikanie siedliska. J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie Siedlisko wrażliwe na zmiany poziomu wody. Zanikanie siedliska na skutek obniżenia poziomu wód. Jednocześnie stałe podniesienie poziomu wody doprowadza do wymierania drzewostanu.
1516 aldrowanda pęcherzykowata *Aldrovanda vesiculosa*	K02.01 zmiana składu gatunkowego, (sukcesja) K04.01 konkurencja	Istniejące	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) - zwiększenie zwarcia szuwaru trzcinowego oraz zanik bardzo luźno rosnących grzybieni i grążeli i pałki szerokolistnej, a pojawienie się zwartych kęp turzyc i płatów osoki aleosowatej wypierającej aldrowandę K04.01 konkurencja - intensywny rozwój trzciny, turzyc, osoki aloesowatej powoduje wypieranie aldrowandy
	G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, prawiane w plenerze	Potencjalne	G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w plenerze zgłaszane są projekty wykorzystania jeziora Płotycze do celów turystycznych: utworzenia kąpieliska w części wschodniej oraz do celu turystyki wodnej

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
1059 modraszek telejus *Maculinea teleius* 1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* 1061 modraszek nausitous *Maculinea nausitous* 1065 przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	B01 zalesianie terenów otwartych J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Istniejące	B01 zalesianie terenów otwartych - wykorzystanie nieużytkowanych płatów siedliska gatunku jako miejsca zakładania upraw leśnych J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - w wyniku zmiany poziomu wód gruntowych (odwadnianie, zalewanie) następuje przekształcenie siedliska i zanikanie roślin żywicielskich K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja - przy braku użytkowania następuje rozwój krzewów i wysokich bylin prowadząc tym samym do zanikania siedliska gatunku oraz eliminację roślin żywicielskich
	A07 stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych F03.02.01 kolekcjonowanie (owadów, gadów, płazów) A08 nawożenie (nawozy sztuczne) A02 zmiana sposobu uprawy I01 obce gatunki inwazyjne	Potencjalne	A07 stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych - bezpośrednia eliminacja osobników F03.02.01 kolekcjonowanie (owadów, gadów, płazów) – pozyskiwanie osobników w celach kolekcjonerskich i handlowych prowadzi do zmniejszenia liczebności populacji. A08 nawożenie (nawozy sztuczne) - nadmierne użyźnienie siedliska poprzez nawożenie może doprowadzić do jego degeneracji i wycofania się roślin żywicielskich gatunku A02 zmiana sposobu uprawy - zarzucenie użytkowania części trwałych użytków zielonych (koszenie, wypas) z siedliskiem gatunku spowoduje ich stopniowy zanik, wycofywanie się roślin żywicielskich oraz uruchomi sukcesję w kierunku innych zbiorowisk, ekspansję konkurencyjnych gatunków roślin, inwazję gatunków obcych. Zagrożenie obejmuje również zamianę łąk na grunty orne. I01 obce gatunki inwazyjne - w związku z obecnością w obszarze kilku inwazyjnych obcych gatunków roślin istnieje potencjalne zagrożenie dalszego ich rozprzestrzeniania się i degeneracji siedliska gatunku
1134 różanka *Rodeus sericeus* 1145 piskorz *Misgurnus fossilis* 1149 koza *Cobitia taenia*	F02.03wędkarstwo K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja K03.01 konkurencja	Istniejące	F02.03 wędkarstwo - pomimo tego, iż różanka, nie jest rybą użytkowaną gospodarczo, jest jednak odławiana i wykorzystywana jako przynęta dla ryb drapieżnych – tzw. „żywiec” K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja - zanikanie zbiornika w wyniku zarastania roślinnością wodną jak również odkładania się osadów dennych K03.01 konkurencja – zagrożenie polegające na redukcji populacji rodzimych gatunków ryb wskutek pojawienia się obcego gatunku ryby. Szeroko udokumentowane przykłady to przede wszystkim sumik karłowaty, a w ostatnich latach trawianka.
	K03.03 zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) K03.05 antagonizm ze wierzętami introdukowanymi	Potencjalne	K03.03 zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) - wraz z gatunkami inwazyjnymi mogą pojawić się choroby lub pasożyty, które mogą negatywnie wpłynąć na kondycję, liczebność i śmiertelność rodzimych gatunków ryb. K03.05 antagonizm ze zwierzętami introdukowanymi - świadome, przypadkowe lub w wyniku naturalnej migracji pojawienie się obcego gatunku ryby której obecność negatywnie wpłynie na rodzime gatunki. Szeroko udokumentowane przykłady to przede wszystkim sumik karłowaty, a w ostatnich latach trawianka
1188 kumak nizinny *Bombina bombina*	X Brak zagrożeń i nacisków	Istniejące	Brak stwierdzonych zagrożeń.
	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	Potencjalne	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych zmiana chemizmu wód związana z odprowadzaniem ścieków i chemizacją gospodarki rolnej J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie - zasypywanie małych zbiorników wodnych – miejsc bytowania kumaka. Wykopanie rowu melioracyjnego lub całego ich systemu mające na celu obniżenie poziomu wód gruntowych jakiegoś obszaru

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
1220 żółw błotny *Emys orbicularis*	A03.03 koszenie / ścinanie D01.02 drogi, autostrady. K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja K03.04 drapieżnictwo	Istniejące	A03.03 koszenie / ścinanie - zaniechanie wykaszania Stawów Zawołocze prowadzi do stopniowego nagromadzania się materii organicznej i zaniku siedlisk bytowania D01.02 drogi, autostrady -wzmagający się ruch samochodowy (turystyczny) może stale przyczyniać się do zbijania żółwi na szlakach komunikacyjnych. K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja wkraczanie krzewów i podrostów drzew w obręb lęgowisk K03.04 drapieżnictwo - rosnąca liczba obserwowanych inwazyjnych drapieżników (lisy, kuny, borsuki, jenoty i inne) wpływa niekorzystnie na liczebność populacji żółwi. Zjawisko to ma szczególne znaczenie w okresie lęgowym (niszczenie gniazd oraz duża śmiertelność świeżo wyklutych osobników).
	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie	Potencjalne	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych - chemiczne skażenie wód może wpływać na ograniczenie liczebności i zwiększenie śmiertelności jego populacji J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie - wszelkie działania zmierzające do zmiany obniżenia poziomu wód powodują zanikanie miejsc bytowania
1318 nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*	X Brak zagrożeń i nacisków	Istniejące	Brak stwierdzonych zagrożeń
	A07 stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew w lasach niestanowiących własności Lasów Państwowych	Potencjalne	A07 stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych - stosowanie chemicznych środków ochrony roślin (owadobójczych), które kumulują się w ciele potencjalnych ofiar, a następnie w ciałach nietoperzy, gdzie osiągają chorobotwórcze, a nawet śmiertelne dla nich stężenia oraz zmniejszają bazę pokarmową nietoperzy B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew – usuwanie drzew bogatych w potencjalne kryjówki nietoperzy (dziuple, szczeliny, odstająca kora itp.) - zanik naturalnych schronień letnich (zapis nie dotyczy LP)
1337 bóbr europejski *Castor fiber*	H01zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych	Istniejące	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych Chemiczne skażenie wód może wpływać na ograniczenie liczebności i zwiększenie śmiertelności jego populacji
	F03.02.03 chwytanie, trucie, kłusownictwo J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnię	Potencjalne	F03.02.03 chwytanie, trucie, kłusownictwo w wyniku szkód wyrządzanych przez bobry możliwa jest celowa redukcja liczebności populacji przez poszkodowanych J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie – prace hydrotechniczne, które mogą ograniczać warunki bytowania
1352 wilk *Canis lupus*	B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji D01.02 drogi, autostrady.	Istniejące	B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji – prace związane z gospodarką leśną i związana z tym obecność ludzi i maszyn powoduje niepokojenie zwierząt. D01.02 drogi, autostrady wzmagający się ruch samochodowy (turystyczny) może stale przyczyniać się do zabijania wilka na szlakach komunikacyjnych.
	A05.01 hodowla zwierząt F03.02.03 chwytanie, trucie, kłusownictwo G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w plenerze G01.03 pojazdy zmotoryzowane	Potencjalne	A05.01 hodowla zwierząt – zwierzęta hodowlane mogą stanowić ofiary wilków F03.02.03 chwytanie, trucie, kłusownictwo – możliwość zranienia i śmierci zwierząt wskutek kłusownictwa. G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku, uprawiane w plenerze - możliwość niepokojenia zwierząt w okresie rozrodu, a także utrudnienia w migracji. G01.03 pojazdy zmotoryzowane – możliwość niepokojenia zwierząt, bariery migracyjne.
1355 wydra *Lutra lutra*	H01zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)	Istniejące	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych - chemiczne skażenie wód może wpływać na ograniczenie liczebności i zwiększenie śmiertelności jej populacji

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
	F03.02.03 Chwytanie, trucie, kłusownictwo J02.05Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie J02.12 tamy, wały, sztuczne plaże – ogólnie	Potencjalne	F03.02.03 chwytanie, trucie, kłusownictwo - w wyniku szkód wyrządzanych przez wydry możliwa jest celowa redukcja liczebności populacji przez poszkodowanych J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - prace hydrotechniczne, które mogą ograniczać warunki bytowania J02.12 tamy, wały, sztuczne plaże – ogólnie – zmiana biotopu
4030 szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	X - nieznane zagrożenie lub nacisk	-	Brak zidentyfikowanych zagrożeń
6120 ciepłolubne murawy napiaskowe (*Koelerion glaauce)*	X - nieznane zagrożenie lub nacisk	-	Brak zidentyfikowanych zagrożeń

Tab. 28. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Lasy Sobiborskie PLH060043 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie PZO

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	Oddz.: 253b, 264h, 255b, 218g, 302ad, 704	Obręb Dubeczno: 218f, 253b, 255b, Obręb Sobibór: 264h, 302a,	Poprawa stanu siedliska z U2 na U1		Ocena stanu zachowania siedliska wg metodyki GIOŚ Ocena stanu wód powierzchniowych. Monitoring jakości wód powierzchniowych. Jednokrotnie, nie później niż w 7 roku obowiazywania planu.
	3160 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *(Arrhenatherion elatioris)*	341a	Obręb Sobibór: 341a	Zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (aktualny stan FV)		Ocena stanu zachowania siedliska wg metodyki GIOŚ. Jednokrotnie, nie później niż w 7 roku obowiazywania planu.
	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)	oddz.264a	Obręb Dubeczno: 264a	Zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Poprawa jego stanu poprzez ochronę czynną – ekstensywne użytkowanie łąkarskie.	Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego (działanie fakultatywne)	
	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą	Oddz.:249; 329b; 330c; 331g; 163g; 240c; 345d; 243c; 178c; 199b; 289l; 268k; 269h	Obręb Sobibór: 117a, d; 118c; 178h; 181d; 182g; 196f; 197f; 198g; 201g; 202b; 218b; 219a; 220c; 221a, d; 222b; 226a, c; 227c; 228a; 248i; 250i, j; 268c; 270g, m; 271h; 288k; 308j; 309a; 342a; 345c	Przywrócenie naturalnego charakteru siedliska metodami ochrony aktywnej	Przywrócenie właściwego stanu ochrony. Stopniowa wycinka drzew i krzewów z wywiezieniem biomasy. Wycinka mechaniczna poza okresemlęgowym. Na całym terenie.	Monitoring skuteczności usuwania krzewów i drzew z powierzchni siedliska Kontrola w okresie wiosennym całej powierzchni siedliska oceniająca skuteczność podejmowanych działań. Dwukrotnie w okresie obowiązywania planu, w 4 lub 5 oraz 9 lub 10 roku.
		Oddz.:347f; 348f; 249h; 329b;330c; 331g; 163g; 240c; 345d 242f; 242h;243c; 262a; 262b; 243c; 342a; 355Bb; 178c; 199b; 289l; 268k; 269h; 252i			Powstrzymywanie sukcesji wtórnej Usuwanie podrostów drzew i krzewów. Mechaniczne, ręczne wyniesienie biomasy.	

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	Oddz.:206g; 345c; 116j; 102d; 117b;	Obręb Dubeczno: 102d; 116p; 117b, i; 135h; 206g; 227a;	Poprawa stanu siedliska z U2 na U1	Przywrócenie właściwego stanu ochrony Stopniowa wycinka drzew i krzewów z wywiezieniem biomasy.Wycinka mechaniczna poza okresem lęgowym. Na całym terenie.	Ogół siedlisk Oddz.: 206g; 345c; 227a; 116j; 102d; 117b. Monitoring skuteczności usuwania krzewów i drzew z powierzchni siedliska Kontrola w okresie wiosennym całej powierzchni siedliska oceniająca skuteczność podejmowanych działań. Dwukrotnie w okresie obowiązywania planu, w 4 lub 5 oraz 9 lub 10 roku
	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea)	Oddz.: 249h; 329b;330c; 331g; 163g; 240c; 345d; 243c; 178c; 199b; 289l; 268k; 269 h. 347f; 348f; 249h; 329b; 330c; 331g; 163g; 240c; 206g; 345c; 227a; 116j; 102d; 117b	Obręb Dubeczno: 178c; 199b; 243c; 345c; 347f; 348g; Obręb Sobibór: 116l; 163j; 240d; 242i; 249h, i; 252i; 253i; 268m; 269j; 289l; 329b; 330c; 331g; 262b; 355Bb;	Zachowanie siedliska na terenie obszaru. Zachowanie optymalnych dla nich warunków wodnych i troficznych. Utrzymanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1)	Przywrócenie właściwego stanu ochrony Wycinka drzew i krzewów z wywiezieniem biomasy. Wycinka mechaniczna poza okresem lęgowym. Na całym terenie. Prace powinny być pod nadzorem botanika ze względu na występujące gatunki chronione. Powstrzymywanie sukcesji wtórnej Usuwanie podrostów drzew i krzewów. Mechaniczne, ręczne wyniesienie biomasy Prace powinny być pod nadzorem botanika ze względu na występujące gatunki chronione.	Ogół siedlisk Oddz.: 347f; 348f; 249h; 329b; 330c; 331g; 163g; 240c; 345d; 242f; 242h; 243c; 262a; 262b; 243c; 342a; 355Bb; 178c; 199b; 289l; 268k; 269h; 252i Monitoring skuteczności usuwania krzewów i drzew z powierzchni siedliska Kontrola w okresie wiosennym całej powierzchni siedliska oceniająca skuteczność podejmowanych działań. Dwukrotnie w okresie obowiązywania planu, w 4 lub 5 oraz 9 lub 10 roku

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	91D0 bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*)	Oddz.:268b; 328j; 271j;272a; 271m; 272h; 273h; 291k; 292c; 293a; 294a; 246a; 226b; 247b; 158i; 178d; 178g; 179a;357c; 312b; 294j; 294k; 295h; 295k; 313c; 313f; 314a; 314c;314f; 282b; 177j; 198b; 198g; 198h; 199b; 199c; 200a; 200g; 221b; 222a; 269g; 274h; 274j; 231h; 252b; 253a; 305i; 323c; 323d; 324a; 324c; 325f; 225a; 351b; 251d; 251f; 188i; 188k; 298g; 244g; 269i; 270j; 291a; 215a; 305c; 306a; 355Cf; 355Cg; 116i; 117a; 243c; 262b; 262d; 263a; 196g; 197f; 262i	Obręb Dubeczno: 215a, f; 188j, l; 262k; 269f; 274j; 282b; 298i; Obręb Sobibór: 158i; 177j; 178f, g; 179a; 196g; 197d; 198h; 199b, c; 200a, g; 201h; 202a; 221b; 222a; 225a; 243c; 244i; 246a; 226b; 231h; 247b; 251d; 252b; 253a; 269l; 270h; 271k, n; 272a, g, h, i; 273h; 274h; 291a, m; 292c; 293a, b; 294a, k, l; 295h, k; 312d; 313c, j; 314a, f; 328n; 345g; 262c, f; 263a; 305c, i; 323f, g; 324a, c; 351b; 306a; 325f; 355C, f, g; 357d, f;	Zachowanie właściwych dla siedlisk bagiennych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych.		Ocena stanu zachowania siedliska wg metodyki GIOŚ. Dwukrotnie w okresie obowiązywania planu, w 4 lub 5 oraz 9 lub 10 roku.
	1516 aldrowanda pęcherzykowata *Aldrovanda vesiculosa*	Obręb Sobibór: 341a	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku w niepogorszonym stanie (aktualny stan populacji FV).		Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	6177 modraszek telejus *Maculinea teleius*	Wszystkie stanowiska	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku w niepogorszonym stanie poprzez ochronę czynną – ekstensywne użytkowanie łąkarskie lub łąkarsko - pastwiskowe. (aktualny stan populacji FV)		Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.
	1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	Wszystkie stanowiska	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku w niepogorszonym stanie poprzez ochronę czynną – ekstensywne użytkowanie łąkarskie lub łąkarsko - pastwiskowe. (aktualny stan populacji FV)		Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.
	6179 modraszek nausitous *Maculinea nausithous*	Wszystkie stanowiska	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). poprzez ochronę czynną – ekstensywne użytkowanie łąkarskie lub łąkarsko - pastwiskowe. (aktualny stan populacji FV).		Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.
	1065 przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	Wszystkie stanowiska	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku w niepogorszonym stanie poprzez ochronę czynną – ekstensywne użytkowanie łąkarskie lub łąkarsko - pastwiskowe. (co najmniej U1).		Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	1188 kumak nizinny *Bombina bombina*	Wszystkie stanowiska	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku w niepogorszonym stanie (aktualny stan populacji FV)		Inwentaryzacja terenowa Wykonanie inwentaryzacji stanowisk gatunku, ocena stanu populacji gatunku i siedlisk gatunku. Jednokrotnie, nie później niż w 6 roku obowiązywania planu. Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ. Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.
	1220 żółw błotny *Emys orbicularis*	Miejsca lęgowe	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku we właściwym stanie ochrony (aktualny stan populacji FV)		Ocena stanu zachowania gatunku wg metodyki GIOŚ. Trzykrotnie w okresie obowiązywania planu, począwszy od 3 roku.
	1337 bóbr europejski *Castor fiber*	Teren obszaru	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku we właściwym stanie ochrony (aktualny stan populacji FV)		Monitoring wpływu bobra na inne gatunki lub siedliska przyrodnicze podlegające ochronie w obszarze Natura 2000, a w szczególności pod kątem oceny rozmiaru szkód ekologicznych wyrządzanych przez bobry (np. zatapianie siedlisk roślin naturowych). Jednokrotnie, nie później niż w 7 roku obowiązywania planu.
	1355 wydra *Lutra lutra*	Teren obszaru	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Zachowanie siedliska gatunku we właściwym stanie ochrony (aktualny stan populacji FV)		

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	4030 szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	Teren obszaru	Wg. załącznika nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody	Weryfikacja występowania gatunku w obszarze oraz podjęcie stosownych czynności w oparciu o nowe dane.		Inwentaryzacja terenowa Wykonanie inwentaryzacji stanowisk gatunku, ocena stanu populacji gatunku i siedlisk gatunku. Jednokrotnie, nie później niż w 6 roku obowiązywania planu.

IV.5.1.3. PODPAKULE PLH060048

Akt ustanawiający na poziomie Wspólnotowym:

- Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039) (2009/93/WE) (Dz. Urz. UE L 43 z 13.02.2009, str. 63)

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

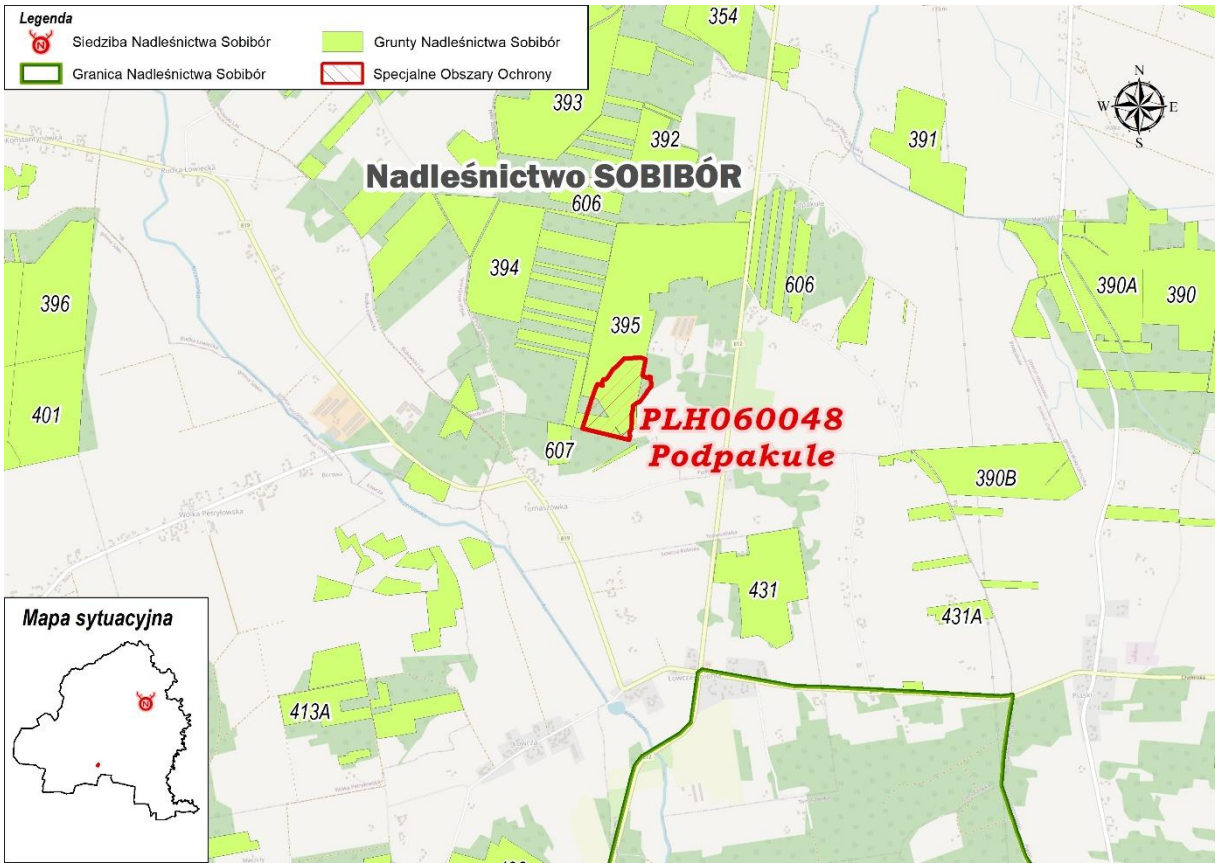
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 października 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Podpakule (PLH060048) (Dz. U. z 2021 r. poz. 2107)

Typ ostoi: specjalny obszar ochrony siedlisk

Powierzchnia obszaru: 10,6900 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048

Ryc. 21. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Powierzchnia obszaru Podpakule PLH060048 wynosi 10,69 ha. W skład obszaru wchodzi teren położony w granicach administracyjnych gminy Sawin (powiat chełmski, woj. lubelskie), działki ewidencyjne nr 232,233, 341, 343, 345, 397 (obręb 0017 Podpakule) oraz 152, 182 (obręb 0024 Tomaszówka. Przeważająca pod względem powierzchni część obszaru (8,71 ha), z kluczowymi dla ochrony strzebli błotnej zbiornikami powyro-biskowymi leży na terenie Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Sobibór, oddz. 395 wydz. m, n, o, p, t (obręb Dubeczno).

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego (2002), obszar leży w zasięgu następujących jednostek:

Megaregion: 8 — Nizina Wschodnioeuropejska

Prowincja: 84 — Niż Wschodniobałtycko-Białoruski

Podprowincja: 845 — Polesie

Makroregion: 845.1 — Polesie Zachodnie

Mezoregion: 845.16 — Równina Łęczyńsko-Włodawska

Na tle podziału hydrograficznego Polski obszar położony jest w obrębie następujących jednostek (zlewni): 2 Wisła, 26 Narew, 266 Bug, 2663 Bug od Huczwy do Krzny, 26636 Włodawka, 266368 Tarasienka (Tarasinka), 2663681 Tarasienka do dopł. w Osowej, 26636816 Dopływ spod Borowa

Obszar to kompleks zarastających powyrobiskowych zbiorników (torfianek) o powierzchni około 0,7 ha, zajmujących płytką nieckę. Torfianki są ze sobą połączone wąskimi rowami wypełnionymi wodą. Otoczenie obszaru stanowią młode drzewostany (wiek nie przekracza 60 lat), głównie sosnowe i brzozowe o niewielkich walorach przyrodniczych. Pomiędzy zbiornikami wodnymi płaty torfowisk przejściowych.

Część obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 objeta jest ochroną w formie użytku ekologicznego (Uchwała Nr III/19/94 Rady Gminy w Sawinie z 11.08.1994 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne obiektów przyrodniczych położonych na terenie gminy Sawin).

Jedynym przedmiotem ochrony w obszarze Natura 2000 Podpakule PLH060048 jest strzebla błotna *Rhynchocypris percnurus* (kod 6236), ryba z rodziny karpiowatych (*Cyprinidae*)

Ponadto w obszarze stwierdzono obecność jednego typu siedliska przyrodniczego z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*, kod 7140), które nie stanowi przedmiotu ochrony ze względu na nieistotną reprezentatywność.

Jakość danych wykorzystanych przy określeniu znaczenia obszaru dla ochrony strzebli błotnej zaliczono do klasy G (dane o wysokiej jakości — pochodzą one z inwentaryzacji

przyrodniczych wykonanych przez ekspertów przyrodniczych zgodnie z przyjętymi przez właściwe merytorycznie organy administracji metodykami lub wytycznymi).

Populacja: zasoby strzebli błotnej (*Rhynchocypris percnurus*) w obszarach NATURA 2000 w Polsce są trudne do oszacowania. Gatunek występuje w 22 obszarach, ale dla większości z nich dane o wielkości populacji mają charakter szacunkowy i są nieporównywalne, często o charakterze historycznym. Biorąc pod uwagę następujące fakty:

— w obszarze Natura 2000 Podpakule PLH060048 zbiorniki wodne zajmują niewielką (około 0,7 ha) powierzchnię; podobnie jak sam obszar,

— w dotychczasowym SDF populację strzebli błotnej oceniono na „C",zachowano ocenę populacji C (nadawaną, gdy zasoby populacji gatunku w obszarze Natura 2000 stanowią 15% ≥ p> 2% zasobów krajowych, gdzie p to zasoby populacji).

Stan zachowania siedliska gatunku: Stopień zachowania cech siedliska gatunku oceniono na I -elementy doskonale zachowane (co znajduje odzwierciedlenie we wysokich ocenach wskaźników siedliska gatunku).

Zgodnie z przyjętą metodą (Instrukcja, 2012.1), nadano ocenę stanu zachowania siedliska gatunku A (doskonały).

Izolacja: ocena A — populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania.

Ocena ogólna: A — doskonała (ocena populacji — C, izolacji: C: stanu zachowania siedliska :A).

Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór wchodzących w zasięg ostoi wynosi **9,15 ha**.

Tab. 29. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 (granica obszaru wg PPUL 2027)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	Literowane 395cx, dx, n, o, p, t	9,15		9,15
Ogółem		**9,15**		**9,15**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru SOO Natura 2000 Podpakule występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór należą:

Tab. 30. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 (wg SDF z 11-2024)

Kod	Nazwa		OCENA ZNACZENIA OBSZARU			
	łacińska	polska	Populacja	St. zach.	Izolacja	Ogólnie
Ryby						
6236	*Rhynchocypris percnurus*	Strzebla błotna	C	A	C	A

Tab. 31. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
6236 Strzebla błotna *Rhynchocypris percnurus*	E03.01 – pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych	Potencjalne	Wykorzystywanie łatwo dostępnych, drobnych zbiorników, zwłaszcza śródpolnych, jako nielegalnych wysypisk śmieci.
	J02.01.03 – wypełnianie rowów tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek		Zasypywanie małych zbiorników wodnych dla celów rolnictwa, budownictwa, itp.
	J02.05.03 – modyfikowanie akwenów wód stojących		Nieprzemyślane zabiegi melioracyjne, których skutkiem jest osuszanie terenów podmokłych.
	K02.02 – nagromadzenie materii organiczne		Naturalne lądowacenie terenów, przyspieszane przez czynniki antropogeniczne, takie jak nawożenie upraw; naturalne zarastanie i wypłycanie małych i płytkich zbiorników; obniżanie się poziomu wód gruntowych i ściśle z tym powiązane stepowienie.
	K03.04 - drapieżnictwo		Pojawienie się gatunków drapieżnych dla strzebli błotnej, np. na skutek celowego zarybienia.

Tab. 32. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Podpakule PLH060048 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie PZO

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	6236 Strzebla błotna *Rhynchocypris percnurus*	zbiornik wodny (współrzędne centralnego punktu lustra wody 811360, 396910) wraz z połączonymi z nim mniejszymi zbiornikami (część działki ewidencyjnej nr 397)	Wg. załącznika nr 1 „Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów" do programu ochrony przyrody	Utrzymanie aktualnego właściwego stanu ochrony gatunku na stanowisku.		Ocena stanu zachowania populacji gatunku 4009 strzebla błotna (Phoxinus percnurus) według parametrów i wskaźników opracowywanych przez GIOŚ.

IV.5.1.4. SERNIAWY PLH060057

Akt ustanawiający na poziomie Wspólnotowym:

- Decyzja Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669) (2011/64/UE) (Dz. Urz. UE L 33 z 08.02.2011, str. 146)

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

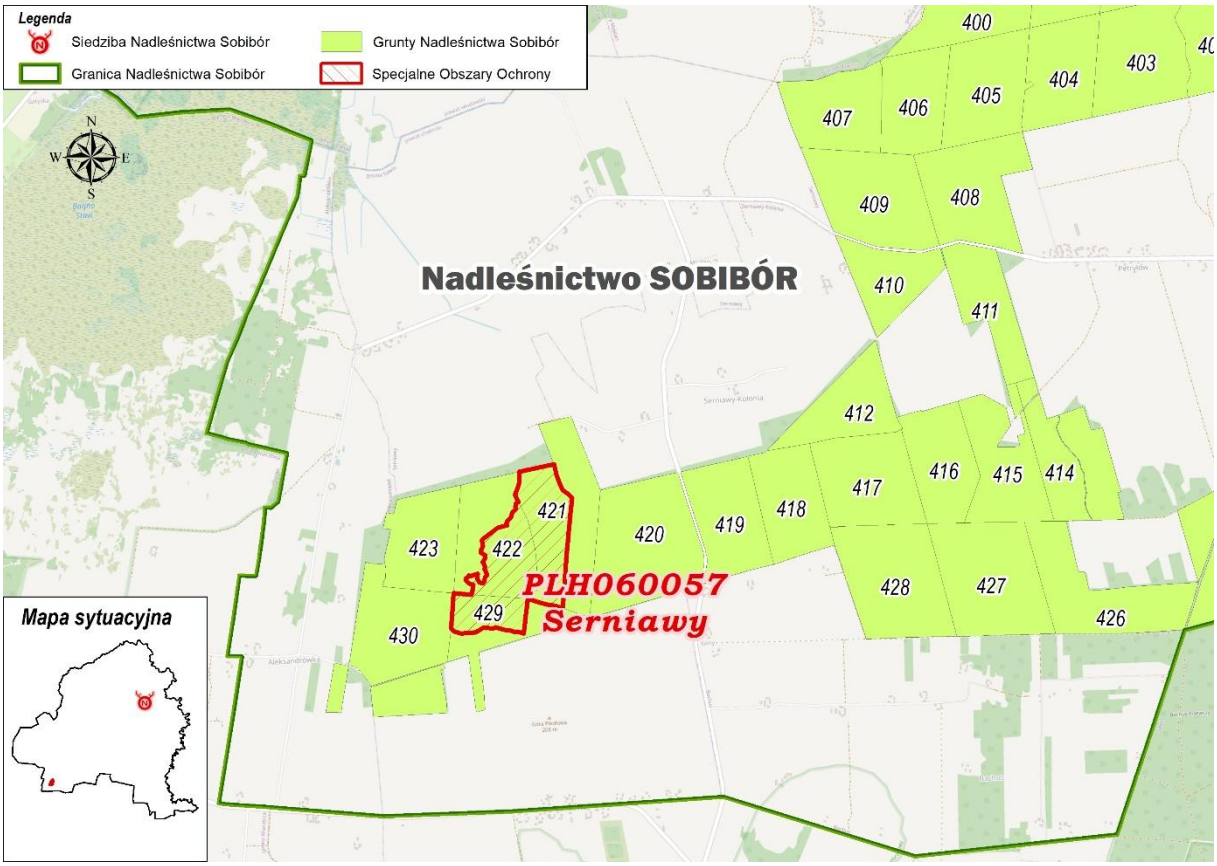
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 października 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Serniawy (PLH060057) (Dz. U. z 2021 r. poz. 2097)

Typ ostoi: specjalny obszar ochrony siedlisk

Powierzchnia obszaru: 38,0300 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057

Ryc. 22. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Ostoja Serniawy położona jest pod w województwie lubelskim, powiecie chełmskim, gminie Sawin. Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski teren zaliczany jest do zachodnich rubieży prowincji Niżu Zachodniorosyjskiego, makroregionu Polesia Wołyńskiego.

Ostoja położona jest w zasięgu zlodowacenia środkowopolskiego na fragmencie równiny denudacyjno-akumulacyjnej urozmaiconej zagłębieniami pochodzenia krasowego typu wertebów, rozwiniętych na występujących w podłożu krasowiejących wapieniach górnokredowych. W partiach powierzchniowych przeważają miękkie wapienie margliste i wapienie typu kredy piszącej. Na terenie ostoi występują następujące typy i podtypy gleb leśnych: rędzina właściwa, rędzina brunatna, rędzina murszowata, pararędzina brunatna, brunatna wyługowana, czarna ziemia właściwa, murszowo-mineralna, gleby torfowe torfowisk olsowych, gleby torfowe torfowisk dolinowych Zidentyfikowano tu nastepujące zespoły roślinne:

Ribo nigri-Alnetum Sol-Górn. 1975 *Mser., Circaeo-Alnetum Oberd* 1953 oraz *Tilio-Carpinetum Tracz*. 1962. Grąd jest zespołem roślinnym zdecydowanie dominującym w ostoi . Zajmuje jej centralną część , lecz nie tworzy zwartego płatu, ale porozcinany jest wąskimi

smugami łęgu jesionowo-olszowego *Circaeo-Alnetum*. Dominują w nim w piętrze drzew; dąb szypułkowy i grab, oraz marzanka wonna, podagrycznik pospolity i zawilec gajowy w runie. Nie stwierdzono tu natomiast pospolitej w grądach Lubelszczyzny rośliny charakterystycznej dla tego zespołu tj. *Carex pilosa*. Drzewostan ostoi Serniawy zbudowany jest z 13 gatunków drzew rodzimego pochodzenia. Bezwzględnie dominują w nim drzewa liściaste, a iglaste jak modrzew i sosna spotyka się sporadycznie. Zasadniczy trzon drzewostanu tj. ok. 88% pod względem liczby drzew i 91% pod względem zasobności stanowią tylko cztery gatunki: dąb szypułkowy, olsza czarna, grab oraz jesion wyniosły.

Dobrze wykształcony grąd ze starodrzewiem dębowym w wieku około 200-220 lat, najprawdopodobniej pochodzenia naturalnego. Od wielu lat obszar wyłączony z użytkowania leśnego z dużą ilością martwych drzew. Występują tu m.in. chronione gatunki zwierząt; bocian czarny (*Ciconia nigra*), orlik krzykliwy (*Aguila pomarina*), muchołówka mała (*Ficedula parva*), muchołówka białoszyja (*Ficedula albicollis*), dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), dzięcioł średni (*Dendrocopus medius*) oraz kilkanaście gatunków roślin objętych ochroną gatunkową.

Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór wchodzących w zasięg ostoi wynosi **38,00 ha**.

Tab. 33. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 (granica obszaru wg PPUL 2027)

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Dubeczno	Literowane: 421r,s, t, w; 422c; 429c, d	36,78			36,75
	Nie literowane: 421~d, ~f; 422~a; 429~a		1,25		1,25
Razem		36,78	1,25		38,00

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru SOO Natura 2000 Serniawy występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór należą:

Tab. 34. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 (wg SDF z 11-2024)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Powierzchnia na gruntach nadleśnictwa [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)*	26,22	27,36	A	C	A	A

Tab. 35. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*)	L10 Inne naturalne katastrofy	Potencjalne	Szkody powodowane przez czynniki abiotyczne: wiatrołomy, okiść, przymrozki. Zagrożenie w przypadku wielkopowierzchniowych szkód.

Tab. 36. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Serniawy PLH060057 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa na podstawie PZO.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2027 r.		Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)*	Cały obszar Natura 2000 Serniawy	Obręb Dubeczno: 421s, t, w; 422c; 429c;	Zachowanie siedliska w stanie właściwym FV na powierzchni minimum 27,36 ha.		Utrzymanie dotychczasowej formy użytkowania. Kontrola stanu zachowania. Okres obowiązywania PZO. Monitoring stanu zachowania siedliska przyrodniczego 9170 - grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*). Działania należy prowadzić w oparciu o metodykę PMŚ GIOŚ. Monitoring należy wykonywać jeden raz w trakcie obowiązywania PZO.

IV.5.2. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW

IV.5.2.1. DOLINA ŚRODKOWEGO BUGU PLB060003

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

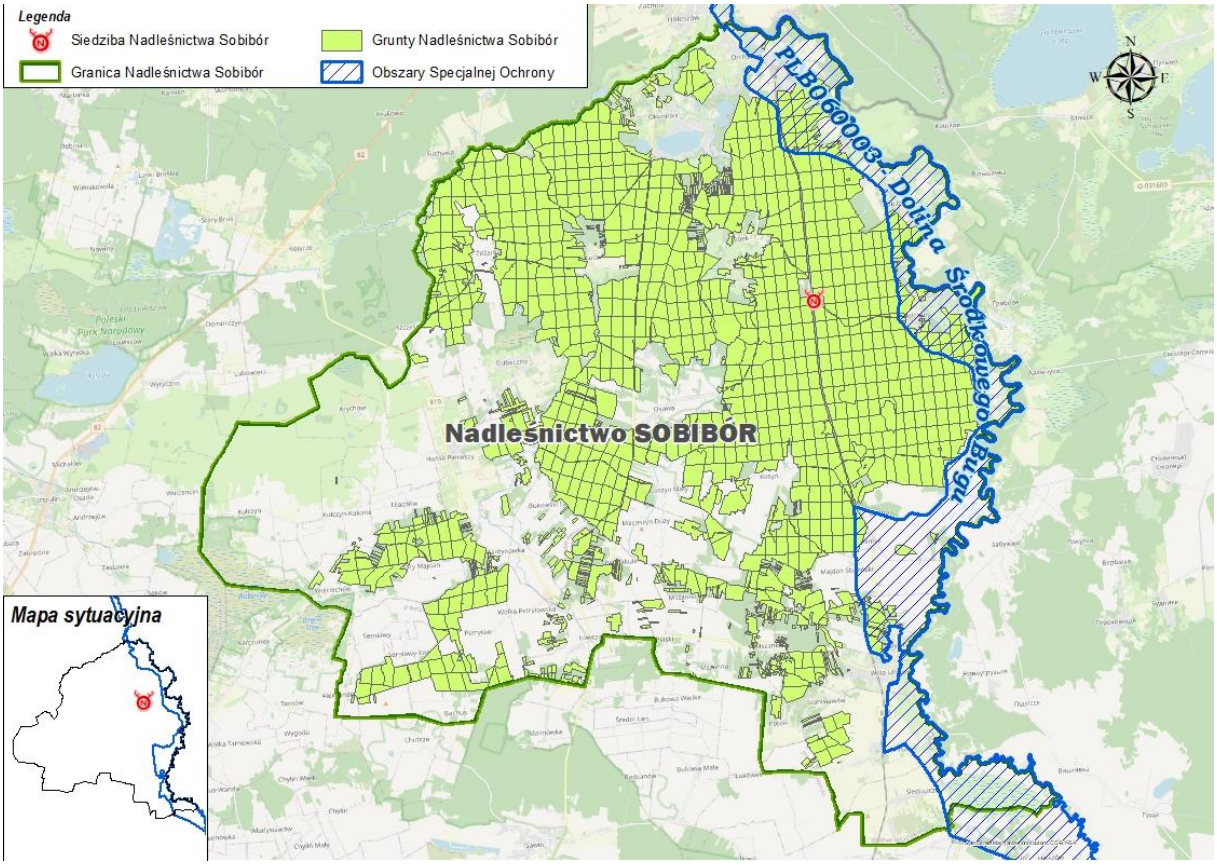
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. (Dz. U. Nr 179, poz. 1275).

Typ ostoi: obszar specjalnej ochrony ptaków

Powierzchnia obszaru: 28096,5900 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003

Ryc. 23. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Obszar stanowi odcinek doliny Bugu między okolicą miejscowości Gołębie, gdzie rzeka płynąca przez terytorium Ukrainy staje się rzeką graniczną, a Terespolem. Na całym tym odcinku rzeka ma naturalny charakter, z licznymi meandrami i starorzeczami. Koryto jest głęboko wcięte, skarpy osiągają kilka metrów wysokości. Dolina rzeki zajęta jest przez łąki, miejscami niewielkie płaty zdegradowanych lasów nadrzecznych, kępy zarośli wierzbowych i pola uprawne.

Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór wchodzących w zasięg ostoi wynosi **1011,53 ha**.

Tab. 37. Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa leżących w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 (granica obszaru wg 01-2025)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Dubeczno	Literowane 1a, b, c	3,87	0,24	4,11
Sobibór	Literowane 1b, c, d, f, a; 2b, a; 3b, c, a; 4b, c, d, f, a; 5b, c, d, f, g, a; 6b, c, d, f, g, h, i, j, a; 7b, c, d, f, g, h, i, j, a; 8c, a; 11b, c, d, f, g, h, a; 12b, c, d, f, g, h, i, j, a; 13b, c, d, f, g, a; 14a; 19b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 20b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 21b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, a; 22b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 23j, k, l, a; 67a; 68b, c, a; 78b, c, d, f, g, h, a; 79b, c, d, f, g, h, a; 80b, c, d, f, g, h, a; 96b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 111b, c, a; 130b, c, d, f, g, a; 149b, c, d, f, a; 150b, c, d, f, g, h, i, j, k, a; 151b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, a; 169b, c, d, f, a; 170b, c, d, f, g, a; 171b, c, a; 172b, c, d, f, a; 190b, c, d, g, h, l, a; 191b, c, d, f, g, h, i, a; 192b, c, d, f, g, a; 193b, c, d, f, g, h, i, a; 194b, c, d, f, g, h, i, j, k, m, n, o, a; 195c, a; 212d; 213a; 214b, c, f, a; 215b, c, a; 216a; 233A, b; 234b, a; 235a; 360b, c, a; 366b, c, d, f, g, h, i, a; 373b, c, a; 405b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, a; 405A, b, c, d, f, g, h, a; 405B, b, c, d, f, g, h, i, a; 405C, b, c, d, f, g, a; 601A, b, c, d, g, h, i, a; 607a;	886,41	102,85	989,26
	Nie literowane 1~a, ~b, ~c, ~d; 2~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 3~a, ~b, ~c, ~d; 4~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 5~a, ~b; 6~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 7~a, ~b, ~c, ~d; 11~a, ~b, ~c, ~d; 12~a, ~b, ~c; 13~a, ~b; 14~b; 19~a, ~b; 20~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 21~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 22~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h; 23~b; 67~a; 68~a, ~b; 78~a; 79~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 80~a, ~b, ~c, ~d; 96~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 151~a; 170~a; 172~a, ~b; 190~a, ~b, ~c, ~d, ~f; 191~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 192~a, ~b; 193~a, ~b; 194~a, ~b, ~c; 211~a, ~b; 212~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g, ~h, ~i; 213~a, ~b; 214~a, ~b; 215~a, ~b; 216~a, ~d; 233~a, ~b, ~c; 233A~a, ~b, ~c, ~d, ~f, ~g; 234~a, ~b; 235~b, ~c; 360~a; 366~a, ~b; 373~a, ~b; 405~a; 405C~a;	18,16		18,16
Ogółem		**908,44**	**103,09**	**1011,53**

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Przedmioty ochrony obszaru

W granicach Nadleśnictwa Sobibór, w zasięgu ostoi OSO Dolina Środkowego Bugu PLB060003 stwierdzono dotychczas obecność następujących przedmiotów ochrony obszaru:

Tab. 38. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 (wg SDF z 01-2025)

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
A168	*Actitis hypoleucos* brodziec piskliwy	B	B	C	B
A229	*Alcedo atthis* zimorodek	B	A	C	B
A041	*Anser albifrons* gęś białoczelna	B	B	C	B
A196	*Chlidonias hybridus* rybitwa białowąsa	B	B	B	B
A197	*Chlidonias niger* rybitwa czarna	B	B	C	B
A080	*Circaetus gallicus* gadożer (zwyczajny)	B	B	B	B
A122	*Crex crex* derkacz	B	B	C	B
A429	*Dendrocopos syriacus* dzięcioł białoszyi	B	B	C	B
A027	*Egretta alba* czapla biała	B	B	B	B
A154	*Gallinago media* (bekas) dubelt	B	B	B	B
A198	*Chlidonias leucopterus* rybitwa białoskrzydła	C	B	B	B
A031	*Ciconia ciconia* bocian biały	C	B	B	B
A239	*Dendrocopos leucotos* dzięcioł białogrzbiety	C	B	B	B
A156	*Limosa limosa* rysyk	C	C	C	C
A272	*Luscinia svecica* podróżniczek	C	B	C	B
A151	*Philomachus pugnax* batalion	C	C	C	C
A120	*Porzana parva* zielonka	C	C	B	C
A249	*Riparia riparia* brzegówka (zwyczajna)	C	B	C	C
A162	*Tringa totanus* krwawodziób	C	C	C	C
Gatunki nie stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000					
A021	*Botaurus stellaris* bąk	D			
A081	*Circus aeruginosus* błotniak stawowy	D			
A084	*Circus pygargus* błotniak łąkowy	D			
A036	*Cygnus olor* łabędź niemy	D			
A238	*Dendrocopos medius* dzięcioł średni	D			
A236	*Dryocopus martius* dzięcioł czarny	D			
A379	*Emberiza hortulana* ortolan	D			
A075	*Haliaeetus albicilla* bilelik	D			
A022	*Ixobrychus minutus* bączek	D			
A338	*Lanius collurio* gąsiorek	D			
A072	*Pernis apivorus* trzmielojad	D			
A234	*Picus canus* dzięcioł zielony	D			

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
A140	*Pluvialis apricaria* siewka złota	D			
A006	*Podiceps grisegena* perkoz rdzawoszyi	D			
A119	*Porzana porzana* kropiatka	D			
A193	*Sterna hirundo* rybitwa rzeczna	D			
A307	*Sylvia nisoria* jarzębatka	D			

Brak jest szczegółowych danych na temat występowania (gniazdowania) przedmiotów ochrony na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Sobibór.

Tab. 39. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/potencjalne	Opis zagrożenia
A080 gadożer *Circaetus gallicus*	-	-	W związku z brakiem obecności stałych par lęgowych gniazdujących na terenie Polski oraz dużą powierzchnią dogodnych żerowisk występujących w dolinie Bugu nie stwierdza się występowania w granicach obszaru istotnych zagrożeń mogących negatywnie wpływać na potencjalną populację gatunku.
A084 błotniak łąkowy *Circus pygargus*	U. Nieznane zagrożenie lub nacisk	istniejące	Nierozpoznane przyczyny niskiej liczebności gatunku w stosunku do potencjału siedlisk ich występowania.
	K03.04 drapieżnictwo	potencjalne	Zmniejszenie udatności lęgów lub ich całkowita strata.
	A03.01intensywne koszenie trawy		Niedostosowanie terminów prac agrotechnicznych do potrzeb ochrony gatunku.
	A02.01 intensyfikacja rolnictwa		Przekształcanie łąk i upraw zbóż w uprawy kukurydzy i wierzby energetycznej.
	A07 stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych		Ograniczenie bazy pokarmowej.
A122 derkacz *Crex crex* A162 krwawodziób *Tringa tonus* A156 rycyk *Limosa limosa* A151 batalion *Philomachus pugnax*	A02.03 usuwanie trawy pod grunty orne	Istniejące	Zaorywanie łąk powodujące bezpośrednie zajęcie siedliska oraz jego fragmentację.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja		Niedostosowanie terminów prac agrotechnicznych do potrzeb ochrony gatunku.
	A03.03 Zaniechanie / brak koszenia A04.03 zarzucenie pasterstwa, brak wypasu K02.01 zmiana składu gatunko		Odejście od tradycyjnego sposobu użytkowania łąk, poprzez zaprzestanie użytkowania kośno pastwiskowego trwałych użytków zielonych w obszarze, powoduje utratę siedlisk lęgowych w wyniku sukcesji (zarastanie użytków zielonych roślinnością zielną, krzewami, drzewami, trzciną).
	J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie		Osuszanie kompleksów łąk z drenowaniem, wykonywaniem rowów nawadniająco odwadniających, budowę zbiorników retencyjnych, regulację rzek, ochronę przeciwpowodziową.
	A02. Zmiana sposobu uprawy A02.01 intensyfikacja rolnictwa A06.02.01 intensywne wieloletnie uprawy niedrzewne / intensyfikacj	Potencjalne	Zmiana modelu użytkowanie łąk – wcześniejsze i bardziej intensywne użytkowanie TUZ. Wprowadzenie w obrębie doliny wielkopowierzchniowych upraw roślin energetycznych lub kukurydzy
	B01 zalesianie terenów otwartych		Zalesianie doliny powodujące fragmentację siedlisk otwartych – ewentualne zalesianie powinno być dopuszczone jedynie w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych.
	K03.04 drapieżnictwo		Zmniejszenie udatności lęgów lub ich całkowita strata. Wzrost liczebności populacji lisa, wrony siwej i innych drapieżników.
A168 brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*	G01.08 inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku (kajakarstwo, wędkarstwo)	Istniejące	Płoszenie ptaków.
	B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew	Potencjalne	Utrata miejsc żerowania i odpoczynku.
	J02.02 usuwanie osadów (mułu)		Utrata bazy pokarmowej.
	J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych		Utrata miejsc żerowiskowych gatunku.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/potencjalne	Opis zagrożenia
A196 rybitwa białowąsa *Chlidonias hybryda* A197 rybitwa czarna *Chlidonias niger*	F02.03 wędkarstwo	Istniejące	Płoszenie ptaków, szczególnie w przypadku wędkowania ze sprzętu pływającego w pobliżu kolonii, mogące powodować straty w lęgach, porzucenie lęgów, lub nieprzystępowanie do lęgów.
	G01 sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze G01.08 inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku (kajakarstwo, wędkarstwo) G01.03.01 regularne kierowanie pojazdami zmotoryzowanymi		Płoszenie ptaków przez turystów i użytkowników sprzętu pływającego (np. łodzie, rowery wodne), mogące powodować straty w lęgach, porzucenie lęgów, lub nieprzystępowanie do lęgów.
	K03.04 drapieżnictwo		Drapieżnictwo ze strony ptaków krukowatych i inwazyjnej norki amerykańskiej.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Potencjalne	Zarastanie zbiornika przez roślinność szuwarową (trzcina, pałka), powodujące ograniczenie dostępności lub utratę siedlisk lęgowych.
	A07 stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych A08 nawożenie (nawozy sztuczne) H01.05 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem		Zmiany warunków w miejscach żerowania, zanieczyszczanie i eutrofizacja zbiorników wodnych.
	F użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo		Utrata miejsc lęgowych na skutek pozyskiwania (koszenia) trzciny na masową skalę, zmieniającego charakter siedliska.
	J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie J02.05.03 modyfikowanie akwenów wód stojących J02.06.01 pobór wód powierzchniowych na potrzeby rolnictwa		Utrata miejsc lęgowych (na skutek ewentualnego spuszczenia wody ze zbiornika).
A198 rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*	U. Nieznane zagrożenie lub nacisk	Istniejące	Nierozpoznane przyczyny niskiej liczebności gatunku w stosunku do potencjału siedlisk ich występowania.
	A03.03 zaniechanie / brak koszenia A04.03 zarzucenie pasterstwa, brak wypasu	Potencjalne	Odejście od tradycyjnego sposobu użytkowania łąk, poprzez zaprzestanie użytkowania kośno pastwiskowego trwałych użytków zielonych w obszarze, powoduje utratę siedlisk lęgowych w wyniku sukcesji (zarastanie użytków zielonych roślinnością zielną, krzewami, drzewami, trzciną).
	K01.03 wyschnięcie		Starorzecze, na którym w roku 2013 stwierdzono obecność kolonii rybitw stwarza dogodne warunki rozrodu ptaków jedynie w okresie wysokiego stanu wód w rzece Bug.
	K03.04 drapieżnictwo		Straty w lęgach - drapieżnictwo ze strony ptaków krukowatych i inwazyjnej norki amerykańskiej.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/potencjalne	Opis zagrożenia
A229 zimorodek *Alcedo atthis*	G01.08 inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku (kajakarstwo, wękarstwo)	Istniejące	Płoszenie ptaków polujących z tzw. zasiadki.
	J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Potencjalne	Likwidacja potencjalnych miejsc gniazdowania gatunku.
	B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew		Likwidacja tzw. czatowni wykorzystywanych przez ptaki, zmiana charakteru przepływu wody – likwidacja zastoisk, zatoczek będących miejscem gromadzenia się narybku.
	H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)		Ograniczenie bazy pokarmowej gatunku.
A294 wodniczka *Acrocephalus paludicola*	A04.01 wypas intensywny	Potencjalne	Intensywny wypas powodujący wydeptywanie i niekorzystne, pod względem wymagań gatunku, zmiany roślinności potencjalnych siedlisk, mogący ograniczać występowanie gatunkiu.
	A03.01 intensywne koszenie lub intensyfikacja		Niszczenie lęgów w wyniku niedostosowania terminów koszenia do wymogów gatunku. Ograniczanie potencjalnych siedlisk lęgowych w wyniku zbyt częstego koszenie bez pozostawiania nieskoszonych fragmentów o odpowiedniej wielkości.
	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Ograniczenie dostępności lub utrata siedlisk lęgowych i żerowisk, na skutek zarastania torfowisk, wilgotnych łąk, i innych terenów podmokłych przez trzcinę, krzewy i drzewa.
	J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie — ogólnie		Utrata lub pogorszenie jakości siedlisk lęgowych i żerowisk na skutek osuszania terenów podmokłych w wyniku budowania nowych lub funkcjonowania istniejących rowów melioracyjnych (w tym w wyniku prac utrzymaniowych i odtworzeniowych) albo innych zaburzeń naturalnego reżimu hydrologicznego - średni, negatywny wpływ. W przypadku prac konserwacyjnych istniejących rowów – skala zagrożenia wymaga szczegółowego rozpoznania lokalnych warunków hydrologicznych i wpływu na nie planowanych prac.
A429 dzięcioł białoszyi *Dendrocopos syriacus*	A02.01 intensyfikacja rolnictwa	Potencjalne	Utrata lub ograniczenie siedlisk lęgowych i żerowiskowych w wyniku usuwania zadrzewień śródpolnych i sadów. Niszczenie lęgów w wyniku prowadzonej wycinki drzew w sezonie lęgowym.
	B02.02 wycinka lasu B02.04. usuwanie martwych i umierających drzew		Utrata lub ograniczenie siedlisk lęgowych i żerowiskowych w wyniku usuwania zadrzewień nadrzecznych w tym szczególnie łęgów topolowych i wierzbowych.
	J03.02 antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk		Wycinka zadrzewień przydrożnych, stanowiących siedlisko gatunku.

IV.5.3. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK W ZASIĘGU TERYTORIALNYM NADLEŚNICTWA SOBIBÓR

IV.5.3.1. KROWIE BAGNO PLH060011

Akt ustanawiający na poziomie Wspólnotowym:

- Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007) 5043) (2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 z 15.01.2008, str. 383)

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

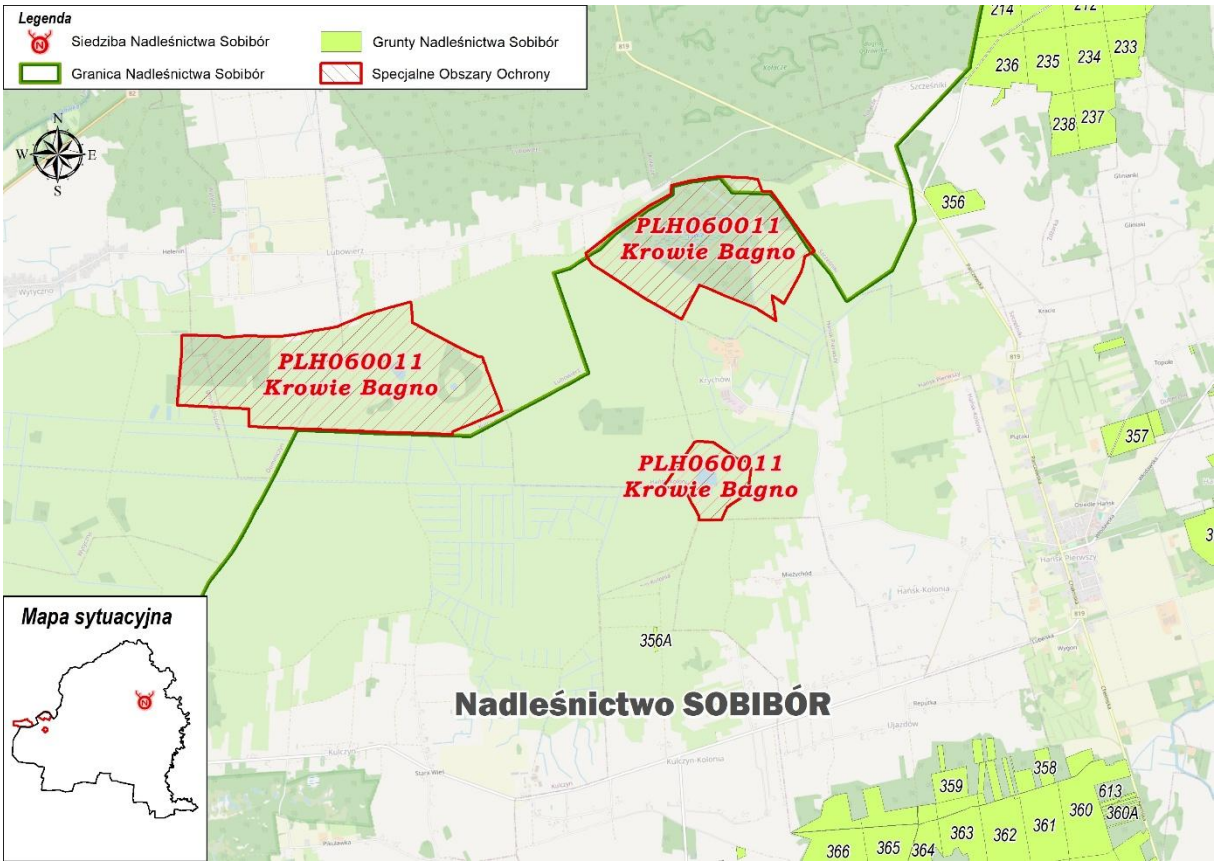
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Krowie Bagno (PLH060011) (Dz. U. z 2017 r. poz. 592)

Typ ostoi: specjalny obszar ochrony siedlisk

Powierzchnia obszaru: 535,2400 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 listopada 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH 060011.

Ryc. 24. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Obszar obejmuje wschodnią część rozległego kompleksu wodno-torfowiskowego Krowie Bagno. Są to pozostałości jednego z największych niegdyś w polskiej części Polesia, kompleksu torfowiskowego. Znajdują się tu 4, zanikające, eutroficzne jeziora: Laskie, Lubowierz, Lubowierzek i Hańskie, otoczone przez silnie zakrzaczone torfowiska niskie i przejściowe. Krzewy i drzewa, głównie liściaste, porastają ok. 15% obszaru. W pobliżu Jeziora Hańskiego przepływa rzeka Krzewianka. Jeziora i przyległe do nich torfowiska otoczone są rozległymi, ekstensywnie użytkowanymi łąkami, wykształconymi na zmeliorowanych w latach 1960 torfowiskach.

Łączna powierzchnia N2000 PLH060011 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór wynosi około 45% całkowitej powierzchni Natury 2000 Krowie Bagno PLH060011.

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru SOO Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011.

Tab. 40. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011 (wg SDF z 11-2024)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Powierzchnia na gruntach nadleśnictwa [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	42,82	-	A	C	A	C
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion)*	107,04	-	A	C	A	A
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	53,52	-	A	C	B	B
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska *(Scheuchzerio-Caricetea)*	26,76	-	A	C	B	C
7150	Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	8,03	-	A	C	A	C
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	26,76	-	B	C	B	C

Tab. 41. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone w zasięgu obszaru Natura 2000 Krowie Bagno PLH060011 (wg SDF z 02-2026)

Kod	Nazwa		OCENA ZNACZENIA OBSZARU			
	łacińska	polska	Populacja	149a. 149are.	Izolacja	Ogólnie
Bezkręgowce						
6177	*Phengaris teleius*	Modraszek telejus	C	B	C	C
1060	*Lycaena dispar*	Czerwończyk nieparek	C	B	C	C
6179	*Phengaris nausithous*	Modraszek nausitous	C	B	C	C
1065	*Euphydryas aurinia*	Przeplatka aurinia	C	B	C	C

Tab. 42. Zagrożenia dla obszaru Natura 2000 zidentyfikowane w planie zadań ochronnych

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
3150 Starorzeczai naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	-	-	Nie stwierdzono istniejących i potencjalnych zagrożeń dla siedliska przyrodniczego. Istniejące zbiorniki wodne wydają się być stabilne (ich powierzchnia nie podlega większym zmianom w ostatnich dziesięcioleciach (wniosek wynika z porównania zasięgu linii brzegowej na mapach topograficznych z lat 80. XX wieku oraz ortofotomap z I. dekady XXI wieku).
6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	A03.03 zaniechanie/brak koszenia	Istniejące	Zagrożenie związane z zaniechaniem użytkowania łąk. Efekt procesu rozpoznawalny jest w przypadku płatów roślinności z bogatych w gatunki typowe dla siedliska (ale o zmniejszonym, często akcesorycznym udziale) i jednocześnie dużym udziale gatunków ekspansywnych (trzcina *Phragmites australis*, sadziec konopiasty *Eupatorium cannabinum* i inne).
	K02.01. Biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych). Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. Zmiana składu gatunkowego		
	A02.01. Rolnictwo. Zmiana sposobu uprawy. Intensyfikacja	Potencjalne	Zagrożeniem dla części płatów może być intensyfikacja użytkowania. (w sensie wprowadzenia użytkowania dwukośnego na fragmentach dotychczas użytkowanych jednokośnie) ze względu na ryzyko utraty wartości (spadku jakości wskaźników stanu zachowania).
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	K02.01. Biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych). Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Potencjalne	Aktualnie płaty łąk świeżych są użytkowane (zapewne w stały sposób), czego efektem jest bogactwo gatunkowe i stabilny skład gatunkowy. Jednak w sytuacji zaniechania użytkowania należy spodziewać się rychłego uruchomienia procesów sukcesji wtórnej przejawiających się wzrostem udziału gatunków roślin zielnych silnych konkurencyjnie, azoto- i wilgociolubnych, drzew i krzewów, a tym samym zmiana charakteru siedliska i ostatecznie jego zaniku.
	A03.03 Rolnictwo. Koszenie/ścinanie trawy. Zaniechanie/ brak koszenia		Zagrożenie związane z możliwością zaniechania użytkowania łąk (powodem może być zanik zainteresowania właścicieli tą forma użytkowania, w niektórych sytuacjach inne uwarunkowania).
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea)*	-	-	Nie stwierdzono istniejących i potencjalnych zagrożeń dla siedliska przyrodniczego.
7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	-	-	Nie stwierdzono istniejących i potencjalnych zagrożeń dla siedliska przyrodniczego.

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	-	-	Obecność siedliska w obszarze nie została potwierdzona. Siedlisko zostało uznane za przedmiot ochrony obszaru w wyniku błędu naukowego.
6177 Modraszek teleius (*Phengaris teleius)*	A03.03 zaniechanie/brak koszenia	Istniejące	Zagrożenie związane z zaniechaniem użytkowania niektórych fragmentów łąk. Efekt procesu rozpoznawalny jest w przypadku płatów roślinności z bogatych w gatunki typowe dla siedliska (ale o zmniejszonym, często akcesorycznym udziale) i jednocześnie dużym udziale gatunków ekspansywnych (trzcina *Phragmites australis*, sadziec konopiasty *Eupatorium cannabinum* i in). Skutki procesu w odniesieniu do gatunku polegają na drastycznym spadku wielkości populacji krwiściągu lekarskiego (*Sanguisorba officinalis*), rośliny żywicielskiej larw motyla. Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka telejusa
	K02.01. Biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych). Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. Zmiana składu gatunkowego.		
	A02.01. Rolnictwo. Zmiana sposobu uprawy. Intensyfikacja	Potencjalne	Biorąc pod uwagę prawidłowości w rozmieszczeniu w obszarze gruntów użytkowanych jako łąki i grunty orne (grunty orne zajmują tereny bardziej wyniesione i znajdujące się w niewielkim oddaleniu od zabudowań, łąki — odwrotnie), za potencjalnie zagrożone uznano płaty łąk z udziałem krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*, rośliny żywicielskiej larw motyla, znajdujące się w sąsiedztwie gruntów ornych. Stanowią one część siedlisk gatunku (oznaczenia stanowisk – kolumna 3). Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka telejusa.
	A02.03 Rolnictwo. Zmiana sposobu uprawy. Usuwanie trawy pod grunty orne.		
	A03.03 Rolnictwo. Koszenie/ścinanie trawy. Zaniechanie/ brak koszenia		Zagrożenie związane z możliwością zaniechania użytkowania łąk (powodem może być zanik zainteresowania właścicieli tą formą użytkowania), co, jeśli nastąpi, wywoła zmiany w strukturze siedliska — postępującą sukcesję wtórną, związaną z przejęciem dominacji w strukturze gatunkowej łąk przez gatunki ekspansywne. Ekspansja trzciny (*Phragmites australis*) i sadźca konopiastego (*Eupatorium cannabinum*) wiąże się z kolei z drastycznym spadkiem wielkości populacji krwiściągu lekarskiego (*Sanguisorba officinalis*), rośliny żywicielskiej larw motyla. Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka telejusa.
1060 Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar)*	-	-	Ocena stanu ochrony gatunku w obszarze – U1 (niezadowalająca) wynika z obecności bardzo małej populacji motyla. To z kolei wynika z niewielkich zasobów roślin żywicielskich (szczaw lancetowaty *Rumex hydrolapathum*, jako gatunek szuwarowy nie tworzący w Polsce rozległych jednogatunkowych agregacji ma w obszarze mało optymalne warunki — występuje zazwyczaj pojedynczo w zbiorowiskach roślinnych porastających obrzeża rowów i cieków; inne gatunki szczawiu również występują nielicznie — szczaw rozpierzchły *Rumex thyrsiflorus* jest w prawdzie składnikiem zbiorowisk łąkowych, ale jego występowanie ograniczone jest do niewielkiego fragmentu obszaru).

Kod i nazwa przedmiotu ochrony	Kod i nazwa zagrożenia	Istniejące/ potencjalne	Opis zagrożenia
			Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, nie zidentyfikowano zagrożeń dla gatunku (jego niewielka liczebność wynika z charakteru obszaru, a nie z faktu istnienia negatywnych oddziaływań).
6179 Modraszek nausitous (*Phengaris nausithous)*	K02.01. Biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych). Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. Zmiana składu gatunkowego.	Istniejące	Zagrożenie związane z zaniechaniem użytkowania niektórych fragmentów łąk. Efekt procesu rozpoznawalny jest w przypadku płatów roślinności z bogatych w gatunki typowe dla siedliska (ale o zmniejszonym, często akcesorycznym udziale) i jednocześnie dużym udziale gatunków ekspansywnych (trzcina Phragmites australis, sadziec konopiasty Eupatorium cannabinum i in).Skutki procesu w odniesieniu do gatunku polegają na drastycznym spadku wielkości populacji krwiściągu lekarskiego (Sanguisorba officinalis), rośliny żywicielskiej larw motyla. Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka nausitousa.
	A02.01. Rolnictwo. Zmiana sposobu uprawy. Intensyfikacja	Potencjalne	Zagrożeniem jest możliwa intensyfikacja użytkowania łąk, która może prowadzić do negatywnych tendencji dotyczących stopnia rozpowszechnienia i zasobów populacji rośliny żywicielskiej larw motyla – krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*. Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka nausitousa.
	A02.03 Rolnictwo. Zmiana sposobu uprawy. Usuwanie trawy pod grunty orne.		Biorąc pod uwagę prawidłowości w rozmieszczeniu w obszarze gruntów użytkowanych jako łąki i grunty orne (grunty orne zajmują tereny bardziej wyniesione i znajdujące się w niewielkim oddaleniu od zabudowań, łąki — odwrotnie), za potencjalnie zagrożone uznano płaty łąk z udziałem krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*, rośliny żywicielskiej larw motyla, znajdujące się w sąsiedztwie gruntów ornych. Stanowią one część siedlisk gatunku (oznaczenia stanowisk – kolumna 3). Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka nausitousa.
	A03.03 Rolnictwo. Koszenie/ścinanie trawy. Zaniechanie/ brak koszenia		Zagrożenie związane z możliwością zaniechania użytkowania łąk (powodem może być zanik zainteresowania właścicieli tą forma użytkowania) co, jeśli nastąpi, wywoła zmiany w strukturze siedliska — postępującą sukcesję wtórną, związaną z przejęciem dominacji w strukturze gatunkowej łąk przez gatunki ekspansywne (zagrożenie K02.01). Ekspansja trzciny (*Phragmites australis*) i sadźca konopiastego (*Eupatorium cannabinum*) wiąże się z kolei z drastycznym spadkiem wielkości populacji krwiściągu lekarskiego (*Sanguisorba officinalis*), rośliny żywicielskiej larw motyla. Zagrożenie dotyczy równolegle łąk trzęślicowych (6410), jako optymalnego siedliska modraszka nausitousa.
1065 Przeplatka aurinia (*Euphydryas aurinia*)	U. Nieznane zagrożenie lub nacisk	U. Nieznane zagrożenie lub nacisk	W związku z suboptymalnym okresem prowadzenie obserwacji form imaginalnych motyla, nie możliwe było rzetelne wskazanie listy zagrożeń oddziałujących na gatunek. Wskazanie do przeprowadzenie uzupełniających prac.

IV.5.3.2. OSTOJA POLESKA PLH060013

Akt ustanawiający na poziomie Wspólnotowym:

Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007) 5043) (2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 z 15.01.2008, str. 383)

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

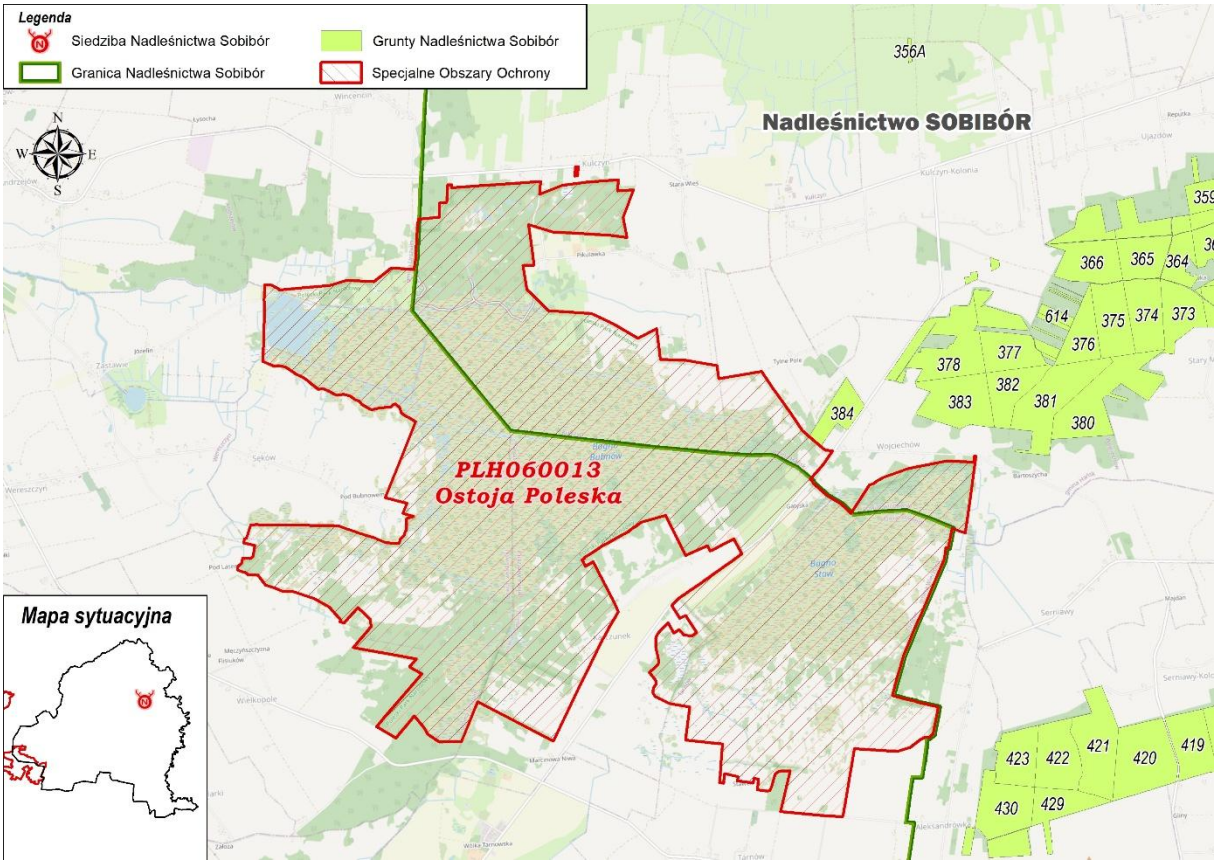
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Poleska (PLH060013) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1736)

Typ ostoi: specjalny obszar ochrony siedlisk

Powierzchnia obszaru: 10159,1500 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego

Ryc. 25. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Obszar stanowią dwa, izolowane fragmenty terenu: Główny Kompleks Poleskiego Parku Narodowego oraz Kompleks Bagno Bubnów - Bagni Staw. W skład Głównego Kompleksu Poleskiego Parku Narodowego, o powierzchni ok. 9000 ha, wchodzą jeziora: Łukie, Karaśne, Moszne, Długie, wraz z otaczającymi je torfowiskami oraz z uroczyskami: Torfowisko Orłowskie, Durne Bagno, Las Tafle, Łęki Zienkowskie, Łąki Ochoża, jak również ze stawami w Pieszowoli oraz z południową częścią kompleksu stawów w Starym Brusie. W granice ostoi zaliczono także kilka uroczysk przewidywanych do włączenia do Poleskiego Parku Narodowego, w tym: jezioro Płotycze, Bagno Karaśne (pozostałość po zanikłym jeziorze), łąki koło wsi Jamniki oraz uroczysko Jelino. Kompleks Główny Poleskiego Parku Narodowego to obszar o dominującym udziale ekosystemów wodno-torfowiskowo-leśnych. W północnej części ostoi znajduje się także rozległy kompleks łąk wraz z dwoma zespołami stawów. Na łąkach, przejętych przez Poleski Park Narodowy w 1994 r. prowadzone są sukcesywnie prace renaturalizacyjne.

Jezioro Łukie to jezioro eutroficzne, z dobrze rozwiniętą strefą litoralową (litoral małojeziorny i litoral bagienny). Otaczają je torfowiska niskie, częściowo porośnięte lasem. Lokalnie występuje rzadki zespół brzeziny bagiennej.

Jeziora Moszne i Długie to jeziora polihumusowe, makrofitowo-fitoplanktonowe, zaliczane dawniej do jezior dystroficznych. Otoczone są szerokimi pierścieniami torfowisk przejściowych, z lokalnymi płatami torfowiska wysokiego typu kontynentalnego.

Jezioro Karaśne to zanikające jeziorko eutroficzne, otoczone pierścieniami torfowiska przejściowego, o zaawansowanych procesach sukcesji drzew i krzewów.

Durne Bagno to torfowisko wysokie, z zaawansowanymi procesami sukcesji leśnej (wskutek obniżenia poziomu wody jeszcze przed powstaniem Poleskiego Parku Narodowego). Od 1994 r. prowadzone są tu prace ochronne zmierzające do poprawy stosunków wodnych, wyeliminowania części drzew i krzewów i odsłonięcia zbiorowisk mszarnych.

Druga część ostoi: Bagno Bubnów - Bagno Staw, obejmuje zespół 2 rozległych kompleksów bagienno-torfowiskowych o łącznej powierzchni ponad 1400 ha, położonych w górnym brzegu rzeki Włodawki. Łagodne zaklęśnięcia terenu pokrywają torfowiska niskie, w miejscach płytkiego występowania podłoża kredowego mają one charakter torfowisk węglanowych. Wśród nich występuje kilka naturalnych zalewisk i oczek wodnych oraz ponad 20 niewielkich zbiorników wykopanych przez ludzi - torfianek. Wśród płaskich powierzchni torfowiskowych występują także niewielkie, łagodne wzniesienia o podłożu kredowym, pokryte zbiorowiskami kserotermicznymi, lub wzniesienia utworzone z piasków, z których niższe porośnięte są wielogatunkowymi zbiorowiskami wilgotnych łąk z klasy *Molinietalia*, wyższe zaś - pokryte są wrzosowiskami.

Na torfowiskach dominują zbiorowiska ze związku *Magnocaricion*. Z tej grupy turzycowisk największy udział ma zbiorowisko z dominującą turzycą darniową (*Carex caespitosa*). Jest to największy szuwar turzycowy, o bardzo słabo zaznaczonej strukturze kępkowej. Zbiorowisko to zajmuje ok. 70% powierzchni Bagna Bubnów i ok.. 40% powierzchni Bagna Staw. Ok. 15% powierzchni Bagna Bubnów pokrywa zespół turzycy *Buxbauma Carex buxbaumii*. Płaty tego zespołu występują w mozaice z innymi zbiorowiskami torfowiskowymi, często obok zespołów ze związku *Caricion davallianae*. Dość często spotyka się także zbiorowisko z dominującą marzycą rudą *Schoenus ferrugineus*. Zbiorowiskiem, które również związane jest z torfowiskami węglanowymi jest zespół kłoci wiechowatej *Cladietum marisci*. Szuwar kłociowy buduje prawie wyłącznie ten jeden gatunek. Tutejsze szuwary kłoci wiechowatej znajdują się w pobliżu południowej granicy zasięgu tego zbiorowiska. Ok. 30% powierzchni Bagna Staw zajmuje szuwar trzcinowy, w którym poza trzciną występuje jednak wiele cennych gatunków turzyc i roślin dwuliściennych.

W oczkach wodnych o torfiankach wykształciły się bardzo cenne zbiorowiska ramienic z *Chara fragilis* oraz bogate zbiorowiska z *Nymphaea candida*.

Lokalnie, zwłaszcza na obrzeżach obu kompleksów bagiennych, występują niewielkie płaty olsu , boru bagiennego, boru mieszanego świeżego oraz świetlistej dąbrowy.

Łączna powierzchnia N2000 PLH060013 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór wynosi około 6% całkowitej powierzchni Natury 2000 Ostoja Poleska PLH060013.

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru SOO Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013.

Tab. 43. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. stwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013 (wg SDF z 07-2026)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Powierzchnia na gruntach nadleśnictwa [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
3150		124,8	-	A	C	B	B
6410		111,8	-	A	C	A	A
7140		41,6	-	A	C	A	A
7210		27,6	-	A	C	A	A
7230		32,6	-	A	C	A	A
7110		110,8	-	B	B	A	B
4030		6,0	-	C	C	C	C
6120		10,16	-	C	C	C	C
6230		11,5	-	C	C	C	C
6510		92,9	-	C	C	C	C
7150		20,32	-	C	C	C	C
91D0		1357,66	-	B	B	C	C
9170		374,14	-	C	C	C	C
Siedliska nie będące przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000							
7120		0,01	-	D			
91E0*		5,63	-	D			

*siedlisko priorytetowe

Tab. 44. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. i gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w zasięgu obszaru Natura 2000 Ostoja Poleska PLH060013 (wg SDF z 02-2026)

Kod	Nazwa		OCENA ZNACZENIA OBSZARU			
	łacińska	polska	Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
Płazy						
1188	*Bombina bombina*	kumak nizinny	C	B	C	B
1166	*Triturus cristatus*	traszka grzebieniasta	C	B	C	B
Ryby						
6236	*Rhynchocypris percnurus*	strzebla błotna	B	B	C	A
1149	*Cobitis taenia*	koza	C	B	C	B
1145	*Misgurnus fossilis*	piskorz	C	B	C	B
5339	*Rhodeus amarus*	różanka	C	B	C	B
Bezkręgowce						
1065	*Euphydryas aurinia*	przeplatka aurinia	B	A	C	A
1081	*Dytiscus latissimus*	pływak szerokobrzeżek	C	B	C	B
1082	*Graphoderus bilineatus*	północnica osowata	C	C	C	C
1060	*Lycaena dispar*	czerwończyk nieparek	C	B	C	B
6179	*Phengaris nausithous*	modraszek nausitous	C	B	C	B
6177	*Phengaris teleius*	modraszek telejus	C	B	C	B
1013	*Vertigo geyeri*	poczwarówka Geyera	C	C	C	C
Ssaki						
1352	*Canis lupus*	wilk	C	B	C	B
1337	*Castor fiber*	bóbr europejski	C	B	C	B
1355	*Lutra lutra*	wydra europejska	C	B	C	B
Rośliny						
1516	*Aldrovanda vesiculosa*	aldrowanda pęcherzykowata	B	B	A	A
1617	*Angelica palustris*	dzięgiel błotny	B	A	C	A
4068	*Adenophora lilifolia*	dzwonecznik wonny	C	B	C	C
1902	*Cypripedium calceolus*	obuwik pospolity	C	C	A	C
6216	*Hamatocaulis vernicosus*	haczykowiec błyszczący	C	B	A	C
1903	*Liparis loeselii*	lipiennik Loesela	C	B	C	B
Gady						
1220	*Emys orbicularis*	żółw błotny	A	A	C	A

IV.5.4. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY PTAKÓW W ZASIĘGU TERYTORIALNYM NADLEŚNICTWA SOBIBÓR

IV.5.4.1. BAGNO BUBNÓW PLB060001

Akt regulujący funkcjonowanie na poziomie krajowym:

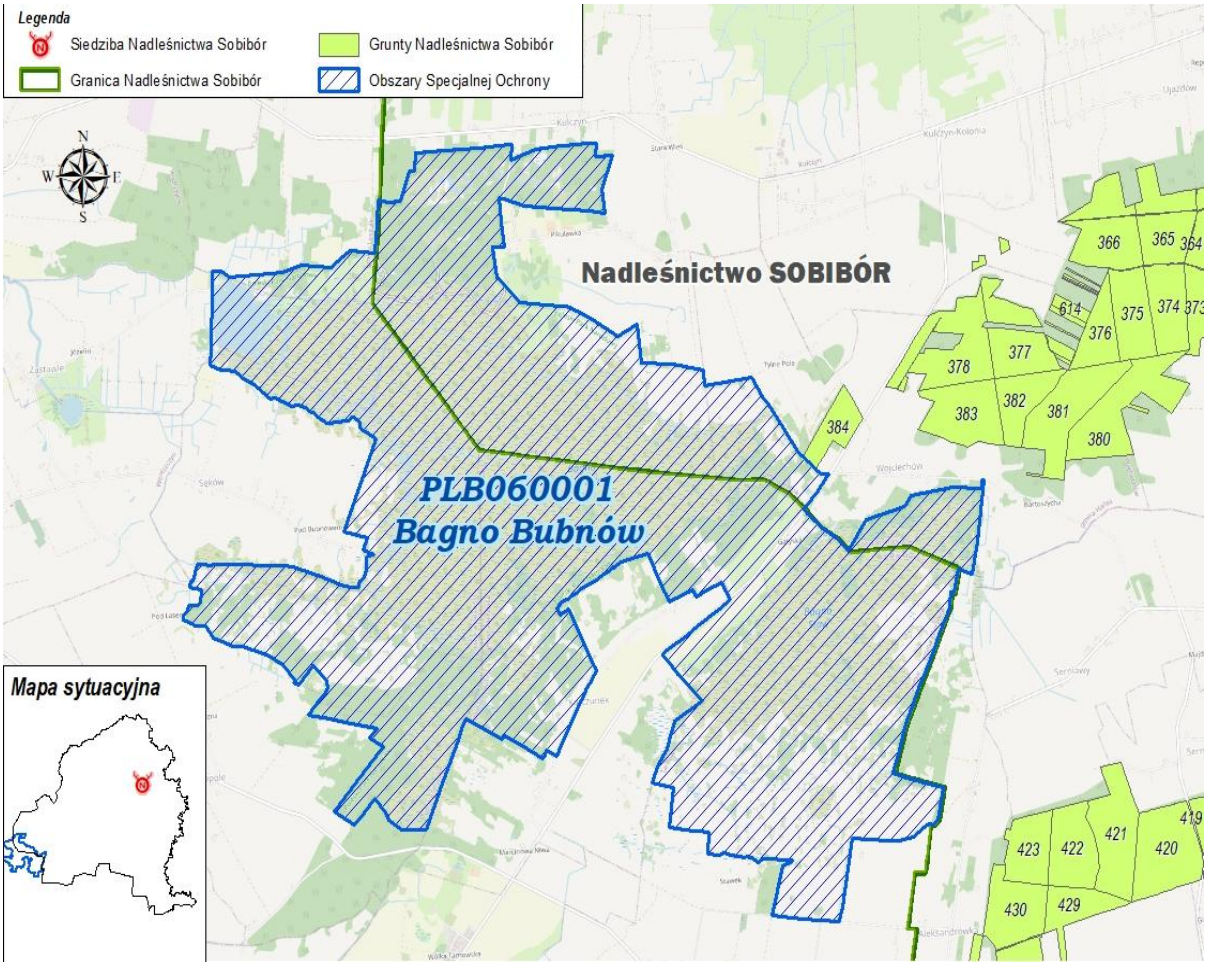
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. z 2011 r. Nr 25, poz. 133, z późn. zm.).

Typ ostoi: obszar specjalnej ochrony ptaków

Powierzchnia obszaru: 2187,6000 ha

Obowiązujący dokument planistyczny:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz. U. z 2020 r., poz. 1966) – w zakresie części obszaru Natura 2000 Bagno Bubnów PLB060001 pokrywającej się z obszarem Poleskiego Parku Narodowego.

Ryc. 26. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Bagno Bubnów PLB060001 na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Bagno Bubnów PLB060001 obejmuje jeden z najcenniejszych kompleksów torfowiskowych Polesia Zachodniego. Położony jest na styku Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego i Pagórów Chełmskich. Zasadniczą część ostoi tworzą kompleksy Bagna Bubnów i Bagna Staw, reprezentujące rzadki typ rozległych torfowisk niskich węglanowych. Obszar ma przeważnie otwarty charakter, a jego krajobraz tworzą torfowiska, turzycowiska, podmokłe łąki oraz lokalnie szuwary, zarośla i niewielkie powierzchnie zadrzewione.

Funkcjonowanie ekosystemów Bagna Bubnów jest ściśle uzależnione od warunków hydrologicznych, w szczególności od utrzymania odpowiednio wysokiego poziomu wód gruntowych. Występujące tu rozległe, otwarte turzycowiska i podmokłe łąki tworzą siedliska szczególnie cenne dla ptaków związanych z terenami wodno-błotnymi. Zachowanie otwartego charakteru torfowisk wymaga jednocześnie ograniczania sukcesji drzew i krzewów oraz przeciwdziałania przesuszaniu siedlisk.

Obszar wyróżnia się bardzo wysokimi walorami ornitologicznymi. Szczególne znaczenie ma jako ostoja wodniczki *Acrocephalus paludicola*, jednego z najrzadszych ptaków Europy. Do charakterystycznych i cennych gatunków ostoi należą również m.in. dubelt *Gallinago media*, uszatka błotna *Asio flammeus*, rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* oraz ortolan *Emberiza hortulana*. W materiałach Poleskiego Parku Narodowego wskazywano występowanie na terenie ostoi 20 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Sobibór znajduje się około 27% powierzchni ostoi, tj. orientacyjnie około 590,7 ha. Nie oznacza to jednak, że powierzchnia ta stanowi grunty pozostające w zarządzie Nadleśnictwa. Zasięg terytorialny Nadleśnictwa i grunty będące w jego zarządzie są odrębnymi kategoriami i powinny być rozpatrywane osobno.

Położenie części ostoi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór powoduje konieczność uwzględnienia jej w analizie oddziaływania projektu PUL, przede wszystkim w kontekście zachowania stosunków wodnych, ciągłości przestrzennej siedlisk oraz powiązań ekologicznych z sąsiednimi kompleksami leśnymi, łąkowymi i mokradłowymi. Szczególnego znaczenia nabiera niedopuszczenie do działań mogących powodować odwodnienie terenów podmokłych oraz zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych. Plan ochrony Poleskiego Parku Narodowego wskazuje m.in. na potrzebę utrzymania naturalnej dynamiki poziomu wód gruntowych oraz ochronę powiązań pomiędzy obszarami Natura 2000.

Przedmioty ochrony obszaru

W granicach Nadleśnictwa Sobibór, w zasięgu ostoi OSO Bagno Bubnów PLB060001 stwierdzono dotychczas obecność następujących przedmiotów ochrony obszaru:

Tab. 45. Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. stwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Bagno Bubnów PLB060001 (wg SDF z 06-2025)

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
A168	*Actitis hypoleucos* brodziec piskliwy	B	B	C	B
A229	*Alcedo atthis* zimorodek	B	A	C	B
A041	*Anser albifrons* gęś białoczelna	B	B	C	B
A196	*Chlidonias hybridus* rybitwa białowąsa	B	B	B	B
A198	*Chlidonias leucopterus* rybitwa białoskrzydła	C	B	B	B
A197	*Chlidonias niger* rybitwa czarna	B	B	C	B
A031	*Ciconia ciconia* bocian biały	C	B	B	B
A080	*Circaetus gallicus* gadożer (zwyczajny)	B	B	B	B
A122	*Crex crex* derkacz	B	B	C	B
A239	*Dendrocopos leucotos* dzięcioł białogrzbiety	C	B	B	B
A429	*Dendrocopos syriacus* dzięcioł białoszyi	B	B	C	B
A027	*Egretta alba* czapla biała	B	B	B	B
A154	*Gallinago media* (bekas) dubelt	B	B	B	B
A156	*Limosa limosa* rysyk	C	C	C	C
A272	*Luscinia svecica* podróżniczek	C	B	C	B
A151	*Philomachus pugnax* batalion	C	C	C	C
A120	*Porzana parva* zielonka	C	C	B	C
A249	*Riparia riparia* brzegówka (zwyczajna)	C	B	C	C
A162	*Tringa totanus* krwawodziób	C	C	C	C
Gatunki nie stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000					
A021	*Botaurus stellaris* bąk	D			
A081	*Circus aeruginosus* błotniak stawowy	D			
A084	*Circus pygargus* błotniak łąkowy	D			
A036	*Cygnus olor* łabędź niemy	D			
A238	*Dendrocopos medius* dzięcioł średni	D			
A236	*Dryocopus martius* dzięcioł czarny	D			

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
A379	*Emberiza hortulana* ortolan	D			
A075	*Haliaeetus albicilla* bilelik	D			
A022	*Ixobrychus minutus* bączek	D			
A338	*Lanius collurio* gąsiorek	D			
A072	*Pernis apivorus* trzmielojad	D			
A234	*Picus canus* dzięcioł zielony	D			
A140	*Pluvialis apricaria* siewka złota	D			
A006	*Podiceps grisegena* perkoz rdzawoszyi	D			
A119	*Porzana porzana* kropiatka	D			
A193	*Sterna hirundo* rybitwa rzeczna	D			
A307	*Sylvia nisoria* jarzębatka	D			

Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe").

Brak jest szczegółowych danych na temat występowania (gniazdowania) przedmiotów ochrony na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Sobibór.

IV.6. POMNIKI PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) pomnikami przyrody są *pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie* (art.40). Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ust. 2). Kryteria uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. (Dz.U. 2017 poz. 2300). Ustanowienie oraz zniesienie ochrony pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy. Projekty uchwał wymagają uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Katalog możliwych do wprowadzenia zakazów w stosunku do pomnika przyrody zawiera art. 45 ustawy o ochronie przyrody.

IV.6.1. ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór znajduje się 10 pomników przyrody, są to pojedyncze drzewa.

Wykaz istniejących pomników przyrody sporządzono na podstawie danych uzyskanych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody.

Tab. 46. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu			Uwagi
		Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/ Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]	
1	Uchwała Nr XXI/138/05 Rady Gminy Hańsk z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Hańsk (Dz. Urz. Woj. Lub. Z 2005r. Nr 157, poz. 2783)	Dubeczno, Żdżarka, 102b	Hańsk, Żdżarka, 543	Świerk pospolity *Picea abies*	250	25	Infekcja chorób grzybowych, zgnilizna
2		Dubeczno, Żdżarka, 80d	Hańsk, Żdżarka, 382	Dąb szypułkowy *Quercus robur*	360	25	Infekcja chorób grzybowych, zgnilizna
3					315	24	
4					320	25	
5					340	23	
6					330	26	
7					305	25	
8	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Lubelskiego z dn. 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz .Urz. Woj. Lub. Z 2009 r. Nr 103, poz. 2327, zm. Z 2010 r. Nr 33, poz. 743)	Dubeczno, Petryłów, 404g	Sawin, Petryłów, 404/338	Dąb szypułkowy *Quercus robur*	515	35	Infekcja chorób grzybowych, zgnilizna
9	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Lubelskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, poprzedzone obwieszczeniem Wojewody Chełmskiego z dnia 30 maja 1981 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. WRN z 1981 r. Nr 2, poz. 11) (Dz .Urz. Woj. Lub. Z 2009 r. Nr 103, poz. 2327, zm. Z 2010 r. Nr 33, poz. 743)	Sobibór, Uhrusk, 380i	Wola Uhruska, Kosyń, 414	Dąb szypułkowy *Quercus robur*	355	24	Infekcja chorób grzybowych, zgnilizna
10		Sobibór, Uhrusk, 380i	Wola Uhruska, Kosyń, 414	Dąb szypułkowy *Quercus robur*	510	24	Infekcja chorób grzybowych, zgnilizna

IV.6.2. OBIEKTY CENNE

Wykaz obiektów cennych (drzewa i inne miejsca o znaczeniu historyczno-kulturowym) został sporządzony na podstawie danych zawartych w waloryzacjach przyrodniczych gmin położonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór. Drzewa osiągające znaczne rozmiary i wyróżniające się w otoczeniu leśnym stanowią cenne składniki ekosystemu. Są potencjalnym miejscem gniazdowania gatunków związanych z drzewami dziuplastymi, a także gatunków saproksylicznych. Zgodnie z zapisami Instrukcji Ochrony Lasu drzewa te powinny podlegać ochronie jako drzewa biocenotyczne do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu. Niżej wymienione obiekty nie posiadają własnej formy terenowej i są opisywane w ramach wyłączeń taksacyjnych (pododdziałów).

Tab. 47. Wykaz obiektów cennych, położonych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Lp	Rodzaj obiektu	Leśnictwo Oddz., poddz.	Ogólny opis	Zabiegi wykonane, projektowane	Uwagi
1	Pomnik	Adamki 16c	Krzyż i postument kamienny z tablicą. Miejsce upamiętniające walki z Powstania Styczniowego.		
2	Mogiła	Adamki 50f	Mogiła z II wojny światowej rozstrzelanych Polaków. Metalowy krzyż ogrodzony płotem.		W cz. E w kępie starodrzewiu
3	Krzyż	Adamki 7g			
4	Mogiła	Żdżarka 102a	Mogiła żołnierska z II wojny światowej. Metalowy krzyż ogrodzony płotem.		W cz. C
5	Pomnik	Dekowina 127i	Pomnik z piaskowca z napisami w języku rosyjskim, w niedalekiej odległości krzyż drewniany. Pozostałość po wysiedlonej wsi ukraińskiej.		
6	Cmentarz	Dekowina 149f	Cmentarz ofiar zarazy. Pozostałości po krzyżach i nagrobkach.		
7	Mogiła	Podlaski 246l	Mogiła żołnierza KOP z II wojny światowej. Drewniany krzyż otoczony płotem.		
8	Mogiła	Podlaski 268m	Mogiła żołnierza z 1939 r. Drewniany krzyż otoczony płotem		
9	Cmentarz	Podlaski 268m	Cmentarz żołnierzy z I wojny światowej. Zarysy nagrobków, drewniany krzyż otoczone płotem.		
10	Mogiła	Macoszyn 289j	Mogiła powstańców styczniowych. Krzyż z ogrodzeniem.		Mogiła nieznanego żołnierza z lat 1939–1945; w studium określona jako mogiła o pow. ok. 3 m², rozmyta, lecz czytelna, ze wskazaniem jej podwyższenia i ogrodzenia.
11	Mogiła	Macoszyn 289m	Mogiła powstańców styczniowych.		
12	Mogiła	Macoszyn 289r	Mogiła powstańców styczniowych.		
13	Mogiła	Macoszyn 302d	Mogiła powstańców styczniowych		
14	Cmentarz	Macoszyn 302i	Cmentarz żołnierzy austriackich i niemieckich poległych w I wojnie. Teren ogrodzony, postawiony krzyż.		W cz.SW przy drodze

Lp	Rodzaj obiektu	Leśnictwo Oddz., poddz.	Ogólny opis	Zabiegi wykonane, projektowane	Uwagi
15	Kamień pamiątkowy	Petryłów 411a	Pamiątkowy kamień z płytą ustawiony na cześć zmarłych myśliwych.		W cz.SW w pobliżu pola
16	Mogiła	Dubnik 19c	Mogiła rosyjskiego żołnierza z II wojny światowej. Pozostałości krzyża z nagrobkiem.		
17	Kurhany	Żłobek 35h ,36c, 37c, 45b, 46a, 47h	Zespół ok. 400 kopców ziemnych.		
18	Cmentarz	Żłobek 77a	Pozostałości cmentarza prawosławnego.		W cz. W przy drodze
19	Mogiła	Żłobek 77b	Mogiła żołnierza z 1939 r.		W cz. W
20	Mogiły	Żłobek 143d	Mogiły lotników rosyjskich z II wojny światowej. Drewniane krzyże z ogrodzeniem.		
21	Mogiła	Żłobek 160b	Ogrodzona płotkiem mogiła ziemne z II wojny swiatowej.		
22	Mogiła	Wołczyny 240c	Mogiła żołnierza KOP z II wojny światowej. Metalowy krzyż z ogrodzeniem.		
23	Mogiła	Wołczyny 222d	Nieznany grób, widoczny drewniany krzyż		
24	Bunkry	Stulno 373Aa	Pozostałości po bunkrze z II wojny światowej, z tzw.”Linii Mołotowa”		Przy wale przeciwpowodziowym

POMNIK ZAGŁADY

Oprócz wymienionych w powyższej tabeli obiektów, w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór, w enklawie położonej w bezpośrednim sąsiedztwie siedziby nadleśnictwa, funkcjonuje ustanowiony Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pomnik Zagłady, na obszarze którego położone jest Muzeum Byłego Obozu Zagłady w Sobiborze.

Grunty Nadleśnictwa Sobibór wchodzące w skład strefy „Pomnika Zagłady”: obręb Sobibór, oddz.121i,j,l,m,p,~d, 140a,b,c,d,l,~a,~b stanowią powierzchnię 19,03 ha.

Wokół „Pomnika Zagłady” utworzono również strefę ochronną, w skład której wchodzą następujące grunty Nadleśnictwa Sobibór: obręb Sobibór, oddz.120c,d,~g,~h, 121f,g,h,k,n,r, 139a,b,c,d, 139Aa,c,~c,~d, 140f,g,i,j,k,m,n,~f,~h.

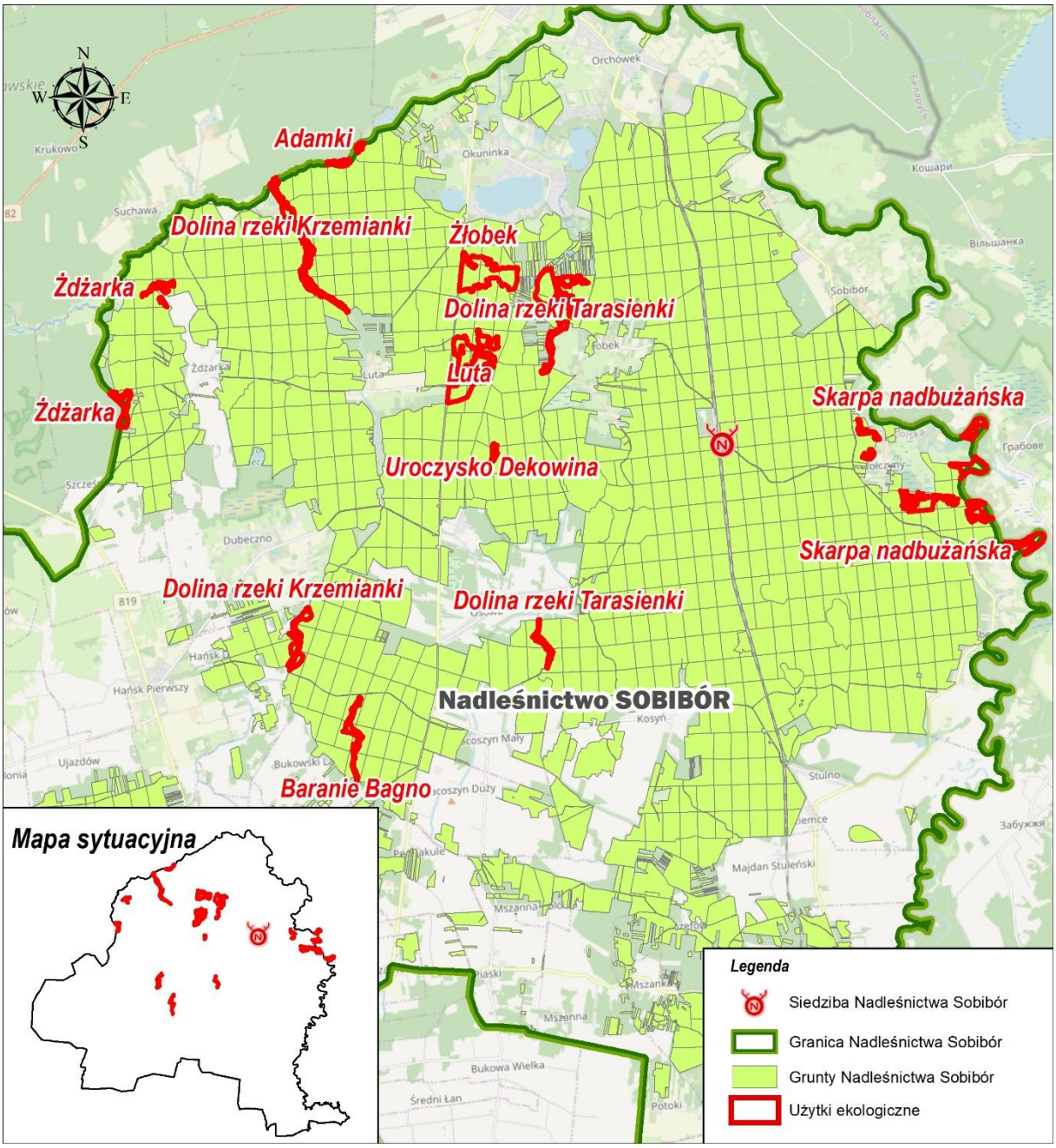
IV.7. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Zgodnie z ustawą *o ochronie przyrody* (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) stanowiskami dokumentacyjnymi są *niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk*

powierzchniowych i podziemnych. Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

IV.8. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek ekologiczny to indywidualna forma ochrony przyrody wprowadzona do polskich przepisów prawnych przez ustawę *o ochronie przyrody* (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.). Użytkami ekologicznymi w rozumieniu tej ustawy są *zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania* (art. 42). Ustanowienie użytku ekologicznego następuje w drodze uchwały rady gminy. Projekty uchwał wymagają uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Katalog możliwych do wprowadzenia zakazów w stosunku do użytku ekologicznego zawiera art. 45 ustawy o ochronie przyrody. Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór znajduje się dziewięć użytków ekologicznych.

Ryc. 27. Lokalizacja użytków ekologicznych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Tab. 48. Wykaz istniejących użytków ekologicznych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Nazwa	Akt prawny	Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Powierzchnia [ha]	Użytek ewidencyjny	Walory przyrodnicze	Uwagi, zalecenia ochronne
Adamki	Rozporządzenie Nr 8 Wojewody Chełmskiego z 25.01995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne gruntów położonych na terenie Nadleśnictwa Sobibór w woj. Chełmskim (Dz. Urz. Woj. Chełm. z 14.04.1995 r. Nr 4, poz.21)	Dubeczno, Adamki, 12m, 16b, 17a, b	Włodawa, obr. OKUNINKA: 16/1362, 1638, 17/1361	6,03	PS-E	bagno, zbiorowiska szuwarowe z klasy Phragmitetea, torfowisk przejściowych - zespół Caricetum lasiocarpae, wodne z klasy Lamnetea (okresowo) zaroślowe z klasy Alnetea glutinosae	
Baranie Bagno		Dubeczno Macoszyn 335d, 345d, 346b, 352c	Wola Uhruska, obr. MACOSZYN DUŻY: 228, 238, 239, 335/223	14,06	N-E	bagno, zbiorowiska szuwarowe z klasy Phragmitetea, zbiorowiska zaroślowe z klasy Alnetea glutinosae, wodne z klasy Lamnetea (okresowo), torfowisk przejściowych - zespół Caricetum lasiocarpae	
Dolina rzeki Krzemianki		Dubeczno, Adamki 20f, 27h, 38c, 58d, 71b, 93j, 94c Żdżarka 39a, 72a, g, 95a Dekowina 114f, h, Podlaski 296j, 312i, 324a Macoszyn 311d, 323b	Hańsk, obr. DUBECZNO: 39/962, 72/964, 95/966; Hańsk, obr. HAŃSK DRUGI: 141, 143; Hańsk, obr. OSOWA: 296/707; Włodawa, obr. LUTA: 651, 656, 661, 662, 666; Włodawa, obr. OKUNINKA: 20/1358, 27/1364, 38/1369; Wola Uhruska, obr. MACOSZYN DUŻY: 311/12, 323/216	57,82	PS-E, N-E, Ł-E	bagna, starorzecza, zbiorowiska zaroślowe z klasy Alnetea glutinosae, szuwarowe z klasy Phragmitetea, wodne z klasy Lemnetea i Potamogetonetea	
Dolina rzeki Tarasienk		Dubeczno Dekowina 81n, 82a, 126c, 144a, Macoszyn 275i, 276g, 285d, 286a, Sobibór Żłobek 59Al, 59Bj, l, t, 66Bc, f, g, h, o	Hańsk, obr. OSOWA: 276/695, 286/702, 717, 737; Włodawa, obr. OKUNINKA: 1630, 1757; Włodawa, obr. ŻŁOBEK: 278, 419, 424/1, 481, 488	70,68	N-E, PS-E	bagna, zbiorowiska zaroślowe z klasy Alnetea glutinosae, łąkowe z klasy Molinio-Arrhenatheretea, szuwarowe z klasy Phragmitetea, wodne z klasy Lemnetea i Potamogetontea, gatunki rzadkie i chronione: grążel żółty Nuphar luteum	
Luta		Dubeczno Dekowina 128i, 129d, g, 130h, 147c, 148a, c, 163d, 164a	Włodawa, obr. ŻŁOBEK: 392, 395, 414, 415, 416, 420, 421	78,25	N-E	obszar bagien i torfowisk z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin	

Nazwa	Akt prawny	Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Powierzchnia [ha]	Użytek ewidencyjny	Walory przyrodnicze	Uwagi, zalecenia ochronne
Skarpa nadbużańska		Sobibór Wołczyny 130d, 149a, b, 151a, i, m, 169a, b, f, 190h, i, k, 191d, h, 192b, d, 193b, d, 211c, i, 212c, Stulno 254Aa	Włodawa, obr. WOŁCZYNY: 128/1, 128/3, 132/1, 132/2, 132/3, 138, 99; Wola Uhruska, obr. ZBEREŻE: 192/281, 193/280, 211/295, 486, 488, 489, 527	79,30	N-E, RZEKA	bagna, starorzecza, zbiorowiska zaroślowe z klasy Alnetea glutimosae, szuwarowe z klasy Phragmitetea, wodne z klasy Lemnetea i Potamogetonetea.gatunki rzadki: osoka aloesowata, tarczyca oszczepowata	
Uroczysko Dekowina		Dubeczno Dekowina 178c, 199b,	Włodawa, obr. ŻŁOBEK: 400, 401	3,11	N-E	obszar śródleśnych bagien i torfowisk	
Żdżarka		Dubeczno Żdżarka 101c, g, h, k, 102d, 172d, o, s, 192d	Hańsk, obr. ŻDŻARKA: 506, 524, 536, 543	21,2	PS-E, N-E	bagno, zbiorowiska szuwarowe z klasy Phragmitetea, zbiorowiska zaroślowe z klasy Alnetea glutinosae	
Żłobek		Dubeczno Adamki 61j, 62d, g, Dekowina 83a, 84d, 85a,	Włodawa, obr. OKUNINKA: 1758, 61/1380, 62/1379, 84/1384, 85/1383	67,30	N-E	bagno, zbiorowiska torfowisk przejściowych z klasy Scheuchzerio-Caricetea fuscae (zdegradowane) oraz wysokich klasy Oxycocco-Sphagnetea, w obniżeniach szuwarowe z klasy Molinio-Arrhenatheretea na obrzeżach Molinio-Pinetum	

IV.9. CHRONIONE ORAZ LOKALNIE CENNE GATUNKI

Zgodnie z ustawą *o ochronie przyrody* (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) ochrona gatunkowa *ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej* (art. 46 ust 2). W tym celu mogą być ustalane strefy ochrony (art. 46 ust 3).

Sporządzając listy gatunków istotnych z punktu widzenia ich ochrony na terenie nadleśnictwa wzięto pod uwagę:

- gatunki objęte ochroną gatunkową, ujęte w rozporządzeniach;
- gatunki nie objęte ochroną, ale ujęte na europejskich, krajowych lub regionalnych czerwonych listach;
- gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (gatunki objęte Dyrektywą Siedliskową lub Dyrektywą Ptasią), a także ujęte w Konwencji Berneńskiej i Konwencji Bońskiej.

Zebrane dane o występowaniu gatunków chronionych i zagrożonych z pewnością nie są pełne ze względu na brak kompleksowych inwentaryzacji obejmujących teren całego nadleśnictwa oraz wszystkie istotne grupy organizmów. Inwentaryzacje takie nie są także wykonywane w ramach sporządzania projektu planu urządzenia lasu. Informacje o występowaniu na gruntach nadleśnictwa chronionych gatunków uzyskano głównie z:

- corocznie weryfikowanego przez nadleśnictwo wykazu tych gatunków;
- informacji zebranych podczas prac terenowych;
- danych z opracowania fitosocjologicznego (gatunki występujące w zdjęciach fitosocjologicznych);
- danych z inwentaryzacji przyrodniczych wykonywanych w ramach sporządzania lub realizacji planów ochrony, planów zadań ochronnych dla rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000 i parków krajobrazowych;
- dostępnych publikacji naukowych i baz danych przyrodniczych prowadzonych przez organy odpowiedzialne za ochronę przyrody na tym terenie.

Ze względu na publiczny charakter niniejszego opracowania, szczegółowe wykazy stanowisk chronionych gatunków zamieszczone zostały w osobnym załączniku.

IV.9.1. WALORYZACJA CHRONIONYCH I LOKALNIE CENNYCH GATUNKÓW WYSTĘPUJĄCYCH NA GRUNTACH NADLEŚNICTWA

Rozpoznanie walorów przyrodniczych nadleśnictwa w zakresie występowania gatunków chronionych i lokalnie cennych opiera się na dotychczasowych danych inwentaryzacyjnych, obserwacjach terenowych oraz informacjach pochodzących z dostępnych opracowań przyrodniczych i publikacji naukowych. Do analizy przyjęto wyłącznie stanowiska potwierdzone w trakcie prowadzonych badań lub udokumentowane w wiarygodnych źródłach.

W granicach terytorialnych nadleśnictwa stwierdzono łącznie 86 gatunków cennych przyrodniczo, w tym 53 gatunki objęte ochroną ścisłą oraz 33 gatunki objęte ochroną częściową. Spośród nich 41 gatunków uznawanych jest za zagrożone w skali kraju i/lub regionu według krajowych i regionalnych czerwonych list oraz ksiąg. Dodatkowo 25 gatunków stanowią przedmioty zainteresowania Wspólnoty Europejskiej i zostały wymienione w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej lub Dyrektywy Ptasiej.

Najliczniejszą grupę stanowią rośliny naczyniowe, reprezentowane przez 47 gatunków, z których ponad połowa podlega ochronie prawnej. Istotny udział mają również bezkręgowce (17 gatunków) oraz grzyby (11 gatunków). Wśród kręgowców stwierdzono występowanie gatunków ryb i minogów, płazów, gadów, ptaków oraz ssaków, przy czym znacząca część z nich należy do gatunków naturowych.

Grzyby

Grzyby stanowią istotny element różnorodności biologicznej lasów. Wśród 11 stwierdzonych gatunków aż 8 uznawanych jest za zagrożone. Wiele z nich związanych jest z obecnością martwego drewna, starodrzewów oraz naturalnych procesów rozkładu biomasy. Są to organizmy szczególnie wrażliwe na usuwanie martwego drewna oraz uproszczenie struktury drzewostanów. Ich obecność świadczy o zachowaniu wysokiej ciągłości ekologicznej ekosystemów leśnych.

Rośliny

Rośliny tworzą najliczniejszą grupę gatunków cennych. Znaczny udział gatunków chronionych i zagrożonych wskazuje na dużą różnorodność siedliskową nadleśnictwa. Szczególnie cenne są stanowiska gatunków rzadkich oraz związanych z określonymi warunkami siedliskowymi, takimi jak wilgotne obniżenia terenu, źródliska, torfowiska czy wielowiekowe drzewostany. Gatunki te cechują się często ograniczoną możliwością migracji, co zwiększa ryzyko ich zaniku w przypadku niekorzystnych zmian siedliskowych.

Bezkręgowce

Bezkręgowce należą do najważniejszych wskaźników stanu zachowania lasów. Spośród 17 gatunków aż 13 objętych jest ochroną ścisłą i jednocześnie posiada status gatunków naturowych. Wiele z nich związanych jest z martwym drewnem, drzewami dziuplastymi, starodrzewami lub specyficznymi mikrosiedliskami nadrzewnymi. Są to organizmy o ograniczonej mobilności, szczególnie podatne na zabiegi gospodarcze prowadzące do eliminacji starych drzew i martwego drewna.

Kręgowce

Stwierdzone gatunki ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków mają istotne znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej w skali lokalnej i ponadlokalnej. Szczególne znaczenie mają gatunki naturowe, których obecność świadczy o zachowaniu odpowiedniej jakości siedlisk. Gatunki te są często wrażliwe na fragmentację siedlisk, niepokojenie w okresie rozrodu oraz zmiany stosunków wodnych.

- Najwyższą rangę przyrodniczą posiadają gatunki spełniające jednocześnie kilka z poniższych kryteriów:
- gatunki objęte ochroną ścisłą;
- gatunki wymienione w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej i Dyrektywy Ptasiej;
- gatunki zagrożone według czerwonych list i czerwonych ksiąg;
- gatunki związane ze starodrzewami, martwym drewnem oraz naturalnymi procesami zachodzącymi w lesie;
- gatunki o ograniczonej mobilności;
- gatunki, których liczebność wykazuje trend spadkowy;
- gatunki rzadkie w skali regionalnej lub krajowej.

Do grup szczególnie istotnych dla zachowania różnorodności biologicznej nadleśnictwa należy zaliczyć przede wszystkim:

- gatunki bezkręgowców związane z martwym drewnem i starymi drzewami;
- zagrożone gatunki grzybów saproksylicznych;
- rzadkie i chronione gatunki roślin o wysokich wymaganiach siedliskowych;
- gatunki ptaków związane ze starodrzewami i drzewami dziuplastymi;
- gatunki płazów i innych kręgowców zależnych od zachowania właściwych warunków wodnych.

Analiza wykazała wysoką wartość przyrodniczą gruntów nadleśnictwa, wynikającą z obecności licznych gatunków chronionych, zagrożonych oraz naturowych. Szczególnej ochrony wymagają stanowiska gatunków związanych ze starymi drzewostanami, martwym drewnem, siedliskami wilgotnymi oraz mikrosiedliskami nadrzewnymi.

W związku z tym wskazane jest:

- zachowanie wszystkich znanych stanowisk gatunków chronionych;

- ograniczanie ingerencji gospodarczej w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk najcenniejszych gatunków;
- pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych;
- zachowanie drzew dziuplastych oraz starych drzew o wysokiej wartości ekologicznej;
- utrzymywanie właściwych stosunków wodnych;
- prowadzenie regularnego monitoringu najcenniejszych gatunków i ich siedlisk;
- uwzględnianie lokalizacji stanowisk w planowaniu zabiegów gospodarczych.

Na podstawie przeprowadzonej waloryzacji za gatunki wymagające priorytetowych działań ochronnych należy uznać przede wszystkim gatunki zagrożone, naturowe, związane ze starodrzewami i martwym drewnem oraz gatunki o ograniczonej zdolności przemieszczania się, których stanowiska mogą ulec pogorszeniu lub zniszczeniu w wyniku prowadzenia prac gospodarczych.

Tab. 49. Zestawienie lokalnie cennych i chronionych gatunków notowanych na gruntach nadleśnictwa

Grupa systematyczna	Liczba stwierdzonych gatunków	Podlegające ochronie ścisłej	Podlegające ochronie częściowej	Gatunki zagrożone w skali kraju i/lub regionu wg czerwonej księgi / listy	Gatunki naturowe, z zał. II lub IV DS, zał. 1 DP
Grzyby	11	6	5	8	0
Rośliny	47	25	22	22	1
Bezkręgowce	17	13	4	7	13
Ryby i minogi	1	1	0	1	1
Płazy	2	2	0	0	2
Gady	1	1	0	1	1
Ptaki	119	114	2	12	50
Ssaki	2	0	2	0	2
Razem	200	162	35	51	70

IV.9.2. ROŚLINY NACZYNIOWE, MCHY I WĄTROBOWCE

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie Nadleśnictwa Sobibór cennych gatunków roślin ustalono, że w zasięgu jego granic zinwentaryzowano dotychczas 47 gatunków roślin rzadkich i chronionych. Spośród nich 25 objętych jest ochroną ścisłą, 22 ochroną częściową.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*" do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków roślin, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów pul sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XX, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

Tab. 50. Wykaz chronionych, zagrożonych i rzadkich gatunków roślin notowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stan w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło informacji
1	aldrowanda pęcherzykowata	*Aldrovanda vesiculosa*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	2	CR	VU	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
2	bagnica torfowa	*Scheuchzeria palustris*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	2	VU	NT	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
3	bobrek trójlistkowy	*Menyanthes trifoliata*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	7	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
4	Bodziszek leśny	*Geranium sylvaticum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
5	brzoza niska	*Betula humilis*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	11	EN	NT	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
6	buławnik czerwony	*Cephalanthera rubra*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	1	VU	EN	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
7	buławnik wielkokwiatowy	*Cephalanthera damasonium*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	1	NT	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
8	Cibora żółta	*Cyperus flavescens*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	—	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
9	ciemiężyca zielona	*Veratrum lobelianum*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	13	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)

10	Czarcikęsik Kluka	*Succisella inflexa*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
11	Czarnuszka polna	*Nigella arvensis*	—	Stanowiska historyczne (1972): Stulno. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	EN	RE	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
12	Czyściec roczny	*Stachys annua*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
13	Dąbrówka piramidalna	*Ajuga pyramidalis*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
14	Dziewanna fioletowa	*Verbascum phoeniceum*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
15	Dziewanna rdzawa	*Verbascum blattaria*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
16	Dziewięciornik błotny	*Parnassia palustris*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
17	Dzwonek boloński	*Campanula bononiensis*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
18	Dzwonek szczeciniasty	*Campanula cervicaria*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

19	Fiołek skalny	*Viola rupestris*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
20	Gnidosz błotny	*Pedicularis palustris*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
21	gnidosz królewski	*Pedicularis sceptrum-carolinum*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	3	EN	EN	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
22	Gnidosz rozesłany	*Pedicularis sylvatica*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	CR	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
23	gnieźnik leśny	*Neottia nidus-avis*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	4	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
24	Goryczka krzyżowa	*Gentiana cruciata*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	NT	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
25	goryczka wąskolistna	*Gentiana pneumonanthe*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	2	VU	—	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
26	goździk piaskowy	*Dianthus arenarius*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	14	NT	VU	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
27	goździk pyszny	*Dianthus superbus*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	1	VU	NT	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)

28	Gruszycznik jednokwiatowy	*Moneses uniflora*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
29	grzybienie białe	*Nymphaea alba*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	7	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
30	Grzybienie północne	*Nymphaea candida*	ochrona częściowa	Stanowiska historyczne (1972): Sobibór. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	NT	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
31	Jaskier polny	*Ranunculus arvensis*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	RE	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
32	Jezierza morska	*Najas marina*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
33	Jeżogłówka najmniejsza	*Sparganium minimum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
34	Kąkol polny	*Agrostemma githago*	—	Stanowiska historyczne (1972): Wołczyny. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	NT	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
35	Komosa murowa	*Chenopodium murale*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
36	Komosa trójkątna	*Chenopodium urbicum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

37	Koniczyna kasztanowata	*Trifolium spadiceum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
38	Koniczyna pannońska	*Trifolium pannonicum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
39	Koniczyna łubinowata	*Trifolium lupinaster*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
40	konitrut błotny	*Gratiola officinalis*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	1	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
41	kosaciec syberyjski	*Iris sibirica*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	14	VU	NT	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
42	Kosatka kielichowa	*Tofieldia calyculata*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
43	Kostrzewa piaskowa	*Festuca psammophila*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
44	kruszczyk błotny	*Epipactis palustris*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	4	NT	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
45	kruszczyk szerokolistny	*Epipactis helleborine*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	8	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
46	kukułka krwista	*Dactylorhiza incarnata ssp. incarnata*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	2	NT	VU	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)

47	kukułka krwista żółtawa	*Dactylorhiza incarnata subsp. ochroleuca*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	5	EN	VU	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
48	kukułka szerokolistna	*Dactylorhiza majalis*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	1	NT	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
49	Lenek stoziarn	*Radiola linoides*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
50	Leniec pospolity	*Thesium linophyllon*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
51	Lepczyca rozesłana	*Asperugo procumbens*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
52	Lepnica litewska	*Silene lithuanica*	—	Stanowiska historyczne (1972): Kosyń, Stulno, Wołczyny, Sobibór, Żłobek. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	NT	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
53	Lepnica tatarska	*Silene tatarica*	—	Stanowiska historyczne (1972): Stulno, Wołczyny, Sobibór. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	NT	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
54	Lepnica zielonawa	*Silene chlorantha*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

55	lilia złotogłów	*Lilium martagon*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	3	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
56	Lipiennik Loesela	*Liparis loeselii*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
57	listera jajowata	*Neottia ovata*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	9	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
58	Lnicznik drobnoowocowy	*Camelina microcarpa*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	—	CR	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
59	mącznica lekarska	*Arctostaphylos uva-ursi*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	23	NT	—	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
60	Marzanka pagórkowa	*Asperula cynanchica*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
61	Marzyca ruda	*Schoenus ferrugineus*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
62	mieczyk dachówkowaty	*Gladiolus imbricatus*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	1	NT	VU	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
63	miodownik melisowaty	*Melittis melissophyllum*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	5	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
64	Miłek letni	*Adonis aestivalis*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

65	modrzewnica zwyczajna	*Andromeda polifolia*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	1	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
66	Namulnik brzegowy	*Limosella aquatica*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
67	naparstnica zwyczajna	*Digitalis grandiflora*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	6	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
68	Naradka północna	*Androsace septentrionalis*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
69	Nasięźrzał pospolity	*Ophioglossum vulgatum*	ochrona ścisła	Stanowiska historyczne (1972): Osowa, Żłobek, Kosyń. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	VU	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
70	Niebielistka trwała typowa	*Swertia perennis ssp. perennis*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
71	Niedośpiałek maleńki	*Centunculus minimus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
72	Niezapominajka różnobarwna	*Myosotis discolor*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
73	Okrzyn łąkowy	*Laserpitium prutenicum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
74	orlik pospolity	*Aquilegia vulgaris*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	2	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)

75	Owies szorstki	*Avena strigosa*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
76	Ożanka czosnkowa	*Teucrium scordium*	—	Stanowiska historyczne (1972): Stulno, Zbereże, Wołczyny, Sobibór. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
77	Ożanka właściwa	*Teucrium chamaedrys*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
78	Ożędka groniasta	*Neslia paniculata*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
79	parzydło leśne	*Aruncus dioicus*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	1	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
80	Pępawa różyczkolistna	*Crepis praemorsa*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
81	pełnik europejski	*Trollius europaeus*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	4	VU	VU	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
82	Pluskwica europejska	*Actaea europaea*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
83	Podejźrzon księżycowy	*Botrychium lunaria*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

84	Podejźrzon rutolistny	*Botrychium multifidum*	ochrona ścisła	Stanowiska historyczne (1972): Stulno, Kosyń. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	CR	EN	X	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
85	podkolan biały	*Platanthera bifolia*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	7	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
86	Podkolan zielonawy	*Platanthera chlorantha*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
87	pomocnik baldaszkowy	*Chimaphila umbellata*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	3	NT	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
88	Ponikło jajowate	*Eleocharis ovata*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
89	Połonicznik kosmaty	*Herniaria hirsuta*	—	Stanowiska historyczne (1972): Stulno, Sobibór, Żło bek. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	EN	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
90	Przetacznik lśniący	*Veronica polita*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
91	Przetacznik rolny	*Veronica agrestis*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

92	Przewiercień okrągłolistny	*Bupleurum rotundifolium*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	CR	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
93	Przygiełka biała	*Rhynchospora alba*	—	Stanowiska historyczne (1972): Wołczyny, Sobibór, Osowa, jez.: Spólne, Płotycze. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
94	Przytulia trójrożna	*Galium tricornutum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	CR	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
95	Płesznik zwyczajny	*Pulicaria vulgaris*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
96	Pływacz drobny	*Utricularia minor*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	NT	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
97	pływacz średni	*Utricularia intermedia*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	5	VU	VU	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
98	Pływacz zachodni	*Utricularia australis*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
99	Pływacz zwyczajny	*Utricularia vulgaris*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
100	Rdestnica alpejska	*Potamogeton alpinus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

101	Rdestnica drobna	*Potamogeton pusillus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
102	Rdestnica ostrolistna	*Potamogeton acutifolius*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
103	Rdestnica stępiona	*Potamogeton obtusifolius*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
104	Rdestnica szczeciolistna	*Potamogeton friesii*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
105	Rdestnica trawiasta	*Potamogeton gramineus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
106	Rdestnica wydłużona	*Potamogeton praelongus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
107	Rdestnica włosowata	*Potamogeton trichoides*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
108	rosiczka długolistna	*Drosera anglica*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	4	EN	EN	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
109	rosiczka okrągłolistna	*Drosera rotundifolia*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	17	NT	NT	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
110	rosiczka owalna	*Drosera* × *obovata*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	4	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)

111	rosiczka pośrednia	*Drosera intermedia*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	5	EN	EN	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
112	Roszpunka ząbkowana	*Valerianella dentata*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
113	Róża francuska	*Rosa gallica*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
114	Rumian psi	*Anthemis cotula*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
115	Rzęśl wiosenna	*Callitriche palustris*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
116	Sasanka łąkowa	*Pulsatilla pratensis*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
117	Sit alpejski	*Juncus alpinoarticulatus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
118	Sit czarny	*Juncus atratus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
119	Sitowie korzenioczepne	*Scirpus radicans*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
120	Skolochloa trzcinowata	*Scolochloa festucacea*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

121	skorpionowiec brunatny	*Scorpidium scorpioides*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	1	EN	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
122	Starodub łąkowy	*Ostericum palustre*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
123	Starzec błotny	*Senecio congestus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
124	Starzec srebrzysty	*Senecio erucifolius*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
125	Strzęplica polska	*Koeleria grandis*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
126	Szafirek miękkolistny	*Muscari comosum*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
127	Tarczyca oszczepowata	*Scutellaria hastifolia*	—	Stanowiska historyczne (1972): Stulno, Sobibór. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	VU	NT	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
128	Traganek piaskowy	*Astragalus arenarius*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
129	Trzcinnik prosty	*Calamagrostis stricta*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

130	Turówka leśna	*Hierochloë australis*	ochrona częściowa	Stanowiska historyczne (1972): Stulno, O9owa, Sobibór. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	VU	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
131	Turówka wonna	*Hierochloë odorata*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
132	Turzyca bagienna	*Carex limosa*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
133	Turzyca Buxbauma	*Carex buxbaumii*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
134	turzyca davalla	*Carex davalliana*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	2	VU	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
135	Turzyca drobna	*Carex demissa*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
136	Turzyca dwupienna	*Carex dioica*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
137	Turzyca Hartmana	*Carex hartmaniorum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
138	Turzyca nibylisia	*Carex cuprina*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

139	Turzyca obła	*Carex diandra*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
140	Turzyca strunowa	*Carex chordorrhiza*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	VU	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
141	Turzyca życicowa	*Carex loliacea*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	DD	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
142	Tłustosz pospolity typowy	*Pinguicula vulgaris subsp. vulgaris*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	NT	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
143	Ukwap dwupienny	*Antennaria dioica*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
144	wątlik błotny	*Hammarbya paludosa*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	2	EN	CR	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
145	wawrzynek wilczełyko	*Daphne mezereum*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	12	—	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
146	Wełnianka delikatna	*Eriophorum gracile*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	EN	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
147	Widlicz cyprysowy	*Diphasiastrum tristachyum*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	NT	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
148	widlicz spłaszczony	*Diphasiastrum complanatum*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	4	VU	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)

149	Widlicz Zeillera	*Diphasiastrum zeilleri*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	DD	DD	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
150	Widłaczek torfowy	*Lycopodiella inundata*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	DD	X	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
151	Widłak goździsty	*Lycopodium clavatum*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
152	widłak jałowcowaty	*Lycopodium annotinum*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	19	NT	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
153	wierzba borówkolistna	*Salix myrtilloides*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	8	EN	EN	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
154	Wierzba czarniawa	*Salix myrsinifolia*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
155	wierzba lapońska	*Salix lapponum*	ochrona ścisła	Grunty N-ctwa Sobibór	17	CR	EN	X	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
156	Wierzba śniada	*Salix starkeana*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
157	Wilczomlecz błotny	*Euphorbia palustris*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

158	Wilczomlecz drobny	*Euphorbia exigua*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	NT	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
159	Wilczomlecz sieprowaty	*Euphorbia falcata*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
160	Wilczomlecz włosisty	*Euphorbia villosa*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	VU	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
161	Wiśnia karłowata	*Cerasus fruticosa*	ochrona częściowa	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	NT	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
162	wroniec widlasty	*Huperzia selago*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	10	NT	—	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
163	Wronóg grzebieniasty	*Lepidium coronopus*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	EN	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
164	Włosienicznik skąpopręcikowy	*Ranunculus trichophyllus*	ochrona częściowa	Stanowiska historyczne (1972): Zbereże, Sobibór. Ponadto gatunek ujęty w indeksie Lasów Sobiborskich (2024).	—	NT	—	—	Fijałkowski D., Pękala M. 1972 https://www.bc.umcs.pl/Content/29623/PDF/czas4053_27_1972_19.pdf Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
165	zimoziół północny	*Linnaea borealis*	ochrona częściowa	Grunty N-ctwa Sobibór	1	VU	VU	—	Warstwa gatunków dla N-ctwa Sobibór (dane BULIGL, 2025/2026)
166	Życica roczna	*Lolium temulentum*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	DD	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

167	Żłobik koralowy	*Corallorhiza trifida*	ochrona ścisła	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf
168	Łoboda gwiazdkowata	*Atriplex rosea*	—	Lasy Sobiborskie – indeks 2024;	—	VU	—	—	Woźniak B., Woźniak P. 2024, zał. 1 https://siedliskosobibor.pl/wp-content/uploads/Walory-przyrodnicze-Lasow-Sobiborskich-w-kontekscie-zasadnosci-powolania-na-tym-obszarze-parku-narodowego-2-2.pdf

* gatunki oznaczone cyfrą (3) w załącznikach nr 1 i 2 Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. *w sprawie ochrony gatunkowej roślin*, których nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1.

IV.9.2.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW ROŚLIN

Gatunki, których nie dotyczy odstępstwo opisane w § 8 pkt 1 Rozp. Min. Środ. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409):

Do szczególnie cennych gatunków objętych ochroną ścisłą, oznaczonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia symbolem **(3)**, dla których nie ma zastosowania odstępstwo określone w § 8 pkt 1 rozporządzenia, należą w szczególności:

- aldrowanda pęcherzykowata (*Aldrovanda vesiculosa*);
- lipiennik Loesela (*Liparis loeselii*);
- brzoza niska (*Betula humilis*);
- wierzba lapońska (*Salix lapponum*);
- wierzba borówkolistna (*Salix myrtilloides*);
- rosiczka długolistna (*Drosera anglica*);
- starodub łąkowy (*Ostericum palustre*).

Gatunki te należą do najcenniejszych składników flory obszaru Lasów Sobiborskich, przy czym szczególne znaczenie mają populacje aldrowandy pęcherzykowatej, lipiennika Loesela, wierzb reliktowych oraz brzozy niskiej.

Stanowiska wymienionych gatunków należy wyłączać z wykonywania prac gospodarczych w zakresie, w jakim mogłyby one prowadzić do niszczenia lub uszkadzania roślin albo niszczenia ich siedlisk. Lokalizację oraz sposób wykonania ewentualnych zabiegów w ich sąsiedztwie należy każdorazowo dostosować do ekologii gatunku i warunków lokalnych. W przypadku aldrowandy pęcherzykowatej przepisy przewidują możliwość ustanowienia strefy ochrony obejmującej cały zbiornik wodny, w którym gatunek występuje.

Gatunki rzadkie siedlisk leśnych:

Do cennych elementów flory związanych z lasami, borami oraz śródleśnymi powierzchniami otwartymi należą między innymi:

- **ochrona ścisła** – podejźrzon rutolistny (*Botrychium multifidum*), widlicz cyprysowy (*Diphasiastrum tristachyum*);
- **ochrona częściowa** – listera jajowata (*Listera ovata*);
- **gatunki niechronione, rzadkie lub zagrożone w skali kraju i regionu** – między innymi lepnica litewska (*Silene lithuanica*) na suchych, widnych siedliskach borowych i powierzchniach otwartych w obrębie kompleksów leśnych.

Lepnica litewska jest jednym z najbardziej charakterystycznych i wartościowych składników flory Lasów Sobiborskich. Na tym obszarze występuje jedna z ważniejszych populacji gatunku w Polsce. Cennym elementem flory suchych i prześwietlonych siedlisk są również stanowiska podejźrzonu rutolistnego i widlicza cyprysowego.

Gatunki pospolite siedlisk leśnych:

W zbiorowiskach leśnych występują również gatunki objęte ochroną częściową, które w skali Nadleśnictwa mogą być spotykane częściej niż gatunki wymienione powyżej. Do tej grupy zaliczyć można przede wszystkim gatunki runa leśnego i borowego, których występowanie związane jest z zachowaniem odpowiedniej struktury drzewostanu, warunków świetlnych i właściwości gleby.

W odniesieniu do tej grupy podstawową zasadą ochrony jest ograniczanie bezpośredniego niszczenia stanowisk podczas prac gospodarczych, w szczególności przez odpowiednie wyznaczanie szlaków operacyjnych, ochronę płatów runa oraz – w przypadku znanych stanowisk szczególnie licznych lub cennych populacji – dostosowanie terminu i technologii prac.

Gatunki siedlisk podmokłych (torfowisk, trzęsawisk, młak i źródlisk):

Największe skupienie cennych gatunków roślin w zasięgu Nadleśnictwa Sobibór związane jest z siedliskami wodnymi i hydrogenicznymi. Do tej grupy należą:

ochrona ścisła – aldrowanda pęcherzykowata (*Aldrovanda vesiculosa*), lipiennik Loesela (*Liparis loeselii*), wierzba lapońska (*Salix lapponum*), wierzba borówkolistna (*Salix myrtilloides),* brzoza niska (*Betula humilis*), rosiczka długolistna (Drosera anglica), rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*), rosiczka pośrednia (*Drosera intermedia*), bagnica torfowa (*Scheuchzeria palustris*), turzyca Buxbauma (*Carex buxbaumii*), marzyca ruda (*Schoenus ferrugineus*), kruszczyk błotny (*Epipactis palustris*) oraz goryczka wąskolistna (*Gentiana pneumonanthe*);

ochrona częściowa – kukułka krwista (*Dactylorhiza incarnata*), grzybienie białe (*Nymphaea alba*);

gatunki niechronione, lecz rzadkie lub zagrożone w skali kraju i regionu – m.in. skolochloa trzcinowata (*Scolochloa festucacea*) oraz inne gatunki związane z zachowanymi zbiorowiskami szuwarowymi, torfowiskowymi i wodnymi.

Szczególnie bogate stanowiska roślin torfowiskowych występują m.in. w rezerwatach „Trzy Jeziora” i „Jezioro Orchowe”, gdzie stwierdzono m.in. wierzby lapońską i borówkolistną, brzozę niską oraz trzy gatunki rosiczek. Aldrowanda pęcherzykowata stanowi ponadto jeden z kluczowych przedmiotów ochrony związanych z obszarem Natura 2000 Lasy Sobiborskie.

Podstawowym warunkiem zachowania tej grupy gatunków jest utrzymanie właściwych stosunków wodnych. Należy unikać działań powodujących odwadnianie torfowisk, zmianę poziomu wód gruntowych, eutrofizację zbiorników, mechaniczne niszczenie powierzchni torfowisk oraz przyspieszenie sukcesji drzew i krzewów. W przypadku siedlisk wymagających ochrony czynnej zasadne może być okresowe usuwanie nalotu drzew i krzewów, koszenie lub

inne działania zapobiegające zarastaniu, prowadzone zgodnie z wymaganiami ochronnymi poszczególnych gatunków.

Gatunki siedlisk łąkowych, traworośli i obrzeży lasów:

Cenne gatunki związane z łąkami, wilgotnymi traworoślami, polanami, obrzeżami kompleksów leśnych i innymi powierzchniami otwartymi reprezentują między innymi:

ochrona ścisła – starodub łąkowy (*Ostericum palustre*), goryczka wąskolistna (*Gentiana pneumonanthe*);

ochrona częściowa – kukułka krwista (*Dactylorhiza incarnata*) oraz inne storczykowate związane z wilgotnymi łąkami i polanami;

gatunki niechronione, rzadkie lub zagrożone w skali kraju i regionu – lepnica litewska (*Silene lithuanica*), koniczyna pannońska (*Trifolium pannonicum*), jaskier polny (*Ranunculus arvensis*) oraz naradka północna (*Androsace septentrionalis*).

Szczególnego podkreślenia wymaga występowanie lepnicy litewskiej, której populacje na obszarze Lasów Sobiborskich należą do najważniejszych w Polsce. Dla zachowania gatunków siedlisk otwartych istotne jest przeciwdziałanie nadmiernej sukcesji drzew i krzewów, utrzymywanie polan, muraw oraz prześwietlonych obrzeży drzewostanów, a w uzasadnionych przypadkach stosowanie ekstensywnego koszenia lub selektywnego usuwania nalotu.

IV.9.2.2. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW ROŚLIN

Najcenniejsze gatunki roślin występujące w zasięgu Nadleśnictwa Sobibór związane są przede wszystkim z siedliskami torfowiskowymi, bagiennymi, wodnymi, wilgotnymi łąkami oraz zachowanymi siedliskami leśnymi. Do najważniejszych zagrożeń dla tej grupy należą zmiany stosunków wodnych, obniżanie poziomu wód gruntowych, przesuszanie i eutrofizacja siedlisk, sukcesja drzew i krzewów na powierzchniach otwartych, a także mechaniczne niszczenie stanowisk podczas prac gospodarczych. Dodatkowe zagrożenia mogą wynikać z rozprzestrzeniania się gatunków obcych, presji turystycznej i rekreacyjnej oraz zmian klimatycznych prowadzących do zwiększenia częstotliwości i długości okresów suszy.

Szczególnej ochrony wymagają gatunki związane z torfowiskami i siedliskami podmokłymi, m.in. aldrowanda pęcherzykowata, wierzba lapońska, wierzba borówkolistna, brzoza niska, rosiczki, bagnica torfowa, gnidosz królewski i wątlik błotny. Podstawowym warunkiem zachowania ich stanowisk jest utrzymanie właściwych stosunków wodnych oraz niedopuszczanie do odwadniania, zasypywania lub mechanicznego niszczenia siedlisk. W przypadku gatunków łąkowych i związanych z siedliskami otwartymi, takich jak kosaciec syberyjski, pełnik europejski, goryczka wąskolistna, goździk pyszny czy mieczyk

dachówkowaty, istotne jest również przeciwdziałanie nadmiernej sukcesji drzew i krzewów oraz zachowanie odpowiednich warunków świetlnych.

W odniesieniu do cennych gatunków leśnych podstawowym działaniem ochronnym powinno być ograniczenie bezpośredniego oddziaływania prac gospodarczych na ich stanowiska. Należy unikać prowadzenia przez nie szlaków zrywkowych, lokalizowania miejsc składowania drewna oraz mechanicznego uszkadzania gleby i runa. Znane stanowiska najrzadszych gatunków powinny być uwzględniane na etapie planowania zabiegów, a w razie potrzeby oznaczane w terenie przed rozpoczęciem prac.

Szczególnej ostrożności wymagają stanowiska gatunków, których nie dotyczy odstępstwo określone w § 8 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej roślin, w tym aldrowandy pęcherzykowatej, brzozy niskiej, rosiczki długolistnej, wierzby borówkolistnej i wierzby lapońskiej. Podstawowym kierunkiem ochrony najcenniejszych gatunków roślin powinno być zachowanie ich siedlisk, utrzymanie właściwych stosunków wodnych i świetlnych oraz dostosowanie terminów i sposobu wykonywania prac gospodarczych do wymagań ekologicznych poszczególnych gatunków.

IV.9.3. GRZYBY

Dane na temat występowania zagrożonych i chronionych gatunków grzybów na terenie nadleśnictwa pochodzą z inwentaryzacji pracowników BULiGL oddział w Lublinie podczas prac terenowych w Nadleśnictwie Sobibór. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zinwentaryzowano dotychczas 11 chronionych i/lub zagrożonych gatunków porostów.

Tab. 51. Wykaz chronionych i zagrożonych gatunków grzybów notowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło informacji
1	chrobotek alpejski	*Cladonia stellaris*	ochrona ścisła	Bory sosnowe, u nasady pni i korzeni sosen	3	EN	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
2	chrobotek leśny	*Cladonia arbuscula*	Ochrona częściowa	Bory suche i świeże	2	-	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
3	chrobotek reniferowy	*Cladonia rangiferina*	Ochrona częściowa	Bory suche i świeże	1	-	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
4	chrobotek zgrubiały	*Cladonia incrassata*	ochrona ścisła	Bory suche i świeże	1	EN	-	X	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
5	mąkla odmienna	*Evernia mesomorpha*	ochrona ścisła	Bory suche i świeże	2	CR	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
6	odnożyca mączysta	*Ramalina farinacea*	ochrona częściowa	Bory suche i świeże	3	VU	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo;
7	przystrumycznik pustułkowy	*Hypotrachyna revoluta*	ochrona ścisła	Bory suche i świeże	1	EN	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
8	pustułka Bittera	*Hypogymnia bitteri*	ochrona ścisła	Bory suche i świeże	1	EN	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
9	pustułka rurkowata	*Hypogymnia tubulosa*	ochrona częściowa	Bory suche i świeże	2	NT	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
10	płucnica płotowa	*Cetraria sepincola*	ochrona ścisła	Bory suche i świeże	2	EN	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo
11	żółtlica chropowata	*Flavoparmelia caperata*	ochrona częściowa	Bory suche i świeże	2	EN	-	-	BULiGL o. Lublin; N-ctwo

* gatunki oznaczone cyfrą (1) w załącznikach nr 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. *w sprawie ochrony gatunkowej grzybów*, dla których nie stosuje się odstępstwa od zakazów określonych w § 7 pkt 1.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków grzybów, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów pul sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XX, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW GRZYBÓW

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór stwierdzono występowanie cennych gatunków grzybów zlichenizowanych (porostów), związanych przede wszystkim z ekosystemami leśnymi. Pod względem wymagań ekologicznych można wśród nich wyróżnić gatunki naziemne borów sosnowych, do których należą chrobotek alpejski (*Cladonia stellaris*), chrobotek leśny (*Cladonia arbuscula*) i chrobotek reniferowy (Cladonia rangiferina), oraz gatunki epifityczne, rozwijające się głównie na korze pni i gałęzi drzew, m.in. mąklę odmienną (*Evernia mesomorpha*), odnożycę mączystą (*Ramalina farinacea*), przystrumycznika pustułkowego (*Hypotrachyna revoluta*), pustułkę Bittera (*Hypogymnia bitteri*), pustułkę rurkowatą (*Hypogymnia tubulosa*), płucnicę płotową (*Cetraria sepincola*) i żółtlicę chropowatą (*Flavoparmelia caperata*). Odrębnym pod względem wymagań siedliskowych gatunkiem jest chrobotek zgrubiały (*Cladonia incrassata*), związany z kwaśnym podłożem organicznym, humusem oraz rozkładającym się drewnem.

Wśród stwierdzonych gatunków ochroną ścisłą objęte są: chrobotek alpejski, chrobotek zgrubiały, mąkla odmienna, przystrumycznik pustułkowy, pustułka Bittera oraz płucnica płotowa. Ochronie częściowej podlegają: chrobotek leśny, chrobotek reniferowy, odnożyca mączysta, pustułka rurkowata oraz żółtlica chropowata. W przedstawionym wykazie nie stwierdzono gatunków nieobjętych ochroną gatunkową, które należałoby odrębnie zakwalifikować jako zagrożone w skali kraju lub regionu.

Do gatunków najbardziej zagrożonych należą mąkla odmienna, posiadająca kategorię CR, oraz gatunki zaliczone do kategorii EN, m.in. chrobotek alpejski, chrobotek zgrubiały, przystrumycznik pustułkowy, pustułka Bittera, płucnica płotowa i żółtlica chropowata. Szczególnego uwzględnienia w gospodarce leśnej wymaga chrobotek zgrubiały (*Cladonia incras*sata), dla którego nie stosuje się odstępstwa od zakazów dotyczących prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej.

IV.9.3.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW GRZYBÓW

Podstawowymi zagrożeniami dla cennych gatunków porostów występujących na terenie Nadleśnictwa Sobibór są zmiany warunków siedliskowych powodowane przez przekształcenia struktury drzewostanów, usuwanie starych drzew będących substratem dla gatunków epifitycznych, ograniczenie ilości martwego drewna, mechaniczne niszczenie runa oraz nadmierne zacienianie lub eutrofizacja siedlisk borowych. W przypadku naziemnych chrobotków niekorzystne jest szczególnie zarastanie i zacienianie powierzchni, mechaniczne niszczenie plech podczas prac gospodarczych oraz pozostawianie dużych ilości gałęzi i pozostałości pozrębowych bezpośrednio na ich stanowiskach.

Ochrona gatunków epifitycznych powinna polegać przede wszystkim na zachowaniu drzew, na których stwierdzono ich występowanie, oraz utrzymywaniu odpowiedniej ciągłości ekologicznej drzewostanów. W sąsiedztwie stanowisk najrzadszych gatunków wskazane jest ograniczanie gwałtownych zmian warunków świetlnych i wilgotnościowych oraz zachowanie starych drzew i martwego drewna o zróżnicowanym stopniu rozkładu. W odniesieniu do porostów naziemnych należy chronić płaty borów o dobrze wykształconej warstwie porostowej, ograniczać ich mechaniczne niszczenie oraz, w razie potrzeby, przeciwdziałać nadmiernemu rozwojowi podszytu i podrostu.

Znane stanowiska najcenniejszych gatunków należy uwzględniać podczas planowania i wykonywania zabiegów gospodarczych, a sposób prowadzenia prac dostosowywać do ich wymagań siedliskowych. Zalecane jest również okresowe monitorowanie stanowisk oraz aktualizowanie informacji o rozmieszczeniu gatunków. Działania te są zgodne z określonymi w przepisach sposobami ochrony grzybów, obejmującymi m.in. monitoring stanowisk, zabezpieczanie odpowiednich drzew i martwego drewna, zachowanie właściwych stosunków świetlnych i wodnych oraz stosowanie technologii prac leśnych umożliwiających zachowanie stanowisk gatunków chronionych.

IV.9.4. ZWIERZĘTA

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych i rzadkich gatunków zwierząt ustalono, że w zasięgu jego granic odnotowano występowanie 193 gatunków chronionych i/lub zagrożonych. Spośród nich 149 objętych jest ochroną ścisłą, 39 ochroną częściową.

Tab. 52. Wykaz chronionych i zagrożonych gatunków zwierząt notowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
Bezkręgowce									
1	Pijawka lekarska	*Hirudo medicinalis*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	--	VU	—	nie	S1, S4
2	Rak szlachetny	*Astacus astacus*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	VU	—	nie	S1, S4
3	Zalotka większa	*Leucorrhinia pectoralis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	15	—	—	nie	S1, S4
4	Iglica mała	*Nehalennia speciosa*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	EN	—	tak	S1, S4
5	Modliszka zwyczajna	*Mantis religiosa*	ścisła	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	EN	—	nie	S1, S4
6	Pachnica dębowa	*Osmoderma eremita*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	VU	—	tak	S1, S4
7	Zgniotek cynobrowy	*Cucujus cinnaberinus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	10	—	—	nie	S1, S4
8	Zadrzechnia czarnoroga	*Xylocopa valga*	ścisła	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	CR	—	nie	S1, S4
9	Szlaczkoń szafraniec	*Colias myrmidone*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	VU	—	nie	S1, S4
10	Szlaczkoń torfowiec	*Colias palaeno*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	EN	—	nie	S1, S4
11	Czerwończyk nieparek	*Lycaena dispar*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	20	LR	—	nie	S1, S4
12	Modraszek alkon	*Phengaris alcon*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	VU	—	nie	S1, S4
13	Modraszek arion	*Phengaris arion*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	EN	—	tak	S1, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
14	Modraszek nausitous	*Phengaris nausithous*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	8	LR	—	tak	S1, S4
15	Modraszek telejus	*Phengaris teleius*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	9	LR	—	tak	S1, S4
16	Modraszek orion	*Scolitantides orion*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	EN	—	nie	S1, S4
17	Dostojka akwilonaris	*Boloria aquilonaris*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	VU	—	nie	S1, S4
18	Dostojka eunomia	*Boloria eunomia*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	EN	—	nie	S1, S4
19	Strzępotek hero	*Coenonympha hero*	ścisła	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	EN	—	nie	S1, S4
20	Przeplatka aurinia	*Euphydryas aurinia*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	3	EN	—	tak	S1, S4
21	Przeplatka maturna	*Euphydryas maturna*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	6	VU	—	nie	S1, S4
22	Błyszczka zosimi	*Diachrysia zosimi*	brak w zał. 1–2	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	VU	—	—	S1, S4
23	Szczeżuja wielka	*Anodonta cygnea*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	EN	—	nie	S1, S4
24	Modraszek bagniczek	*Plebeius optilete*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	3	EN	—	nie	S2, S4
25	Żagnica torfowcowa	*Aeshna subarctica*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	2	—	—	nie	S2, S4
26	Straszka północna	*Sympecma paedisca*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	2	—	—	nie	S2, S4
27	Rak stawowy	*Astacus leptodactylus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	—	—	nie	S2, S4
28	Postojak wiesiołkowiec	*Proserpinus proserpina*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	—	—	nie	S2, S4
Ryby i minogi									
29	Minóg ukraiński	*Eudontomyzon mariae*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	VU	—	nie	S1, S4
30	Różanka pospolita	*Rhodeus amarus*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone	-	VU	—	nie	S1, S4
31	Strzebla błotna	*Eupallasella percnurus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	EN	—	tak	S1, S4
32	Piskorz	*Misgurnus fossilis*	częściowa	Lasy Sobiborskie – potwierdzone w opracowaniu Woźniak & Woźniak (2024); rozród/lęgi potwierdzone		VU	—	nie	S1, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
Płazy									
33	Traszka grzebieniasta	*Triturus cristatus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	1	NT	—	tak	S1, S4
34	Kumak nizinny	*Bombina bombina*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	57	VU	—	tak	S1, S4
35	Grzebiuszka ziemna	*Pelobates fuscus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	NT	—	nie	S1, S4
36	Rzekotka drzewna / wschodnia	*Hyla arborea / Hyla orientalis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	NT	—	tak	S1, S4
37	Żaba jeziorkowa	*Pelophylax lessonae*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	NT	—	nie	S1, S4
38	Ropucha zielona	*Bufotes viridis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
39	Żaba moczarowa	*Rana arvalis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
40	Traszka zwyczajna	*Lissotriton vulgaris*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
41	Żaba wodna	*Pelophylax kl. esculentus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
42	Żaba trawna	*Rana temporaria*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
43	Żaba śmieszka	*Pelophylax ridibundus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
44	Ropucha szara	*Bufo bufo*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
Gady									
45	Żółw błotny	*Emys orbicularis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	11	EN	—	tak	S1, S3, S4
46	Jaszczurka zwinka	*Lacerta agilis*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
47	Jaszczurka żyworodna	*Zootoca vivipara*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
48	Padalec zwyczajny	*Anguis fragilis*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
49	Zaskroniec zwyczajny	*Natrix natrix*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
50	Żmija zygzakowata	*Vipera berus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	-	—	—	nie	S2, S4
Ptaki									
51	Łabędź niemy	*Cygnus olor*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
52	Łabędź krzykliwy	*Cygnus cygnus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	nie	S1, S4
53	Czernica	*Aythya fuligula*	brak w zał. 1–2	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	—	S1, S4
54	Podgorzałka	*Aythya nyroca*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
55	Cyranka	*Spatula querquedula*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
56	Cyraneczka	*Anas crecca*	brak w zał. 1–2 / do oceny	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	—	S1, S4
57	Jarząbek	*Tetrastes bonasia*	brak w zał. 1–2	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	—	S1, S2, S4
58	Cietrzew	*Tetrao tetrix*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		EN	—	tak	S1, S4
59	Przepiórka	*Coturnix coturnix*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	nie	S1, S4
60	Turkawka	*Streptopelia turtur*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	nie	S1, S2, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
61	Lelek	*Caprimulgus europaeus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
62	Derkacz	*Crex crex*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
63	Kropiatka	*Porzana porzana*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	tak	S1, S4
64	Zielonka	*Zapornia parva*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	nie	S1, S4
65	Karliczka	*Zapornia pusilla*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
66	Żuraw	*Grus grus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S2, S4
67	Czajka	*Vanellus vanellus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		EN	—	tak	S1, S4
68	Batalion	*Calidris pugnax*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		CR	—	tak	S1, S4
69	Kszyk	*Gallinago gallinago*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	nie	S1, S4
70	Dubelt	*Gallinago media*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		EN	—	nie	S1, S4
71	Rybitwa białowąsa	*Chlidonias hybrida*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
72	Rybitwa czarna	*Chlidonias niger*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
73	Rybitwa białoskrzydła	*Chlidonias leucopterus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
74	Bocian czarny	*Ciconia nigra*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	11	—	—	tak	S1, S3, S4
75	Bocian biały	*Ciconia ciconia*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
76	Bąk	*Botaurus stellaris*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	nie	S1, S2, S4
77	Bączek	*Ixobrychus minutus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	tak	S1, S4
78	Czapla biała	*Ardea alba*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
79	Trzmielojad	*Pernis apivorus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
80	Gadożer	*Circaetus gallicus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		CR	—	tak	S1, S4
81	Orlik krzykliwy	*Clanga pomarina*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	3	LC	—	tak	S1, S3, S4
82	Orzeł przedni	*Aquila chrysaetos*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		EN	—	tak	S1, S4
83	Orzełek	*Hieraaetus pennatus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		RE	—	tak	S1, S4
84	Błotniak stawowy	*Circus aeruginosus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
85	Błotniak zbożowy	*Circus cyaneus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		CR	—	tak	S1, S4
86	Błotniak łąkowy	*Circus pygargus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
87	Bielik	*Haliaeetus albicilla*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	2	LC	—	tak	S1, S3, S4
88	Kania ruda	*Milvus milvus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
89	Kania czarna	*Milvus migrans*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
90	Płomykówka	*Tyto alba*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	tak	S1, S4
91	Sóweczka	*Glaucidium passerinum*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	tak	S1, S4
92	Włochatka	*Aegolius funereus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	tak	S1, S4
93	Puszczyk uralski	*Strix uralensis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
94	Puszczyk mszarny	*Strix nebulosa*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	11	EN	—	tak	S1, S3, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
95	Puchacz	*Bubo bubo*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	2	NT	—	tak	S1, S3, S4
96	Dzięcioł zielonosiwy	*Picus canus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S2, S4
97	Dzięcioł czarny	*Dryocopus martius*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
98	Dzięcioł średni	*Dendrocoptes medius*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S4
99	Dzięcioł białogrzbiety	*Dendrocopos leucotos*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S1, S2, S4
100	Dzięcioł trójpalczasty	*Picoides tridactylus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	tak	S1, S4
101	Zimorodek	*Alcedo atthis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
102	Sokół wędrowny	*Falco peregrinus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
103	Gąsiorek	*Lanius collurio*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S2, S4
104	Gawron	*Corvus frugilegus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	nie	S1, S4
105	Lerka	*Lullula arborea*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
106	Wójcik	*Phylloscopus trochiloides*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		DD	—	nie	S1, S4
107	Jarzębatka	*Curruca nisoria*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S2, S4
108	Wodniczka	*Acrocephalus paludicola*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		VU	—	tak	S1, S4
109	Słowik szary	*Luscinia luscinia*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	nie	S1, S2, S4
110	Podróżniczek	*Luscinia svecica*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
111	Muchołówka mała	*Ficedula parva*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S4
112	Muchołówka żałobna	*Ficedula hypoleuca*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	nie	S1, S2, S4
113	Muchołówka białoszyja	*Ficedula albicollis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S1, S2, S4
114	Pokląskwa	*Saxicola rubetra*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	nie	S1, S4
115	Droździk	*Turdus iliacus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		EN	—	nie	S1, S4
116	Jastrząb	*Accipiter gentilis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
117	Krogulec	*Accipiter nisus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
118	Myszołów	*Buteo buteo*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
119	Pustułka	*Falco tinnunculus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
120	Kobuz	*Falco subbuteo*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
121	Samotnik	*Tringa ochropus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
122	Siniak	*Columba oenas*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
123	Sierpówka	*Streptopelia decaocto*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
124	Pójdźka	*Athene noctua*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
125	Puszczyk	*Strix aluco*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
126	Uszatka	*Asio otus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
127	Dudek	*Upupa epops*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
128	Krętogłów	*Jynx torquilla*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
129	Dzięcioł zielony	*Picus viridis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
130	Dzięcioł duży	*Dendrocopos major*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
131	Dzięciołek	*Dryobates minor*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
132	Świergotek drzewny	*Anthus trivialis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
133	Strzyżyk	*Troglodytes troglodytes*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
134	Pokrzywnica	*Prunella modularis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
135	Rudzik	*Erithacus rubecula*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
136	Pleszka	*Phoenicurus phoenicurus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
137	Kos	*Turdus merula*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
138	Kwiczoł	*Turdus pilaris*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
139	Śpiewak	*Turdus philomelos*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
140	Zaganiacz	*Hippolais icterina*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
141	Piegża	*Curruca curruca*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
142	Cierniówka	*Curruca communis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
143	Gajówka	*Sylvia borin*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
144	Kapturka	*Sylvia atricapilla*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
145	Świstunka leśna	*Phylloscopus sibilatrix*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
146	Pierwiosnek	*Phylloscopus collybita*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
147	Piecuszek	*Phylloscopus trochilus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
148	Mysikrólik	*Regulus regulus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
149	Muchołówka szara	*Muscicapa striata*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
150	Raniuszek	*Aegithalos caudatus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
151	Sikora uboga	*Poecile palustris*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
152	Czarnogłówka	*Poecile montanus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
153	Czubatka	*Lophophanes cristatus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
154	Sosnówka	*Periparus ater*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
155	Modraszka	*Cyanistes caeruleus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
156	Bogatka	*Parus major*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
157	Kowalik	*Sitta europaea*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
158	Pełzacz leśny	*Certhia familiaris*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
159	Wilga	*Oriolus oriolus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
160	Szpak	*Sturnus vulgaris*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
161	Zięba	*Fringilla coelebs*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
162	Grubodziób	*Coccothraustes coccothraustes*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
163	Trznadel	*Emberiza citrinella*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
164	Kukułka	*Cuculus canorus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
165	Perkozek	*Tachybaptus ruficollis*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
166	Perkoz dwuczuby	*Podiceps cristatus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
167	Czapla siwa	*Ardea cinerea*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
168	Sójka	*Garrulus glandarius*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
169	Kruk	*Corvus corax*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
Ssaki									
170	Nocek łydkowłosy	*Myotis dasycneme*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	tak	S1, S4
171	Mopek zachodni	*Barbastella barbastellus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	tak	S1, S4
172	Bóbr europejski	*Castor fiber*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	29	—	—	nie	S1, S4
173	Wilk szary	*Canis lupus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	tak	S1, S2, S4
174	Wydra europejska	*Lutra lutra*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór	9	—	—	nie	S1, S4
175	Ryś eurazjatycki	*Lynx lynx*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	tak	S1, S2, S4
176	Łoś euroazjatycki	*Alces alces*	brak w zał. 1–2	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		NT	—	—	S1, S2, S4
177	Nocek Natterera	*Myotis nattereri*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
178	Nocek rudy	*Myotis daubentonii*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
179	Mroczek późny	*Eptesicus serotinus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
180	Karlik malutki	*Pipistrellus pipistrellus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
181	Karlik większy	*Pipistrellus nathusii*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
182	Borowiec wielki	*Nyctalus noctula*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
183	Gacek brunatny	*Plecotus auritus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
184	Gacek szary	*Plecotus austriacus*	ścisła	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	tak	S2, S4
185	Ryjówka aksamitna	*Sorex araneus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
186	Ryjówka malutka	*Sorex minutus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
187	Rzęsorek rzeczek	*Neomys fodiens*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
188	Zębiełek karliczek	*Crocidura suaveolens*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
189	Wiewiórka pospolita	*Sciurus vulgaris*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
190	Łasica	*Mustela nivalis*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
191	Jeż wschodni	*Erinaceus roumanicus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4
192	Kret europejski	*Talpa europaea*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochrony	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg czerwonej listy	Listy regionalne	Ochrona czynna	Źródło informacji
193	Badylarka	*Micromys minutus*	częściowa	Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór		—	—	nie	S2, S4

S1 – Woźniak & Woźniak (2024), „Walory przyrodnicze Lasów Sobiborskich…"; S2 – POP Nadleśnictwa Sobibór 2017–2026; S3 – strefy ochronne N-ctwa Sobibór 29.12.2025; S4 – Dz.U. 2022 poz. 2380.
„b.d." = brak wiarygodnej pełnej liczby stanowisk dla całego zasięgu terytorialnego; nie oznacza braku stanowisk.
Dokładnych lokalizacji ostoi, miejsc rozrodu i stref ochronnych gatunków wrażliwych nie zamieszczono w tabeli publicznej.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 2 „*Lokalizacja miejsc obserwacji chronionych i/lub zagrożonych gatunków zwierząt*" do programu ochrony przyrody. Dodatkowo załącznik zawiera informacje na temat lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków ptaków na gruntach w zarządzie nadleśnictwa (dane te stanowią informacje wrażliwe i nie podlegają upublicznieniu). W przypadku cennych gatunków zwierząt, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów pul sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XX, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.4.1. SSAKI

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór stwierdzono 24 cenne gatunki ssaków, w tym 10 gatunków nietoperzy, 3 gatunki gryzoni, 4 gatunki drapieżne, 6 gatunków owadożernych oraz łosia. W wykazie znajdują się 12 gatunków objętych ochroną ścisłą i 11 gatunków objętych ochroną częściową. Łoś jest gatunkiem łownym objętym całoroczną ochroną.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany starszych klas wieku) wymagające ochrony czynnej, strefowej:

ochrona ścisła – wilk szary, ryś eurazjatycki; ponadto ochroną strefową mogą być obejmowane zimowiska wszystkich gatunków nietoperzy, jeżeli spełniają kryteria określone w przepisach

Gatunki terenów leśnych (drzewostany starszych klas wieku) wymagające ochrony czynnej:

ochrona ścisła – mopek zachodni, nocek Natterera, karlik większy, borowiec wielki, gacek brunatny.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących lub otwartych powierzchni mokradeł):

ochrona ścisła – nocek łydkowłosy, nocek rudy;

ochrona częściowa – bóbr europejski, wydra europejska, rzęsorek rzeczek.

Gatunki terenów leśnych (pospolite):

ochrona częściowa – ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, wiewiórka pospolita, łasica.

Gatunki terenów otwartych, zurbanizowanych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i stref ekotonu:

ochrona ścisła – mroczek późny, karlik malutki, gacek szary;

ochrona częściowa – zębiełek karliczek, jeż wschodni, kret europejski, badylarka.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.4.2. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW SSAKÓW

Do najważniejszych zagrożeń należą fragmentacja kompleksów leśnych, usuwanie starych i dziuplastych drzew, likwidacja kryjówek nietoperzy, niepokojenie zwierząt w miejscach rozrodu i odpoczynku, osuszanie mokradeł oraz wzrost natężenia ruchu drogowego. W przypadku gatunków związanych z wodami zagrożeniem są również przekształcenia cieków i zbiorników oraz pogorszenie jakości wód.

Zaleca się zachowanie ciągłości kompleksów leśnych i korytarzy ekologicznych, starych i dziuplastych drzew, ochronę kryjówek nietoperzy oraz utrzymanie właściwych stosunków wodnych. W odniesieniu do wilka, rysia oraz stanowisk objętych ochroną strefową należy przestrzegać ograniczeń wynikających z ustanowionych stref ochronnych oraz dostosowywać sposób i terminy prowadzenia prac do wymagań gatunków.

IV.9.4.3. PTAKI

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór stwierdzono 119 cennych gatunków ptaków. Zdecydowana większość objęta jest ochroną ścisłą. Ochronie częściowej podlegają m.in. czapla siwa i kruk, natomiast cyraneczka pozostaje gatunkiem łownym. Czernica i jarząbek, wykazane w tabeli ze statusem wymagającym oceny, od 2 stycznia 2026 r. nie są już gatunkami łownymi i jako pozostałe naturalnie występujące ptaki podlegają ochronie gatunkowej.

Ptaki terenów otwartych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i strefy ekotonu:

ochrona ścisła – przepiórka, derkacz, czajka, bocian biały, błotniak zbożowy, błotniak łąkowy, płomykówka, pustułka, jarzębatka, pokląskwa, sierpówka, pójdźka, dudek, piegża, cierniówka, trznadel;

ochrona ścisła/częściowa zależnie od lokalizacji – gawron.

Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk:

ochrona ścisła – łabędź niemy, łabędź krzykliwy, czernica, podgorzałka, cyranka, kropiatka, zielonka, karliczka, żuraw, batalion, kszyk, dubelt, rybitwa białowąsa, rybitwa

czarna, rybitwa białoskrzydła, bąk, bączek, czapla biała, błotniak stawowy, wodniczka, podróżniczek, perkozek, perkoz dwuczuby;

ochrona częściowa – czapla siwa;

gatunek łowny, stanowiący przedmiot zainteresowania Wspólnoty – cyraneczka.

Ptaki terenów leśnych - dziuplaki i półdziuplaki:

ochrona ścisła – dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, dzięcioł białogrzbiety, dzięcioł trójpalczasty, dzięcioł zielony, dzięcioł duży, dzięciołek, krętogłów, siniak, muchołówka żałobna, muchołówka białoszyja, pleszka, sikora uboga, czarnogłówka, czubatka, sosnówka, modraszka, bogatka, kowalik, pełzacz leśny i szpak.

Ptaki terenów leśnych - strefowe:

ochrona ścisła –bocian czarny, gadożer, orlik krzykliwy, orzeł przedni, orzełek, bielik, kania ruda, kania czarna, puchacz, sóweczka, puszczyk mszarny, włochatka i sokół wędrowny. Wszystkie te gatunki znajdują się wśród gatunków wymagających ustalania stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania.

Ptaki terenów leśnych – drzewostany starszych klas wieku:

ochrona ścisła – jarząbek, turkawka, trzmielojad, jastrząb, krogulec, myszołów, kobuz, muchołówka mała, droździk.

Ptaki terenów leśnych - upraw:

ochrona ścisła – lelek, gąsiorek, lerka, świergotek drzewny.

Ptaki terenów leśnych - pozostałe gatunki:

ochrona ścisła – puszczyk uralski, wójcik, słowik szary, puszczyk, uszatka, strzyżyk, pokrzywnica, rudzik, kos, kwiczoł, śpiewak, zaganiacz, gajówka, kapturka, świstunka leśna, pierwiosnek, piecuszek, mysikrólik, muchołówka szara, raniuszek, wilga, zięba, grubodziób, kukułka i sójka;

ochrona częściowa – kruk.

Gatunki związane z drzewostanami w bezpośrednim sąsiedztwie wód (brzegi śródleśnych cieków i zbiorników wodnych, śródleśne mokradła):

ochrona ścisła – zimorodek, samotnik.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody. Dodatkowo załącznik zawiera informacje dotyczące lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków ptaków na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. Dane te stanowią informacje wrażliwe i nie podlegają upublicznieniu.

IV.9.4.4. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW PTAKÓW

Najważniejszymi zagrożeniami są utrata i fragmentacja siedlisk, usuwanie starych i dziuplastych drzew oraz martwego drewna, niepokojenie ptaków w okresie lęgowym, zmiany stosunków wodnych oraz zanikanie śródleśnych terenów otwartych i ekotonów. Dla gatunków wodno-błotnych szczególnie niekorzystne są osuszanie mokradeł i degradacja roślinności szuwarowej.

Zaleca się pozostawianie drzew dziuplastych, starych i zamierających, zachowanie martwego drewna, utrzymanie terenów podmokłych i powierzchni otwartych oraz ograniczanie prac mogących powodować niepokojenie ptaków w bezpośrednim sąsiedztwie czynnych miejsc lęgowych. W przypadku gatunków strefowych należy bezwzględnie przestrzegać ograniczeń obowiązujących w ustanowionych strefach ochrony.

IV.9.4.5. RYBY I SMOCZKOUSTE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór odnotowano dotychczas 4 cenne gatunki ryb i smoczkoustych.

ochrona ścisła – strzebla błotna;

ochrona częściowa – minóg ukraiński, różanka pospolita, piskorz.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

Najważniejsze zagrożenia dla tej grupy stanowią zanieczyszczenie i eutrofizacja wód, przekształcanie cieków i zbiorników, pogorszenie drożności cieków oraz niszczenie dna i roślinności wodnej. Zaleca się zachowanie naturalnego charakteru cieków i zbiorników, utrzymanie właściwej jakości i stosunków wodnych, ochronę stref brzegowych oraz zachowanie niewielkich zbiorników i mokradeł stanowiących siedliska m.in. strzebli błotnej.

IV.9.4.6. PŁAZY I GADY

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór występuje 12 chronionych gatunków płazów oraz 6 chronionych gatunków gadów.

ochrona ścisła – traszka grzebieniasta, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna/wschodnia, ropucha zielona, żaba moczarowa oraz żółw błotny;

ochrona częściowa – żaba jeziorkowa, traszka zwyczajna, żaba wodna, żaba trawna, żaba śmieszka, ropucha szara, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny, zaskroniec zwyczajny i żmija zygzakowata.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.4.7. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW PŁAZÓW I GADÓW

Najważniejszym zagrożeniem dla płazów jest zanikanie miejsc rozrodu wskutek osuszania mokradeł, wypłycania i zarastania zbiorników, zmian stosunków wodnych oraz mechanicznego niszczenia stref brzegowych. Istotnym problemem jest również śmiertelność podczas sezonowych migracji. Dla gadów zagrożeniem jest m.in. zanikanie nasłonecznionych siedlisk, fragmentacja środowiska oraz niszczenie miejsc zimowania i rozrodu.

Zaleca się zachowanie śródleśnych oczek wodnych, mokradeł i podmokłych obniżeń oraz odpowiednich stref ekotonowych. Szczególnej ochrony wymagają stanowiska żółwia błotnego, który jest gatunkiem objętym również ochroną strefową; przepisy przewidują ochronę miejsc jego rozrodu i regularnego przebywania

IV.9.4.8. BEZKRĘGOWCE

zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór odnotowano dotychczas **28 cennych i rzadkich gatunków bezkręgowców**, w tym 24 gatunki owadów, a ponadto pijawkę lekarską, dwa gatunki raków oraz szczeżuję wielką. Wśród owadów stwierdzono 2 gatunki chrząszczy, 16 gatunków motyli, 1 gatunek błonkoskrzydłych, 1 gatunek modliszek i 4 gatunki ważek.

Gatunki siedlisk nieleśnych – tereny otwarte, łąki, murawy kserotermiczne:

ochrona ścisła – modliszka zwyczajna, zadrzechnia czarnoroga, szlaczkoń szafraniec, czerwończyk nieparek, modraszek arion, modraszek nausitous, modraszek telejus, strzępotek hero, przeplatka aurinia, postojak wiesiołkowiec;

ochrona częściowa – modraszek orion;

gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju – błyszczka zosimi.

Gatunki siedlisk nieleśnych – tereny wodne, wodno-błotne i trzcinowiska:

ochrona ścisła – zalotka większa, iglica mała;

ochrona częściowa – pijawka lekarska, rak szlachetny, rak stawowy, szlaczkoń torfowiec, modraszek alkon, dostojka akwilonaris, dostojka eunomia, szczeżuja wielka,

modraszek bagniczek, żagnica torfowcowa, straszka północna. W tabeli iglica mała została wykazana jako gatunek posiadający jedno znane stanowisko

Gatunki siedlisk leśnych – drzewostany starszych klas wieku:

ochrona ścisła – pachnica dębowa, zgniotek cynobrowy, przeplatka maturna.

Wśród bezkręgowców szczególnego uwzględnienia wymaga iglica mała, która – podobnie jak żółw błotny wśród gadów – należy do gatunków wymagających ustanawiania stref ochrony miejsc rozrodu i regularnego przebywania.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.4.9. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW BEZKRĘGOWCÓW

Najważniejszymi zagrożeniami są osuszanie torfowisk i mokradeł, zarastanie łąk i innych siedlisk otwartych, zanik roślin żywicielskich, niewłaściwe terminy koszenia, zanieczyszczenie wód oraz usuwanie starych, dziuplastych i zamierających drzew oraz martwego drewna.

Zaleca się zachowanie właściwych stosunków wodnych, utrzymywanie mozaiki terenów otwartych, torfowisk, łąk i ekotonów, zachowanie roślin żywicielskich oraz stosowanie ekstensywnego użytkowania cennych łąk. W drzewostanach należy pozostawiać stare i zamierające drzewa oraz martwe drewno, szczególnie w miejscach występowania pachnicy dębowej i zgniotka cynobrowego. W przypadku iglicy małej należy ponadto uwzględniać wymagania wynikające z ochrony strefowej.

IV.9.5. STREFY OCHRONY OSTOI, MIEJSC ROZRODU I REGULARNEGO PRZEBYWANIA GATUNKÓW

Podstawy prawne ochrony strefowej zawiera Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. *w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt* (Dz.U. 2022 poz. 2380). W załączniku nr 4 do ww. rozporządzenia wymieniono gatunki zwierząt, wymagające ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Informacje o stwierdzonych przypadkach rozrodu i regularnego przebywania zgłaszają leśnicy, ornitolodzy oraz służby konserwatorskie. Wyznaczanie granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz prowadzenie rejestru stref ochrony leży w gestii regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Strefy ustala i likwiduje dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w drodze decyzji administracyjnej. Granice stref ochrony oznacza się tablicami z napisem: „ostoja zwierząt" i informacją: „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony". Liczba i powierzchnia stref ulegają częstym zmianom, co związane jest z zakładaniem nowych lub opuszczaniem starych gniazd, a także w rezultacie wystąpienia przypadków losowych np. zniszczenia gniazda w wyniku huraganu, gwałtownej burzy lub uderzenia pioruna. Strefa może zostać zlikwidowana przez dyrektora RDOŚ na wniosek nadleśnictwa. Zwyczajowo jednak decyzja taka może być wydana w przypadkach, gdy strefa jest przez trzy kolejne sezony niezajęta. W związku z tym zaleca się, aby nadleśnictwo gromadziło informacje na temat stanu obiektu, poprzez obserwacje całoroczne, z zachowaniem newralgicznego okresu rozrodczego dla danego gatunku (poza okresem wysiadywania jaj), które należy potwierdzić sporządzeniem notatki służbowej przez leśniczego na koniec roku. Osoby kontrolujące strefy niebędące pracownikami zarządzanej gruntami jednostki LP (lub osobami działającymi na podstawie umów z LP) muszą posiadać pisemne upoważnienie od dyrektora RDOŚ oraz powiadomić nadleśnictwo o prowadzeniu obserwacji w obrębie stref. Obserwacje należy prowadzić zgodnie z zaleceniami publikacji pt. „Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny" (Chylarecki i in. 2015), dostępnej na stronach GIOŚ[4].

Strefa ochrony całorocznej ma na celu ochronę istniejących stanowisk rozrodu i regularnego przebywania. Przykładowo miejsce lęgu obejmuje drzewo gniazdowe oraz cały drzewostan (lub obszar) w jego otoczeniu. Obowiązują tu zakazy: „przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą; wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli

[4] https://monitoringptakow.gios.gov.pl/publikacje.html

nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków; wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji". Odstępstwo od tych zakazów możliwe jest między innymi w celu wykonania niezbędnych prac sanitarnych w sytuacjach klęskowych. Planowane prace muszą być pisemnie zgłoszone dyrektorowi RDOŚ, który rozpatruje każdy przypadek indywidualnie kierując się wymogami ochrony ostoi oraz stanowisk chronionych gatunków (art. 60 ust. 7 ustawy o ochronie przyrody). W strefach całorocznych wykonuje się niezbędne prace, po uprzednim uzyskaniu zgody RDOŚ, w tym np. obligatoryjne prace z zakresu ochrony lasu (prognostyczne czy niezbędne dla zachowania trwałości lasu). Strefa ochrony okresowej powinna zapewniać gatunkom spokój i bezpieczeństwo podczas rozrodu. W strefach tych, będących obszarami wyłączonymi okresowo z działalności gospodarczej, niezbędne prace związane z pozyskaniem drewna, hodowlą i ochroną lasu muszą być wykonywane poza okresowym terminem ochrony określonym ww. na początku rozdziału rozporządzeniem.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez nadleśnictwo i Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Lublinie, w Nadleśnictwie Sobibór funkcjonują 41 ustanowione strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania chronionych gatunków zwierząt.

A075 Bielik *Haliaeetus albicilla*
A215 Puchacz *Bubo bubo*
A457 Puszczyk mszarny *Strix nebulosa*
A089 Orlik krzykliwy *Clanga pomarina*
A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*
1220 Żółw błotny *Emys orbicularis*

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tekst jednolity: Dz.U. 2022 poz. 2380), dla poszczególnych gatunków wyznacza się następujące strefy ochrony:

- **A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*** – strefa ochrony całorocznej: obszar w promieniu do 200 m od gniazda; strefa ochrony okresowej: obszar w promieniu do 500 m od gniazda, w terminie 15.03–31.08.
- **A075 Bielik *Haliaeetus albicilla*** – strefa ochrony całorocznej: obszar w promieniu do 200 m od gniazda; strefa ochrony okresowej: obszar w promieniu do 500 m od gniazda, w terminie 01.01–31.07.
- **A089 Orlik krzykliwy *Clanga pomarina*** – strefa ochrony całorocznej: obszar w promieniu do 100 m od gniazda; strefa ochrony okresowej: obszar w promieniu do 500 m od gniazda, w terminie 01.03–31.08.
- **A215 Puchacz *Bubo bubo*** – strefa ochrony całorocznej: obszar w promieniu do 200 m od gniazda lub miejsca regularnego przebywania; strefa ochrony okresowej: obszar w

promieniu do 500 m od gniazda lub miejsca regularnego przebywania, w terminie 01.01–31.07.

- **A457 Puszczyk mszarny *Strix nebulosa*** – strefa ochrony całorocznej: obszar w promieniu do 200 m od gniazda; strefa ochrony okresowej: obszar w promieniu do 500 m od gniazda, w terminie 01.01–31.07.
- **1220 Żółw błotny *Emys orbicularis*** – strefa ochrony całorocznej: miejsca rozrodu i regularnego przebywania oraz obszar w promieniu do 200 m; strefa ochrony okresowej: miejsca rozrodu i regularnego przebywania oraz obszar w promieniu do 500 m, w terminie 15.03–31.10

Szczegółowe informacje o lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków ptaków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zawiera załącznik do programu ochrony przyrody. Dane te stanowią informacje wrażliwe i nie podlegają upublicznieniu.

IV.10. SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a polskie prawo (Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*; Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „*obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne*” (art. 5 pkt. 17). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt, często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony (art. 33). Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz wskazane są działania rekompensujące straty (art. 34).

Tab. 53. Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Kod siedliska	W granicach obszarów siedliskowych Natura 2000				Poza obszarami siedliskowymi Natura 2000				Łącznie			
	Stan siedliska*											
	FV	U1	U2	Razem	FV	U1	U2	Razem	FV	U1	U2	Razem
Siedliska nieleśne												
3150	184,29			184,29	9,48			9,48	193,77			193,77
3160	17,16			17,16					17,16			17,16
6510		2,83		2,83	7,9			7,9	7,9	2,83		10,73
7110		114,61		114,61		44,24		44,24		158,85		158,85
7120		13,36		13,36		178,62	1,64	180,26		191,98	1,64	193,62
7140	62,28	2,13		64,41	18,81	16,29	21,64	56,74	81,09	18,42	21,64	121,15
Siedliska leśne												
9170	27,36	83,58	42,2	153,14	3,12	370,38	362,28	735,78	30,48	453,96	404,48	888,92
91D0	74,3	237,48	5,25	317,03		66,48		66,48	74,3	303,96	5,25	383,51
91E0	14,36	8,15	7,12	29,63		76,76	17,16	93,92	14,36	84,91	24,28	123,55
91F0	3,54			3,54		28,29	9,16	37,45	3,54	28,29	9,16	40,99
91I0						1,90		1,90		1,90		1,90
91T0		2,5	9,21	11,71		8,08	23,1	31,18		10,58	32,31	42,89
Razem	383,29	464,64	63,78	911,71	39,31	791,04	434,98	1265,33	422,6	1255,68	498,76	2177,04

* stan siedliska określony według dostępnych danych monitoringowych

Źródłem informacji na temat lokalizacji płatów siedlisk przyrodniczych oraz ich stanu były:

- Wyniki przeprowadzonej w roku 2006 i 2007 powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, o których mowa w dyrektywach Rady Europejskiej nr 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. *w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory*, jak też 92/62/WE z 27 października 1997 r. *w sprawie dostosowania do postępu naukowo-technicznego dyrektywy 93/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory*, na podstawie Decyzji Nr 63 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 7 sierpnia 2006 r. (B.I.LP.2006.9.44).

IV.10.1. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK LEŚNYCH

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*)

Żyzny las liściasty rozwijający się na glebach brunatnych i płowych. Drzewostan tworzą przede wszystkim dąb szypułkowy, grab zwyczajny, lipa drobnolistna oraz klon zwyczajny. W Nadleśnictwie Sobibór grądy występują na wyniesionych, żyźniejszych fragmentach terenu. Charakteryzują się bogatym runem z udziałem zawilców, miodunki ćmej, kopytnika pospolitego oraz licznych gatunków geofitów wiosennych. Są jednymi z najcenniejszych siedlisk lasów liściastych w regionie.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- uproszczenie składu gatunkowego,
- eliminacja martwego drewna,
- fragmentacja siedlisk.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- zachowanie naturalnego składu gatunkowego,
- pozostawianie martwego drewna,
- wspieranie odnowienia naturalnego,
- ograniczenie zrębów zupełnych.

91D0 Bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Pinetum, Betuletum pubescentis*

Siedlisko typowe dla Polesia Lubelskiego i jedno z najważniejszych przyrodniczo siedlisk Nadleśnictwa Sobibór. Rozwija się na torfach i glebach organicznych przy wysokim poziomie wód gruntowych. W drzewostanie dominują sosna zwyczajna i brzoza omszona, miejscami świerk oraz olsza. Runo tworzą torfowce, bagno zwyczajne, borówka bagienna i żurawina. Bory bagienne pełnią istotną funkcję retencyjną, ograniczają odpływ wód i stanowią ostoję wielu rzadkich gatunków ptaków, owadów oraz roślin torfowiskowych.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- odwodnienia,
- pożary,
- obniżenie poziomu wód,
- presja gospodarcza.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- renaturyzacja stosunków wodnych,
- ograniczenie sieci odwadniającej,
- ochrona przeciwpożarowa,
- pozostawianie martwego drewna.

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albae, Populetum albae, Ficario-Ulmetum, Fraxino-Alnetum*

Siedlisko priorytetowe Unii Europejskiej związane z dolinami rzecznymi i okresowymi zalewami. W Nadleśnictwie Sobibór występuje głównie w obniżeniach terenu, wzdłuż cieków oraz na terenach podlegających okresowym podtopieniom. Dominującymi gatunkami są olsza czarna, jesion wyniosły, wierzby i miejscami topole. Łęgi charakteryzują się wysoką produktywnością biologiczną oraz bogactwem gatunkowym roślin zielnych, ptaków i bezkręgowców.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- regulacja rzek,
- ograniczenie zalewów,
- wycinka drzew,
- gatunki inwazyjne.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- utrzymanie naturalnej dynamiki rzek,
- odtwarzanie terenów zalewowych,
- zwalczanie gatunków obcych,
- zachowanie starodrzewów.

91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe *Querco-Ulmetum minoris*

Są to wielogatunkowe lasy liściaste związane z żyznymi siedliskami dolin rzecznych. W odróżnieniu od łęgów olszowo-jesionowych występują zwykle na wyżej położonych terasach zalewowych, rzadziej podlegających podtopieniom. W warstwie drzew dominują dęby, wiązy i jesiony. W Nadleśnictwie Sobibór zajmują niewielkie powierzchnie, jednak odznaczają się wysoką bioróżnorodnością i znacznym udziałem martwego drewna.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- regulacja cieków,
- osuszanie siedlisk,
- zamieranie jesionu,
- gatunki obce.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- zachowanie naturalnych procesów wodnych,
- wspieranie rodzimych gatunków drzew,
- pozostawianie drzew biocenotycznych,
- monitoring zdrowotności drzewostanów.

91I0 Ciepłolubne dąbrowy *Potentillo albae-Quercetum*

Widne lasy dębowe rozwijające się na glebach stosunkowo suchych i dobrze nasłonecznionych. W krajobrazie Sobiboru należą do siedlisk rzadkich, gdyż większość obszaru zajmują siedliska wilgotne. W drzewostanie dominuje dąb szypułkowy, a runo tworzą gatunki charakterystyczne dla siedlisk ciepłolubnych i kserotermicznych. Siedlisko stanowi ważne miejsce występowania wielu gatunków owadów związanych ze starymi dębami.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- zacienienie przez gatunki ekspansywne,
- brak naturalnych zaburzeń,
- zarastanie podszytem.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- odsłanianie drzewostanów,
- redukcja nadmiernego podszytu,
- zachowanie starych dębów,
- utrzymanie mozaikowej struktury lasu.

91T0 Sosnowy bór chrobotkowy *Cladonio-Pinetum*

Skrajnie ubogie siedlisko leśne rozwijające się na suchych, piaszczystych wydmach i równinach sandrowych. Drzewostan tworzy głównie sosna zwyczajna, natomiast runo zdominowane jest przez porosty z rodzaju chrobotek. W Nadleśnictwie Sobibór występuje na lokalnych wyniesieniach terenu, tworząc wyraźny kontrast w stosunku do rozległych siedlisk mokradłowych. Jest siedliskiem szczególnie wrażliwym na zadeptywanie, pożary i nadmierną eutrofizację.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- eutrofizacja siedliska,
- zalesianie gatunkami liściastymi,
- rozjeżdżanie przez pojazdy,
- zanikanie porostów.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- utrzymanie ubogiego charakteru siedliska,
- ograniczenie ruchu pojazdów,
- zachowanie luźnego drzewostanu sosnowego,
- monitoring porostów.

IV.10.2. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK NIELEŚNYCH

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion Potamion*

Jeziora, stawy i zatoki jeziorne o żyznych wodach z dobrze rozwiniętą roślinnością wodną (grzybienie, grążele, rdestnice). W Nadleśnictwie Sobibór związane głównie z naturalnymi jeziorami pojeziernymi i płytkimi zbiornikami wodnymi.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- eutrofizacja wód,
- dopływ zanieczyszczeń rolniczych,
- osuszanie i regulacja cieków,
- zarastanie zbiorników.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- ograniczanie dopływu biogenów,
- zachowanie stref buforowych wokół zbiorników,
- utrzymanie naturalnego reżimu hydrologicznego,
- usuwanie gatunków inwazyjnych.

3160 Naturalne zbiorniki dystroficzne *Rhynchosporion albae, Scheuchzerio-Caricetea*

Niewielkie jeziora i oczka wodne o brunatnej wodzie, zakwaszone przez kwasy humusowe pochodzące z torfowisk. Charakterystyczne dla kompleksów torfowiskowych Polesia, często otoczone borami bagiennymi.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- obniżanie poziomu wód gruntowych,
- melioracje,
- eutrofizacja,
- sukcesja drzew i krzewów.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- likwidacja lub ograniczenie odwodnień,
- renaturyzacja stosunków wodnych,
- usuwanie nalotu drzew i krzewów,
- monitoring jakości wód.

6510 Ekstensywnie użytkowane świeże łąki *Arrhenatherion elatioris*

Łąki kośne bogate florystycznie, utrzymywane dzięki koszeniu lub umiarkowanemu wypasowi. Na terenie Sobiboru występują głównie w dolinach rzecznych i na obrzeżach kompleksów leśnych.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- zaprzestanie koszenia,
- intensyfikacja rolnictwa,
- nawożenie,
- przekształcanie w grunty orne.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- regularne koszenie 1-2 razy w roku,
- ograniczenie nawożenia,
- zachowanie mozaiki siedlisk,
- wsparcie programów rolnośrodowiskowych.

7110 Torfowiska wysokie aktywne *Sphagnion magellanici*

Najcenniejsze torfowiska z żywym mchem torfowcem i aktywnym procesem akumulacji torfu. W regionie Sobiboru występują punktowo w dobrze zachowanych kompleksach torfowiskowych.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- odwodnienia,
- eksploatacja torfu,
- pożary,
- sukcesja drzew.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- blokowanie rowów odwadniających,
- utrzymywanie wysokiego poziomu wód,
- usuwanie nalotu brzozy i sosny,
- ochrona przeciwpożarowa.

7120 Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji *Sphagnion magellanici* (zdegradowane płaty)

Torfowiska osuszone lub częściowo przekształcone, które po poprawie stosunków wodnych mogą odzyskać cechy torfowiska aktywnego. Często związane z dawną melioracją terenów Polesia.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- dalsze osuszanie,
- zarastanie drzewami,
- pożary,
- eksploatacja torfu.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- renaturyzacja hydrologiczna,
- ograniczenie odpływu wód,
- usuwanie ekspansywnych drzew,
- monitoring regeneracji torfowców.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*

Mokradła pośrednie między torfowiskami niskimi a wysokimi, z pływającymi kożuchami roślinności i wysokim poziomem wód gruntowych. Jedno z najbardziej charakterystycznych siedlisk Polesia Lubelskiego.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska:

- melioracje,
- eutrofizacja,
- sukcesja drzew i trzcin,
- zmiany klimatyczne.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska:

- utrzymanie wysokiego poziomu wody,
- eliminacja źródeł zanieczyszczeń,
- usuwanie ekspansywnych gatunków,
- ochrona stref źródliskowych.

V. WALORY PRZYRODNICZE NADLEŚNICTWA

V.1. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór występuje wiele obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych. Najcenniejsze z nich objęto prawnymi formami ochrony przyrody, co zostało opisane we wcześniejszych rozdziałach. Poniżej zostały opisane pozostałe obszary o wyróżniających się walorach przyrodniczych. Informacje o obszarach cennych pochodzą głównie z inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczych, obowiązujących dokumentów planistycznych gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa oraz danych literaturowych i propozycji zgłaszanych przez stronę społeczną.

Obszary cenne pod względem botanicznym:

Najcenniejsze pod względem florystycznym obszary zlokalizowane są w obrębie kompleksów torfowiskowych, bagien oraz jezior śródleśnych Lasów Sobiborskich. Występują tu dobrze zachowane siedliska torfowisk wysokich, przejściowych i niskich, stanowiące miejsce występowania licznych gatunków roślin rzadkich i chronionych, związanych ze środowiskami wodno-błotnymi. Wysoką wartością przyrodniczą charakteryzują się również lokalne murawy napiaskowe oraz inne siedliska nieleśne będące ostoją specyficznej flory psammofilnej.

Obszary cenne pod względem faunistycznym:

Szczególne znaczenie dla zachowania różnorodności faunistycznej mają kompleksy leśno-bagienne, torfowiska, jeziora oraz doliny cieków wodnych. Obszary te stanowią ważne miejsca rozrodu, żerowania i migracji wielu gatunków zwierząt, w tym ptaków wodno-błotnych, drapieżnych oraz dużych ssaków. Teren Lasów Sobiborskich jest jednocześnie jedną z najważniejszych w kraju ostoi żółwia błotnego oraz wielu innych gatunków związanych z siedliskami podmokłymi.

Obiekty geomorfologiczne:

Do cennych elementów środowiska przyrodniczego należą polodowcowe formy rzeźby terenu charakterystyczne dla Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, w tym zagłębienia jeziorne, rozległe obszary torfowiskowe oraz lokalnie występujące wydmy śródlądowe. Formy te zachowały w znacznym stopniu naturalny charakter i stanowią istotny element różnorodności krajobrazowej omawianego obszaru

Obszary proponowane do ochrony i wskazywane w dokumentach planistycznych

W dokumentach planistycznych gmin, opracowaniach ekofizjograficznych oraz waloryzacjach przyrodniczych wskazuje się na potrzebę zachowania ciągłości kompleksów leśnych, torfowisk, jezior i dolin cieków wodnych, pełniących funkcję lokalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych. Obszary te, mimo że nie zawsze są objęte

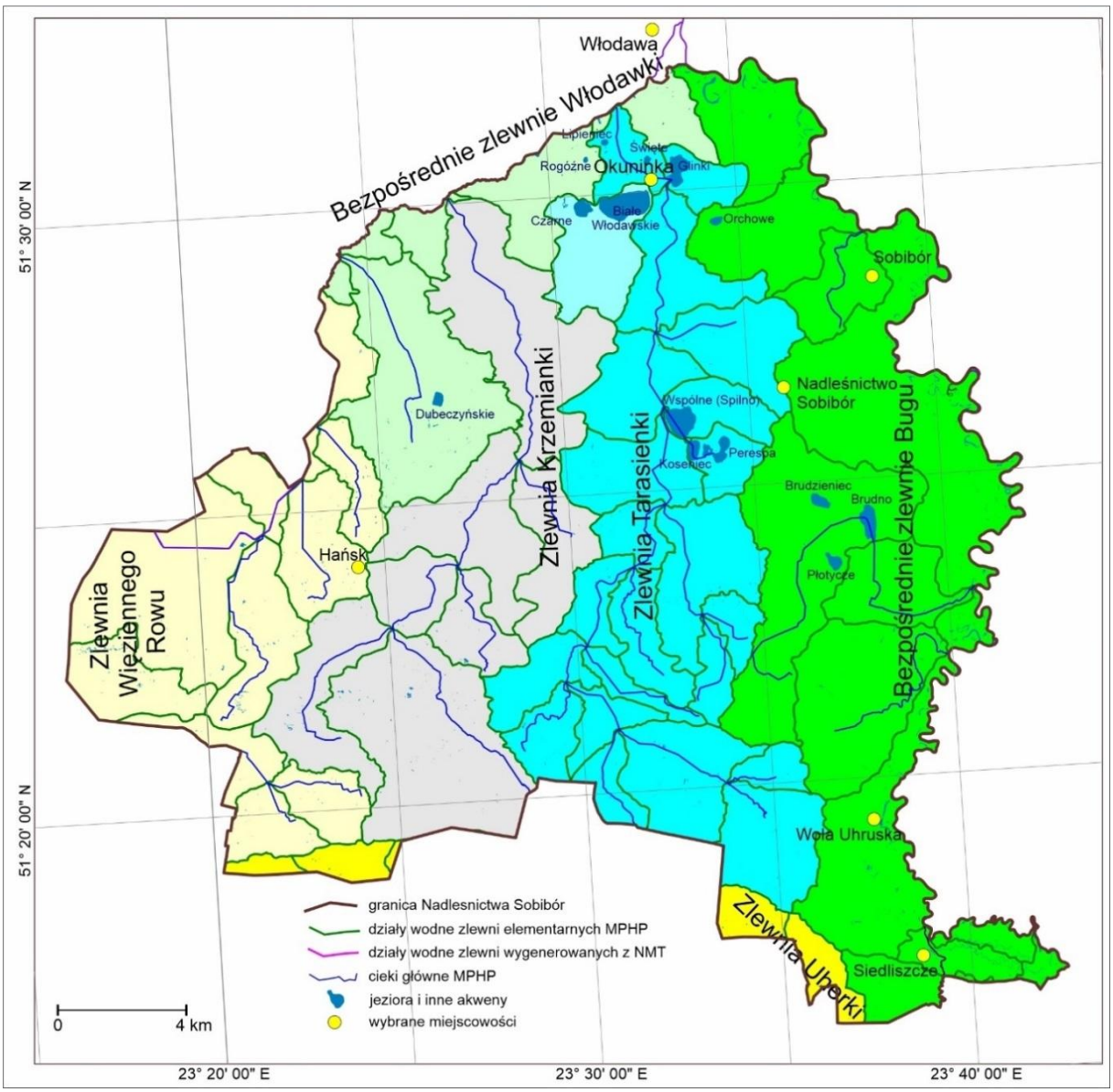
formalnymi formami ochrony, wyróżniają się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi oraz odgrywają istotną rolę w ochronie bioróżnorodności regionu.

V.2. EKOSYSTEMY WODNO-MOKRADŁOWE

Ekosystemy mokradłowe, zgodnie z Konwencją Ramsarską o obszarach wodno-błotnych, definiuje się jako „*tereny bagien, błot i torfowisk lub zbiorniki wodne, tak naturalne, jak i sztuczne, stałe i okresowe, o wodach stojących lub płynących, słodkich, słonawych lub słonych*". Są to ekosystemy kluczowe dla ochrony około 40% gatunków i siedlisk przyrodniczych, spośród których ponad 50% uznawane jest za zagrożone i ginące. Pełnią różnorakie funkcje ekosystemowe, głównie związane z retencją wód i spowolnieniem ich przepływu. Przyczyniają się do utrzymania stabilności warunków wodnych również w obszarach sąsiednich, umożliwiając prawidłowy wzrost lasu, wykształcanie się typowych cech siedlisk i stwarzając optymalne warunki rozwoju flory i fauny. Roślinność wodna i bagienna jest zdolna do absorbowania zanieczyszczeń, takich jak metale ciężkie, związki azotu i fosforu, co skutecznie redukuje eutrofizację wód. Mokradła i torfowiska są również istotnym elementem globalnego cyklu węglowego i wpływają na regulację gazów cieplarnianych - magazynują węgiel oraz azot w postaci organicznej i odgrywają ważną rolę w sekwestracji metanu.

V.2.1. WODY PŁYNĄCE

Nadleśnictwo Sobibór położone jest w całości w dorzeczu Bugu, w zlewni rzeki Włodawki i jej dopływów. Z zachodniej części nadleśnictwa wody opadowe spływają bezpośrednio do Włodawki oraz Więziennego Rowu i Krzywianki. Z części centralnej wody odprowadzane są przez dwa prawe dopływy Włodawki - Krzemiankę i Tarasienkę. Największa zlewnia na obszarze nadleśnictwa jest zlewnia Włodawki, która obejmuje 2/3 jego powierzchni. Wszystkie zlewnie noszą piętno przekształceń antropogenicznych, a w pełni utworzoną przez człowieka jest zlewnia Więziennego Rowu. Pozostała część należy do bezpośredniej zlewni Bugu. Specyficznymi obszarami zatrzymującymi wodę na tym obszarze są mokradła. Stanowią one formę retencji przejściowej pomiędzy wodami powierzchniowymi a podziemnymi. Charakterystycznym elementem doliny Bugu jest występowanie jezior dolinnych.

Ryc. 28. Główne zlewnie Nadleśnictwa Sobibór (opracowano na podstawie MPHP10)

Bug

Najważniejszym ciekiem wodnym regionu jest rzeka Bug, stanowiąca jeden z najlepiej zachowanych przykładów dużej naturalnej rzeki nizinnej w Polsce. Na terenie Nadleśnictwa Sobibór przepływa na odcinku około 55 km. Charakteryzuje się silnie rozwiniętym systemem meandrów, licznymi starorzeczami oraz naturalnym, nieuregulowanym korytem.

Dolina Bugu cechuje się dużym zróżnicowaniem siedliskowym. Występują tu rozległe łąki, starorzecza, okresowo zalewane obniżenia oraz mozaika siedlisk wilgotnych i podmokłych. Coroczne wezbrania i okresowe zalewy mają istotne znaczenie dla utrzymania wysokiej różnorodności biologicznej oraz zachowania procesów ekologicznych charakterystycznych dla dolin rzecznych.

Rzeka wywiera istotny wpływ na warunki wodne lasów położonych w jej bezpośrednim sąsiedztwie, zwłaszcza w rejonie Sobiboru i Zbereża.

Włodawka

Włodawka jest największym dopływem Bugu na terenie nadleśnictwa. Jej dorzecze obejmuje powierzchnię około 725 km². Rzeka odwadnia znaczną część zachodnich i północnych terenów Nadleśnictwa Sobibór.

W wyniku prowadzonych w przeszłości prac melioracyjnych i regulacyjnych koryto Włodawki zostało przekształcone, szczególnie w górnym i środkowym biegu. Mimo tych zmian dolny odcinek zachował wiele cech naturalnych. Włodawka odprowadza do Bugu średnio około 2,3 m³ wody na sekundę, stanowiąc ważny element lokalnego systemu hydrologicznego.

Więzienny Rów (Krzywianka)

Krzywianka wraz z Więziennym Rowem pełni funkcję głównego odbiornika wód z obszaru Krowiego Bagna. Ciek ten powstał w wyniku działań melioracyjnych i jest wyposażony w urządzenia hydrotechniczne umożliwiające regulację odpływu wód.

Funkcjonowanie Więziennego Rowu miało istotny wpływ na przekształcenie stosunków wodnych rozległych obszarów torfowiskowych i bagiennych, przyczyniając się do zwiększenia odpływu wód z Krowiego Bagna.

Krzemianka

Krzemianka jest prawostronnym dopływem Włodawki o powierzchni zlewni około 101 km². Źródła rzeki znajdują się w podmokłych i zabagnionych terenach położonych w okolicach Łowczy.

Zlewnia Krzemianki charakteryzuje się znacznym udziałem lasów, torfowisk oraz zagłębień bezodpływowych pochodzenia krasowego. Dzięki temu rzeka odgrywa ważną rolę w utrzymaniu uwilgotnienia siedlisk bagiennych i leśnych środkowej części nadleśnictwa.

Tarasienka

Tarasienka jest największym prawostronnym dopływem Włodawki. Jej dorzecze o powierzchni około 136 km² w całości znajduje się w granicach Nadleśnictwa Sobibór. Na obszarze zlewni występuje kilka jezior, m.in. Pereszpa, Koseniec, Wspólne, Glinki i Białe.

Rzeka została całkowicie uregulowana, a jej przebieg był wielokrotnie modyfikowany w związku z prowadzonymi pracami melioracyjnymi. Mimo znacznego stopnia przekształcenia nadal pełni istotną funkcję w odwadnianiu terenów podmokłych oraz kształtowaniu lokalnych warunków siedliskowych.

Znaczenie przyrodnicze

Sieć rzeczna Nadleśnictwa Sobibór stanowi podstawowy element funkcjonowania ekosystemów leśnych, bagiennych i torfowiskowych. Szczególnie istotne znaczenie przyrodnicze posiada dolina Bugu, która zachowała naturalny charakter i pełni funkcję korytarza ekologicznego o randze krajowej i międzynarodowej.

Rzeki, starorzecza, torfowiska, podmokłe lasy oraz związane z nimi zbiorowiska roślinne tworzą siedliska wielu gatunków roślin, bezkręgowców, płazów, ptaków i ssaków związanych z ekosystemami wodnymi i mokradłowymi. Zachowanie naturalnych procesów hydrologicznych, ograniczenie dalszych przekształceń koryt rzecznych oraz ochrona terenów podmokłych są kluczowymi działaniami służącymi zachowaniu walorów przyrodniczych Nadleśnictwa Sobibór.

V.2.2. WODY STOJĄCE

Wody powierzchniowe stojące Nadleśnictwa Sobibór obejmują jeziora, zbiorniki retencyjne, starorzecza, torfianki, oczka wodne oraz liczne obszary podmokłe związane z terenami bagiennymi i torfowiskowymi. Stanowią one istotny element krajobrazu oraz warunkują zachowanie wysokiej różnorodności biologicznej obszaru.

Jeziora

Najcenniejszą grupę wód stojących stanowią jeziora należące do systemu Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. W granicach administracyjnych Nadleśnictwa Sobibór znajduje się 16 jezior o powierzchni przekraczającej 1 ha, natomiast na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo zlokalizowanych jest 8 jezior o łącznej powierzchni około 210 ha. Są to jeziora: Spólne, Koseniec, Perespa, Orchowe, Brudzieniec, Brudno, Płotycze oraz jedno jezioro bez nazwy.

Jeziora regionu wyróżniają się dużym zróżnicowaniem pod względem genezy, morfometrii i warunków ekologicznych. Pomimo położenia poza zasięgiem ostatniego zlodowacenia ich powstanie wiąże się z procesami zachodzącymi po ustąpieniu lądolodu około 11 tys. lat temu. Za główne czynniki ich genezy uznaje się procesy krasowe zachodzące w podłożu kredowym oraz wytapianie brył martwego lodu.

Większość jezior ma kształt owalny lub zbliżony do koła. Dominują zbiorniki niewielkie, których powierzchnia nie przekracza 50 ha. Największym i najgłębszym jeziorem jest Jezioro Białe koło Włodawy o powierzchni około 105 ha i głębokości przekraczającej 36 m. Z kolei jeziora Orchowe, Płotycze i Dubeczyńskie należą do najpłytszych zbiorników regionu.

Łączna powierzchnia jezior znajdujących się w granicach administracyjnych nadleśnictwa wynosi około 413 ha. Ze względu na niewielkie powierzchnie i małe głębokości większość zbiorników charakteryzuje się ograniczoną pojemnością wodną. Szczególne znaczenie retencyjne posiada Jezioro Białe, gromadzące ponad 14 mln m³ wody.

Tab. 54. Wykaz jezior na obszarze Nadleśnictwa Sobibór (opracowano na podstawie MPHP10k)

Nazwa jeziora	Powierzchnia [ha]	Pojemność [tys. m^3]	Głębokość maksymalna
Białe Włodawskie	104,90	14615	36,0
Czarne Włodawskie	28,60	639	11,4
Dubeczyński	11,89	152	1,8
Glinki	41,12	1383	8,3
Hańskie	4,17	34	2,1
Koseniec	26,67	289	4,1
Lipieniec	4,18	127	7,0
Orchowe	8,42	71	1,6
Perespa	28,41	626	6,5
Rogóźne	2,17	25	3,0
Święte	5,45	177	9,2
Wspólne (Spilno)	69,97	850	2,2
Płotycze	17,16	207	1,9
Brudzieniec	18,16	228	3,5
Brudno	41,10	565	4,1
bez nazwy	0,56	5	1,6

Walory przyrodnicze

Jeziora Nadleśnictwa Sobibór reprezentują różne typy troficzne. Przeważają zbiorniki eutroficzne, odznaczające się dużą produktywnością biologiczną i bogatą roślinnością wodną. Rzadziej występują jeziora dystroficzne związane z obszarami torfowiskowymi. Wyjątkowym obiektem jest Jezioro Białe, zaliczane do jezior mezotroficznych.

Zbiorniki wodne wraz z otaczającymi je torfowiskami, szuwarami i podmokłymi lasami stanowią ważne siedliska wielu gatunków roślin, bezkręgowców, płazów, gadów, ptaków wodno-błotnych oraz ssaków związanych ze środowiskiem wodnym. Pełnią również funkcję lokalnych ostoi bioróżnorodności oraz miejsc rozrodu i żerowania licznych gatunków chronionych.

Zagrożenia i kierunki ochrony

Znaczna część jezior znajduje się w zaawansowanym procesie naturalnej sukcesji i lądowacenia. O postępującym zarastaniu świadczy rozwój roślinności wodnej i torfowiskowej oraz występowanie charakterystycznych pływających mat roślinnych (splei). W wielu miejscach dawne misy jeziorne zostały już częściowo wypełnione osadami organicznymi.

Istotnym problemem jest obserwowane w ostatnich dekadach obniżanie poziomu wód jeziornych, związane prawdopodobnie ze zmniejszeniem zasilania atmosferycznego oraz przekształceniami stosunków wodnych wywołanymi działalnością melioracyjną w otaczających zlewniach.

Dla zachowania walorów przyrodniczych jezior i związanych z nimi siedlisk kluczowe znaczenie mają:

- ochrona naturalnych stosunków wodnych,
- ograniczanie dalszego osuszania terenów podmokłych,
- zachowanie stref buforowych wokół jezior,
- ochrona szuwarów, torfowisk i roślinności przybrzeżnej,

- monitoring zmian poziomu wód oraz procesów eutrofizacji,
- ograniczanie presji antropogenicznej w najcenniejszych przyrodniczo strefach jeziornych.

Jeziora i pozostałe wody stojące Nadleśnictwa Sobibór stanowią jeden z najważniejszych elementów przyrodniczych Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, kształtując warunki siedliskowe oraz wpływając na zachowanie różnorodności biologicznej całego obszaru.

V.2.3. MOKRADŁA

Mokradła stanowią jeden z istotniejszych elementów środowiska przyrodniczego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór. Ich znaczny udział wynika z uwarunkowań geomorfologicznych, geologicznych i hydrologicznych charakterystycznych dla obszaru Polesia. Występują tu zarówno rozległe kompleksy torfowiskowe i bagienne, jak również liczne mniejsze powierzchnie podmokłe rozproszone w obrębie kompleksów leśnych. Ekosystemy te tworzą zróżnicowany układ siedlisk wodno-błotnych, obejmujący torfowiska niskie, przejściowe i wysokie, bagna oraz związane z wysokim poziomem wód gruntowych siedliska leśne.

Na gruntach pozostających w zarządzie Nadleśnictwa największą powierzchnię spośród wyróżnionych typów torfowisk zajmują torfowiska niskie – 1 732,46 ha, w tym 954,32 ha w obrębie Dubeczno i 778,14 ha w obrębie Sobibór. Torfowiska przejściowe zajmują łącznie 753,90 ha – 425,81 ha w obrębie Dubeczno i 328,09 ha w obrębie Sobibór. Powierzchnia torfowisk wysokich wynosi 443,44 ha, z czego 205,80 ha przypada na obręb Dubeczno, a 237,64 ha na obręb Sobibór.

Znaczący udział mają również powierzchnie sklasyfikowane jako bagna, zajmujące łącznie 1 561,99 ha, w tym 745,02 ha w obrębie Dubeczno oraz 816,97 ha w obrębie Sobibór. Ponadto w wydzieleniach leśnych występują liczne niewielkie powierzchnie bagienne niestanowiące odrębnych wydzieleń, których łączna powierzchnia wynosi 163,48 ha – 77,59 ha w obrębie Dubeczno i 85,89 ha w obrębie Sobibór. Powierzchnie te, mimo niewielkich rozmiarów jednostkowych, mają duże znaczenie dla zwiększania różnorodności siedliskowej kompleksów leśnych oraz lokalnej retencji wodnej.

Z ekosystemami mokradłowymi związane są także siedliska leśne zależne od wysokiego poziomu wód gruntowych. Lasy na siedliskach bagiennych LMb zajmują 540,04 ha, w tym 298,58 ha w obrębie Dubeczno i 241,46 ha w obrębie Sobibór. Siedliska łęgowe i olsowe, ujęte w zestawieniu jako Ł, Ol i OlJ, obejmują łącznie 2 203,10 ha, z czego 1 136,14ha znajduje się w obrębie Dubeczno, a 1 065,58 ha w obrębie Sobibór.

Wartości powierzchni poszczególnych kategorii przedstawionych w tabeli nie powinny być sumowane w celu określenia całkowitej powierzchni mokradeł, ponieważ część kategorii odnosi się do tych samych obszarów charakteryzowanych według odmiennych kryteriów. Dotyczy to w szczególności relacji pomiędzy typem torfowiska a wykształconym na nim typem siedliskowym lasu.

W ujęciu regionalizacji przyrodniczo-leśnej zdecydowana większość zasięgu Nadleśnictwa Sobibór znajduje się w IV Krainie Mazowiecko-Podlaskiej, Mezoregionie Równiny Łęczyńsko-Włodawskiej, natomiast niewielka część południowa położona jest w VI Krainie Małopolskiej, Mezoregionie Pagórów Chełmskich. W ujęciu fizycznogeograficznym obszar Nadleśnictwa obejmuje Równinę Łęczyńsko-Włodawską, Polesie Brzeskie oraz fragment Pagórów Chełmskich. Takie położenie sprzyja występowaniu licznych obniżeń terenowych, torfowisk, terenów zabagnionych i innych siedlisk zależnych od wody. Znaczenie procesów bagiennych i jeziornych potwierdza również udział utworów pochodzenia jeziornego i bagiennego, stanowiących około 27,33% utworów geologicznych rozpoznanych na terenie Nadleśnictwa.

Nadleśnictwo Sobibór położone jest w całości w dorzeczu Bugu. Znaczna część obszaru należy do zlewni Włodawki i jej dopływów, natomiast pozostała część znajduje się w bezpośredniej zlewni Bugu. Mokradła stanowią w tym układzie istotny element systemu retencji, pośredniczący pomiędzy wodami powierzchniowymi i podziemnymi.

Ekosystemy wodno-błotne odgrywają istotną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej. Stanowią miejsca występowania licznych gatunków roślin i zwierząt związanych z siedliskami torfowiskowymi, bagiennymi, szuwarowymi, wodnymi oraz wilgotnymi lasami. Szczególne znaczenie mają niewielkie śródleśne bagna i zabagnienia, które zwiększają mozaikowatość siedlisk oraz stanowią lokalne ostoje gatunków związanych z wodą.

Mokradła pełnią również ważne funkcje hydrologiczne. Retencjonują wodę, ograniczają szybkość jej odpływu, wpływają na stabilizację poziomu wód gruntowych oraz kształtują warunki wilgotnościowe sąsiednich siedlisk. Torfowiska stanowią ponadto długoterminowy magazyn materii organicznej i węgla. Zachowanie właściwego stanu tych ekosystemów uzależnione jest przede wszystkim od utrzymania odpowiednich stosunków wodnych. Do głównych zagrożeń należą działania prowadzące do obniżania poziomu wód gruntowych, przyspieszenia odpływu oraz przesuszania siedlisk organicznych.

Z punktu widzenia ochrony przyrody szczególnie istotne jest zatem zachowanie naturalnych lub zbliżonych do naturalnych stosunków wodnych, utrzymywanie śródleśnych terenów podmokłych oraz ograniczanie działań mogących prowadzić do trwałego odwodnienia torfowisk i bagien. Ważne jest również zachowanie powiązań hydrologicznych pomiędzy mokradłami, ciekami, zbiornikami wodnymi oraz siedliskami leśnymi zależnymi od wody.

Obszary objęte ochroną na podstawie Konwencji Ramsarskiej

W regionalnym systemie obszarów wodno-błotnych szczególne znaczenie posiada Poleski Park Narodowy, objęty ochroną na podstawie Konwencji Ramsarskiej. Obszar został wpisany na Listę obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym w 2002 r. Jego wartość związana jest z występowaniem rozległego kompleksu jezior, torfowisk niskich, przejściowych i wysokich, bagien, podmokłych łąk oraz lasów bagiennych.

Poleski Park Narodowy stanowi jeden z najważniejszych w skali kraju obszarów ochrony ekosystemów wodno-błotnych. Jego położenie w obrębie tego samego regionalnego układu przyrodniczego podkreśla znaczenie zachowania ciągłości przestrzennej i hydrologicznej mokradeł występujących również w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór. Ochrona tych siedlisk ma znaczenie nie tylko dla zachowania lokalnej różnorodności biologicznej, ale również dla prawidłowego funkcjonowania systemu wodnego Polesia.

Tab. 55. Zestawienie ekosystemów wodno-błotnych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Typ	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
Torfowiska niskie	Obręb Dubeczno: 16o, r, t, w, x, y, z; 17c, d; 24b, c, d, g; 41a, b, c; 45c, d; 47d; 72c; 79c; 81m; 82b, o; 99h; 101b, d, f, i, j, l; 102f, g, h; 104a, b, c, d; 126i, j; 127a, d, f, j, k; 143m; 144d, f; 145b; 146f, g; 159a; 160a; 161b; 172f, g, h, i, n; 173c, f, h; 174a, b, d; 175f; 176d, f, h; 177b, d, f, g; 184d, f; 192a, l; 193c; 194a; 195a; 196b, c; 197d, f, g, h, i; 198a; 199a; 200f; 205f; 214c; 217b, d; 218a, g, h; 219b, c, g; 220a, c, d, f; 221a, c; 222a, b, c; 223a, i, j; 228b; 234i; 241d; 242b, c, d; 243a, b; 244b, c; 247c, f; 249d; 252l, m, n, r, t, w; 253g, i, k; 254h, k; 255c, d, f, g, h, i; 256a, b, c; 257a, b; 258a, b; 261c; 262c, f, i; 263b, c, d, f, i; 265i; 266d, f, g, h; 269m; 271b; 272a, b; 273c, d, f; 274a; 275b, k; 276d; 277b, j; 278Aa, i, m, n, o; 280k; 281a, b; 283a, b, c, i, j; 284h; 285c, k; 287b, c; 288b, m, x, y; 289a; 290d, f; 292d, f; 293d, f, k; 294f, l; 295a, i; 296k; 299b; 300b, d, f; 301b, g, h; 301Aa; 307b; 309b; 311b; 312h; 313d; 314Ab, c; 314Bg; 320a; 324f, i; 326g, h; 346f, g, j; 347h; 352j; 353b; 361a, d, g; 362d, g; 363f, g, m; 373i, k; 379a; 391a, d, f, p, r, s, t, w; 395h, i, j, l; 396b, d, g, h, k; 397b, f, h; 398h; 399a, b, c; 401d, j; 402d; 403b, k, l; 407b, c, f; 408j; 413Aj; 603a, b, c, d, m, s; 604b, c; 605a; 607a, c	954,32
	Obręb Sobibór: 6h, i; 12c, f; 13a, b, f, g; 20a, f; 21g, h; 22c, d, g, h; 51d; 52d, h; 60o; 62d, l; 70c, d, k, m; 71h; 77j, k; 80d; 84c, l, t; 85b, c; 88b, d; 89a; 93a; 99c; 100k, l; 101i; 107d, h, i, j, k; 108h, i, k; 114f; 115a, c, f, g; 116a; 121o; 122a, b, c; 130b; 131g, h; 132c; 134n; 135k; 136j, k, l, m; 137c, d, h, j, l; 151b, f, g, j, n; 155a, d; 156a, c, f, j, m; 157a, b, j; 163i; 171a, b, c; 177b; 178b; 183d; 184a; 192c, f; 193i; 194a, b, c, g; 204d; 205a, b, c, d; 207c, j; 214b; 215a, b; 229a, b, c; 230b, d, f, g, l; 231a; 232Aa, b, c, d, j, o; 240j; 241f; 242g; 244j; 245h, i, j; 246c; 253b; 261a; 264g, i; 265a, b; 267d, k; 268p; 269g, i; 270a; 282a, c; 283c, d; 284c, f, g; 285a; 289m, r; 290a, i, k, l; 291d, g, h; 302b, c; 304a; 305b, g, h; 306f, h, i, j, l; 307d, f; 308d, f; 309b, g, h; 310a, b, i, l; 311h, n; 312g, k; 325b; 326a, c; 328Ba, f, g, k; 329d; 344a, d, f, g; 345Bj; 345Cd, h, i, j, k; 345Da, c, d, f, g, h, i; 346b, d, h, i, j, k; 347f, g, i; 348c, d, f, g; 349a, f, j; 354b, c, d, f; 355c; 355Aa, b; 361f, j; 364c, f, g, j; 365g, h, i, l, m; 365Ak; 365Ba, b; 365Ca, f, g, j, l; 365Da, i; 367a; 371d; 372a, b; 373b; 394ax; 395c	778,14
Torfowiska przejściowe	Obręb Dubeczno: 1a, b, c; 11a; 12a, d; 21k; 31a, b; 37h; 38d, h; 39b, c; 41d, i; 42b; 46b; 50h, i; 51a; 59b, w; 72h; 100d; 122l; 133a; 153g; 167Ab; 167Bd, f, g; 167Cb, c, d; 171a; 178a; 188l; 188Aa; 188Ba, b, c; 188Ca, c, h; 207d; 209h; 209Bb, c; 215f, i, j; 237a; 238b; 239a; 244f, g; 262k; 265c; 270a, d; 274j; 275r; 276a, h; 277c, d; 278b; 278Al; 282d; 284c; 286m; 287m; 288w; 290c; 294i; 298d; 302h; 305d; 314Cc; 317d; 319h; 333c; 337f; 340k; 356Aa; 369i, m; 371g, h; 374f, g; 375g; 377b, d; 378d, f, g; 380b, h, i, j; 381l; 382b, c; 383a, c, d, h, i; 393h; 394b, c; 401h; 601a, d	425,81
	Obręb Sobibór: 17h; 23j; 26c; 29g; 30b; 33f; 34c, i; 35c, l, o; 36c; 37h, k, l, m; 41b; 45c; 46a; 48d, f; 52g; 59Ac, d, f; 59Ba, b, o, x; 75g; 76j; 82j; 83m; 88i, l; 89i, j; 90b, f; 98c, f; 99f, h, j; 100m, n, p, r; 101h; 105f; 107f; 108f; 109a, g; 114c; 115b; 163k; 178k; 184b, g; 200h; 207b; 226i; 227j; 231h; 242f; 243c; 246a, g; 248a; 251d; 252b, d; 253a, h; 253Ab; 262c, f; 263a; 268n, o; 269k, l; 270h; 274a; 286j; 289c; 290b; 291a, m; 292b, d; 303b, d; 304g, i; 305c; 306a; 308p; 310f; 311g, i; 312d, h, j; 313k, l, m; 314o, p; 321c; 327g; 328Ab; 329c; 330a, b, d, f; 331b, c, i, j; 338b, c, d; 343f; 345Ba, c; 348a; 352d, h; 354g; 355Cf, g, i; 357c, d, f, g; 358a; 365Ac, l; 372Aj; 381g; 382c; 604a, b, c, d; 605b, d, f, g, k	328,09

Typ	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
Torfowiska wysokie	Obręb Dubeczno: 9d; 10k; 23g, h, i; 31c; 36d; 42d; 43c, d; 44c; 46j, k, l; 55c; 56a; 59d, g, h; 61d; 62f; 64d, g; 77b; 83b; 85c; 86c, j; 98i; 99c; 117c, d; 118b; 121b; 147f; 153d; 154f; 157f; 188b, j; 188Ac; 188Bd, f; 209b; 209Ab, c, g, h, i, j; 209Ba; 246j, n; 252f, g, i; 269f; 270i; 282b; 298i; 314Af	205,80
	Obręb Sobibór: 139l; 159n; 160b; 175i; 178f; 181j, l; 196g; 197d; 198h; 199c; 200g; 204g; 221b, c; 222a; 225a; 226b; 232Am; 244i; 247a, b, c, f; 248j; 250h; 251k; 271c, k, n; 272a, g, h, i; 273h; 274h, l; 292c; 293a, b; 294a, b, d, k; 295b, f, h; 305i; 313c, j; 314a, m; 323f, g; 324a, c; 325f; 327j; 340g; 344c; 345g; 351b; 353i, j; 356b, d; 357a, b	237,64
Bagna	Obręb Dubeczno: 1d; 12n; 13h; 21b; 25f; 26g; 31h, m, p; 42a; 43b; 46i; 47b; 49j; 50d, m, o; 51b, h; 59x, y, z; 61g; 63a, d, f, h; 74d; 76i; 77m; 80b, i; 81c; 82n; 83i, l; 84h; 86a, f, h; 87b, i; 90j; 91j; 92d; 99d; 100g; 104h; 106f, i, l; 107a, d, g; 108c, d, i, j, k, o; 109b, g, k, n, p; 110b, f; 113j; 114d; 118c; 119f; 121f; 122f; 126l; 127h, n, o; 130d; 131b, g, h; 135h; 136i; 137c; 140d, f; 141i; 142h, i, l, o, p; 143c, n; 144c; 145a; 152f, g; 153f; 156g, i, m, n, o; 157i; 158k; 160b; 161a; 162d; 168k, r; 170f, i; 171d, i; 172m; 173d, g; 174c; 175a, b, g; 176a, c; 177a; 181c; 184c; 188c, f, i; 191b; 193d; 194b; 195b, c, d; 196a, d; 197a, c; 200g, h; 204d; 205c; 210c; 211d; 212h; 213c; 215g, h, k; 216c, g; 217c; 218b, d; 219a; 220b; 221b, d; 223h; 225h; 226f, g; 228a; 229l; 230c, g; 231f, g, h, i, j; 233c; 234d; 235b; 236d, g; 237b, c; 238a, c, d; 239g; 240h; 241a, c, f; 242a; 243c; 244a; 245l, x, y, z; 246p, x; 248g; 249a; 250c, f, i; 251b; 252a; 253j; 255a; 258c; 259m, n; 265h; 266b, c; 267d; 268j; 269l; 271h; 272c, h; 275j, o; 277h; 278c, i, j, l, n, p, r, w, x, z; 279a, i; 280f, i; 281d, i, j; 282f; 285f, i; 286k; 287p; 289g; 292b, i, j; 293c, g, j; 294a; 295f; 296d; 298b; 299a; 300h; 301Ad, g, j; 302f, g; 305f, h, i; 306c, g, h; 307c; 308d, i; 309g; 310c; 312m; 314Aj; 314Bb, d, k, l, m, n, p; 314Cb, d, f, j, k, l, m; 315b; 316a, c, h; 317f, g; 320h; 324g, j, l; 325a; 331d; 332c, d, h, i; 333a, d, g; 334a, g; 338f; 339d, f; 343i; 344d, f, g, i; 345c; 346i; 347f, g; 348g; 350d, f; 351a; 353l; 354h, k; 360d, g; 361f; 362f, h; 363h, i; 368c, m, n; 369c, j, l; 370i; 373h, j; 376d; 378k; 379b, f, k, lx, mx, r, x; 380f; 382d; 383b; 391k, l, m; 393o; 394ax, cx, fx, hx, n, px; 413Ab; 414b; 415i; 419b, h; 420k; 421b, j; 430m; 606cy	745,02
	Obręb Sobibór: 3c; 4b; 6f; 9h; 10h; 12d; 13d; 15b, d; 16d, g; 17a, g; 18f; 20b; 21d, f; 22b; 23k; 27d, h, l; 29h; 30c; 31g; 33a, d; 34b, g, h; 35a, k, n; 36a, f, h; 37g, n; 39d, g; 40j; 41c, l; 46b; 47d, j; 50b, i, j; 51c; 52f; 59Ao; 59Bf, i; 60c, l, m, t, w; 61k; 62c; 70f, l; 73c, d, i; 74f; 75f, h; 76i, k; 78h; 79f; 81i; 82k; 83d; 84b, m; 87d, f, g, j; 88f, k; 89b; 90a, d; 91h, k; 92b; 93d; 97a; 98b, d; 99g; 100h, o, s; 102d, f; 103c, f; 104d, g; 106d, k; 108a; 110h, k; 112f; 113h; 116g, j, l, p; 117a, b, d, h, i, j; 118c, f; 124f, l; 131c, f; 132a; 133f, h, k; 134h, k, o; 135h, i, l, m; 136g, n; 137a; 139b, d, g, j; 152c, h; 153c; 154g, i, k; 155c, g; 156b, d, k, l, n; 157c, k; 158i; 163j; 175d, h, k; 176c; 177i, j; 178g, h; 179a; 180h; 181d, k; 182g; 196f; 197f; 198g; 199b; 200a; 201g, h, k; 202a, b; 203g; 204b, f, h; 205s, t; 206g; 214c; 218b; 219a, d; 220c; 221a, d; 222b, f; 223a; 225c, f; 226a, c, d; 227a, c; 228a; 229d; 232h; 232Ah; 237i; 238f; 240d; 241b, j; 242h, i; 244f; 247d; 248i; 249f, h, i; 250d, i, j; 251h, i, l; 252i, k; 253i; 253Acx, k; 257b; 258a, d, h; 259d, i, k; 260c, g; 261b; 262a, b; 263c, f; 267i; 268c, k, l, m; 269j; 270g, j, m; 271h; 272f; 273i, k; 276f; 280b, c; 281a; 282b, d; 283a, f; 284b, d; 288k, l, m; 289g, k, l, o, p, t; 290j; 291f, i, l, t; 293i, l, m, n; 294j, l; 295k; 302d; 303a, k; 305f; 307a, b; 307Ag; 308b, c, j, o, t; 309a, d, l; 311k; 312l; 314f; 315b; 321a; 327b; 328g, i, k, m, p; 328Aj, m; 328Bb, i; 329b; 330c; 331g, l, n, p; 338a, g; 339f; 340f; 342a; 345a, c; 345Af, h; 345Bb, k; 346g; 347d, h, j; 348b; 349c, g; 351f; 353b, f; 355d; 355Bb, g; 356c, f; 358g, h; 359c, f, j; 360c; 361k; 362f; 363c; 364b; 365Ab, i, n; 365Bc, d; 365Cd, i; 365Fc; 366b, i; 368b; 370i; 372Ag, h; 372Bb, c, g, n; 376h; 377d; 380Bb; 381h; 384Ag; 385f, p; 390Ajx, n, r	816,97
Bagna (powierzchnie niestanowiące wydzieleń)	Obręb Dubeczno: 6c; 7a; 8d; 10o; 12d; 16p; 17f; 21k; 27f; 31a, n; 37a; 38d; 48a; 49c, h, i; 50i, j, l; 51a, d; 60i; 61k; 62b; 64f; 68g; 77k; 82i; 83b, d, f, h; 84c, f; 88b, c; 95g; 97g, i, j; 100h, i; 101d; 106j; 107b; 108a, f; 109a, i; 114a; 115c; 116b; 118g; 119g; 123c; 126k; 129b, c, f, i, j; 130g; 131a, d, f; 134b; 135a, b, c, g; 136j; 142f, g; 143b, d, g, m; 144f; 146b; 148b; 152i; 156a, c, d, f, h; 157a, d, g, k; 158a, c, f, i; 159f; 164c; 169c, f; 170a; 171b, c; 172b; 173b, c, f; 176g; 181a; 188d, g, h, k; 188Cb; 191a, j; 192l; 204f; 209c, d; 209Ai; 210d; 211a, k; 215a, l; 216b, h, j; 217f; 223j; 224c, f; 225c; 227d; 230f; 232b, c; 239f, h, i, j; 240f, i; 252b, j, p, w; 253c, d, f; 254a, k; 255i; 259b, l; 261a; 262g; 263b, c, d, f; 267c, f; 268h, i, l; 270a, f, g; 274g, h; 275a, f, g, k, m, n, r; 276b, d, h; 277a, b; 278a, b, t; 278Aa, c, f, h, k; 279h, j; 280a, j; 283d; 284b; 286b, c, d, g, j; 287a, b, c, s; 288h, p, r, y; 289f; 292d; 293a, f, h, i; 294h; 295a, g, j; 296c; 300g; 301a, g, h, i, j; 301Aa, i; 303a; 304b, c; 305g; 306b; 307d, f; 308f, g, h; 309b, d, h, i; 310a, d, g; 311c; 312a, d, h; 313d; 314h, j; 314Ag; 314Bg, i, j; 314Ca; 315c; 316b, f; 318b, c; 320c; 321a, b, h; 322k; 324d, h, i; 325b, d; 327d; 328d; 331b; 332b, f; 333h; 334b, f; 335b; 337b, d; 338c; 339g, i, k; 342b, d, f; 343f, h; 344c; 345b; 346g; 347d, i; 348b, i; 350a, g; 351d, g; 355d; 357f; 359a; 366d; 367f, g; 368d, k, l; 369g, k, m, n, o; 371f; 372c; 374f; 377a, b; 378c; 379i, j, l, p; 380b, h; 391b, f, i; 392b, f, g; 393b, i; 394m; 395a, b, d, h, j, l, n, w; 397c, d, h; 398g, i, j; 399d, f; 400a, c, g, h; 401a, d, g; 402g; 403h, j; 404a, b; 405a, b, c, k, l; 406a, b, d; 407a; 408d; 409c, j, k; 410b, c; 411c; 413a; 415a, d; 418i, j; 419c, d, i; 420h, i; 422b; 423g; 431a, b, g, j, m; 431Ac; 610a	77,59
	Obręb Sobibór:	85,89

Typ	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
	5a, b; 6a; 9Af; 11d; 16a; 17h; 22d; 23l; 26c; 31h; 33n, o; 34a, f; 35c, d; 36b, g; 37c; 40c, g, h, i; 41a, j, m, o; 42f; 43f; 45a; 46f; 47g, h, i; 50a, d; 51a; 52a, d; 59c; 59Ai; 60j, n, s; 61i; 62h, k; 63b, f; 70b, c, d, g, h, m; 71c, d, g, i; 72a, b, c; 73a, b; 74a, b, d, i; 76f, h; 77k; 78g; 79h; 81h; 82f, h; 83b, h, j, k, l, p; 84d, g, p; 85b, d, f, h; 86a, d; 87a, i; 88a, b, c, j; 89a, g; 90h; 91b, j; 92a, f; 97b; 98g, i; 99a, b, c, d; 100a, c, d, f, g, j; 101a, b, c; 102b; 104f; 106a, b, c, i; 108h; 109c; 110d, j; 115d; 116f, h, o; 117f; 118b, d; 121c; 130b; 131a, j, k, l; 133i, j; 134a, b, c, i, l; 135b, c, d, f, g; 136a, d; 137h; 138a; 139a; 143c; 150b; 151f, j; 152d, f; 154b, c, f, h; 155d; 158d, h; 159n; 161c; 173c, h; 175c; 177g, h; 178k; 179c; 180c, g; 190b; 191a; 193f, g, i; 197b, g; 199a; 200d, f; 201d, f; 202c, d; 203b; 204c; 205g, n, p; 206d, h; 207a, c, g; 211g; 219c; 220d; 222d; 224c; 227j; 229c; 230a, c, f; 231b; 232g; 232Aj, k; 233a, d; 233Ac; 241c; 243a; 245c, i; 248g, h; 249a, g, j; 250b, c; 252f, m; 253g; 253Am, n, t, w; 263b; 266c; 267k; 268a, g, i; 269a, c, d, h, i; 270a, b, c, d, f, h, i, k; 271a, c, d, j, n; 272a, b; 273b, c, f, g, j; 274a, h; 287a, c; 288d, g; 289a, b, f, n, s; 290m; 291g, s; 292a, d; 293a; 294f; 295c, i, j; 304f; 308a, i, m, n, p, r, s; 309i, j, m; 310d, h, i, j, k; 311d, l; 312a, b, c, d, g; 313a, b, d, f, h, i; 314c, i, j, k, s; 322c; 323h; 327c, g; 328a, c, d, h; 328Aa, c, d, f, g, l; 330b; 331a, b, f; 338b, d; 339d; 340g; 343f; 344a, f, g; 345b; 345Ac, d; 345Bg; 346b, h, i, k; 348c, f; 352c, f, h; 353c; 354f; 355f; 355Bc; 356b, j; 357h; 359g, h; 361i; 362g; 364j; 365Ca, j; 365Da, d, f, h, k; 365Fb; 366a, c, g; 367b, c, d, f; 368a, c, d; 369a; 372Ai; 372Bf, k, l; 374c, d, f; 375g; 376i; 377g; 378d, h, i, j; 380Aa, b, f; 381f, g, l, n; 382a; 384j; 384Aa; 385a, b, c, i, n; 385Ac, d; 387i; 390Ba, m; 392i; 394b, g, i, k, l, n; 395a, b, g, h, i, k; 396b, c, d; 397d, h; 404i; 405g; 408Al; 412a, d; 413w	
Lasy na siedliskach bagiennych (LMb)	Obręb Dubeczno: 1a, b, c; 11a; 12a, d; 21k; 31a, b; 38h; 39b, c; 41d, i; 42b; 46b; 50h, i; 51a; 59b, w; 72h; 100d; 101d, f, i; 102f; 122l; 133a; 153g; 171a; 178a; 209h; 209Bc; 215f, i, j; 234i; 239a; 244f, g; 258b; 265c; 270a, d; 275r; 276a, h; 277c, d; 278b; 278Al; 282d; 286m; 287m; 288w; 290c; 294i; 298d; 302h; 305d; 314Cc; 317d; 319h; 333c; 337f; 340k; 356Aa; 369i, m; 371g, h; 374f, g; 375g; 377b, d; 378d, f, g; 380b, h, i, j; 381l; 382b, c; 383a, c, d, h, i; 393h; 394b, c; 401h; 601a, d	298,58
	Obręb Sobibór: 17h; 23j; 26c; 29g; 30b; 33f; 34c, i; 35c, l, o; 36c; 37h, k, l, m; 41b; 45c; 46a; 48d, f; 59Ac, d, f; 59Ba, b, o, x; 75g; 76j; 82j; 88l; 89a, i, j; 90b, f; 93a; 98c, f; 99f, h, j; 100m, n, p, r; 105f; 107f; 108f; 109a, g; 114c; 115b; 163k; 178k; 184b, g; 226i; 227j; 242f; 248a; 252d; 253h; 253Ab; 262f; 268n, o; 269k, l; 289c; 290b; 291a, m; 292b, d; 303b, d; 304g; 310f; 312h, j; 313k, l, m; 314o, p; 321c; 328Ab; 329c; 330a, b, d, f; 331b, c, i, j; 338c; 345Ba, c; 352d; 357c; 365Ac, l; 372Aj; 381g; 382c; 604a, b, c, d; 605b, d, f, g, k	241,46
Lasy na siedliskach łęgowych (Ł, Ol, OlJ)	Obręb Dubeczno: 5g, h; 7b, d; 9f, g, n, o; 10c, d, g, l; 12b, p; 16a, h, i, o, p, r, t, w, x, y, z; 17c, d; 18a; 19a, b; 20a, b; 24b, c, d, g; 34c; 35a; 41a, b, c; 45c, d; 47d; 72c; 79c; 80h; 81m; 82b, o; 99h; 101b, j, l; 102g, h; 103b; 104a, b, c, d; 126i, j; 127a, d, f, j, k; 143m; 144d, f; 145b; 146f, g; 156b; 159a; 160a; 161b; 165j; 172f, g, h, i, n; 173c, f, h; 174a, b, d; 175f; 176d, f, h; 177b, d, f, g; 184d, f; 188Cf, g; 192a, l; 193c; 194a; 195a; 196b, c; 197d, f, g, h, i; 198a; 199a; 200f; 205f; 209Bd; 214c; 217b, d; 218a, g, h; 219b, c, g; 220a, c, d, f; 221a, c; 222a, b, c; 223a, i, j; 225i; 226d, h, i, k; 227c, d, f, g, h, i; 228b, c, d, f, g, h, i, j, k, l; 241d; 242b, c, d; 243a, b; 244b, c; 245m; 246c; 247c, f; 248b, h; 249d; 252l, m, n, r, t, w; 253g, i, k; 254h, k; 255c, d, f, g, h, i; 256a, b, c; 257a, b; 258a; 261c; 262c, f, i; 263b, c, d, f, i; 265i; 266d, f, g, h; 269m; 271b; 272a, b; 273c, d, f; 274a; 275b, k; 276d; 277b, j; 278Aa, d, i, m, n, o; 280a, k; 281a, b, c, g; 283a, b, c, i, j; 284h; 285c, k; 287b, c; 288b, m, x, y; 289a; 290d, f; 292d, f; 293d, f, k; 294f, l; 295a, i; 296c, k; 299b; 300b, d, f; 301b, g, h; 301Aa; 307b, f; 308f; 309b; 311b; 312h; 313d, f, g, h, i, j; 314f, h; 314Ab, c; 314Bc, f, g; 319d; 320a; 324f, i; 326g, h; 346f, g, j; 347h; 352j; 353b; 361a, d, g; 362d, g; 363f, g, m, n; 364f; 370l; 372c, f, h, i; 373i, k; 378l; 379a; 380d, g, k; 381g, k; 391a, d, f, p, r, s, t, w; 393n; 395h, i, j, l; 396b, d, g, h, k; 397b, f, h; 398g, h; 399a, b, c; 400f; 401d, j; 402b, d; 403b, f, j, k, l; 405j; 406f; 407b, c, d, f; 408j; 409a; 413Aj; 415c; 421r; 422d; 423d; 429a, d; 430a; 431k, r; 603a, b, c, d, m, s; 604b, c; 605a; 607a, c	1136,14
	Obrę Sobibór: 5a, b; 6h, i, j; 11a, d, f, g; 12a, b, c, f; 13a, b, f, g; 20a, f; 21g, h; 22c, d, g, h; 51d; 52d, h; 59Aj, k, t; 59Bm; 60o; 62d, l; 66Bm, n; 70c, d, k, m; 71h; 77i, j, k; 78g; 79h; 80d; 84c, l, t; 85b, c; 88b, d; 92f, g, h; 99c; 100k, l; 101i; 107d, h, i, j, k; 108h, i, k; 114f; 115a, c, f, g; 116a; 121m, n, o; 122a, b, c; 124a, b, c; 130b; 131g, h; 132c; 134n; 135k; 136j, k, l, m; 137c, d, h, j, l; 140b, c, j, k, p; 149d, f; 150b, k; 151b, f, g, j, n; 155a, d; 156a, c, f, j, m; 157a, b, j; 163h, i; 169c, d; 170a, d, f, g; 171a, b, c; 177b; 178b; 183c, d; 184a; 190a, b, c, g, j; 191a, b, c, f, g; 192a, c, f; 193a, c, f, g, h, i; 194a, b, c, g; 204d; 205a, b, c, d; 207c, j; 211a, b, d, g; 212a; 214b; 215a, b; 229a, b, c; 230b, d, f, g, l; 231a; 232Aa, b, c, d, j, o; 233a, d; 240j; 241f; 242g; 244j; 245h, i, j; 246c; 253b; 261a; 264g, i; 265a, b; 267d, k; 268p; 269g, i; 270a; 282a, c; 283c, d; 284c, f, g; 285a; 289m, r; 290a, i, k, l; 291d, g, h; 302b, c; 304a; 305b, g, h; 306f, h, i, j, l; 307d, f; 308d, f; 309b, g, h; 310a, b, i, l; 311h, n; 312g, k; 325b; 326a, c; 328Ba, f, g, k; 329d; 344a, d, f, g; 345Bg, j; 345Cd, h, i, j, k; 345Da, c, d, f, g, h, i; 346b, d, h, i, j, k; 347f, g, i; 348c, d, f, g; 349a, f, j; 354b, c, d, f; 355c; 355Aa, b; 355Cj; 356i, j; 357h; 360b; 361f, j; 362a, d, j; 363b; 364c, f, g, j; 365g, h, i, l, m; 365Ak; 365Ba, b; 365Ca, f, g, j, l; 365Da, i; 366c; 367a; 371d; 372a, b, c, d, l; 372Aa; 372Bl, m; 373b; 374a; 377h, i; 378c, i;	1065,58

Typ	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
	380Ac; 380Ba, f, i; 380Ca; 380Da, b, c, d, g, h, j, k, l; 381c; 384m; 384Ai, k; 385l, r; 394ax; 395c; 405a, i, k; 405Aa; 405Bc, g	

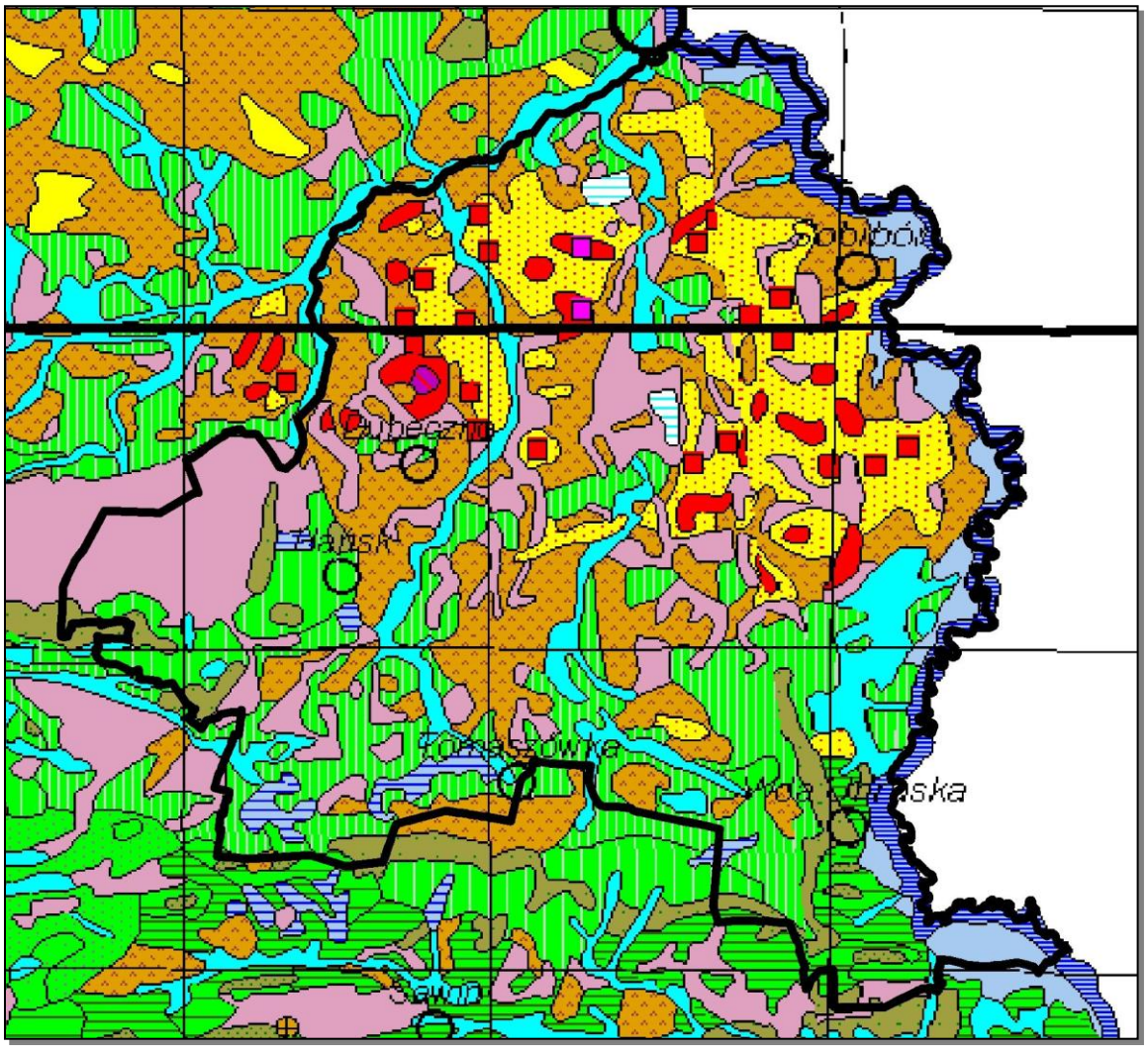
V.3. ROŚLINNOŚĆ

V.3.1. ROŚLINNOŚĆ POTENCJALNA

Charakterystykę roślinności potencjalnej opracowano na podstawie warstwy FITO obejmującej powierzchnie objęte kartowaniem fitosocjologicznym. Prace te przeprowadzono na około 3,04 tys. ha, wyróżniając 22 jednostki fitosocjologiczne – 15 zespołów i 7 zbiorowisk roślinnych.

Na powierzchniach, dla których określono zbiorowisko potencjalne, dominującym typem jest grąd subkontynentalny *Tilio cordatae-Carpinetum betuli* – 933,29 ha. Znaczący udział mają również: sosnowy bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris* – 380,65 ha, ols porzeczkowy Ribeso nigri-Alnetum – 248,45 ha, subatlantycki bór sosnowy świeży *Leucobryo-Pinetum* – 223,13 ha oraz łozowiska *Salicetum pentandro-cinereae* – 154,61 ha. Udział zbiorowisk bagiennych, olsowych, łęgowych i torfowiskowych wskazuje na istotną rolę stosunków wodnych w kształtowaniu potencjalnej szaty roślinnej nadleśnictwa.

Roślinność potencjalna powierzchni objętych rozpoznaniem ma zatem przede wszystkim charakter grądowy, borowy i hydrogeniczny, odzwierciedlając mozaikę siedlisk świeżych, wilgotnych i bagiennych charakterystyczną dla Lasów Sobiborskich. Na części powierzchni zbiorowisko rzeczywiste odbiega od potencjalnego; przykładem są płaty zbiorowisk z klasy *Querco-Fagetea,* dla których jako zbiorowisko potencjalne wskazano grąd subkontynentalny *Tilio cordatae-Carpinetum betuli.*

Ryc. 29. Położenie gruntów nadleśnictwa na tle zbiorowisk potencjalnych (Matuszkiewicz 2008)

V.3.2. ZBIOROWISKA ROŚLINNE

Wykaz jednostek fitosocjologicznych występujących lub mogących potencjalnie występować na gruntach nadleśnictwa:

Tab. 56. Zestawienie powierzchni zbiorowisk roślinnych na gruntach nadleśnictwa

Zbiorowisko roślinne		Razem	
Nazwa	**skrót**	**Powierzchnia [ha]**	**Udział [%]**
Tilio cordatae-Carpinetum betuli	T-C	933,29	30,72
brak określenia zbiorowiska potencjalnego	–	605,82	19,94
Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris	Vu-P	380,65	12,53
Ribeso nigri-Alnetum	Rn-Al	248,45	8,18
Leucobryo-Pinetum	L-P	223,13	7,34
Salicetum pentandro-cinereae	Sp-c	154,61	5,09
zbiorowisko z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*	S-Cn	119,50	3,93
Fraxino-Alnetum	F-Al	59,92	1,97
Salicetum albo-fragilis	Sa-f	59,09	1,94
Sphagno squarrosi-Alnetum	Ss-Al	53,43	1,76
Cladonio-Pinetum	C-P	49,33	1,62
Querco roboris-Pinetum	Qr-P	49,19	1,62
Ficario-Ulmetum minoris	F-Ul	41,18	1,36
szuwary wielkoturzycowe Magnocaricion	Mc	30,54	1,01
zbiorowisko z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*	M-Ar	10,73	0,35
Molinio-Pinetum	M-P	9,40	0,31
Populetum albae	P-al	8,53	0,28
Potentillo albae-Quercetum	Pa-Q	1,34	0,04
Razem wg warstwy FITO		3038,13	100,00

V.4. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW

Szczegółowy opis drzewostanów nadleśnictwa zamieszczono w opisaniu ogólnym, w rozdziale „*Charakterystyka stanu lasu oraz stanu zasobów drzewnych*”.

V.4.1. STRUKTURA GATUNKOWA DRZEWOSTANÓW

Bogactwo gatunkowe drzewostanów dobrze charakteryzuje liczba gatunków wchodzących w ich skład. Drzewostany można podzielić na: jednogatunkowe, dwugatunkowe, trzygatunkowe, cztero- i więcej gatunkowe (pod uwagę wzięto jedynie warstwę drzew tworzących I, II, i III piętro drzewostanu).

Lasy Nadleśnictwa Sobibór charakteryzują się przewagą drzewostanów o niewielkim bogactwie gatunkowym. Drzewostany jednogatunkowe zajmują 43,81% powierzchni, a dwugatunkowe 34,13%, co łącznie stanowi 77,94% powierzchni drzewostanów. Drzewostany trzygatunkowe obejmują 14,81%, natomiast cztero- i więcej gatunkowe 7,24% powierzchni. Pod względem miąższości udział drzewostanów jednogatunkowych jest jeszcze większy i wynosi 52,37%.

Większe bogactwo gatunkowe cechuje przede wszystkim drzewostany młodsze, w wieku do 40 lat, natomiast w grupach wieku 41–80 lat i powyżej 80 lat przeważają drzewostany jednogatunkowe. Pomiędzy obrębami występują niewielkie różnice – w Dubecznie większy jest udział drzewostanów dwu- i trzygatunkowych, natomiast w obrębie Sobibór większy udział mają drzewostany jednogatunkowe oraz cztero- i więcej gatunkowe.

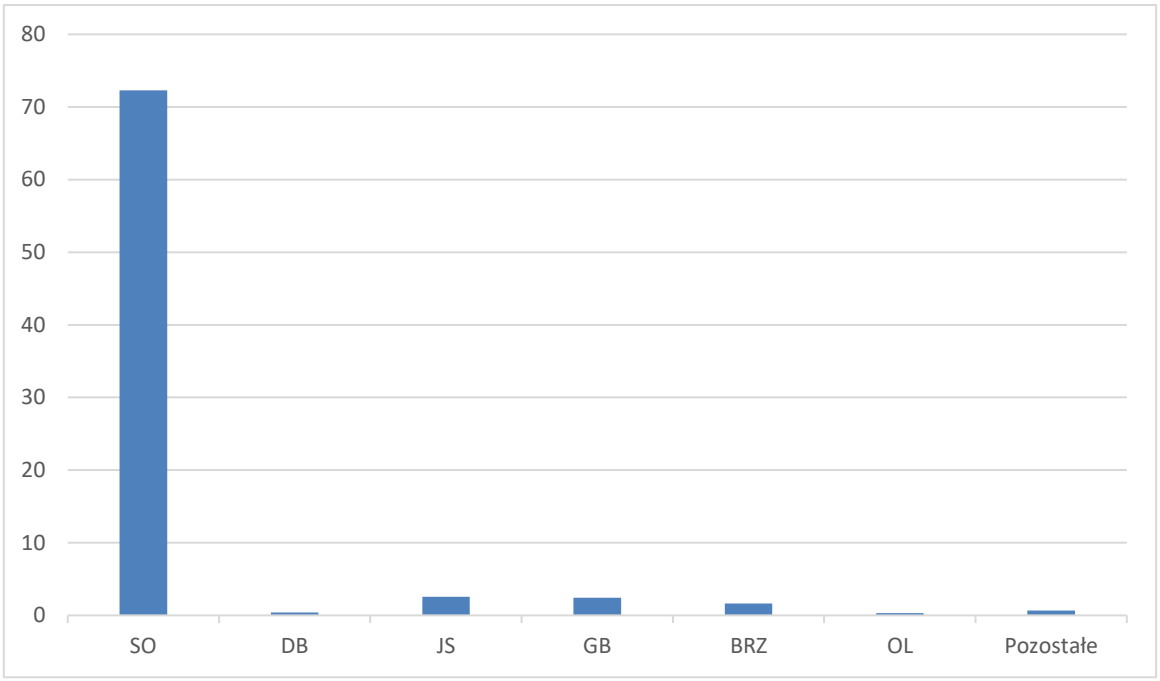
Tab. 57. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m^3] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha] / miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo SOBIBÓR	jednogatunkowe	689,00	5372,45	2273,21	8334,66	43,81
		59120	1707555	843870	2610545	52,37
	dwugatunkowe	2018,96	3378,89	1095,57	6493,41	34,13
		161025	973870	347720	1482615	29,74
	trzygatunkowe	986,44	1237,43	593,77	2817,64	14,81
		60720	362855	201575	625150	12,54
	czter- i więcej gatunkowe	623,31	396,01	358,32	1377,64	7,25
		36750	114135	115655	266540	5,35

*grunty leśne zalesione

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór stwierdzono dotychczas 49 gatunków drzew i krzewów. Wśród nich występują gatunki rzadkie i cenne przyrodniczo, m.in. jabłoń dzika, grusza polna, trzmielina brodawkowata, berberys pospolity i jałowiec pospolity. W składzie dendroflory obecne są również gatunki obcego pochodzenia, w tym dąb czerwony, robinia akacjowa, sosna smołowa, sosna czarna, sosna wejmutka, sosna Banksa, daglezja zielona, klon jesionolistny, czeremcha amerykańska oraz aronia czarnoowocowa. Część z nich, zwłaszcza dąb czerwony, robinia akacjowa, klon jesionolistny i czeremcha amerykańska, wykazuje właściwości ekspansywne lub inwazyjne.

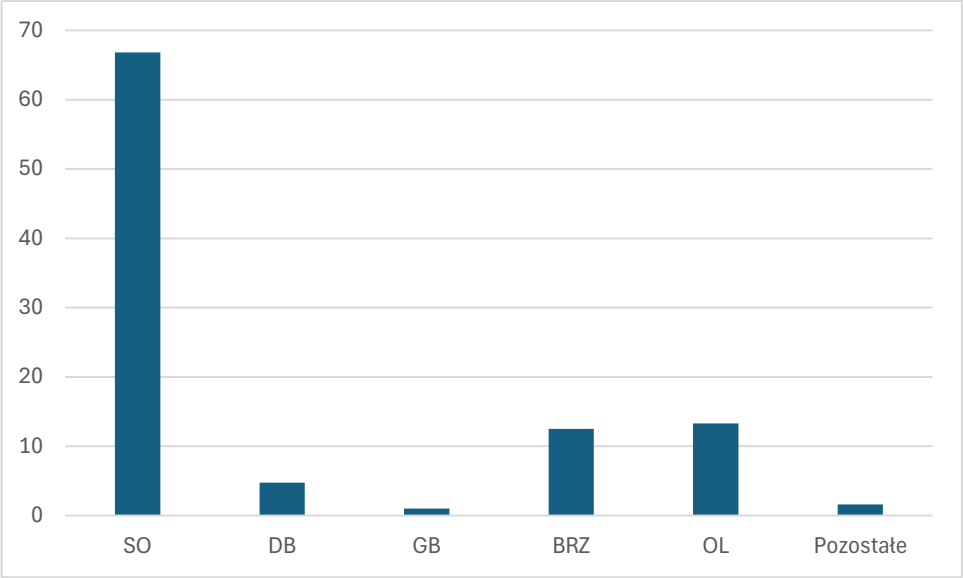
Gatunkiem zdecydowanie panującym w drzewostanach Nadleśnictwa Sobibór jest sosna zwyczajna (*Pinus sylvestris*), której udział powierzchniowy według gatunków panujących wynosi około 72,31%. Dominacja sosny jest związana przede wszystkim ze znacznym udziałem siedlisk borowych i borów mieszanych. Sosna pozostaje również ważnym składnikiem drzewostanów na siedliskach lasów mieszanych, gdzie występuje jako gatunek panujący, współpanujący lub domieszkowy.

Ryc. 30. Struktura powierzchni udziału gatunków panujących w składach gatunkowych drzewostanów

Struktura powierzchniowa gatunków panujących wskazuje na wyraźną dominację sosny zwyczajnej, zajmującej ponad 72% powierzchni drzewostanów. Pozostałą część tworzą przede wszystkim drzewostany z panującą olszą czarną, brzozą oraz dębami, natomiast udział pozostałych gatunków, m.in. grabu, świerka, modrzewia, buka, jesionu i klonów, jest znacznie mniejszy. Pomimo silnej dominacji sosny skład gatunkowy drzewostanów jest więc uzupełniany przez liczne gatunki liściaste, szczególnie na siedliskach żyźniejszych i wilgotnych.

Struktura powierzchni rzeczywistych składów gatunkowych w drzewostanach nadleśnictwa jest bardziej zróżnicowana niż wynika to z analizy samych gatunków panujących. Nadal zdecydowanie dominuje sosna zwyczajna, której rzeczywisty udział powierzchniowy wynosi około 67%. Wartość ta jest niższa niż udział powierzchni drzewostanów, w których sosna została określona jako gatunek panujący, co wskazuje na jej częste występowanie również jako gatunku współpanującego i domieszkowego w drzewostanach zdominowanych przez inne gatunki. W rzeczywistych składach gatunkowych zaznacza się ponadto udział olszy czarnej, brzozy i rodzimych gatunków dębów, a także szeregu gatunków występujących jako domieszki. Taka struktura lepiej odzwierciedla faktyczne zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów niż zestawienie oparte wyłącznie na gatunkach panujących.

Ryc. 31. Struktura powierzchni rzeczywistego udziału gatunków w składach gatunkowych drzewostanów

V.4.2. STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

Budowa pionowa drzewostanów to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych. Nierozerwalnie wiąże się ona ze zwarciem pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe.

Drzewostany Nadleśnictwa Sobibór charakteryzują się zdecydowaną przewagą budowy jednopiętrowej. Zajmują one 18 666,78 ha, co stanowi 98,13% powierzchni drzewostanów, i skupiają 97,99% ich miąższości. Drzewostany dwupiętrowe występują na powierzchni 61,28 ha, tj. 0,32% powierzchni, przy czym zdecydowana większość z nich należy do grupy wiekowej powyżej 80 lat. Ich udział w całkowitej miąższości wynosi 0,60%. Nie wykazano natomiast drzewostanów wielopiętrowych ani o budowie przerębowej.

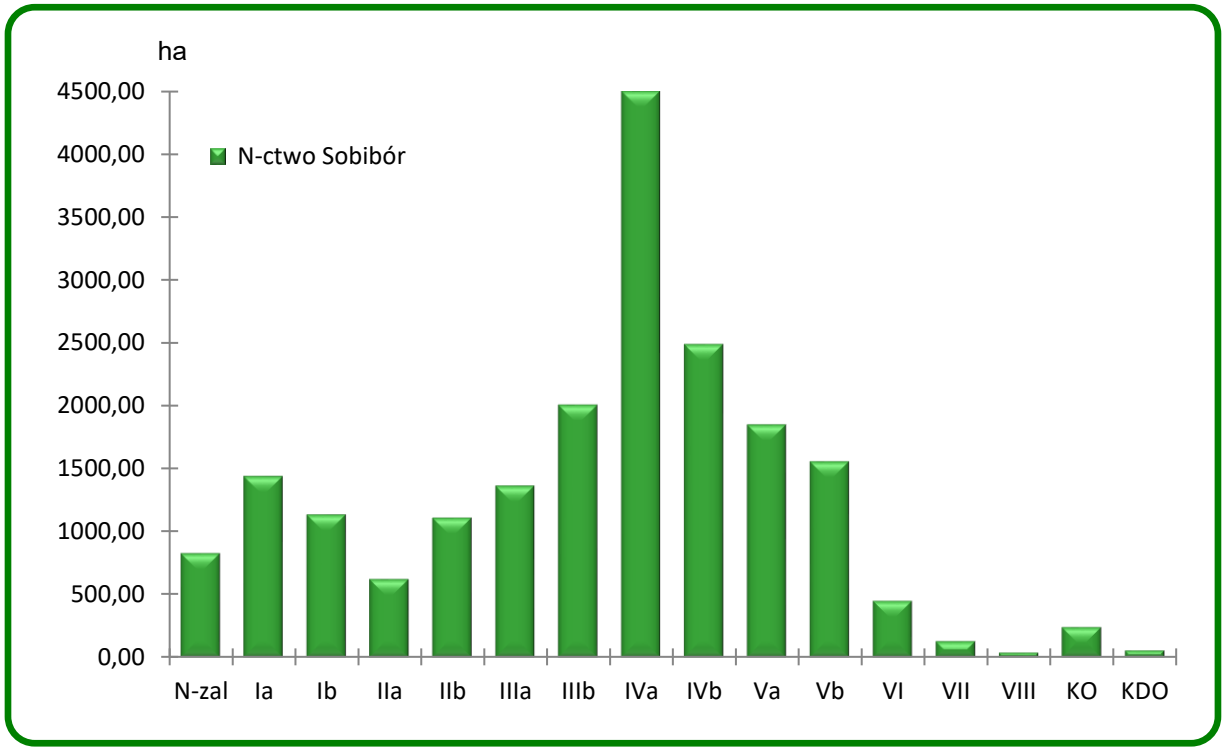
Drzewostany znajdujące się w klasie odnowienia i klasie do odnowienia (KO i KDO) zajmują łącznie 295,30 ha, czyli 1,55% powierzchni, i skupiają 1,41% miąższości. Niemal cała ich powierzchnia przypada na drzewostany w wieku powyżej 80 lat. Struktura pionowa lasów Nadleśnictwa Sobibór jest zatem stosunkowo mało zróżnicowana, z wyraźną dominacją drzewostanów jednopiętrowych, natomiast bardziej złożone formy budowy pionowej mają obecnie niewielki udział powierzchniowy.

Tab. 58. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m^3] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha] / miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb DUBECZNO	jednopiętrowe	2183,19	5522,89	2039,51	9745,59	98,56
		147080,00	1650845,00	713875,00	2511800,00	98,56
	dwupiętrowe	0,00	4,29	7,01	11,30	0,11
		0,00	1595,00	3370,00	4965,00	0,19
	w KO i KDO	0,00	7,33	123,98	131,31	1,33
		0,00	2320,00	29505,00	31825,00	1,25
Obręb SOBIBÓR	jednopiętrowe	2134,52	4847,26	1939,40	8921,19	97,66
		170535,00	1502905,00	699425,00	2372865,00	97,40
	dwupiętrowe	0,00	2,99	46,98	49,98	0,55
		0,00	750,00	24285,00	25035,00	1,03
	w KO i KDO	0,00	0,00	163,98	163,98	1,80
		0,00	0,00	38360,00	38360,00	1,57
Nadleśnictwo SOBIBÓR	jednopiętrowe	4317,71	10370,16	3978,91	18666,78	98,13
		317615,00	3153145,00	1413300,00	4884060,00	97,99
	dwupiętrowe		7,28	53,99	61,28	0,32
			2345,00	27655,00	30000,00	0,60
	w KO i KDO		7,33	287,96	295,30	1,55
			2320,00	67865,00	70185,00	1,41

*grunty leśne zalesione

V.4.3. STRUKTURA WIEKOWA DRZEWOSTANÓW

Ryc. 32. Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w nadleśnictwie

V.4.4. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla roju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przełamywanie" monotonności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach. Ogólna powierzchnia zadrzewień i zakrzaczeń na gruntach w zarządzie nadleśnictwa wynosi 1955,59 ha.

V.4.5. WYBRANE CECHY TAKSACYJNE DRZEWOSTANÓW WG FORM OCHRONY PRZYRODY

Tab. 59. Porównanie wybranych cech drzewostanów w obrębie powierzchni położonych w granicach obszarowych form ochrony przyrody

Jednostka	Grupa funkcji	Średni wiek [lat]	Przeciętny zapas [m3/ha]	Przeciętny przyrost [m3/ha]	Udział gatunków liściastych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
DUBECZNO	lasy gospod.	58	247	7	31,9	64,7
	lasy oddz. społecz.	62	276	9	12,4	85,5
	ogółem obręb	58	248	7	31,4	65,3
SOBIBÓR	lasy gospod.	57	253	8	28,0	68,3
	lasy oddz. społecz.	59	283	9	11,5	87,7
	ogółem obręb	57	253	8	27,9	68,5
Nadleśnitwo SOBIBÓR	lasy gospod.	58	250	7	30,0	66,5
	lasy oddz. społecz.	61	278	9	12,1	86,1
	ogółem nadl.	58	250	7	29,7	66,8

Struktura drzewostanów Nadleśnictwa Sobibór wskazuje na dominację gatunków iglastych oraz dobrą zasobność siedlisk leśnych. Drzewostany lasów pełniących funkcje społeczne są przeciętnie starsze i bardziej zasobne od drzewostanów gospodarczych.

V.5. ZASOBY MARTWYCH DRZEW

Pojęcie martwego drewna (ang. *deadwood* lub *coarse woody debris*) oznacza obumarłe części żywych i martwych drzew ulegające rozkładowi. Termin ten używany jest zwykle w odniesieniu do stojących i leżących pni drzew, kawałków drewna, dużych gałęzi i grubych korzeni, a także mikrosiedlisk nadrzewnych, jak dziuple, próchnowiska, wypróchnienia i wnęki międzykorzeniowe, wykroty, zagłębienia ze zbierającą się wodą (dendrotelmy), żerowiska owadów, martwe konary, obłamania pnia lub konarów, uszkodzenia kory, wypaleniska (Gutowski i in. 2022).

Drewno podlegające rozkładowi pełni istotną rolę w ekosystemach leśnych. Jego obecność wpływa na wzrost mozaikowatości warunków siedliskowych w zbiorowisku leśnym, w szczególności warunki świetlne, temperaturę, wilgotność oraz mikrorzeźbę dna lasu. W tym kontekście zaznacza się obecność dużych leżących drzew na dnie lasu. Martwe drewno ma również pośredni i bezpośredni wpływ na różnorodność gatunkową oraz kondycję populacji niektórych gatunków roślin i zwierząt. Stanowi ono podłoże dla osiedlania się określonych grup organizmów i dostarcza niezbędnej energii i substancji chemicznych; zapewnia wilgotne mikrosiedliska; umożliwia zakładanie gniazd, kopanie nor i miejsc schronienia; stanowi drogi wędrówek ponad runem oraz pod śniegiem; tworzy ostoje umożliwiające przetrwanie niekorzystnych (ekstremalnych) warunków termicznych i wodnych. Pnie stojące są niezbędne dla zachowania populacji wielu gatunków ptaków, ssaków oraz owadów. W przypadku drzew leżących tworzą one optymalne warunki bytowania dla grzybów, mszaków, bezkręgowców oraz drobnych ssaków, w tym gryzoni, owadożernych i niektórych drapieżnych. Ważnym aspektem jest wpływ martwego drewna na warunki siedliskowe i różnorodność biologiczną w ciekach i zbiornikach wodnych położonych w kompleksach leśnych oraz poza nimi. Rumosz drzewny w pierwszej kolejności wpływa na zwolnienie przepływu wody, co prowadzi do osłabienia siły erozyjnej cieku i zwiększonej akumulacji w pobliżu pni niesionego materiału. Martwe drewno jest samoistnym źródłem materii organicznej dla organizmów wodnych oraz czynnikiem wspomagającym akumulację resztek organicznych, tworzy miejsca schronienia oraz podłoże, na którym mogą się rozwijać różne gatunki osiadłe (Solon 2002). Kolejnym aspektem jest modyfikacja krążenia pierwiastków w ekosystemie leśnym i rola w wiązaniu CO2. W ciągu całego życia drzewa akumulują węgiel, makro i mikroelementy. Gdy drzewo zamiera następuje powolny proces uwalniania tych substancji do środowiska. Tempo rozkładu resztek drewna jest funkcją aktywności bezkręgowców, kolonizacji drewna przez grzyby (tzw. zespoły białej i brunatnej zgnilizny) i klimatu (mikroklimatu) powierzchni gleby. Proces rozkładu przebiega szybciej w miejscach wilgotnych, gdy drewno leży na ziemi niż w miejscach suchych i gdy stoi. Proces rozkładu drewna ma istotne znaczenie dla żyzności siedliska, dając

gwarancję powrotu do gleby wszystkich substancji mineralnych. Ponadto spróchniałe pnie magazynują wodę co przyczynia się do utrzymania wilgotności siedliska.

Zaleceniom pozastawiania martwego drewna w lasach gospodarczych powinny towarzyszyć wskazówki co do jego ilości, formy, jakości i rozmieszczenia oparte na udokumentowanych i publikowanych badaniach naukowych. Ochrona określonych typów martwego drewna może być prowadzona także poprzez ochronę siedlisk tzw. gatunków parasolowych, czyli gatunków charakterystycznych, zasiedlających duże obszary tak, aby ich ochrona zabezpieczała równocześnie ochronę wielu innych gatunków (Czerepko, Hilszczańsk i Jabłoński 2014).

Szczegółowa charakterystyka zasobów drewna martwego nadleśnictwa została szczegółowo scharakteryzowana w opisaniu ogólnym, w rozdziale „Charakterystyka stanu Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Sobibór lasu oraz stanu zasobów drzewnych". Łączne zasoby martwego drewna w drzewostanach nadleśnictwa wynoszą 203958 m^3, co w przeliczeniu na jeden hektar daje wielkość 12,42 m^3.

V.6. WALORY KRAJOBRAZOWE

Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Sobibór charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem krajobrazowym, wynikającym z mozaikowego układu rozległych kompleksów leśnych, terenów bagiennych i torfowiskowych, jezior i innych zbiorników wodnych, dolin rzecznych, łąk, gruntów użytkowanych rolniczo oraz terenów osadniczych. Szczególną rolę w kształtowaniu fizjonomii tego obszaru odgrywają zwarte kompleksy Lasów Sobiborskich oraz dolina Bugu.

W obrębie kompleksów leśnych dominują krajobrazy, których fizjonomia kształtowana jest przez zwarte powierzchnie leśne. Ich charakter urozmaicają liczne śródleśne obniżenia terenowe, torfowiska, bagna, jeziora i inne tereny podmokłe. Występowanie tych elementów powoduje, że krajobraz Lasów Sobiborskich ma charakter mozaikowy, a jednocześnie zachowuje wysoki stopień naturalności. Szczególnie cenne są układy przestrzenne związane z siedliskami hydrogenicznymi, w których wzajemnie przenikają się ekosystemy leśne, wodne i torfowiskowe.

Odmienną fizjonomią wyróżnia się wschodnia część zasięgu terytorialnego nadleśnictwa, związana z doliną Bugu. Krajobraz kształtowany jest tutaj przez naturalne i półnaturalne elementy doliny rzecznej, w tym koryto rzeki, starorzecza, tereny zalewowe, łąki oraz zadrzewienia nadrzeczne. Otwarty charakter doliny sprzyja występowaniu rozległych panoram i dalekich osi widokowych, wyraźnie kontrastujących ze zwartymi kompleksami leśnymi położonymi w głębi obszaru.

Istotnym elementem struktury krajobrazowej są również krajobrazy rolnicze i osadnicze, występujące przede wszystkim w otoczeniu miejscowości oraz na terenach położonych poza zwartymi kompleksami leśnymi. Tworzą one mozaikę gruntów ornych, użytków zielonych, zadrzewień śródpolnych i zabudowy wiejskiej. Ich obecność zwiększa zróżnicowanie fizjonomiczne zasięgu terytorialnego nadleśnictwa oraz podkreśla strefy przejściowe pomiędzy zwartymi kompleksami leśnymi a terenami otwartymi.

Szczególne znaczenie dla ochrony walorów krajobrazowych mają wskazane w Audycie krajobrazowym krajobrazy priorytetowe. Są to jednostki wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, kulturowymi, historycznymi lub estetyczno-widokowymi, dla których sformułowano rekomendacje i wnioski dotyczące ich ochrony i kształtowania. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór krajobrazy te związane są przede wszystkim z najcenniejszymi przyrodniczo i krajobrazowo fragmentami kompleksów leśnych, mokradeł oraz doliny Bugu.

VI. WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE NADLEŚNICTWA

Wykaz obiektów i obszarów archeologicznych, historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór opracowano w oparciu o dane udostępnione przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID), w tym wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków według stanu na 30 czerwca 2026 r., dane Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie, w tym wykazy rejestru zabytków nieruchomych i archeologicznych według stanu na 31 grudnia 2025 r., dokumentacje planistyczne gmin położonych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, materiały zgromadzone podczas prac terenowych oraz informacje przekazane przez Nadleśnictwo Sobibór.

Zgodnie z art. 7 ust. 3. Ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz.U. 2026 poz. 663) gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków i w lasach, na terenie których znajdują się zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. 2021 poz. 710 ze zm.) definiuje zabytek jako „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”, w tym zabytek archeologiczny jako „zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem” (art. 3). Formami ochrony zabytków są (art. 7): wpis do rejestru zabytków; wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa; uznanie za pomnik historii; utworzenie parku kulturowego; ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę (art. 19): zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; parków kulturowych. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21). Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres

dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku (art. 27). Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować (art. 31): roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

Tab. 60. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Dokument dot. ochrony zabytków (nr rejestru lub ewidencji)	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, GEZ)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
Obiekty wpisane do ewidencji zabytków (dane WUOZ, GEZ)						
3	Cmentarz epidemiczny	obręb **Dubeczno**; leśnictwo **Dekowina**, oddz. **149f**	gm. Włodawa; obr. ewid. **Luta**; dz. **713**	**WEZ WUOZ – poz. 5**	WUOZ: cmentarz epidemiczny. POP określa go jako cmentarz ofiar zarazy, pow. ok. **0,16 ha**, z pozostałościami krzyży i nagrobków. (Gov.pl)	Obiekty ewidencyjne i cmentarze przeznaczone są do zachowania i ochrony w dokumentach planistycznych.
4	Mogiła żołnierska z II wojny światowej	obręb Sobibór; leśnictwo Żłobek, oddz. 77b	gm. Włodawa; obr. ewid. Żłobek; dz. 285	WEZ WUOZ – poz. 78	Mogiła żołnierza z 1939 r.; POP lokalizuje ją w zachodniej części oddz. 77b. WEZ potwierdza działkę 285. (Gov.pl)	Mogiła żołnierska z II wojny światowej
5	Mogiła wojenna	obręb Dubeczno; leśnictwo Podlaski oddział 246l	gm. Hańsk; obr. ewid. Osowa; dz. 743/1	WEZ WUOZ – poz. 2	W ewidencji WUOZ figuruje jako „mogiła wojenna”, miejscowość Dubeczno, obręb Osowa. (Wojewódzki Ośrodek Ochrony Zabytków Lublin)	Studium gminy Hańsk nakazuje zachowanie obiektów ewidencyjnych, użytkowanie zapewniające ich utrzymanie i obejmowanie ich ochroną w mpzp.
6	**Mogiła nieznanego żołnierza z II wojny światowej**	obręb Dubeczno; leśnictwo Macoszyn oddział 289j	gm. Hańsk; obr. ewid. **Osowa**; dz. **736**	**WEZ WUOZ – poz. 15**	Mogiła nieznanego żołnierza z lat 1939–1945; w studium określona jako mogiła o pow. ok. 3 m², rozmyta, lecz czytelna, ze wskazaniem jej podwyższenia i ogrodzenia. (Wojewódzki Ośrodek Ochrony Zabytków Lublin)	Ochrona poprzez zachowanie obiektu i właściwe zagospodarowanie otoczenia; obejmowanie ochroną w mpzp.
7	**Cmentarz wojenny z I wojny światowej**	obręb **Dubeczno**; leśnictwo **Macoszyn**, oddział **302i**	gm. Hańsk; obr. ewid. **Macoszyn Mały**; dz. **302/265**	**WEZ WUOZ – poz. 16/32**	Cmentarz z 1915 r., nieczynny, na planie prostokąta; układ czytelny, kwatery i mogiły słabo czytelne. WUOZ określa go jako cmentarz żołnierzy armii rosyjskiej. (Wojewódzki Ośrodek Ochrony Zabytków Lublin)	Zachowanie cmentarza, historycznego układu i drzewostanu; ochrona w mpzp.
8	**Cmentarz z I wojny światowej**	obręb **Dubeczno**; **leśnictwo Podlaski oddział 268m**	gm. Hańsk; obr. ewid. **Osowa**; dz. **268/669**	**WEZ WUOZ – poz. 31**	Cmentarz z 1915 r., nieczynny, pow. ok. **0,03 ha**, na planie prostokąta; układ zachowany, stan określony jako dobry. (Wojewódzki Ośrodek Ochrony Zabytków Lublin)	Jak wyżej – zachowanie cmentarza i ochrona planistyczna.

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Dokument dot. ochrony zabytków (nr rejestru lub ewidencji)	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, GEZ)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
Pozostałe dobra materialne						
11	**Pomnik / miejsce pamięci**	obręb **Dubeczno**; leśnictwo **Adamki**, oddz. **16c**	gm. Włodawa; obr. ewid. **Okuninka**; dz. **16/1362**		Kamienny krzyż i postument z tablicą; miejsce upamiętniające **walki powstania styczniowego**. (Gov.pl)	Zachowanie jako element dziedzictwa i krajobrazu kulturowego; szczegółowy zapis należy przypisać po ustaleniu działki i właściwego mpzp.
12	**Mogiła / miejsce pamięci**	obręb **Dubeczno**; leśnictwo **Adamki**, oddz. **50f**	gm. Włodawa; obr. ewid. **Okuninka**; dz. **1631**		Mogiła rozstrzelanych Polaków z okresu II wojny światowej, metalowy krzyż i ogrodzenie; położona w kępie starodrzewu. (Gov.pl)	
13	**Pomnik / relikt dawnego osadnictwa**	obręb **Dubeczno**; leśnictwo **Dekowina**, oddz. **127i**	gm. Włodawa; obr. ewid. **Żłobek**; dz. **417**		Pomnik z piaskowca z napisami rosyjskimi oraz drewniany krzyż; pozostałość po **wysiedlonej wsi ukraińskiej**. (Gov.pl)	Zachowanie obiektu jako elementu krajobrazu kulturowego.
14	**Mogiła powstańców styczniowych**	obręb **Dubeczno**; leśnictwo **Macoszyn**, oddz. **289m**	gm. Hańsk; obr. ewid. **Osowa**; dz. **736**		Mogiła powstańców styczniowych, krzyż z ogrodzeniem, przy drodze leśnej. (Gov.pl)	Zachowanie miejsca pamięci i jego bezpośredniego otoczenia.
15	**Bunkier / obiekt militarny**	obręb **Sobibór**; leśnictwo **Stulno**, oddz. **373Aa**	gm. Wola Uhruska; obr. ewid. **Stulno**; dz. **411, 412**		Pozostałości bunkra z II wojny światowej, element tzw. **Linii Mołotowa**, położony przy wale przeciwpowodziowym. (Gov.pl)	Zachowanie reliktu jako elementu dziedzictwa militarnego; szczegółowe ustalenia po identyfikacji działki i mpzp.

Uwaga! Informacje na temat lokalizacji zabytków archeologicznych zamieszczone są w załączniku do Programu ochrony przyrody – dane wrażliwe.

Ponadto w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór znajdują się chronione układy urbanistyczne i ruralistyczne, które stanowią przestrzenne założenia miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym sieci ulic lub sieci dróg (wg art. 3 pkt. 12 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. Dz.U. 2018 poz. 2067 ze zm.).

Tab. 61. Chronione układy przestrzenne w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Lp.	Obszar zabytkowy	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu	Lokalizacja	Zapisy mpzp/studium uikzp
1	Historyczny układ urbanistyczny Orchówka	–	Dawny układ miejski. Orchówek wzmiankowany w 1466 r., od 1506 r. miasto prywatne, które utraciło prawa miejskie w 1869 r. Zachowany mało przekształcony układ urbanistyczny wraz z historyczną zabudową.	Orchówek, gm. Włodawa	Strefa ochrony krajobrazu kulturowego – od krawędzi doliny Włodawki na północy do cmentarza na południu. Ochrona struktury zabudowy, historycznego układu działek, wartościowej zabudowy i tradycyjnych form zagospodarowania.
2	Historyczny układ osadniczy wsi Luta	–	Najstarsza, stosunkowo mało przekształcona część układu osadniczego wsi wraz z zachowanymi obiektami o wartościach kulturowych.	Luta, gm. Włodawa	Strefa ochrony krajobrazu kulturowego. Studium wskazuje zachowanie struktury tkanki zabudowy, układu działek, wartościowej zabudowy, zieleni i elementów małej architektury.
3	Historyczny układ osadniczy wsi Żłobek Duży	–	Najstarszy fragment układu osadniczego wraz z zabytkami, ukształtowany wzdłuż historycznego ciągu drogowego.	Żłobek Duży, gm. Włodawa	Strefa ochrony krajobrazu kulturowego – ochroną objęto najstarszy fragment układu rozlokowany wzdłuż drogi lokalnej nr 1727; obowiązuje zachowanie tradycyjnego charakteru zagospodarowania.
4	Historyczny układ osadniczy wsi Sobibór	–	Historycznie ukształtowany układ wsi z zachowanymi zabytkami, rozciągający się od pozostałości zespołu dworsko-parkowego na północy do południowego krańca zabudowy.	Sobibór, gm. Włodawa	Strefa ochrony krajobrazu kulturowego; pozostałości zespołu dworsko-parkowego dodatkowo znajdują się w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej.
5	Historyczny układ osadniczy wsi Wołczyny	–	Najmniej przekształcona część układu wsi, położona na północ od szkoły. Charakterystyczny wąski układ zabudowy związany z krawędzią doliny Bugu; zachowane przykłady tradycyjnego budownictwa z końca XIX i początku XX w.	Wołczyny, gm. Włodawa	Strefa ochrony krajobrazu kulturowego – zachowanie historycznej struktury zabudowy, układu działek, wartościowej zabudowy i tradycyjnych form architektonicznych.
6	Historyczny układ przestrzenny wsi Dubeczno	–	Układ przestrzenny wskazany do ochrony na podstawie oceny zasobów ruralistycznych i dziedzictwa kulturowego miejscowości.	Dubeczno, gm. Hańsk	Studium wprost wskazuje objęcie ochroną układu przestrzennego wsi Dubeczno oraz konieczność „zachowania historycznego układu przestrzennego miejscowości Dubeczno”; ochronę należy realizować m.in. poprzez ustalenia mpzp.

7	Charakterystyczny układ ruralistyczny wsi Stulno	–	Tradycyjny układ ruralistyczny wyróżniający się charakterystycznym sposobem sytuowania zabudowy względem drogi.	Stulno, gm. Wola Uhruska	Studium nakazuje kontynuację charakterystycznego układu: dla Stulna wskazuje szczytowe sytuowanie budynków względem drogi, odmiennie niż preferowane w pozostałych wsiach ustawienie kalenicowe. Nowa zabudowa powinna nawiązywać do regionalnych form i charakteru krajobrazu.

Tab. 62. Wykaz zabytkowych parków zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa (poza gruntami w zarządzie LP)

Lp.	Nazwa obiektu	Gmina i obręb ewidencyjny	Okres powstania	Ogólny opis	nr rej. zab.
1	2	3	4	5	6
1	Park przykościelny	Wola Uhruska Kosyń		cerkiew prawosławna, ob. kościół rzymskokat. pw. św. Stanisława Kostki wraz z otaczającym drzewostanem,	A/182
2	Park cmentarny	Wola Uhruska Uhrusk		kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela wraz z wyposażeniem architektonicznym i ruchomościami, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego oraz plebania w gran. ścian zewn	A/670
3	Park cmentarny	Włodawa Orchówek		kościół paraf. pw. św. Jana Jałmużnika (d. augustianów) wraz z wystrojem architektonicznym i ruchomościami, drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego	A/650
4	Park podworski	Wola Uhruska Uhrusk	Po 1850 r.	dwór, brama z dwoma furtkami pozostałości założenia parkowego	
5	Park podworski	Wola Uhruska Majdan Stuleński	XIX wiek	pozostałości parku ze starym drzewostanem, jesiony - pomniki przyrody	
6	Park podworski	Wola Uhruska Stulno Stare	XIX wiek	pozostałości parku, pierwotna funkcja -obronna, lipa - pomnik przyrody	
7	Park podworski	Włodawa Sobibór	XIX wiek	pozostałości parku, szpaler jesionowy	
8	Park podworski	Sawin Łowcza	XIX wiek	słabo zachowane pozostałości parku - kilka drzew	

VII. PRZEKSZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

VII.1. PRZEKSZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA LEŚNEGO

VII.1.1. ZNIEKSZTAŁCENIE SIEDLISK LEŚNYCH

Na podstawie danych zestawionych w tabeli można stwierdzić, że w Nadleśnictwie Sobibór nieznacznie przeważają siedliska zniekształcone, zajmujące 9954,18 ha, tj. około 52,33% powierzchni analizowanych siedlisk leśnych. Są to siedliska leśne porolne w pierwszym pokoleniu drzewostanu. Siedliska naturalne i zbliżone do naturalnych obejmują 9063,52 ha (47,64%), natomiast siedliska zdegradowane występują jedynie na 5,63 ha (0,03%). Oznacza to, że wprawdzie ponad połowa powierzchni wykazuje pewien stopień przekształcenia, jednak przypadki silnej degradacji siedlisk mają charakter marginalny.

Tab. 63. Powierzchnia siedlisk leśnych wg ich stanu

Forma stanu siedlisk	Grupa siedlisk			Łącznie
	bory	bory i lasy mieszane	lasy olsy i łęgi	
naturalne i zbliżone do naturalnego	2346,26	6100,77	616,54	9063,57
zniekształcony	4990,59	4747,52	216,07	9954,18
zdegradowane	4,40	1,23	-	5,63
Razem	7341,25	10849,52	832,61	19023,35

Tab. 64. Powierzchnia siedlisk leśnych wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Nadl. SOBIBÓR	BS	SO	21,86	100,0				
	BŚW	SO	6605,46	99,5	32,91	0,5		
	BW	BRZ SO	4,08	100,0				
		SO	387,28	97,3	2,15	0,5	8,62	2,2
		SO BRZ	24,95	76,6	7,62	23,4		
	BB	SO	219,26	88,2	19,43	7,8	9,99	4,0
	BMŚW	DB SO	405,48	80,1	94,06	18,6	6,41	1,3
		SO	3156,93	95,9	129,88	3,9	6,12	0,2
	BMW	BRZ SO	145,47	67,6	64,51	30,0	5,18	2,4
		DB SO	57,40	49,7	52,31	45,3	5,70	4,9
		SO	1109,37	91,8	87,63	7,2	11,93	1,0
		SO BRZ	20,10	47,5	20,72	49,0	1,45	3,4
	BMB	SO	238,86	68,7	40,66	11,7	68,14	19,6
	LMŚW	BRZ SO	113,93	95,0	6,04	5,0		
		DB SO	775,42	71,4	284,94	26,2	25,40	2,3
		SO BRZ DB	8,84	15,4	34,77	60,6	13,76	24,0
		SO DB	246,71	59,3	162,47	39,1	6,64	1,6
	LMW	DB OL	252,11	47,5	261,85	49,3	17,12	3,2
		DB SO	146,39	44,8	163,80	50,2	16,31	5,0
		OL	220,36	80,6	50,27	18,4	2,93	1,1
		OL BRZ	19,99	96,0	0,84	4,0		
		SO DB	68,51	56,7	43,48	36,0	8,80	7,3
	LMB	BRZ	98,84	64,3	50,72	33,0	4,24	2,8
		OL	157,64	83,4	25,52	13,5	5,89	3,1
	LŚW	BRZ DB	20,85	33,6	38,32	61,7	2,90	4,7
		DB	223,43	61,7	100,24	27,7	38,65	10,7
		GB DB	3,93	20,9	14,88	79,1		
	LW	BRZ OL	3,12	39,5	4,79	60,5		
		DB	68,99	73,2	22,48	23,8	2,81	3,0
		OL DB	62,92	37,5	101,76	60,6	3,20	1,9
	OL	OL	1468,67	80,4	308,00	16,9	49,97	2,7
	LŁ	DB	13,14	48,6	13,92	51,4		
		JS WZ DB	27,06	31,5	43,07	50,1	15,79	18,4
		WB TP			6,35	100,0		

VII.1.2. ZNIEKSZTAŁCENIE ZBIOROWISK LEŚNYCH

Na podstawie opracowania fitosocjologicznego wykonanego w ramach Aneksu do Operatu Siedliskowego Nadleśnictwa Sobibór z 2017 roku większość rozpoznanych zbiorowisk leśnych wykazuje stan naturalny lub zbliżony do naturalnego. Wyraźne zniekształcenia stwierdzono przede wszystkim w obrębie grądu subkontynentalnego *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*. Spośród 888,66 ha tego zespołu 109,12 ha zakwalifikowano jako płaty słabo zniekształcone (Z1), przy czym dominującą formą zniekształcenia jest pinetyzacja, związana ze zwiększonym udziałem sosny zwyczajnej. Ponadto na powierzchni 45,86 ha wyróżniono zbiorowiska zastępcze z klasy *Querco-Fagetea,* rozwijające się na siedliskach potencjalnego grądu subkontynentalnego. W opracowaniu nie wydzielono powierzchni, dla których dominującą formą zniekształcenia byłaby neofityzacja lub monotypizacja.

Tab. 65. Zestawienie powierzchni zbiorowisk leśnych wg dominującej formy zniekształcenia

Zbiorowisko	Bez zniekształceń	dominująca forma zniekształcenia w płatach zbiorowiska				Łącznie
		neofityzacja	pinetyzacja	monotypizacja	inne	
Nadrzeczny łęg wierzbowy *Salicetum albo-fragilis*	59,09	–	–	–	–	59,09
Nadrzeczny łęg topolowy *Populetum albae*	8,53	–	–	–	–	8,53
Ols torfowcowy *Sphagno squarrosi-Alnetum*	53,43	–	–	–	–	53,43
Ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*	248,45	–	–	–	–	248,45
Śródlądowy bór suchy *Cladonio-Pinetum*	42,81	–	–	–	–	42,81
Subatlantycki bór sosnowy świeży *Leucobryo-Pinetum*	229,65	–	–	–	–	229,65
Śródlądowy bór wilgotny *Molinio-Pinetum*	9,40	–	–	–	–	9,40
Kontynentalny bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris*	380,56	–	–	–	–	380,56
Kontynentalny bór mieszany *Querco roboris-Pinetum*	49,19	–	–	–	–	49,19
Świetlista dąbrowa *Potentillo albae-Quercetum*	1,34	–	–	–	–	1,34
Łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*	59,92	–	–	–	–	59,92
Łęg jesionowo-wiązowy *Ficario-Ulmetum minoris*	41,18	–	–	–	–	41,18
Grąd subkontynentalny *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*	779,54	–	109,12	–	–	888,66
Zbiorowisko *Pinus-Carex rostrata*	2,87	–	–	–	–	2,87
Zbiorowiska zastępcze z klasy *Querco-Fagetea*	–	–	–	–	45,86	45,86
Razem	1965,96	–	109,12	–	45,86	2120,94

VII.1.3. ZNIEKSZTAŁCENIE DRZEWOSTANÓW

VII.1.3.1. ZNIEKSZTAŁCENIE SKŁADU GATUNKOWEGO DRZEWOSTANÓW

Borowacenie

Borowacenie (pinetyzacja) określa się jako słabe, jeżeli udział sosny Pinus sylvestris lub świerka Picea abies w składzie gatunkowym drzewostanów wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych.

Borowacenie określa się jako średnie, jeżeli udział sosny Pinus sylvestris lub świerka Pi-cea abies wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach laso-wych.

Borowacenie określa się jako mocne jeżeli udział sosny Pinus sylvestris lub świerka Pi-cea abies w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tab. 66. Zestawienie powierzchni [ha] wg form degradacji – borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo SOBIBÓR	brak	3402,49	6875,64	2824,41	13102,54	68,88
	słabe	794,65	2923,24	1259,26	4977,14	26,16
	średnie	114,47	562,20	194,37	871,04	4,58
	mocne	6,10	23,70	42,83	72,63	0,38

Drzewostany Nadleśnictwa Sobibór charakteryzują się niewielkim stopniem borowacenia. Na 68,88% powierzchni nie stwierdzono tego zjawiska, natomiast borowacenie słabe występuje na 26,16%, średnie na 4,58%, a mocne jedynie na 0,38% powierzchni. Struktura ta jest bardzo zbliżona w obu obrębach leśnych, przy czym wraz z wiekiem drzewostanów zaznacza się niewielki wzrost udziału powierzchni objętej borowaceniem. Wyniki wskazują, że zdecydowana większość drzewostanów Nadleśnictwa nie wykazuje istotnych cech borowacenia lub występują one jedynie w słabym nasileniu.

Monotypizacja

Monotypizacja jest to zjawisko polegające na zubożeniu składu gatunkowego drzewo-stanów i uproszczeniu struktury warstwowej i wiekowej.

Zestawienie kompleksów leśnych z punktu widzenia monotypizacji, tj. ujednolicenia ga-tunkowego lub wiekowego drzewostanów wykonuje się dla kompleksów powyżej 200 ha, z uwzględnieniem grup wiekowych drzewostanów 1-40, 41-80 oraz powyżej 80 lat, oraz podziału drzewostanów na: sosnowe + świerkowe i pozostałe.

monotypizacja częściowa ma miejsce wówczas, gdy udział jednego gatunku lub jednej (20 letniej) klasy wieku wynosi 50-80%, lub udział jednej klasy wieku różnych gatun-ków w jednej klasie wieku przekracza 80%.

monotypizacja pełna występuje wówczas, gdy udział jednego gatunku i jednej klasy wie-ku przekracza 80% całej analizowanej, zwartej powierzchni leśnej.

Analiza przestrzenna monotypizacji wykonana dla zwartych kompleksów leśnych o powierzchni co najmniej 200 ha nie wykazała występowania monotypizacji pełnej. Cechy monotypizacji częściowej stwierdzono natomiast w 24 kompleksach, podczas gdy w 4 kompleksach nie stwierdzono tego rodzaju zniekształcenia. Wyniki wskazują zatem, że lokalnie występuje wyraźna dominacja określonych gatunków lub klas wieku, jednak nie osiąga ona poziomu pozwalającego na zakwalifikowanie analizowanych kompleksów jako objętych monotypizacją pełną.

Neofityzacja

Neofityzację, wynikającą ze sztucznej uprawy lub samoistnego wnikania do drzewostanów obcych gatunków drzew i krzewów, wyróżnia się w przypadku, gdy gatunek obcy jest panujący w wyłączeniu oraz gdy jest w składzie lub stanowi domieszkę w drzewostanie.

Tab. 67. Zestawienie powierzchni [ha] wg form degradacji - neofityzacja

Obręb, nadleśnictwo	Gatunek obcy	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadl. SOBIBÓR	AK	43,05	496,36	39,46	578,88	3,0
	CZM.P	1304,09	6075,72	1414,61	8794,42	46,2
	DB.C	48,40	859,28	216,00	1123,68	5,9
	SO.B	5,01	2,91	13,58	21,51	0,1

VII.1.3.2. ZNIEKSZTAŁCENIE STRUKTURY WIEKOWEJ DRZEWOSTANÓW

Struktura wiekowa drzewostanów Nadleśnictwa Sobibór jest w znacznym stopniu związana z prowadzonymi po II wojnie światowej zalesieniami gruntów porolnych. Proces ten miał charakter wieloletni, przy czym znaczne powierzchnie zalesiano już w pierwszych dziesięcioleciach powojennych, natomiast największa skala zalesień przypadła na lata 70. i 80. XX wieku. Powstawanie w stosunkowo krótkich okresach dużych powierzchni nowych drzewostanów, głównie sosnowych, przyczyniło się do obecnej nierównomierności ich struktury wiekowej.

VII.1.3.3. WYSTĘPOWANIE GATUNKÓW OBCYCH GEOGRAFICZNIE

Inwazje biologiczne obcych gatunków uznawane są obecnie za jedno z największych zagrożeń dla światowej przyrody. Tak duża skala tego problemu wynika między innymi z faktu, że jest to jeden z najmniej przewidywalnych i najbardziej dynamicznych procesów przyrodniczych będących skutkiem rozwoju cywilizacji. Jednocześnie inwazje biologiczne pozostają jednym z najmniej zbadanych i najsłabiej rozpoznawanych zagrożeń dla różnorodności biologicznej. Gatunki obce mogą wypierać gatunki rodzime z ekosystemów, co powoduje ubożenie szaty roślinnej. Wpływ na ten proces mają również zmiany klimatyczne, skażenie środowiska, obniżenie poziomu wód gruntowych oraz degradacja gleby. Wynikiem tych procesów jest umożliwienie gatunkom inwazyjnym lepszego rozwoju, co powoduje coraz szybsze opanowywanie przez te gatunki nowych miejsc (siedlisk). W polskich lasach gospodarczych występuje ponad trzydzieści obcych gatunków drzew. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór zinwentaryzowano dotychczas 6 gatunków (Ak, Db.c, Czm.p, Ksz.b, So.b, So.w).

Ograniczenie negatywnych skutków występowania inwazyjnych gatunków obcych (IGO) wymaga przede wszystkim zapobiegania ich dalszemu rozprzestrzenianiu, wczesnego wykrywania nowych stanowisk, monitorowania istniejących populacji oraz podejmowania działań eliminacyjnych i ograniczających. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2649) działania zaradcze powinny być dostosowane do biologii gatunku, charakteru stanowiska i warunków siedliskowych. W przypadku roślin zaleca się prowadzenie zabiegów możliwie przed kwitnieniem i owocowaniem, z pierwszeństwem metod fizycznych i mechanicznych, takich jak wyrywanie, wykopywanie, koszenie lub ścinanie. Należy przy tym zapobiegać przypadkowemu przenoszeniu nasion i fragmentów roślin oraz oczyszczać po wykonaniu prac narzędzia, maszyny, odzież i środki transportu.

Usunięty materiał roślinny powinien być zabezpieczony przed dalszym rozsiewaniem i odpowiednio zagospodarowany lub unieszkodliwiony, a powierzchnie po zabiegach należy kontrolować i w razie potrzeby ponawiać działania. W przypadku gatunków szeroko rozprzestrzenionych działania powinny koncentrować się głównie na ograniczaniu ich liczebności i zasięgu oraz minimalizowaniu wpływu na rodzime gatunki i siedliska. Szczególną uwagę należy zwrócić na siedliska przyrodnicze Natura 2000, rezerwaty, tereny podmokłe, obrzeża dróg i powierzchnie zaburzone, gdzie ryzyko ekspansji IGO jest największe.

Po usunięciu gatunków inwazyjnych, w razie potrzeby, powinny być prowadzone działania zmierzające do przywrócenia naturalnego stanu ekosystemu, m.in. poprzez odtwarzanie właściwych stosunków wodnych i świetlnych, poprawę stanu gleby, regulowanie sukcesji roślinnej oraz wprowadzanie rodzimych gatunków właściwych dla danego siedliska.

VII.2. ZAGROŻENIA

VII.2.1. ZAGROŻENIA ZWIĄZANE ZE ZMIANAMI KLIMATU

Zagrożeniem globalnym, wykraczającym znacznie poza granice nadleśnictwa, jest kwestia wpływu zmian klimatu na ekosystemy leśne. W szczególności, istotne jest potencjalne przesuwanie się zasięgów najważniejszych gatunków drzew leśnych. Wg modeli przygotowanych przez Dyderskiego i in. (2018, 2025), w pesymistycznym scenariuszu Nizina Środkowopolska przestanie mieć w latach 2061–2080 korzystne warunki siedliskowe dla większości obecnych gatunków lasotwórczych; jedynie dla olszy, częściowo dla dębów i jesionu warunki pozostaną odpowiednie. Co jednak może jeszcze bardziej istotne, nawet w wariancie optymistycznym z większości terenu Polski będzie wycofywać się sosna, modrzew, brzoza, jodła i świerk, i to nawet już w latach 2041–2060. Nie znaczy to, że gatunki te znikną z polskich lasów w ciągu najbliższych lat, jednak ich hodowla będzie wiązała się z coraz większymi wyzwaniami wynikającymi z presji czynników abiotycznych (przede wszystkim susza) i biotycznych.

Jednocześnie niektóre gatunki rodzime mają szansę utrzymać lub nawet poszerzyć swój potencjalny zasięg w Polsce. Dotyczy to w wariancie optymistycznym lub umiarkowanym obu gatunków dębu oraz buka, a w wariancie pesymistycznym nawet olszy, jak również szeregu gatunków nietraktowanych obecnie jako lasotwórcze. Spośród analizowanych są to: jawor, lipa szerokolistna, wiąz szypułkowy, wiąz polny i jarząb brekinia. Dodatkowym zagrożeniem związanym ze światowym wzrostem temperatur jest to, że warunki siedliskowe mogą być coraz korzystniejsze dla gatunków obcych, zwłaszcza robinii akacjowej (choć z drugiej strony z obszaru Polski prawdopodobnie będzie się wycofywać dąb czerwony).

Zjawiska te są odczuwane w lasach wielu części Polski już obecnie; w jeszcze większym stopniu stanowią one kontekst decyzji podejmowanych w odniesieniu do polskich lasów, w tym lasów nadleśnictwa na kolejne lata.

VII.2.2. CZYNNIKI ANTROPOGENICZNE

Wpływ działalności człowieka na stan środowiska leśnego można podzielić na dwie grupy czynników. Pierwsza grupa to czynniki wynikające z działalności gospodarczej i będące jej efektem ubocznym:

- zanieczyszczenia wód powierzchniowych, gleb i powietrza;
- presja urbanistyczna, m.in. rozproszenie zabudowy, projektowane i istniejące inwestycje liniowe (drogi), zagrożenia związane z funkcjonowaniem specyficznych obiektów (np. poligony wojskowe) powodujące fragmentację i degradację kompleksów leśnych;

- presja turystyczna, potęgowana m.in. przez nieskanalizowany ruch turystyczny;
- zagrożenia związane z funkcjonowanie specyficznych obiektów (np. poligony wojskowe, duże zakłady przemysłowe);
- zagrożenia związane ze zmianami klimatu, powodujące m.in. zmiany w zasięgu gatunków drzew.

Czynniki te działają pośrednio na obniżenie kondycji zdrowotnej drzewostanów i zwiększenie ich podatności na uszkodzenia. Drugą grupę stanowią czynniki bezpośrednio zagrażające ekosystemom leśnym, spośród których na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zaobserwowano:

- zaśmiecanie lasu wywożonymi przez okolicznych mieszkańców i turystów śmieciami, powstawanie dzikich wysypisk;
- rozjeżdżanie terenów leśnych sprzętem motorowym;
- nadmierna penetracja lasów zwiększająca m.in. zagrożenie zaprószenia ognia w lesie, niszczenie roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową, przenoszenie gatunków inwazyjnych;
- nielegalne pozyskiwanie drewna, choinek i stroiszu oraz kłusownictwo.

Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa występują zarówno pośrednie, jak i bezpośrednie oddziaływania antropogeniczne wpływające na stan ekosystemów leśnych. Do najważniejszych zagrożeń pośrednich należą zanieczyszczenia wód, gleb i powietrza, presja urbanizacyjna prowadząca do fragmentacji kompleksów leśnych, rozwój infrastruktury drogowej, wzmożony ruch turystyczny oraz skutki zmian klimatu wpływające na kondycję i skład gatunkowy drzewostanów.

Wśród oddziaływań bezpośrednich obserwuje się przede wszystkim zaśmiecanie lasów i powstawanie dzikich wysypisk odpadów, degradację powierzchni leśnych przez pojazdy silnikowe, nadmierną penetrację terenów leśnych zwiększającą ryzyko pożarów oraz niszczenie chronionych gatunków roślin i grzybów. Dodatkowym zagrożeniem są nielegalne działania, takie jak pozyskiwanie drewna, choinek i stroiszu oraz kłusownictwo. Czynniki te prowadzą do pogorszenia stanu siedlisk, obniżenia zdrowotności drzewostanów oraz zmniejszenia różnorodności biologicznej lasów.

VII.2.3. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Obszar Nadleśnictwa Sobibór nie jest w dużym stopniu narażony na wpływ przemysłu. W jego zasięgu terytorialnym nie ma dużych zakładów przemysłowych, które emitowałyby znaczne ilości zanieczyszczeń do powietrza. W poprzednim Programie Ochrony Przyrody wskazano, że występujące tu zanieczyszczenia pochodzą głównie z transportu oraz są przenoszone z innych obszarów wraz z masami powietrza. Dotyczy to przede wszystkim pyłów oraz związków siarki, azotu i węgla.

Zanieczyszczenie powietrza może wpływać na lasy w różny sposób. Może pogarszać stan gleb, powodować osadzanie się pyłów na liściach i igłach oraz zmieniać warunki siedliskowe. Przy dużym i długotrwałym zanieczyszczeniu może dochodzić do osłabienia drzew, a przez to do zmniejszenia ich odporności na suszę, choroby i szkodniki. W przypadku Nadleśnictwa Sobibór zagrożenie związane bezpośrednio z działalnością przemysłową należy obecnie uznać za niewielkie.

Wyniki oceny jakości powietrza GIOŚ za 2025 r. dla województwa lubelskiego wskazują, że dla większości badanych zanieczyszczeń nie stwierdzono przekroczeń obowiązujących norm. Dotyczy to m.in. dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu oraz pyłów PM10 i PM2,5. Problemem pozostaje natomiast benzo(a)piren, którego podwyższone stężenia są związane przede wszystkim z ogrzewaniem budynków w sezonie grzewczym, a nie z działalnością przemysłową. W strefie lubelskiej stwierdzono również przekroczenie długoterminowego poziomu dla ozonu określonego ze względu na ochronę roślin.

W gospodarce leśnej istotne jest przede wszystkim bieżące obserwowanie stanu zdrowotnego drzewostanów oraz utrzymywanie ich zróżnicowania gatunkowego i strukturalnego. Ważne jest również stosowanie gatunków dobrze dostosowanych do warunków siedliskowych oraz stopniowa przebudowa drzewostanów osłabionych lub mniej odpornych. W przypadku powstania nowych inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko należy także kontrolować ich wpływ na jakość powietrza, gleb i wód oraz w razie potrzeby stosować działania ograniczające negatywne skutki.

VII.2.4. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Zanieczyszczenie powietrza jest główną przyczyną globalnych zagrożeń środowiska i jednocześnie należy do najbardziej niebezpiecznych dla przyrody i człowieka, gdyż są mobilne i mogą powodować skażenie na dużych obszarach praktycznie wszystkie komponenty środowiska.

Obszar Nadleśnictwa Sobibór nie jest szczególnie narażony na zanieczyszczenia przemysłowe emitowane do atmosfery. Występujące zanieczyszczenia, to przede wszystkim pyły, tlenki węgla, siarki i azotu, które w sprzyjających warunkach meteorologicznych poprzez atmosferę przenoszone są na znaczne odległości. Na omawianym obszarze nie notuje się przekroczeń dopuszczalnych stężeń szkodliwych substancji. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór nie ma zlokalizowanych zakładów przemysłowych uciążliwych dla środowiska, które emitowałyby do atmosfery duże ilości zanieczyszczeń.

Innym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest transport i komunikacja. Z roku na rok wzrasta liczba pojazdów samochodowych. Z uwagi na położenie, obszar Nadleśnictwa Sobibór narażony jest na zanieczyszczenia powodowane przez transport kołowy w stopniu umiarkowanym. Przez obszar nadleśnictwa nie przebiegają drogi krajowe, a tylko dwie drogi wojewódzkie: DW 812 i DW 816. Druga z nich biegnąca wzdłuż Bugu jest stosunkowo mało obciążona ruchem kołowym. Pozostałe to drogi lokalne, na których ze względu na małą gęstość zaludnienia tego terenu ruch nie jest intensywny. W związku z tym wpływ dróg na ekosystemy leśne w kwestii zanieczyszczeń powietrza jest ograniczony. Większym problemem są kolizje pojazdów z dziką zwierzyną.

Na podstawie corocznych badań przedstawianych w raportach o stanie środowiska, obserwuje się widoczny spadek emisji zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza w ostatnim okresie. Wynika to z wprowadzania nowych technologii produkcji, wyposażania zakładów w technologie ograniczające szkodliwe emisje. Ponadto przestarzałe źródła energii wypierane są na rzecz gazu ziemnego i lekkich olei opałowych.

VII.2.5. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Oceny stanu wód powierzchniowych i podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Sobibór dokonano w oparciu o wyniki Państwowego Monitoringu Środowiska oraz ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, obowiązującego w cyklu planistycznym 2022–2027. Podstawowym celem środowiskowym w odniesieniu do wód powierzchniowych jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego, natomiast dla wód podziemnych – utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu chemicznego i ilościowego oraz zapobieganie pogarszaniu ich jakości. Aktualny Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły obowiązuje od 17 lutego 2023 r.

Wody powierzchniowe w zasięgu Nadleśnictwa Sobibór należą do systemu rzecznego Bugu i tworzą rozbudowaną sieć rzek, strug, kanałów, rowów melioracyjnych, jezior i stawów. Największe znaczenie hydrograficzne ma zlewnia Włodawki, obejmująca około 2/3 analizowanego obszaru, oraz bezpośrednia zlewnia Bugu. Do ważniejszych cieków należą Bug, Włodawka, Uherka, Krzywianka, Więzienny Rów i Tarasienka oraz ich mniejsze dopływy. Studium hydrologiczne wskazuje, że łączna długość rzek, kanałów i rowów melioracyjnych przekracza 1000 km, przy czym około 3/4 tej długości stanowią rowy i kanały. Wody stojące zajmują około 5,07 km², a około 2/3 ich powierzchni stanowią jeziora.

Układ hydrograficzny omawianego obszaru został w znacznym stopniu przekształcony w wyniku prowadzonych w przeszłości prac melioracyjnych. Szczególnie silnym przekształceniom podlegały równiny torfowe, które zostały pocięte siecią rowów i połączone z systemem rzecznym, co doprowadziło do ograniczenia zasięgu podmokłości oraz przyspieszenia odpływu wód. Obecnie, wskutek zarastania i dekapitalizacji części urządzeń melioracyjnych oraz działalności bobrów powodującej przetamowanie odpływu, lokalnie obserwuje się procesy częściowej renaturyzacji stosunków wodnych.

W granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa występują jednolite części wód powierzchniowych reprezentowane zarówno przez duże rzeki, w tym Bug, Włodawkę i Uherkę, jak również mniejsze cieki związane przede wszystkim z rozległymi obszarami torfowiskowymi i mokradłowymi Polesia. Szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych JCWP, ich typologii, statusu, oceny ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, występujących presji oraz celów środowiskowych na lata 2022–2027 przedstawiono w poniższej tabeli.

Na jakość wód powierzchniowych oddziałują różnego rodzaju presje antropogeniczne. W zależności od JCWP identyfikowane są presje wpływające na elementy biologiczne zależne od warunków hydromorfologicznych i fizykochemicznych, elementy fizykochemiczne, stan chemiczny wód oraz stan obszarów chronionych. Do istotnych źródeł presji należą przede wszystkim dopływ substancji biogennych związany z gospodarką komunalną i użytkowaniem rolniczym zlewni, rozproszone zanieczyszczenia pochodzące z rolnictwa i leśnictwa, spływ z terenów zabudowanych i komunikacyjnych, a także przekształcenia hydromorfologiczne cieków, takie jak prostowanie koryt, urządzenia piętrzące czy rozbudowana sieć melioracyjna. W związku z występowaniem licznych obszarów Natura 2000, rezerwatów i innych form ochrony przyrody szczególnie istotne jest ograniczanie presji mogących pogarszać stan ekosystemów bezpośrednio zależnych od wód.

Znaczącą rolę w kształtowaniu stosunków wodnych odgrywają również mokradła i torfowiska, stanowiące formę retencji przejściowej pomiędzy wodami powierzchniowymi i podziemnymi. Wody torfowiskowe charakteryzują się naturalnie wysoką zawartością węgla organicznego oraz specyficznymi warunkami fizykochemicznymi. Na torfowiskach zdegradowanych, szczególnie użytkowanych jako użytki zielone, mogą występować

podwyższone zawartości siarczanów, azotanów i fosforanów, zwiększające ryzyko eutrofizacji wód odbiorników.

Wody podziemne na obszarze Nadleśnictwa Sobibór związane są z porowymi osadami czwartorzędowymi oraz szczelinowo-porowymi utworami górnej kredy. Obszar znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 407 „Niecka Lubelska (Chełm–Zamość)" oraz dwóch jednolitych części wód podziemnych: PLGW200067 (JCWPd nr 67) i PLGW200091 (JCWPd nr 91). Ponad 90% analizowanego obszaru znajduje się w granicach JCWPd nr 67.

Pierwszy poziom wodonośny występuje stosunkowo płytko. Na równinach plejstoceńskich zwierciadło wód podziemnych znajduje się najczęściej na głębokości 2–5 m, natomiast w obrębie dolin rzecznych, torfowisk i bagien często na głębokości mniejszej niż 1 m. Poziom wód podziemnych wykazuje przy tym wyraźną zależność od wielkości zasilania atmosferycznego – podczas okresów wysokich opadów i roztopów powierzchnia terenów podmokłych zwiększa się, natomiast podczas długotrwałych okresów bezopadowych zwierciadło wód na równinach plejstoceńskich może obniżać się nawet o 2–4 m.

Pod względem hydrochemicznym wody podziemne wykazują zróżnicowanie wynikające zarówno z budowy geologicznej, jak i oddziaływania człowieka. W północnej i wschodniej części obszaru wody występujące w utworach plejstoceńskich charakteryzują się na ogół niewielką mineralizacją i odczynem od słabo kwaśnego do obojętnego. W rejonach intensywnie użytkowanych rolniczo oraz zabudowanych zaznacza się wpływ antropopresji, przejawiający się wzrostem stężeń azotanów, chlorków i siarczanów. Na większości obszaru jakość użytkowych poziomów wodonośnych jest jednak dobra, a lokalnie występujące podwyższone stężenia żelaza, manganu i amoniaku mogą mieć pochodzenie naturalne.

Według oceny stanu jednolitych części wód podziemnych wykonanej przez GIOŚ na podstawie danych z 2022 r. JCWPd nr 67 (PLGW200067) charakteryzuje się dobrym stanem chemicznym, dobrym stanem ilościowym i dobrym stanem ogólnym. Jednostka została jednocześnie oceniona jako niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego w cyklu 2022–2027. Pomimo dobrej oceny całej JCWPd lokalnie stwierdzane są zanieczyszczenia związane przede wszystkim z rolniczym użytkowaniem terenów i brakiem odpowiedniej izolacji płytkich poziomów wodonośnych od powierzchni.

W przypadku JCWPd nr 91 (PLGW200091) ocena wykonana na podstawie danych z 2022 r. wykazała dobry stan ilościowy, lecz słaby stan chemiczny, wskutek czego stan ogólny tej części wód sklasyfikowano jako słaby. O obniżeniu oceny chemicznej zdecydował wynik testu dotyczącego ochrony wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi. W porównaniu z oceną za 2019 r., kiedy stan chemiczny i ogólny JCWPd nr 91 oceniano jako dobry, nastąpiło zatem pogorszenie klasyfikacji stanu tej jednostki. Jednocześnie w ocenie

ryzyka przyjętej dla cyklu planistycznego 2022–2027 JCWPd nr 91 pozostaje jednostką niezagrożoną nieosiągnięciem celu środowiskowego.

Ze względu na płytkie występowanie wód gruntowych, znaczny udział torfowisk, mokradeł i siedlisk hydrogenicznych oraz niewielką izolację części poziomów wodonośnych od powierzchni terenu zasoby wodne Nadleśnictwa Sobibór są szczególnie wrażliwe na zmiany sposobu użytkowania terenu i zanieczyszczenia. Z punktu widzenia ochrony ekosystemów leśnych szczególne znaczenie ma zatem zachowanie naturalnych stosunków wodnych, ograniczanie przyspieszonego odpływu, utrzymanie i odtwarzanie zdolności retencyjnych mokradeł oraz niedopuszczanie do pogorszenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Tab. 68. Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)	Typologia JCWP [1)]	Status JCWP [2)]	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych			Cel środowiskowy JCWP na lata 2022–2027
			ocena ryzyka[3)]	presje znaczące[4)]	rodzaj presji[5)]	
RW20001626714369 Włodawka od Mietułki do ujścia	Rz_org	NAT	Z	FIZ, CHEM, OCH	presje troficzne i chemiczne związane m.in. z gospodarką komunalną oraz użytkowaniem zlewni	dobry stan ekologiczny
RW20001226714359 Bug od Wełnianki do Włodawki	RwN	NAT	Z	BIO_FIZ, BIO_HM, FIZ, CHEM, CHEM_B, OCH	PRESJA_TROFI: nawożenie i depozycja; PRESJA_CHEM: rozproszone – rozwój obszarów zurbanizowanych, transport, turystyka, odpływ miejski oraz rolnictwo i leśnictwo	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny oraz według wymagań gatunków chronionych
RW200016267143499 Uherka od Garki do ujścia	Rz_org	NAT	Z	BIO_HM, BIO_FIZ, FIZ, CHEM, OCH	presje komunalne, rolnicze oraz hydromorfologiczne	osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego
RW200015267143492 Dopływ spod Miłosława	P_org	NAT	Z	BIO_HM, FIZ, OCH	presje troficzne i hydromorfologiczne	dobry stan ekologiczny
RW200015267143474 Dopływ spod Łukówka	P_org	NAT	Z	BIO_HM, FIZ, OCH	presje związane ze zmianami hydromorfologicznymi oraz użytkowaniem zlewni	dobry stan ekologiczny
RW200015267143669 Krzywianka	P_org	NAT	Z	FIZ, CHEM, OCH	PRESJA_CHEM: rozproszone – rolnictwo i leśnictwo; presje troficzne związane również ze źródłami bytowymi i komunalnymi	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych
RW2000152671436499 Więzienny Rów	P_org	NAT	Z	BIO_HM, FIZ, OCH	PRESJA_TROFI: m.in. nawożenie i depozycja; PRESJA_HYMO: przekształcenia koryta	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych
RW200015267143652 Dopływ spod Dubeczna	P_org	NAT	Z	FIZ, CHEM, OCH	PRESJA_CHEM: rozproszone – rolnictwo i leśnictwo; presje troficzne	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych
RW2000152671436899 Tarasienka	P_org	NAT	Z	FIZ, CHEM, OCH	PRESJA_CHEM: rozproszone – rolnictwo i leśnictwo; PRESJA_TROFI: źródła bytowe i komunalne	dobry stan ekologiczny
RW200015267143549 Dopływ z jez. Brudno	P_org	NAT	Z	BIO_HM, FIZ, OCH	presje troficzne i hydromorfologiczne	dobry stan ekologiczny
RW20001526714352 Dopływ spod Majdanu Stuleńskiego	P_org	NAT	Z	BIO_HM, FIZ, OCH	presje troficzne i hydromorfologiczne	dobry stan ekologiczny

[1)] PN – potok lub strumień nizinny, PNp – potok lub strumień nizinny piaszczysty, RzN – rzeka nizinna
[2)] NAT – naturalna część wód; SZCW – silnie zmieniona część wód.
[3)] Z – zagrożona.

[4] BIO_HM — presja znacząca na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii; BIO_FIZ — presja znacząca na elementy biologiczne zależne od fizykochemii; FIZ — presja na elementy fizykochemiczne; CHEM — presja znacząca na cechy chemiczne; CHEM_B — presja znacząca na cechy chemiczne (biota); OCH — presja znacząca na obszary chronione;
[5] rg. — rzeki główne; rp. — rzeki pozostałe.

Tab. 69. Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa

Lp.	Kod JCWPd	Region wodny	Ocena stanu JCWPd		Cel środowiskowy		Zidentyfikowane presje znaczące	Obszary chronione wymienione w zał. IV RDW		Zestaw działań
			ilościowego	chemicznego	stan ilościowy	stan chemiczny		obszary wyznaczone do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	obszary przeznaczone o ochrony siedlisk lub gatunków	
1	PLGW200067	Bugu	dobry	dobry	dobry	słaby	presja chemiczna – rozproszona presja obszarowa związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem	TAK	TAK	działania dotyczące ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 407 „Niecka lubelska (Chełm–Zamość)”: opracowanie wniosku, ustanowienie obszaru ochronnego oraz wsparcie organów administracji
2	PLGW200091	Bugu	dobry	dobry	dobry	dobry	pobór punktowy z ujęć wód podziemnych oraz presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem	TAK	TAK	działania dotyczące ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 407 „Niecka lubelska (Chełm–Zamość)”: opracowanie wniosku, ustanowienie obszaru ochronnego oraz wsparcie organów administracji

VII.2.6. POZIOM ZANIECZYSZCZEŃ GLEB

Do oceny poziomu zanieczyszczenia gleb na obszarze Nadleśnictwa Sobibór wykorzystano dostępne dane Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, zawarte w objaśnieniach do Mapy geośrodowiskowej Polski w skali 1:50 000, w szczególności arkusza Sobibór (717). Dane dotyczą zawartości w wierzchniej warstwie gleby metali mogących stanowić wskaźniki zanieczyszczeń antropogenicznych: arsenu, baru, chromu, cynku, kadmu, kobaltu, miedzi, niklu, ołowiu i rtęci.

Na obszarze arkusza Sobibór analizowano 6 próbek gleb pobranych z głębokości 0–0,2 m, w regularnej siatce 5 × 5 km. Stwierdzone zawartości metali wynosiły: arsen <5 mg/kg, bar 4–53 mg/kg, chrom <1–3 mg/kg, cynk 9–38 mg/kg, kadm <0,5–0,7 mg/kg, kobalt <1–2 mg/kg, miedź <1–6 mg/kg, nikiel <1–8 mg/kg, ołów <3–14 mg/kg oraz rtęć <0,05–0,05 mg/kg.

Przeciętne zawartości analizowanych pierwiastków w badanych glebach były na ogół niższe lub równe wartościom przeciętnym charakterystycznym dla gleb niezabudowanych obszarów Polski. Według kryteriów obowiązujących w czasie opracowywania Mapy geośrodowiskowej wszystkie analizowane próbki zaklasyfikowano do grupy A, obejmującej gleby o najniższym poziomie zanieczyszczenia. Wyniki nie wskazują zatem na występowanie na analizowanym obszarze istotnego, rozległego zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi.

Należy jednak podkreślić, że zastosowana gęstość opróbowania – około jednej próbki na 25 km² – nie pozwala na szczegółową ocenę stanu gleb na całym obszarze Nadleśnictwa Sobibór. Wyniki należy traktować jako charakterystykę regionalnego tła geochemicznego oraz stanu gleb w punktach pomiarowych i ich najbliższym otoczeniu. Nie można na ich podstawie wykluczyć występowania lokalnych, punktowych zanieczyszczeń związanych m.in. z komunikacją, gospodarką rolną, gospodarką odpadami, zabudową lub inną działalnością człowieka.

VII.2.7. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zawarte są w programach ochrony środowiska gmin, wojewódzkich dokumentach dotyczących ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz w planach zagospodarowania przestrzennego gmin, uwzględniających równocześnie działania na rzecz:

§ ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód i gleb;

§ uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami;

§ ochrony powierzchni ziemi i gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem;

§ ochrony zasobów wodnych oraz zwiększania retencji i ograniczania niekorzystnych zmian stosunków wodnych;

§ ochrony siedlisk przyrodniczych, stanowisk chronionych gatunków oraz zachowania różnorodności biologicznej;

§ zachowania ciągłości korytarzy ekologicznych i ograniczania fragmentacji kompleksów leśnych;

§ ochrony walorów krajobrazowych oraz ograniczania uciążliwości związanych z rozwojem infrastruktury technicznej i komunikacyjnej;

§ stosowania rozwiązań minimalizujących negatywne oddziaływanie inwestycji na środowisko oraz, w uzasadnionych przypadkach, działań kompensacyjnych.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

§ zachowanie trwałości lasów oraz ciągłości przestrzennej kompleksów leśnych;

§ ograniczanie przeznaczania gruntów leśnych na cele nieleśne, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo;

§ kształtowanie stabilnych, zróżnicowanych gatunkowo i przestrzennie drzewostanów, dostosowanych do warunków siedliskowych;

§ zachowanie i kształtowanie stref ekotonowych na granicy lasów z terenami zabudowanymi, komunikacyjnymi i użytkowanymi rolniczo;

§ ochrona stosunków wodnych w ekosystemach leśnych oraz zachowanie terenów podmokłych, torfowisk, cieków i zbiorników wodnych;

§ ograniczanie mechanicznego uszkadzania gleby, drzewostanów i siedlisk podczas realizacji inwestycji oraz prac z nimi związanych;

§ dostosowywanie terminów i sposobów prowadzenia prac do wymagań ochrony siedlisk i gatunków chronionych;

§ monitorowanie stanu ekosystemów leśnych położonych w sąsiedztwie inwestycji oraz podejmowanie, w razie potrzeby, działań minimalizujących ich negatywne oddziaływanie.

VIII. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

VIII.1. ZASADY POSTĘPOWANIA W OBIEKTACH STANOWIĄCYCH FORMY OCHRONY PRZYRODY ORAZ ICH BEZPOŚREDNIM SĄSIEDZTWIE

Działania ochronne obligatoryjne i fakultatywne zapisane w dokumentach planistycznych (plany ochrony, plany zadań ochronnych, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) oraz wskazania ochronne ograniczające możliwe negatywne oddziaływanie (działania mitygujące, minimalizujące) gospodarki leśnej na elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego, w szczególności na stanowiska rzadkich i chronionych gatunków, siedliska przyrodnicze, cenne ekosystemy, krajobraz, zabytki i inne obiekty kultury materialnej zostały zestawione **w tabeli XX *Wykaz działań i wskazań ochronnych do programu ochrony przyrody*** załączonej do opracowania. W przypadku występowania projektowanych form ochrony przyrody planowanie urządzeniowe zostało uzgodnione z właściwymi instytucjami.

Poniżej przedstawiono ogólne zasady gospodarowania zasobami przyrodniczymi na obszarze nadleśnictwa, wynikające z obowiązujących Zasad Hodowli Lasu (2024), Zasad Ochrony Lasu (2024), zaleceń dobrej praktyki leśnej (2023), wytycznych dotyczących gospodarki bliższej naturze (2023), przykładów najlepszych praktyk, krajowych strategii i programów ochrony, wytycznych dotyczących gospodarowania w lasach ochronnych oraz o zwiększonej funkcji społecznej.

VIII.2. POSTĘPOWANIE W EKOSYSTEMACH WODNO-MOKRADŁOWYCH ORAZ ICH BEZPOŚREDNIM SĄSIEDZTWIE

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią często miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór siedliska te reprezentują powierzchnie sklasyfikowane jako bór bagienny, bór mieszany bagienny, las mieszany bagienny, ols, las łęgowy.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie wskazane jest:

- utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych i zachowanie siedlisk hydrogenicznych;
- odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- nieprowadzenie prac konserwacyjnych na rowach (np. pogłębianie, udrożnianie), powyżej których zlokalizowane są hydrogeniczne siedliska przyrodnicze;
- pozostawianie zbiorników wodnych w stanie naturalnym, wraz z otaczającym pasem mokradeł i strefą brzegową;
- pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków wodnych, wraz z naturalnym buforem, obejmującym najczęściej związane z ciekiem siedliska;
- pozostawianie w naturalnym stanie samoczynnych wypływów wód;
- niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym oraz ich stopniowe usuwanie na etapie zaplanowanych prac gospodarczych;
- w przypadku prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowienia drzewostanu w leśnych siedliskach zależnych od wód skład gatunkowy kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne) poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (głównie świerka, sosny, modrzewia), z uwzględnieniem zachodzących procesów wielkoskalowych (zamieranie jesionu, choroby wiązów);
- zwiększenie lub utrzymanie na powierzchniach leśnych odpowiednich ilości martwego drewna stojącego i leżącego poprzez pozostawianie drzew martwych i umierających, wywrotów, złomów, drzew dziuplastych i drzew z widocznymi wypróchnieniami, rozproszonych pozostałości pozrębowych;
- niedopuszczalne jest składowanie odpadów pozrębowych (czubów, gałęzi) w obrębie lub w strefie buforowej oligotroficznych ekosystemów wodno-błotnych; jest to natomiast możliwe w pobliżu zbiorników wodnych o charakterze eutroficznym;
- nie należy projektować do zalesienia lub odnowienia śródleśnych bagienek, torfowisk itp. niezależnie od ich opisania w ewidencji gruntów i budynków.

VIII.3. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łęgowych. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Sobibór siedliska bagienne i łęgowe (BB, BMB, LMB, LB, OL, LŁ) zajmują łącznie powierzchnię 3430,84 ha, co stanowi 17,24% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Siedliska wilgotne (BW, BMW, LW, LMW) zajmują 3716,30 ha, co stanowi 18,67% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki. Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna (na gruntach w zarządzie nadleśnictwa została opisana w podrozdziale warunki hydrologiczne). Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód w obrębie małych zlewni, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu krajobrazu naturalnego. Dlatego w ramach zwiększania możliwości retencyjnych zlewni wskazane są następujące działania (zgodnie z obowiązującymi Zasadami Hodowli Lasu oraz Instrukcją Ochrony Lasu):

- zachowanie trwałości lasu poprzez utrzymanie złożonej gatunkowo i strukturalnie szaty roślinnej oraz przebudowę drzewostanów zmierzającą do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- wprowadzanie gatunków fitomelioracyjnych w drzewostanach o zubożałym składzie gatunkowym;
- utrzymanie nieleśnego charakteru terenów o historycznym podmokłym charakterze;
- zwiększanie lesistości, z uwzględnieniem zasięgu zlewni rzecznych i zbiorników wód powierzchniowych, brzegów rzek, obszarów zasilania zbiorników wód podziemnych, terenów zagrożonych erozją wodną i wietrzną;
- ochrona i utrzymanie w stanie zbliżonym do naturalnego obiektów małej retencji, tj. śródleśnych torfowisk, mokradeł, zbiorników wodnych, cieków, bagien, trzęsawisk, mszarów, źródlisk, młak, itp.;
- ochrona zasobów leżących martwych drzew w zaawansowanym stadium rozkładu, które w wyniku nasiąkania stanowią zasób wody podczas suszy utrzymujący warunki wilgotnościowe w okresach jej niedoboru;
- stopniowy wzrost wolumenu martwych drzew leżących, pozostawianie wykrotów i wywałów, jako struktur wspomagających retencyjne funkcje ekosystemu leśnego;
- tworzenie stref buforowych – o średnicy do 10 m wokół źródeł z wykorzystaniem wszystkich gatunków drzew właściwych dla warunków siedliskowych oraz krzewów nektarodajnych dla owadów zapylających;

- opracowywanie i realizowanie planów gospodarowania wodą ukierunkowanych przede wszystkim na ograniczanie odpływu wód z kompleksów leśnych, siedlisk wilgotnych i bagiennych, gromadzenie wód opadowych oraz retencjonowanie wody – głównie w glebie, na siedliskach bagiennych oraz w naturalnych zbiornikach wodnych, z uwzględnieniem potrzeb organizmów leśnych, z wykorzystaniem naturalnych i sztucznych sposobów regulacji stosunków wodnych;
- likwidacja, konserwacja, modernizacja, remont, budowa lub zaniechanie utrzymania infrastruktury wodnej liniowej i punktowej w celu ograniczania odpływu wód z kompleksów leśnych oraz retencjonowania wody, głównie w glebie, na siedliskach bagiennych i łęgowych oraz w naturalnych zbiornikach wodnych;
- poprawa funkcjonalności, odtwarzanie lub budowa nowych urządzeń melioracyjnych służących utrzymaniu optymalnego poziomu wody lub spowolnieniu jej spływu (np. zastawek, progów, przelewów umożliwiających regulowanie stanu wilgotności siedlisk);
- budowa obiektów małej retencji, z zaleceniem unikania lokalizowania zbiorników w obrębie torfowisk, w pobliżu potencjalnych źródeł zanieczyszczeń wód oraz preferowania budowy kilku mniejszych zbiorników o różnej głębokości i urozmaiconej linii brzegowej zamiast budowy jednego dużego zbiornika;
- stosowanie rozwiązań projektowych pozwalających na kolonizację zbiorników przez organizmy wodne i wodno-lądowe, np. przez: formowanie brzegów umożliwiających swobodne dojście do brzegu i wyjście z wody, tworzenie struktury dna umożliwiającej zakorzenienie się roślinności szuwarowej oraz kształtowanie strefy ekotonu pomiędzy środowiskiem wodnym a lądowym;
- monitoring występowania populacji oraz ochrona tam wybudowanych przez bobra europejskiego *Castor fiber*, powodujących renaturyzację dolin lub koryt cieków naturalnych, ograniczanie odpływu wód i zwiększanie uwilgotnienia otaczających gruntów, z zastrzeżeniem, że ich funkcjonowanie nie powinno stwarzać zagrożenia dla życia, zdrowia i mienia;
- ograniczanie prac związanych z pozyskaniem drewna, w szczególności drewna martwych drzew, na siedliskach bagiennych lub rezygnację z tych prac przy uwzględnieniu uwarunkowań gospodarczych, społecznych i kulturowych;
- niestosowanie cięć zupełnych w obrębie siedlisk bagiennych oraz w strefie buforowej o szerokości 1 wysokości drzewostanu wokół wydzieleń taksacyjnych ze zdiagnozowanym siedliskiem bagiennym;
- niestosowanie cięć zupełnych oraz rębni gniazdowych w pasie o szerokości 25 m od linii brzegowej naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych; przed przystąpieniem do planowanego cięcia rębnego należy zinwentaryzować

mikrosiedlisko hydrogeniczne, a planowane cięcia rębne należy projektować w odległości co najmniej 25 m od linii brzegowej cieków wodnych z pozostawieniem w pobliżu cieków wodnych drzew do naturalnego rozpadu w celu zwiększania ilości drzew dziuplastych i zasobów martwego drewna; w planowanych trzebieżach należy dążyć do kształtowania strefy buforowej złożonej z drzew docelowych dla mikrosiedliska;

- ograniczanie projektowania szlaków operacyjnych w odległości minimum 10 m od linii brzegowej naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych;
- niewykorzystywanie do zrywki drewna koryt cieków naturalnych, z zastrzeżeniem, że zrywka w poprzek koryt jest dopuszczalna, ale tylko w miejscach do tego przystosowanych;
- pozostawianie w pasie o szerokości 10 m od linii brzegu naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych zwalonych pni drzew, podszytu oraz dużych kamieni w celu ułatwienia zwierzętom migracji oraz dostępu do wody;
- na siedliskach wilgotnych, bagiennych i łęgowych przygotowanie gleby należy wykonywać w sposób nie naruszający mikroreliefu powierzchni, nie stosować silnie zniekształcających glebę metod przygotowania takich jak rabaty, rabatowałki czy kopce; zaleca się punktowe przygotowanie gleby lub wykorzystanie odnowień naturalnych;
- w strefie buforowej wokół siedlisk wodnych i torfowisk o charakterze oligotroficznym nie należy wykonywać przygotowania gleby w postaci rabat, rabatowałków, bruzd i pasów, aby zapobiec spływom powierzchniowym.

Działania związane z magazynowaniem wody w ekosystemach leśnych i nieleśnych nie mogą co do zasady zagrażać stabilności drzewostanów występujących wokół tych ekosystemów. Powyższe zalecenie nie dotyczy przypadków, w których ma miejsce sukcesja roślinności leśnej w obrębie cennych ekosystemów nieleśnych, zwłaszcza torfowisk. Wówczas poprawa stopnia uwilgotnienia, która doprowadzić może do wypadnięcia drzew wkraczających na torfowisko jest pożądana i korzystna (powstrzymanie procesu sukcesji). Wszelkie działania związane z magazynowaniem wody należy prowadzić w oparciu o szczegółową inwentaryzację zbiorowisk roślinnych, również ekosystemów nieleśnych oraz opierać się na wiedzy naukowej. Nie zawsze zalanie powierzchni wodą jest korzystne, ponieważ może ono doprowadzić do zniszczenia cennych układów np. torfowiskowych. Poza przypadkami popartymi ekspertyzą i badaniami działania związane z magazynowaniem wody nie powinny sprowadzać się do tworzenia rozległych, otwartych zbiorników wodnych. Priorytet powinny mieć działania o charakterze rozproszonym, podejście ekosystemowe oraz zlewniowe. Szczególną uwagę należy poświęcić budowie progów lub bystrzy, odtwarzaniu właściwych

warunków wodnych torfowisk, kształtowaniu niewielkich oczek wodnych, odtwarzaniu naturalnego przebiegu koryt cieków (meandryzacja), utrzymaniu obszarów o charakterze polderów, okresowo odbierających nadmiar wód. W celu właściwego postępowania w sprawach gospodarowania wodami i ochrony zasobów wodnych postuluje się sporządzenie planu gospodarowania zasobami wodnymi w lasach Nadleśnictwa Sobibór.

VIII.4. DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU POPRAWĘ STANU ZBIOROWISK LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym oraz poprawy stanu zbiorowisk leśnych podczas wykonywania prac gospodarczych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie. W tym celu wskazane jest:

- stosowanie przyjaznych dla środowiska technologii przy pozyskiwaniu, zrywce i transporcie drewna;
- minimalizacja uszkodzeń gleby i korzeni oraz nadziemnych części drzew w trakcie wykonywania tych czynności;
- wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradujących;
- ochrona gleb organicznych i mineralno-organicznych poprzez dobór takich sposobów rodzajów i form rębni i przygotowania gleby, który nie zniszczy ich charakterystycznego profilu;
- drzewostany powinny być użytkowane rębnie w optymalnym wieku uwzględniającym gatunek drzewa i kulminację jego przyrostu miąższościowego w określonych warunkach siedliskowych;
- w miejscach lokalizacji stanowisk rzadkich gatunków roślin objętych ochroną prawną, wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna po zakończeniu rozwoju tych gatunków na danej powierzchni leśnej, wyłączanie oznaczonych stanowisk z prac leśnych;
- ograniczanie prac gospodarczych w drzewostanach liściastych w sezonie lęgowym, przestrzeganie zaleceń dotyczących prowadzenia wizji terenowej przed rozpoczęciem prac i ochrony zasiedlonych gniazd, stanowisk chronionych gatunków zwierząt oraz drzew dziuplastych;
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego śródleśnych zbiorników i naturalnych cieków wodnych;

- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych terenów otwartych i nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska oraz łąki, murawy, wrzosowiska wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej;
- w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie drobne gałęzie i posusz jałowy;
- należy dążyć do osiągnięcia średniego poziomu minimum 3 martwych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni leśnej, pozostawiając w miarę możliwości martwe drzewa o największym potencjale biocenotycznym;
- inicjowanie naturalnego odnowienia lasu wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i uzasadnione, wykorzystywanie istniejących odnowień naturalnych;
- preferowanie gatunków i osobników drzew mających zdolności adaptacyjne do zmieniających się warunków środowiska i klimatu;
- nadawanie określonemu typowi drzewostanu charakteru dynamicznego – zmiennego w czasie, z uwzględnieniem cech biologicznych i wymagań ekologicznych poszczególnych gatunków drzew;
- wspieranie procesów naturalnych, które sprzyjają zwiększaniu różnorodności biologicznej w lasach;
- ukierunkowywanie cięć pielęgnacyjnych drzewostanów na stabilność, żywotność i trwałość lasów oraz na poprawę jakości produkcji
- przebudowa drzewostanów niestabilnych, odznaczających się wysokim poziomem ryzyka powstania różnego rodzaju szkód i wykazujących niezgodność składu gatunkowego z siedliskiem;
- zapewnienie ciągłości wszystkich faz rozwoju drzew i drzewostanów oraz pozostawianie drzew martwych w różnych fazach rozkładu.

VIII.5. OCHRONA GLEB LEŚNYCH

Stan gleby ma kluczowe znaczenie dla kondycji lasu i jego roli w propagowaniu bioróżnorodności oraz łagodzeniu zmian klimatu. Gleby należą do wyczerpywalnych i trudnych do odtwarzania zasobów przyrody. Zapewniają one właściwy obieg składników odżywczych w obrębie ekosystemu, retencjonują wodę i składniki mineralne, mają zdolność samoregulacji, a także neutralizacji bądź łagodzenia ujemnych wpływów zewnętrznych (Prusinkiewicz i in. 1983). Ochrona gleb leśnych ma na celu zapobieganie ich degradacji, w tym przeciwdziałanie naturalnemu lub sztucznemu obniżaniu ich żyzności i produkcyjności wskutek pogarszania się ważnych dla życia lasu fizycznych, chemicznych i mikrobiologicznych właściwości gleb. Zmiany stanu biologicznego i zasobności gleb mogą być powodowane m.in. przez nieodpowiednie prowadzenie cięć, hodowlę drzewostanów jednogatunkowych o składzie niedostosowanym do siedliska, immisje przemysłowe, pożary, niekorzystne zmiany stosunków wodnych, erozję, a także niekontrolowany ruch turystyczny, w tym wydeptywanie i zaśmiecanie (Prusinkiewicz 1975). Ważnym aspektem jest również problem mechanicznych uszkodzeń gleby związanych z oddziaływaniem maszyn leśnych. Przejazdy maszyn oraz transport surowca drzewnego powodują naruszenia wierzchniej warstwy gleby leśnej. Powstają koleiny, zmienia się struktura gleby i jej własności, a szczególnie zwięzłość (Sadowski i in. 2016). Również wybór metody przygotowania gleby pod odnowienie i jej późniejsza pielęgnacja wpływa na morfologię i właściwości gleby (Sewerniak i in. 2014). Zagospodarowanie pozostałości zrębowych ma także wpływ na obieg składników pokarmowych (Gornowicz i in. 2021). W celu ochrony gleb w trakcie prowadzenia gospodarki leśnej wskazane jest:

- dążenie do wykorzystywania jak najmniej inwazyjnych sposobów przygotowania gleby, a w sprzyjających warunkach odnawianie lasu bez przygotowania gleby;
- w przypadku przewidywanych trudności z odnowieniem wynikającym z dużego zabagnienia na glebach organicznych i nadmiernie uwilgotnionych, zrezygnować z użytkowania rębnego, a w przypadku zabagnienia powierzchni już uprzątniętej – zaniechać przygotowania gleby i odnowienia lasu sadzeniem, pozostawiając ją do naturalnej sukcesji lub odnowienia odroślowego;
- ograniczyć użytkowanie rębne, a w szczególności cięcia zupełne na powierzchniach o znacznym spadku; preferować odnowienie naturalne; ewentualne przygotowanie gleby nie może stwarzać zagrożenia spływu liniowego i erozji wodnej;
- wyznaczanie stałych szlaków operacyjnych;
- nie prowadzić zrywki korytami potoków (cieków stałych); zrywka w poprzek potoków (cieków stałych) może być dopuszczona tylko w miejscach do tego przystosowanych, umożliwiających swobodny przepływ wody;

- preferowanie pozyskania metodą drewna krótkiego ze zrywką nasiębierną, przy czym należy wybierać maszyny lekkie i o szerokim śladzie;
- pozostawianie resztek zrębowych (wierzchołki, gałęzie, igliwie, cienkie drzewka usunięte w zabiegach pielęgnacyjnych) na powierzchniach zrębowych;
- dostosowanie składów gatunkowych drzewostanów do typu siedliskowego lasu, popieranie cennych domieszek poprawiających strukturę i kwasowość gleby;
- ochrona i odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych;
- monitorowanie i kanalizowanie ruchu turystyczno-rekreacyjnego na terenach leśnych;
- na glebowych powierzchniach wzorcowych stosować takie przygotowanie gleby, które gwarantuje zachowanie ich właściwości fizycznych, chemicznych oraz charakterystyczny profil glebowy;
- na glebowych powierzchniach wzorcowych oraz w ich sąsiedztwie nie planować działań mogących zmienić naturalny układ hydrologiczny gleb i charakterystyczny profil glebowy.

VIII.6. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. Z uwagi na dynamiczne zmiany zachodzące w ekosystemach leśnych, związane przede wszystkim ze zmianą klimatu i częstym występowaniem anomalii pogodowych i zjawisk ekstremalnych, w planowaniu hodowlano-urządzeniowym należy odchodzić od schematyzmu i starać się postępować w ślad za naturalnymi procesami zachodzącymi w ekosystemach leśnych, w szczególności dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni; jednakże w przypadku pojawienia się zaawansowanej sukcesji, na obszarach bez zidentyfikowanych osobliwości przyrodniczych, dopuszcza się wyłączenie ich i uznanie ich za powierzchnie leśne;
- utrzymywanie śródleśnych łąk i bagien, powstrzymywanie sukcesji roślinności drzewiastej, a w razie potrzeby zapewnienie ich ekstensywnego użytkowania;
- kształtowanie granic powierzchni zrębowych (w tym także gniazd) w sposób nieschematyczny, aby maksymalnie ograniczyć występowanie prostych linii w krajobrazie leśnym;
- ograniczenie stosowania grodzeń upraw do sytuacji niezbędnych;
- kształtowanie stref ekotonowych, naturalnych okrajków, stref buforowych w sposób jak najbardziej zbliżony do naturalnego krajobrazu;
- do budowy urządzeń leśnych (np. drogi, przepusty, zbiorniki wodne itp.) stosować tam, gdzie to możliwe materiały naturalne;
- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerzej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk i ochronę środowisk marginalnych takich jak niewielkie bagna niestanowiące wydzielenia lub występujące punktowo cenne siedliska przyrodnicze;
- co do zasady należy zrezygnować z uproduktywnienia ubogich siedlisk leśnych poprzez wprowadzanie podsadzeń i podszytów, w szczególności gatunków obcych geograficznie;
- co do zasady należy preferować naturalną wymianę generacyjną drzewostanu (odnowienie naturalne) wszędzie tam, gdzie drzewostan macierzysty jest co najmniej dobry jakościowo, rodzimego pochodzenia, a jego skład gatunkowy umożliwia odnowienie się gatunków typowych dla potencjalnego zbiorowiska leśnego;

- decyzję o przyjęciu dla danego wydzielenia typu drzewostanu oraz sposobu zagospodarowania należy zindywidualizować biorąc pod uwagę szereg czynników takich jak: aktualny skład gatunkowy, stan zbiorowiska i siedliska, zgodność składu drzewostanu ze składem charakterystycznym dla zbiorowiska potencjalnego, uwarunkowania topograficzne, zróżnicowanie wewnętrzne siedlisk, zbiorowisk i drzewostanów w obrębie wydzielenia;
- uwzględniając zróżnicowanie geograficzne ekosystemów leśnych projektować właściwe dla danej jednostki siedliskowej (typ siedliskowy lasu, potencjalne zbiorowisko leśne i typ siedliska przyrodniczego) typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw niepowodujące ich zniekształcenia, dotyczy to w szczególności drzewostanów przewidzianych w najbliższym okresie do użytkowania rębnego;
- dla zachowania różnorodności ekologicznej w procesie odnowienia cenne fragmenty drzewostanów (np. młodsze i stabilne kępy drzew gatunków głównych, domieszkowych i biocenotycznych, przestoje pełniące funkcję nasienników, drzewa dziuplaste i pomnikowe) powinny pozostać jako pożądane elementy strukturalne i funkcjonalne nowego drzewostanu;
- istotna jest ochrona drzew mikrosiedliskowych (ekologicznych, biocenotycznych), oznaczających: żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe (ze zgnilizną) oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami), w tym m.in. drzewa z widocznymi, otwartymi ranami pnia, dziuplami wypełnionymi próchnem, z uszkodzeniami od pioruna, złamane, z koroną częściowo (powyżej 1/3) obumarłą; drzewa z dziuplami zasiedlonymi przez ptaki lub inne gatunki zwierząt, z dziuplami i próchnowiskami powstałymi w miejscach zranień po obumarłych gałęziach; drzewa o nietypowym pokroju, w tym pozbawione korony na skutek złamania; drzewa z nietypowymi formami morfologicznymi np. szyszek, kory, gałęzi; drzewa rodzimych gatunków biocenotycznych: naturalnie występujące lub wprowadzone, poprawiające bazę żerową zwierzyny, nektarodajne, owocodajne, urozmaicające krajobraz; drzewa z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm; przestoje: drzewa i grupy drzew pozostawione na następną kolej rębu lub do ich naturalnej śmierci i rozkładu; drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt; drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew na tym terenie; drzewa stanowiące pamiątkę kultury leśnej, np. osobniki gatunków egzotycznych (wyróżniające się wiekiem lub wymiarami), wszystkie powierzchnie doświadczalne założone przed 1945 r. (bez względu na gatunek); drzewa tworzące założenia przestrzenne, np. aleje, szpalery (także starych odmian drzew owocowych);

- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw;
- stworzenie warunków rozwoju dla wszystkich warstw ekosystemu leśnego, różnicując skład gatunkowy lasu i tworząc piętra drzewostanowe (wyjątek stanowią tu specyficzne ekosystemy takie jak np. bory chrobotkowe lub świetliste dąbrowy);
- powinno się dążyć do pełnego wykorzystania zróżnicowania mikrosiedliskowego w drzewostanach w celu urozmaicenia składów gatunkowych drzewostanów poprzez zachowanie w drzewostanie wszelkich domieszek rodzimych gatunków, zarówno drzew jak i krzewów, zgodnych z typem siedliskowym lasu, zbiorowiskiem leśnym oraz warunkami geograficzno-klimatycznymi, które pojawiają się naturalnie w drzewostanie;
- należy pozostawiać w drzewostanach przewidzianych do użytkowania gatunki rzadkich drzew oraz krzewów, a także gatunki o dużym znaczeniu biocenotycznym (trześnia, jabłoń dzika, grusza dzika, głogi, tarnina, dzika róża itp.), co oprócz utrzymania różnorodności drzewostanu wpłynie korzystnie na warunki bytowania wielu innych organizmów np. ptaków;
- należy zapewnić stały (do 10%) udział w drzewostanach gatunków wczesnosukcesyjnych takich jak brzozy, topole, wierzby itp.;
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz z udokumentowanych miejsc bazy nasiennej nadleśnictwa;
- wykorzystanie w jak największym stopniu pojawiającego się odnowienia naturalnego gatunków rodzimego pochodzenia;
- podczas zabiegów pielęgnacyjnych w pierwszej kolejności należy usuwać gatunki inwazyjne i obce geograficznie (neofity);
- eliminację gatunków obcych (głównie czeremchy amerykańskiej) lub ekspansywnych gatunków rodzimych (jeżyny) na siedliskach grądów można realizować poprzez wprowadzanie podsadzeń grabu i lipy; na siedliskach buczyn sprzyja temu utrzymywanie zwartego drzewostanu bukowego.

VIII.7. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE STREF EKOTONOWYCH, BUFOROWYCH I KRAJOBRAZOWYCH

Strefy ekotonowe, buforowe i krajobrazowe wyznacza się i kształtuje na etapie realizowania zabiegów gospodarczych, głównie rębnych i odnowieniowych, zgodnie z *Zasadami hodowli lasu*.

Strefa ekotonowa to strefa przejściowa występująca na styku dwóch biocenoz naturalnych. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych. Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnym oddziaływaniem czynników atmosferycznych i antropogenicznych od strony ekosystemów otwartych, rolniczych. Zwiększają one naturalną odporność, różnorodność biologiczną i stabilność ekosystemu leśnego. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie będzie ona pełnić pożądaną rolę, wymuszają zasady zrównoważonej gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 30 m i urozmaiconej strukturze przestrzennej oraz gatunkowej. Strefy te projektuje się w ekosystemach leśnych graniczących z dużymi otwartymi terenami rolniczymi, autostradami i drogami ekspresowymi oraz liniami kolejowymi przebiegającymi przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych, należy wykorzystywać gatunki drzew i krzewów występujące naturalnie w podszycie, podroście, ewentualnie drugim piętrze drzewostanu. Zalecane jest popieranie rozrostu bujnej warstwy krzewów.

Przy głównych drogach (krajowych i wojewódzkich) oraz kolejowych szlakach komunikacyjnych zaleca się kształtowanie stref przejściowych (brzeg drzewostanu, okrajek) w ramach prowadzonych cięć pielęgnacyjnych i odnowieniowych (w tym także rębniami zupełnymi). Strefy przejściowe tworzy się z istniejącego drzewostanu lub zakłada od podstaw, wykorzystując naturalnie występującą w tym miejscu roślinność drzewiastą (niskie drzewa, krzewy). W strefach tych usuwa się drzewa mogące ze względu na pokrój, zdrowotność lub wiek stwarzać zagrożenie dla uczestników ruchu. W przypadku pozostałych szlaków komunikacyjnych decyzje o tworzeniu stref przejściowych podejmuje nadleśniczy. Należy tu również uwzględnić zapisy Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. *w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów* (Dz.U. 2023 poz. 822) § 39. 1. Stanowiący, iż *w odległości mniejszej niż 30 m od skraju toru kolejowego lub drogi publicznej, z wyjątkiem drogi o nawierzchni nieutwardzonej, pozostawianie w szczególności gałęzi, chrustu, nieokrzesanych ściętych drzew i odpadów poeksploatacyjnych jest zabronione*.

Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów wskazane jest, aby (zgodnie z obowiązującymi *Zasadami Hodowli Lasu*):

- tworzenie ekotonów rozpocząć na etapie prac odnowieniowych lub zalesieniowych;
- w maksymalnym stopniu wykorzystywać istniejące odnowienia naturalne i sukcesję;
- wskazane jest popieranie rozrostu bujnej warstwy krzewów;
- należy wykorzystywać gatunki drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych[5];
- stosowanie luźniejszej więźby sadzenia oraz zmieszania grupowego (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);
- wykonywanie odpowiednich cięć pielęgnacyjnych prowadzących do formowania się silnie ukorzenionych i ugałęzionych drzew;
- na obrzeżach drzewostanów rębnych, gdzie występują krzewy i mniejsze drzewa, należy je zachować jako element przyszłego ekotonu;
- docelowo ekoton powinien charakteryzować się strukturą piętrową i ażurową ścianą drzewostanu, przepuszczającą część mas powietrza do jego wnętrza, co sprzyja zmniejszeniu prędkości wiatru
- można tu stosować cięcia jednostkowe w celu usuwania gatunków zagrażających bezpieczeństwu lub regulacji składu gatunkowego w celu zapewnienia właściwej funkcji danej strefy oraz odnawianie pożądanych gatunków drzew i krzewów w postaci podsadzeń.

Strefa buforowa to pas drzewostanu o szerokości co najmniej 30 m, zabezpieczający wrażliwe i cenne ekosystemy leśne i nieleśne, w szczególności torfowiska, bory i lasy bagienne, zbiorniki wodne i naturalne cieki. Projektując granice strefy buforowej, należy w szczególności uwzględnić wielkość i kształt chronionego tą strefą siedliska oraz warunki topograficzne. W strefie buforowej co do zasady nie projektuje się użytkowania rębnego oraz mechanicznego przygotowania gleby. Nie ma potrzeby pozostawiania stref buforowych w otoczeniu ekosystemów nieleśnych zagrożonych sukcesją. W otoczeniu siedlisk oligotroficznych, np. torfowisk wysokich i przejściowych oraz borów bagiennych, strefa buforowa powinna zabezpieczać ekosystemy oligotroficzne przed spływem biogenów z terenów przyległych, zaleca się tu kształtowanie strefy buforowej składającej się głównie z gatunków iglastych. W strefach buforowych wyznaczonych wokół cieków wodnych i eutroficznych zbiorników wodnych zaleca się pozostawianie dużej ilości martwych drzew. Nie należy projektować do zalesienia lub odnowienia śródleśnych bagienek, torfowisk itp. niezależnie od ich opisania w powszechnej ewidencji gruntów.

[5] http://rebnie.wl.sggw.pl/BrzegLasu.htm#Rozdzial4

Strefa krajobrazowa to pas drzewostanu o szerokości 20-30 m wzdłuż uczęszczanych szlaków komunikacyjnych, miejsc intensywnie użytkowanych rekreacyjnie, ośrodków wypoczynkowych itp., pozostawiany głównie w celach ochrony krajobrazu, ochrony przeciwpożarowej oraz zwiększenia bezpieczeństwa. Strefy te pozostawiane i kształtowane są w trakcie realizacji użytkowania rębnego, głównie z gatunków liściastych rosnących w rozluźnionym zwarciu, co poprawia stabilność drzewostanu i odporność na rozprzestrzenianie się pożarów. Zaleca się pozostawić i utrzymywać drzewostan w stanie, który nie stwarza zagrożenia dla użytkowników dróg oraz innych osób przebywających w pobliżu, zmniejsza ryzyko szybkiego rozprzestrzeniania się pożarów, a z drugiej strony zapewnia utrzymanie walorów krajobrazowych. Strefa w otoczeniu dróg powinna mieć charakter tzw. „widnego lasu" zwiększającego widoczność, aby zapobiegać zbyt późnemu dostrzeżeniu przez kierujących pojazdami zwierzyny, a jej kształtowanie winno mieć charakter ciągły, z utrzymaniem ciągłości występowania roślinności drzewiastej.

VIII.8. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE GRANICY ROLNO-LEŚNEJ

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy rolno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawienie się wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy polno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk położonych wśród ekosystemów leśnych lub na ich obrzeżu. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. Do terenów otwartych zalicza się w szczególności:

- grunty nieleśne stanowiące użytki ekologiczne;
- grunty nieleśne mające walory przyrodnicze związane z nieleśnym charakterem biocenozy, np. murawy ciepłolubne, łąki bogate florystycznie lub faunistycznie, łąki ze stanowiskami chronionych gatunków roślin, łąki i murawy z bogatą fauną owadów, elementy biotopu ptaków, tereny otwarte będące istotnymi biotopami gadów i płazów;
- bagna lub torfowiska nieporośnięte drzewami i krzewami, położone wewnątrz kompleksów leśnych;
- śródleśne użytki rolne.

W obrębie kompleksów leśnych należy dążyć do utrzymywania istniejących terenów otwartych służących ochronie wielu gatunków rodzimej fauny i flory oraz eksponowaniu walorów krajobrazu. Nie należy zalesiać obszarów o historycznie nieleśnym i podmokłym charakterze. Przed zaplanowaniem i przeprowadzeniem zalesień zaleca się wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych. W realizacji zalesień zaleca się wykorzystanie części gruntów do naturalnej sukcesji, ze szczególnym uwzględnieniem powierzchni znajdujących się w granicach obszarów Natura 2000 oraz sąsiedztwie cieków jak również w tych, w których zinwentaryzowano istniejące zadrzewienia.

VIII.9. OCHRONA STANOWISK GATUNKÓW CHRONIONYCH I LOKALNIE CENNYCH

VIII.9.1. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska, umożliwiających zachowanie i rozwój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia;
- w przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy;
- utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego, zachowanie istniejących otwartych mikrosiedlisk w postaci polan luk, bagienek itp.;
- preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- kształtowanie stref buforowych i ekotonów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiejkolwiek roślinności;
- utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w szczególności dostępności kryjówek dla wydry *Lutra lutra*, występujących na odcinkach cieków o linii brzegowej zbliżonej do naturalnej, pokrytej roślinnością o wielowarstwowej strukturze;
- ochrona stawów bobrowych, o ile nie stanowią one przedmiotu odrębnych decyzji w związku z występowaniem szkód bobrowych;
- pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza).

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- ochrona zbiorników wodnych stanowiących miejsca ich rozrodu;
- pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych;
- rezygnacja z zarybiania potoków i zbiorników wodnych (nieprzeznaczonych do celów gospodarki rybackiej) będących miejscami rozrodu płazów;
- zapobieganie zarastaniu zbiorników wodnych, będących miejscami rozrodu płazów;
- pozostawianie w strefach buforowych wokół ekosystemów wodno-błotnych stert gałęzi lub kamieni oraz martwych drzew leżących jako miejsca zimowania płazów i gadów; w ich otoczeniu nie należy wykopywać głębokich rabat, które mogłyby stać się pułapką dla płazów;
- ograniczenie działań gospodarczych w otoczeniu zbiorników wodnych w okresie migracji i zimowania, niewyznaczanie w ich obrębie szlaków zrywkowych;
- pozostawianie karp korzeniowych wywrotów i wiatrowałów, z wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu ludzi;
- zachowanie miejsc występowania żmii zygzakowatej (śródleśne suche łąki, maliniaki);
- zachowanie śródleśnych suchych łąk, będących miejscem występowania jaszczurki zwinki, stanowiącej główny pokarm gniewosza plamistego.

W zakresie ochrony ptaków ważne są:

- wykonanie w odpowiednich do tego terminach przeglądu wydzieleń, w których w danym roku planowane jest wykonanie zabiegu gospodarczego pod kątem występowania gatunków chronionych;
- wariantowanie wykonania zabiegu po stwierdzeniu występowania chronionego gatunku niepodlegającego derogacji lub innego chronionego gatunku, który w danym nadleśnictwie jest rzadki, w tym zasiedlonych gniazd ptaków w okresie lęgowym;
- ochrona drzew z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm;
- pozostawianie kęp starodrzewu lub pojedynczych przestojów na zrębach oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu;
- zwiększanie lub utrzymanie na powierzchniach leśnych odpowiednich ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się, z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych, w sytuacjach zagrażających trwałości lasu;

- w trakcie realizacji zabiegów gospodarczych pozostawiać na powierzchniach leśnych pojedynczo występujące jako domieszka gatunki o miękkim drewnie, jak brzozy, jarzęby, wierzby i osiki;
- w zakresie szczegółowych zaleceń w sprawie realizacji zadań z zakresu gospodarki leśnej w strefach ochrony gatunków istotne jest, aby:
    - wykonanie zabiegów rębnych w strefie ochrony okresowej ptaków zostało rozłożone na całe dziesięciolecie, a terminy wykonywania zabiegów zostały dostosowane do wymagań gatunku;
    - jeżeli wykonanie któregokolwiek zabiegu wpłynie negatywnie na występowanie ptaków w wyznaczonych dla nich strefach ochrony, należy niezwłocznie wstrzymać wszystkie prace przewidziane do wykonania w ww. strefach;
    - pozostawienie starodrzewu podczas prowadzenia cięć uprzątających w rębniach gniazdowych i częściowych powinno nastąpić możliwie najbliżej granicy strefy ścisłej (w kierunku gniazda ptaków).

W zakresie ochrony popielicowatych ważne jest:

- rozwieszanie budek dla pilchowatych w drzewostanach liściastych i mieszanych starszych klas wieku;
- prowadzenie drzewostanów w pełnym zwarciu i z bogatym podszytem w miejscach występowania popielicy i orzesznicy;
- wzbogacenie bazy pokarmowej pilchowatych poprzez dosadzanie drzew i krzewów owocowych.

W zakresie ochrony dużych drapieżników ważne jest:

- pozostawianie wykrotów, stert z karp korzeniowych i gałęzi dla zapewnienia kryjówek dla dużych drapieżników;
- utrzymywanie zróżnicowanej struktury wiekowej, wysokościowej i gatunkowej, gęstej warstwy podszytu oraz pozostawianie drzew leżących na dnie lasu oraz nad ciekami;
- ograniczanie wstępu pojazdów na drogi i szlaki zrywkowe aktualnie nieużytkowane;
- modyfikacja rocznych planów pozyskania łowieckiego jeleni i saren.

VIII.9.2. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowców polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania.

W Nadleśnictwie Sobibór faunę bezkręgowców reprezentuje przede wszystkim grupa chrząszczy *Coleoptera*. Należą do niej związane z rodziną biegaczowatych *Carabidae*. Ich ochrona powinna obejmować:

- zabezpieczenie odpowiedniej ilości starodrzewu na powierzchniach leśnych i pozostawianie kęp do naturalnego rozpadu;
- pozostawianie drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu;
- zabezpieczenie odpowiedniej ilości martwego drewna poprzez pozostawianie korzeni, konarów, gałęzi, wierzchołków, itd. w różnym stopniu rozkładu (obumierające, martwe, wstępnie rozkładające się, butwiejące) i w różny sposób rozmieszczonych przestrzennie (drzewa stojące, leżące, zawieszone, złomy, karpy, itd.;
- zapewnienie następstwa pokoleniowego drzew wolno rosnących wokół zasiedlonych przez chrząszcze starych drzew;
- niestosowanie chemicznych środków do ochrony lasu.

Drugą grupę chronionych gatunków fauny bezkręgowej w Nadleśnictwie Sobibór stanowią motyle *Lepidoptera*, w tym gatunki związane z siedliskami łąkowymi. Ochrona ich siedlisk polega głównie na utrzymaniu dotychczasowego sposobu ich użytkowania. Dlatego w zakresie ochrony tych gatunków ważne jest:

- przestrzeganie właściwych terminów koszenia łąk dopasowanych do biologii gatunku wraz z usuwaniem z nich pokosu;
- utrzymanie dotychczasowego poziom wilgotności łąk;
- ograniczenie stosowania herbicydów, ciężkiego sprzętu oraz intensywnego nawożenia;
- pozostawianie powierzchni niepodlegających zagospodarowaniu, takich jak skarpy, miedze, przydroża, ekotony las – pole oraz dopuszczeniu, by w wyniku naturalnej sukcesji kształtowały się na nich ciepłolubne zarośla śliwy tarniny i głogu (barczatka kataks) oraz bzu czarnego, derenia świdwy, kaliny koralowej i zbiorowiska okrajkowe z udziałem jesionu wyniosłego (przeplatka maturna).

W celu zachowania lub poprawy warunków bytowania zespołu rodzimych owadów zapylających w ekosystemach leśnych zaleca się:

- pozostawianie wierzby iwy oraz leszczyny pospolitej na właściwych siedliskach, w miejscach dobrze nasłonecznionych, np. na skrajach lasu, brzegach cieków lub przy drogach leśnych;
- zwiększanie udziału w drzewostanach czereśni ptasiej, lipy drobnolistnej, lipy szerokolistnej, klonu pospolitego, klonu jawora na właściwych siedliskach w miejscach dobrze nasłonecznionych, np. na skrajach lasu, brzegach cieków lub przy drogach leśnych, celem zapewnienia odpowiednich warunków do wzrostu, rozbudowy koron oraz obfitego kwitnienia;
- formowanie ekotonu z dominacją śliwy tarniny i innych rodzimych gatunków roślin będących istotnym źródłem pożytku dla owadów zapylających.

Pozostałe działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się na:

- właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych;
- utrzymywanie śródleśnych polan z roślinnością łąkową i murawową;
- utrzymanie mozaikowego charakteru teras dolin rzecznych;
- pozostawianiu niewielkich powierzchni do naturalnej sukcesji;
- preferowaniu biologicznych metod ochrony lasu.

VIII.9.3. OCHRONA CENNYCH GATUNKÓW ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Zgodnie z właściwymi rozporządzeniami Ministra Środowiska dotyczącymi ochrony gatunkowej, w stosunku do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową stosuje się następujące sposoby ochrony gatunków, w tym m.in.:

- inwentaryzowanie, ocena stanu zachowania, monitorowanie stanowisk, siedlisk, ostoi i populacji roślin oraz prowadzenie i udostępnianie baz danych dotyczących ich stanowisk i ostoi;
- zabezpieczanie ostoi, stanowisk i siedlisk roślin w szczególności: rozkładającego się drewna, drzew odpowiednich dla gatunków epifitycznych, źródeł i źródlisk, oligotroficznych, eutroficznych i dystroficznych zbiorników oraz oczek wodnych, torfowisk, zabagnień i starorzeczy, nizinnych i podgórskich rzek wraz z tarasami zalewowymi, wydm nadmorskich i śródlądowych oraz zagłębień pomiędzy nimi, mokrych i zmiennowilgotnych łąk, łąk i pastwisk uprawianych lub użytkowanych ekstensywnie, muraw kserotermicznych i wrzosowisk, zróżnicowanych zarośli i zbiorowisk leśnych;
- ustalanie stref ochrony ostoi lub stanowisk gatunków;
- wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan siedliska roślin, polegających na: utrzymywaniu lub odtwarzaniu właściwych dla gatunku stosunków świetlnych, stanu gleby lub wody, stosunków wodnych, składu gatunkowego dla siedliska, w tym usuwanie inwazyjnych gatunków obcych, zapobieganiu sukcesji roślinnej przez wypas, koszenie, wycinanie drzew i krzewów w sposób właściwy dla gatunku, regulowaniu liczebności roślin, grzybów i zwierząt mających wpływ na gatunki objęte ochroną;
- promowanie ochrony różnorodności biologicznej;
- promowanie niezagrażających gatunkom i ich siedliskom metod zbioru i pozyskiwania roślin;
- edukacja społeczeństwa w zakresie rozpoznawania gatunków objętych ochroną i sposobów ich ochrony;
- kontrola pozyskania roślin gatunków objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, i związanych z tym skutków;
- promowanie technologii prac związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, wodnej i rybackiej, umożliwiających zachowanie stanowisk, siedlisk i ostoi gatunków, oraz dostosowywanie sposobów i terminów prowadzenia tej gospodarki do potrzeb ochrony tych gatunków;
- realizacja programów ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin.

Właściwa ochrona cennych gatunków flory na obszarze nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków. Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują. Gatunki preferujące miejsca zabagnione, młaki i torfowiska uzależnione są od panujących w danym miejscu niezakłóconych stosunków wodnych. Miejsca takie powinny być wyłączane z użytkowania gospodarczego.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa pospolicie, charakteryzujących się dużymi zdolnościami regeneracyjnymi i tworzących liczne populacje, odpowiednie zalecenia ochronne będą dotyczyć szczególnie sytuacji, w których w miejscach ich występowania wykonywane będą prace leśne związane z cięciami rębnymi i pozyskaniem drewna. W takich sytuacjach należy:

- w miejscach wykonywanych cięć rębnych stosować odpowiednie technologie prac ograniczające uszkodzenia gleby przy zrywce drewna;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy o promieniu 20-40 m;
- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy:

- wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w okresie zimowym lub stosować dostępne technologie w celu zminimalizowania uszkodzeń runa;
- dostosowywać zabiegi gospodarcze do wymogów ochronnych gatunków, w tym m.in. wyłączać z zabiegu odpowiednio oznaczone stanowiska cennych i zagrożonych gatunków;
- przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- chronić płaty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem;
- nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych;

- przeciwdziałać sukcesji wtórnej na łąkowych siedliskach przyrodniczych o potwierdzonych walorach, poprzez usunięcie występującego nalotu drzew i wykaszanie powierzchni łąkowej w terminach dostosowanych do wymagań danego typu siedliska;
- utrzymywać właściwe warunki wilgotnościowe na siedliskach ze zidentyfikowanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, zarówno na powierzchniach łąkowych, jak i ziołoroślowych.

VIII.9.4. OCHRONA CENNYCH GATUNKÓW GRZYBÓW I POROSTÓW – ZALECENIA

Grzyby odgrywają kluczową rolę w biosferze, stanowiąc ważny czynnik obiegu pierwiastków biogennych. Rozkładają i wykorzystują większość substancji organicznych występujących w przyrodzie. Będąc destruentami rozkładają martwe organizmy i wzbogacają glebę w składniki pokarmowe. Tworząc mikoryzy usprawniają proces obiegu materii, umożliwiając często wzrost i rozwój związanych z nimi gatunków. Zagrożeniem jest głównie zanikanie i degradacja siedlisk, zwłaszcza starodrzewów i siedlisk hydrogenicznych, a także zanieczyszczenia powietrza, gleby i wód, intensyfikacja użytkowania i schematyzacja zagospodarowania oraz nadmierny zbiór na cele komercyjne. Poza ochroną gatunkową szczególnie ważne jest zachowanie siedlisk sprzyjających rozwojowi cennych gatunków grzybów:

- ochrona w trakcie prac leśnych znanych stanowisk cennych gatunków grzybów wielkoowocnikowych i porostów;
- utrzymywanie zróżnicowanej struktury drzewostanów i dostosowanie składów odnowień do możliwości produkcyjnych siedliska oraz mikrosiedlisk, promowanie naturalnych odnowień;
- zapewnianie obecności i ochrona różnego rodzaju podłoża, na którym rozwijają się chronione gatunki grzybów nielichenizujących, w szczególności: drzew w odpowiednim wieku i gatunku, martwych drzew w różnym stadium rozkładu, łąk i pastwisk uprawianych i użytkowanych ekstensywnie;
- promowanie niezagrażających gatunkom i ich siedliskom metod zbioru i pozyskiwania grzybów;
- edukacja społeczeństwa w zakresie rozpoznawania gatunków objętych ochroną i sposobów ich ochrony.

Zakres siedlisk i podłoży zajmowanych przez porosty jest wyjątkowo szeroki. Najważniejszymi grupami są porosty nadrzewne (epifityczne), naskalne (epilityczne), naziemne (epigeiczne) oraz rosnące na murszejącym drewnie (epiksyliczne). Ze względu na niewielkie wymiary i powolny wzrost zajmują głównie te miejsca, gdzie konkurencja ze strony

roślin kwiatowych i mchów jest niewielka. Są one na wielu podłożach pionierami i odgrywają dużą rolę w kształtowaniu fitoklimatu leśnego, np. w borach świeżych wiążą i przez pewien czas przetrzymują duże ilości wody. Zagrożenie stanowią przede wszystkim zanieczyszczenia powietrza oraz antropogeniczne przemiany w zbiorowiskach leśnych. Również osuszanie siedlisk i zanieczyszczenia wód powodują zanikanie stanowisk porostów. Efektywna ochrona porostów w skali lokalnej powinna skupiać się na:

- pozostawianiu przestojów, martwych drzew i posuszu;
- ochronie znanych stanowisk porostów w trakcie prac leśnych, szczególnie wilgocio- i cieniolubnych;
- w trakcie realizacji rębni zupełnych i złożonych wyznaczanie fragmentów drzewostanu macierzystego wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi aż do ich naturalnego rozpadu w miejscach charakteryzujących się bogactwem gatunkowym i złożoną budową piętrową, zaś na siedliskach boru świeżego w miejscach występowania dobrze wykształconej pokrywy porostów naziemnych;
- pozostałe po zabiegach gospodarczych pozostałości zrębowe, gałęzie i inną biomasę należy usunąć poza miejsca występowania porostów naziemnych w celu ograniczenia procesów eutrofizacji podłoża;
- ochrona starych drzew liściastych rosnących na obrzeżach lasów i przy drogach;
- zachowanie warunków siedliskowych w drzewostanach rosnących wzdłuż niewielkich śródleśnych strumieni;
- ochrona głazów narzutowych;
- zachowanie otwartych muraw napiaskowych i fragmentów suchych wrzosowisk.

VIII.10. WYTYCZNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA NA SIEDLISKACH PRZYRODNICZYCH NATURA 2000

Na siedliskach przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony w obszarach Natura 2000 postępowanie regulują plany zadań ochronnych lub plany ochrony dla tych obszarów. Siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000 lub w ich granicach, ale nie będące przedmiotami ochrony tych obszarów wymagają postępowania gwarantującego co najmniej nie pogorszenia ich stanu ochrony w skali nadleśnictwa. Oceniając stan siedlisk przyrodniczych na gruntach nadleśnictwa uwzględnia się wyniki monitoringu siedlisk prowadzonego przez GIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, jak również wyniki monitoringu siedlisk przyrodniczych wykonywanego przez RDOŚ w ramach realizacji zadań wynikających z planów zadań ochronnych. Działania planistyczne, dotyczące projektowania wskazań ochronnych dla siedlisk przyrodniczych obejmują m.in.:

- projektowanie typów drzewostanów i składów upraw zgodnych z naturalnym składem gatunkowym drzewostanów na tych siedliskach, ale uwzględniających także zróżnicowanie tych składów w obrębie typu i podtypu siedliska przyrodniczego;
- stosowanie sposobów zagospodarowania (rodzajów i form rębni) umożliwiających uzyskanie docelowego typu drzewostanu zgodnego ze składem gatunkowym drzewostanów na siedlisku przyrodniczym;
- pozostawianie określonego areału siedlisk przyrodniczych w skali nadleśnictwa bez użytkowania rębnego, w celu zabezpieczenia przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych;
- sukcesywne planowanie do przebudowy płatów zbiorowisk zastępczych lub silnie zniekształconych wykształconych w miejscach potencjalnego występowania siedlisk przyrodniczych.

W celu zachowania właściwego stanu ochrony leśnych i nieleśnych siedlisk przyrodniczych w trakcie realizacji działań gospodarczych w lasach nadleśnictwa należy:

- stosować przyjęte w planie urządzenia lasu typy drzewostanów i składy upraw typowe dla naturalnych składów na siedliskach przyrodniczych;
- zrezygnować, poza cięciami przygodnymi, z użytkowania na siedlisku 91D0;
- podczas planowania prac pielęgnacyjnych, cięć rębnych i odnowień w wydzieleniach uwzględniać informacje o występowaniu w wydzieleniu małych płatów siedlisk przyrodniczych (niewyodrębnionych w osobne wydzielenia) i dostosowywać postępowania do wymogów ochrony tych siedlisk;
- wykonanie zabiegów związanych z pozyskaniem drewna na siedliskach wrażliwych (np. łęgi, ciepłolubne dąbrowy itp.) planować na okres zimowy;

- ograniczyć usuwanie martwych i zamierających drzew (z wyjątkiem siedliska 91T0 i 91I0);
- podczas cięć pielęgnacyjnych usuwać z drzewostanu gatunki obce geograficznie i ekologicznie danemu typowi siedliska przyrodniczego;
- preferować naturalne odnowienie i ograniczyć mechaniczne przygotowanie gleby;
- w miarę możliwości utrzymać tradycyjne użytkowanie półnaturalnych siedlisk nieleśnych (łąki, murawy).

VIII.11. OGRANICZANIE OBECNOŚCI GATUNKÓW OBCYCH, W TYM INWAZYJNYCH

Inwazyjne gatunki obce (IGO) to rośliny, zwierzęta, patogeny i inne organizmy, które nie są rodzime dla ekosystemów i mogą powodować szkody w środowisku lub gospodarce, lub też negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka. W szczególności IGO oddziałują negatywnie na różnorodność biologiczną, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie gatunków rodzimych, poprzez konkurencję pokarmową, drapieżnictwo lub przekazywanie patogenów oraz zakłócanie funkcjonowania ekosystemów. Nie wszystkie introdukowane gatunki są w stanie wytworzyć na nowym obszarze samoutrzymujące się w wolnej przyrodzie populacje. Unijne normy prawne odnoszące się do IGO zawarte są w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. *w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych*. Regulacje w tym zakresie wprowadza Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. *o gatunkach obcych* (Dz.U. 2023 poz. 1589). Listę inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listę inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, określenie działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2649). Zgodnie z tymi regulacjami działania zaradcze w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, przeprowadza, po otrzymaniu od wójta, burmistrza albo prezydenta miasta informacji w lasach stanowiących rezerwat przyrody - właściwy dyrektor regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, a poza obszarami parku narodowego i rezerwatu przyrody zarządca nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa (art. 21). Wójt, burmistrz albo prezydent miasta, regionalny dyrektor ochrony środowiska, dyrektor parku narodowego, dyrektor urzędu morskiego, Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego, dyrektor regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, zarządcy nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa oraz podmioty sprawujące nadzór nad obszarami chronionymi, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-5 i 7-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*, przy przeprowadzaniu działań zaradczych współpracują ze sobą oraz z Polskim Związkiem Łowieckim (art. 22). Jeżeli do środowiska został wprowadzony IGO stwarzający zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzający zagrożenie dla Polski rozprzestrzenionego na szeroką skalę, działania zaradcze, na koszt sprawcy wprowadzenia tego IGO do środowiska w lasach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe przeprowadza

po otrzymaniu od wójta, burmistrza albo prezydenta miasta informacji właściwy dyrektor regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (art. 24).

Na gruntach Nadleśnictwa Sobibór zanotowano dotychczas występowanie trzech gatunków z listy inwazyjnych gatunków obcych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska prowadzi projekt nr POIS.02.04.00-00-0100/16-00 pod nazwą „*Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną*". W ramach projektu powstały opracowania dotyczące metod zwalczania lub kontroli najbardziej inwazyjnych gatunków obcych. W ramach projektu, za pomocą przygotowanych metod oceny, przeprowadzono analizę 118 gatunków obcych (60 roślin i 58 zwierząt), a także dokonano wyboru priorytetowych gatunków inwazyjnych, to jest tych, które powinny być zwalczane w pierwszej kolejności. Listy gatunków, wraz z dokumentacją dotyczącą map występowania, stopnia rozprzestrzenienia, charakterystyki gatunku oraz podstawowe informacje dotyczące metod zwalczania i działań zaradczych podejmowanych wobec gatunku dostępne są na stronach GDOŚ[6]. Przygotowano również kompendia zwalczania wybranych inwazyjnych gatunków obcych[7].

[6] https://www.gov.pl/web/gdos/lista-gatunkow-obcych-roslin-2
https://www.gov.pl/web/gdos/lista-gatunkow-obcych-zwierzat
[7] https://www.gov.pl/web/gdos/kompendia-zwalczania-wybranych-igo

VIII.12. ZASADY OCHRONY ZABYTKÓW, STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH I MIEJSC O ZNACZENIU HISTORYCZNO-KULTUROWYM

Zgodnie z Art. 7.3. Ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz.U. 2025 poz. 567 ze zm.) gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków i w lasach, na terenie których znajdują się zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Co do zasady wszystkie obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków należy wyłączyć z planowych prac gospodarczych, a jakiekolwiek prace należy prowadzić w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, zgodnie z zasadami określonymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków zalecane jest wyłączenie ich z prac gospodarczych i niewykonywanie w ich otoczeniu prac ziemnych mogących naruszyć formę tych obiektów, w tym zabiegi rębne, przygotowanie gleby, odnowienia, prowadzenie szlaków technologicznych oraz składowania pozyskanego drewna lub pozostałości pozrębowych. Za dopuszczalne można uznać jedynie działania pielęgnacyjne wobec istniejącego drzewostanu. Obiekty posiadające własną formę terenową (np. grodziska, kurhany, cmentarzyska) mogą być opisywane w ramach osobnych wyłączeń taksacyjnych (pododdziałów).

W obrębie zabytkowych parków podworskich i alei wszelkie prace należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków. Zalecane jest zachowanie historycznych zadrzewień oraz prace pielęgnacyjne w celu zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego. Możliwe jest odtwarzanie historycznych układów komunikacyjnych i założeń dendrologicznych, konserwacje elementów układu wodnego. Na wszystkie prace na terenie parków i w obrębie alei zabytkowych wymagane jest uzyskanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich w parkach lub innego rodzaju zieleni zorganizowanej na podstawie art. 36 ust. 1 pkt. 1 lub 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (t. j. Dz.U. 2024 poz. 1292).

IX. ROZWIĄZANIA I WNIOSKI DO PROJEKTU PUL

IX.1. PRZEWIDYWANE ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ PROJEKTU PUL NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art. 52b. *ustawy o ochronie przyrody* (Dz.U. 2026 poz. 13 ze zm.) właściciel lasu w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* stosuje wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej. Wymagania te określają sposób postępowania właściciela lasu podczas przygotowywania i realizacji działań w zakresie gospodarki leśnej. Uszczegółowienie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej zostało określone w drodze rozporządzenia przez Ministra właściwego do spraw środowiska. Wymagania te odnoszą się do zapewnienia ochrony gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. oraz chronionych gatunków ptaków. W stosunku do gatunków roślin i zwierząt z zał. IV DS wymagania uwzględniają potrzebę zapobiegania:

a) celowemu chwytaniu lub zabijaniu dziko występujących okazów tych gatunków,
b) celowemu niepokojeniu okazów tych gatunków, w szczególności w okresie rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji,
c) celowemu niszczeniu lub wybieraniu jaj okazów tych gatunków,
d) pogarszaniu stanu lub niszczeniu terenów rozrodu lub odpoczynku okazów tych gatunków,
e) celowemu zrywaniu, zbieraniu, ścinaniu, wyrywaniu lub niszczeniu dziko występujących roślin w naturalnym zasięgu okazów tych gatunków;

W stosunku do gatunków ptaków wymagania uwzględniają potrzebę zapobiegania:

a) umyślnemu zabijaniu okazów tych gatunków,
b) umyślnemu niszczeniu lub uszkadzaniu gniazd i jaj okazów tych gatunków lub usuwaniu ich gniazd,
c) umyślnemu płoszeniu tych ptaków, w szczególności w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeżeli mogłoby to wpłynąć na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku tych ptaków.

Należy podkreślić, że ochrona środowiska przyrodniczego w nadleśnictwie opiera się o przepisy i akty prawne oraz wytyczne branżowe, których przestrzeganie zapewnia właściwą ochronę wszystkich elementów środowiska przyrodniczego. Zgodnie z *Instrukcją Ochrony Lasu* (2024) w nadleśnictwie gromadzi się informacje na temat stanu obiektu (rezerwatów, pomników przyrody, stanowisk chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt, stref ochrony). Służy do tego obserwacja całoroczna, zakończona notatką sporządzaną przez leśniczego na koniec roku. W ramach corocznego monitoringu sprawdza się znane miejsca występowania gatunków chronionych oraz wskazuje się informacje o nowych miejscach ich

występowania. Zebranie takich informacji ma służyć właściwej ochronie gatunków występujących na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. Ponadto zgodnie z wytycznymi branżowymi w celu ochrony lęgów i gniazd ptasich oraz stanowisk gatunków wymienionych w załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej, przed przystąpieniem do prac z zakresu gospodarki leśnej przeprowadza się wizję terenową, wykonaną najwcześniej na 14 dni przed ich rozpoczęciem, a fakt jej wykonania i wyniki zostają odnotowane w dokumentacji przekazywanej wykonawcy prac. Podczas wizji terenowej oznaczeniu podlegają drzewa dziuplaste, drzewa z wieloletnimi gniazdami ptaków, drzewa z zasiedlonymi jednorocznymi gniazdami ptaków, stanowiska gatunków wymienionych w załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej oraz miejsca występowania potencjalnych stanowisk gatunków ptaków i gatunków wymienionych w załączniku IV DS. Oznaczeniu taśmą podlegają również gniazda naziemne. Wykonawcy prac są zobligowani do niezwłocznego przekazywania informacji o stwierdzonych podczas wykonywania prac stanowiskach gniazd ptaków, które nie zostały zlokalizowane podczas wizji terenowej (pozostawiając je bez ingerencji). Każdy przypadek ścięcia drzewa z dziuplą lub gniazdem ptaków podczas prac pozyskaniowych jest zgłaszany leśniczemu, a w uzasadnionych przypadkach prace zostają wstrzymane. Nadleśnictwo wyznaczyło interwencyjny numer telefonu dla osób postronnych w celu informowania o przypadkach nieumyślnego zniszczenia lęgowiska na skutek prowadzonych prac gospodarczych. W celu stworzenia szansy na pomyślne dokończenie lęgów ptaków podejmuje się działania ratunkowe. W ramach prowadzonej gospodarki leśnej pozostawia się drzewa biocenotyczne jako element ochrony różnorodności biologicznej w lasach. Zgodnie z *Instrukcją Ochrony Lasu* drzewa biocenotyczne powinny być zostawiane do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu, o ile nie stwarzają zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz nie powodują ryzyka pogorszenia stanu sanitarnego i zdrowotnego lasu. Za drzewa biocenotyczne uważa się m.in. drzewa dziuplaste, z wieloletnimi gniazdami ptaków, wyróżniające się wiekiem, rozmiarami lub pokrojem, pojedyncze okazy lub grupy gatunków domieszkowych, nektarodajnych, owocodajnych, na których występują owocniki grzybów nadrzewnych i w których występują próchnowiska. Pozostawianie drzew biocenotycznych i dziuplastych ma duże znaczenie w ograniczeniu ryzyka niszczenia potencjalnych siedlisk gatunków związanych ze starymi drzewostanami, szczególnie dziuplaków i nietoperzy, ptaków szponiastych, saproksylicznych chrząszczy. Szczegółowe działania ochronne dla gatunków zwierząt są również zamieszczone w programie ochrony przyrody dla nadleśnictwa. Niektóre zapisy projektu pul wymagają zastosowania pewnych ograniczeń i towarzyszących im rozwiązań, które pozwolą zminimalizować przewidywane negatywne ich oddziaływanie. W prognozie oddziaływania na środowisko w poszczególnych rozdziałach zostały umieszczone odpowiednie wytyczne w sprawie właściwego postępowania na siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków w celu uniknięcia negatywnych zjawisk związanych z realizacją zapisów

projektu pul. Zapisy te zostały przeniesione bezpośrednio do programu ochrony przyrody i zapisane w **Tabeli XX** *Wykaz działań i wskazań ochronnych do programu ochrony przyrody* załączonej do opracowania.

Tab. 70. Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
Obszarowe formy ochrony przyrody	Pogorszenie stanu zachowania przedmiotów ochrony cennych przyrodniczo obszarów chronionych	Na terenie obszarów zakazuje się: - realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko; - zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu; - likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych; - lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek; - wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu; - dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody; - likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.
Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000	Działania edukacyjne: Wydanie materiałów informacyjnych, prelekcje, spotkania, działalność promocyjna. Zwiększenie ilości martwego drewna i drzew biocenotycznych. Eliminacja gatunków obcych ekologicznie z drzewostanu. Zapobieganie odwodnieniu siedliska oraz kształtowanie zróżnicowanej struktury pionowej i wiekowej drzewostanów, ilości martwego drewna w oparciu o procesy naturalne. Monitoring stanu przedmiotu ochrony oraz monitoring realizacji celów działań ochronnych.
Obiekty chronione w formie pomników przyrody	Pogorszenie warunków na stanowisku	Odpowiednie oznakowanie w terenie. Zakaz niszczenia, uszkadzania, pszekształcania obiektów. Zakaz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu. Zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych oraz umieszczania tablic reklamowych
Siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych	Zakładanie upraw zgodnie z przyjętymi TD. Preferowanie odnowień naturalnych. Zmniejszanie ilości gatunków obcych ekologicznie w trakcie wykonywania cięć pielęgnacyjnych i rębnych. Stosowanie rębni złożonych z średnim i długim okresem odnowienia. Pozostawianie na siedliskach przyrodniczych drzew martwych i zamierających (z wyłączeniem sytuacji klęskowych, zagrożenia stanu zdrowotnego drzewostanów oraz zagrożenia bezpieczeństwa publicznego). Pozostawianie do naturalnego rozpadu ok. 5% powierzchni drzewostanów osiągających w planach urządzenia lasu wiek rębności lub zaplanowanych do użytkowania rębnego na każdym leśnym siedlisku przyrodniczym, zarówno na obszarach sieci Natura 2000 jak i poza nimi. Pozostawianie do naturalnego rozpadu ok. 5% powierzchni drzewostanów może być wyznaczane w dowolnej liczbie powierzchni (pojedyncza powierzchnia nie mniejsza niż 6 arów). Pozostawianie ostoi ksylobiontów i stref przypotokowych.
Stanowiska chronionych gatunków roślin	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku lub zniszczenie stanowiska	Preferowanie odnowień naturalnych. Zmniejszanie ilości gatunków obcych w trakcie wykonywania cięć pielęgnacyjnych i rębnych. Pozostawianie na siedliskach przyrodniczych drzew martwych i zamierających (z wyłączeniem sytuacji klęskowych, zagrożenia stanu zdrowotnego drzewostanów oraz zagrożenia bezpieczeństwa publicznego). Pozostawianie do naturalnego rozpadu ok. 5% powierzchni drzewostanów osiągających w planach urządzenia lasu wiek rębności lub zaplanowanych do użytkowania rębnego na każdym leśnym siedlisku przyrodniczym, zarówno na obszarach sieci Natura 2000 jak i poza nimi. Pozostawianie do naturalnego rozpadu ok. 5% powierzchni drzewostanów może być wyznaczane w dowolnej liczbie powierzchni (pojedyncza powierzchnia nie mniejsza niż 6 arów). Pozostawianie ostoi ksylobiontów i stref przypotokowych. W trakcie szacunków

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		brakarskich sporządzanie szkiców terenowych i wizji terenowych dla wszystkich pozycji rębnych oraz przedrębnych (trzebieżowych), na których należy zaznaczyć miejsca występowania gatunków chronionych. Informacje o przedmiotach ochrony na powierzchni roboczej winny być przekazane wykonawcy prac przed ich rozpoczęciem
Siedliska chronionych gatunków zwierząt	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku w miejscach bytowania	Pozostawianie na siedliskach przyrodniczych drzew martwych i zamierających (z wyłączeniem sytuacji klęskowych, zagrożenia stanu zdrowotnego drzewostanów oraz zagrożenia bezpieczeństwa publicznego). Pozostawianie drzew biocenotycznych. Pozostawienie na siedliskach przyrodniczych do naturalnego rozpadu ok. 5% drzewostanów osiągających w PUL wiek rębności lub zaplanowanych do użytkowania rębnego na każdym leśnym siedlisku przyrodniczym oraz ostoi ksylobiontów i stref przypotokowych, zarówno na obszarach Natura 2000 jak i poza nimi. Pozostawianie do naturalnego rozpadu ok. 5% powierzchni drzewostanów może być wyznaczane w dowolnej liczbie powierzchni (pojedyncza powierzchnia nie mniejsza niż 6 arów).
Obiekty kulturowe i historyczne wpisane do rejestru/ewidencji zabytków	Negatywne oddziaływanie na walory historyczne i kulturowe obiektu zabytkowego	Zapisy Planu nie odnoszą się do zabytków występujących poza gruntami nadleśnictwa.
Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru/ewidencji zabytków	Negatywne oddziaływanie na walory historyczne i kulturowe obiektu	Dokładne oznaczenie stanowisk na mapach. Wskazania gospodarcze należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Obiekty kulturowe i historyczne niewpisane do rejestru zabytków	Negatywne oddziaływanie na walory kulturowe i historyczne obiektu	Na gruntach nadleśnictwa występują dobra kultury materialnej. Zapisy Planu nie odnoszą się do tego typu obiektów.

X. LITERATURA

Biszczanik B. 2024. *Historia nadleśnictwa*. Nadleśnictwo Sobibór, Lasy Państwowe, dostęp: 20.07.2026

Chylarecki P., Chodkiewicz T., Neubauer G., Sikora A., Meissner W., Woźniak B., Wylegała P., Ławicki Ł., Marchowski D., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Górski A., Korniluk M., Moczarska J., Ochocińska D., Rubacha S., Wieloch M., Zielińska M., Zieliński P., Kuczyński L. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. GIOŚ, Warszawa.

Cieśliński S., Czyżewska K., Fabiszewski J. 2003. Czerwona lista porostów wymarłych i zagrożonych w Polsce. Monographiae Botanicae Vol. 91.

Dmyterko E., Mionskowski M., Bruchwald A. 2015. Zagrożenie lasów Polski na podstawie modelu ryzyka uszkodzenia drzewostanu przez wiatr. Sylwan 159 (5): 361-371.

Dyderski M. K., Paź S., Frelich L. E., Jagodziński A. M. 2018. How much does climate change threaten European forest tree species distributions?. Global change biology, 24(3), 1150-1163.

Dyderski M. K., Paź-Dyderska S., Jagodziński A. M., Puchałka R. 2025. Shifts in native tree species distributions in Europe under climate change. Journal of Environmental Management, 373, 123504.

Głowaciński Z. (red.). 2001. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.

Głowaciński Z. (red.). 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.

Głowaciński Z. (red.). 2004. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.

Głowaciński Z. 2022. Czerwona lista kręgowców polski – wersja uaktualniona (okres 1 i 2 dekady XXI w.). Chrońmy przyrodę ojczystą nr 78/2/2022: 29-67.

Gutowski J.M., Bobiec A., Ciach M., Kujawa A., Zub K., Pawlaczyk P. 2022. Drugie życie drzewa. Wydanie II. Fundacja WWF Polska, Warszawa.

Hess G.R., Fischer R.A. 2001. Communicating clearly abort conservation corridors, Landscape and Urban Planning, 55, s. 196-197.

Jędrzejewski W., Ławreszuk D. (red.). 2009. Ochrona łączności ekologicznej w Polsce. Materiały konferencji międzynarodowej „Wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych w Polsce", Białowieża, 20–22 XI 2008 r.

Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R.W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J.M., Zalewska H., Pilot M. 2005. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża.

Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R.W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J.M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011.

Kanclerska K., Karpińska O., Woźniak B., Grzębkowski M. i in. 2018. Ocena możliwości włączenia Lasów Sobiborskich do sieci obszarów Important Birds Areas oraz obszarów specjalnej ochrony ptaków. „Sylwan", 162(2): 146–154. DOI: 10.26202/SYLWAN.2017111.

Karpińska-Zegarek O., Woźniak B., Grzębkowski M. 2019. Liczebność dzięcioła czarnego *Dryocopus martius* w Lasach Sobiborskich w latach 2013–2015. „Ornis Polonica", 60: 300–313.

Kaźmierczakowa R. (red.). 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.

Kaźmierczakowa R., Zarzycki K., Mirek Z. (red.). 2014. Polska Czerwona Księga Roślin. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.

Klimat Polski 2024. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Państwowy Instytut Badawczy.

Liro A. (red.). 1995. Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA. Fundacja IUCN Polska, Warszawa.

Liro A. (red.). 1998, Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA. Fundacja IUCN Poland, Warszawa.

Łonkiewicz B. 1997. Wytyczne i zalecenia w zakresie ujmowania w regionalnym i lokalnym planowania przestrzennym problematyki leśnej. Maszynopis. IBL, MOŚZNiL.

Masternak, K., Urban, D., Kowalczyk, K. 2022. Evaluation of the Current State of Preservation of *Vaccinio uliginosi-Pinetum* Kleist 1929 in Eastern Poland. Sustainability, 14(9).

Mapa głównych zbiorników wód podziemnych. Dane z Centralnej Bazy Danych Geologicznych, stan na 20.03.2024 r.

Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000 (MPHP10k). Wydział Systemu Informacyjnego Gospodarki Wodnej, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, PGW Wody Polskie.

Matuszkiewicz J.M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN, Warszawa.

Mikołajków J., Sadurski A. (red.). 2017. Informator PSH. Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.

Miler A.T. 2008. Las i woda – wybrane zagadnienia. [w:] Woda dla lasu, las dla wody. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej Rogów. Tom 10. Zeszyt 2(18): 24-32.

Miler A.T. 2013. Kompleksowa metodyka oceny stosunków wodnych w lasach. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Monografia.

Mioduszewski W. 2008. Mała retencja w lasach elementem kształtowania i ochrony zasobów wodnych. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R. 10. Zeszyt 2 (18): 33-48.

Mirek Z., Pękoś-Mirkowa H., Zając A., Zając M. 2002. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. Instytut Botaniki PAN, Kraków.

Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. Wyniki monitoringu w latach 2006-2008, 2013-2014, 2015-2018, 2020-2021, 2023-2025. http://siedliska.gios.gov.pl/.

Nadleśnictwo Sobibór. 2020. *100 lat minęło, część 2*. Materiały historyczne.

Ochyra R. 1992. Czerwona lista mchów zagrożonych w Polsce, s.: 79-85. W: Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.) Lista roślin zagrożonych w Polsce. IB i IOP PAN w Krakowie, Kraków, wyd. 2, ss. 98.

OTOP. 2026. *Sobiborski Park Narodowy – projekt* oraz *Nowa propozycja granic Sobiborskiego Parku Narodowego trafia do samorządów*. Materiały koncepcyjne, dostęp: 20.07.2026.

Pękoś-Mirkowa H., Mirek Z. 2006. Rośliny chronione. Oficyna Wydawnicza Multico.

Pierzgalski E. 2012. Gospodarowanie wodą w obszarach leśnych. Wiadomości Melioracyjne i Łąkarskie, R. 55, nr 1 (2012), s. 7-9.

Program Ochrony Przyrody w Nadleśnictwie Sobibór na okres 1.01.2017 – 31.12.2026 r. BULiGL oddział Lublin.

Rachwald A., Fuszara M. 2014. Podręcznik najlepszych praktyk ochrony nietoperzy w lasach. Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych, Warszawa.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie. 2019. *Wojenne ślady w lasach sobiborskich*, dostęp: 20.07.2026.

Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.) 2021. Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 2380).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (Dz.U. 2022 poz. 2649).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014 poz. 1408).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409).

Sender, J., Urban, D., Różańska-Boczula, M., Tokarz, E. 2023. Succession of plant communities in peat extraction pits based on macrofossils and current plant analysis. Journal of International Scientific Publications, 7

Solon J. 2002. Ekologiczna rola martwego drewna w ekosystemach leśnych – dyskusja wybranych zagadnień w świetle literatury. [w:] Breymeyer A., Degórski M., Roo-Zielińska E., Solon J., Wolski J. Podstawy trwałego i zrównoważonego zagospodarowania lasów w Leśnych Kompleksach Promocyjnych. Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Las.

Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorczyk I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica, vol. 91, no. 2, pp. 143-170.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2030, Ministerstwo Środowiska 2013.

Szwagrzyk J., Holeksa J. 2022. Potrzeby i możliwości rozwoju ochrony przyrody w lasach – dziś i jutro. Referat z sesji naukowej pt.: Leśnictwo przyszłości: z okazji 121 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Leśnego w Starych Jabłonkach, 07-10.09.2022.

Tylkowski S. 2019. *Zgrupowania saproksylicznych chrząszczy (Coleoptera) w borach bagiennych Lasów Sobiborskich*. Rozprawa doktorska, Instytut Nauk Leśnych, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Uniwersytet Jagielloński, Koło Przyrodników Studentów. Badania naukowe – Lasy Sobiborskie. Materiały dotyczące współpracy z Grupą Badawczą „Sobibór" i monitoringu sów, dostęp: 20.07.2026.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. 2025. Obchody Światowego Dnia Mokradeł 2025 – konferencja „Przyszłość sobiborskich mokradeł", dostęp: 20.07.2026.

Urban D., 2002, Soils and vegetation of smal interforest bogs of Sobibór Forest Inspectorate (Wołczyny Fores District) Acta Agrophisica, 68.

Urban D., Wawer M. 2002. *Salix lapponum* L. i *S. myrtilloides* L. w okolicach Sobiboru na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim. Ann. UMCS, s. E, 56.

Woźniak B., Woźniak P., Chodkiewicz T., Keller M. 2016. Czynniki wpływające na lęgową populację puszczyka Strix aluco na terenie Lasów Sobiborskich. „Studia i Materiały CEPL w Rogowie", 18, 49A/4: 99–115.

Węgiel A., Grzywiński W., Węgiel J. 2016. Ochrona nietoperzy w lasach gospodarczych. Studia i Materiały CEPL w Rogowie R. 18. Zeszyt 49A / 4 / 2016, s. 177-184.

Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Marki: 322-324.

Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.

Witkowski A., Kotusz J., Przybylski M. 2009. Czerwona lista minogów i ryb. Chrońmy Przyr. Ojcz. 65 (1): 33–52, 2009.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. 2006. Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce. [w:] Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szeląg Z. (red.). Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN. Kraków: 53-70.

Woś A. 1994. Typy pogody. Regiony klimatyczne. [w:] Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, plansza 31.8. Główny Geodeta Kraju, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa.

Woś A. 1999. Klimat Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Wójciak J., Urban D., Wójciak H. 2000. Walory przyrodnicze i problemy ochrony małych śródleśnych bagien Nadleśnictwa Sobibór (Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie). [W:] (red. Michalczyk Z.) „Renaturyzacja obiektów przyrodniczych aspekty ekologiczne i gospodarcze". Wyd. UMCS

Zarzycki K., Mirek Z. 2006. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera. Polska Akademia Nauk. Kraków.

Zielony R. 2008. Leśny obszar funkcjonalny – pojęcie, zasady delimitacji. Studia i Materiały CEPL 19: 21-33.

Zielony R., Rabenda M. 2008. Leśny obszar funkcjonalny Puszcza Kozienicka. Studia i Materiały CEPL 19: 119-129.

Zielony R., Kliczkowska A. 2012. Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.

XI. KRONIKA

XII. ZAŁĄCZNIKI